

Osho-Patanđali Izreke o jogi

Deset knjiga predavanja Oshoa o
Patanđalijevim *Joga sutrama*,
održanih od 25.12.1973. do
10.5.1976. godine,
izdatih pod nazivom:
Yoga, The Alpha and the Omega

Knjiga prva

Prevod:
Ivan Antić
Ivana Beker

Lektura, korektura i napomene:
Ivan Antić

PREDGOVOR

Kao da je posle više hiljada godina sam Patanjđali ponovo došao i progovorio o svojim čuvenim *Joga sutrama*, ali sada sve što nije prvi put rekao, sve što treba reći tako da ništa ne preostane, tako da i savremenom čoveku budu savršeno jasne. Takav se utisak stiče dok čitamo ove Oshove komentare.

Patanjđalijeve *Izreke o jogi* ili *Joga sutre* su "Biblija za meditante", apsolutno neophodne svakome ko namerava da meditira, ko već meditira i onome ko misli da je već savladao meditaciju. Samo ovde može saznati suštinu i svrhu prave meditacije i duhovnosti.

Joga sutre su najznačajnije delo na svetu koje iznosi ljudsku suštinu i praksu za njenu aktuelizaciju ili konačno ostvarenje. Nigde nije tako objektivno i precizno u reči pretoče-

na suština ljudskog duha i svrha ljudske egzistencije kao u teorijskim postavkama Sankhye, i nigde nije tako precizno dato rešenje za ostvarenje smisla egzistencije u samom čoveku, korak po korak, usavršavanjem čoveka da on sam bude oličenje ishoda stvarnosti, praktičnom primenom postavki Sankhye u jogi, kao što je to sačinio Patanjđali u ovom delu, *Joga sutre*.

Ovo je jedini tekst u kome je suština duhovnosti izneta potpuno objektivno, kao nauka. Patanjđali je suštinu duhovnosti i religioznosti - i praksu njenog ostvarenja u čoveku - izrazio na naučno precizan i izvodljiv način. Savremena nauka tek danas otkriva neke istine o čoveku i svesti koje je on opisao tako davno. Zapravo, u tim vremenima, pre oko pet hiljada godina, duhovnost je i bila samo nauka i praksa: joga. Tek kasnije je degradirana u religijske kultove, mitove i rituale sa dolaskom Veda na

indijski potkontinent. Vede predstavljaju degradaciju i propast duhovne prakse probuđenja koja se razvijala pre toga kod starosedelaca u dolini Inda, a ostala je delimično očuvana i specifično prikazana samo u tradiciji sufija, đaina, jogina i budista, kao doktrina probuđenja, ili čovekove pobede nad nesvesnim uslovljavanjem. Ta degradacija je zatrla tu čistu praksu čovekovog probuđenja, i donela procvat religija i teologija, od hinduizma do judeo-hrišćanstva i masovne kontrole uma koju danas imamo na delu u mnogim oblicima.

Zahvaljujući Osho-vim prosvetljenim uvidima Patanjđalijeve *Izreke o jogi* su u ovoj knjizi postale najveća riznica svih znanja i uvida u sva iskustva bivstvovanja koja ljudsko biće mora da prođe da bi došlo do konačnog uvida, oslobođenja ili probuđenja. Onom čoveku koji je dozreo do takvog uvida i oseća neodoljivu težnju za meditacijom i duhovnom

posvećenošću, ova će knjiga pružiti konačnu podršku i nepogrešive, detaljne završne smernice na tom putu oslobođenja. Onima koji još nisu stigli do kraja tog puta, ali napreduju na njemu, koji još uvek imaju neke sumnje i iskustva koja moraju da prožive, ali ih istinska duhovnost sve jače privlači, ova će knjiga pružiti neophodan pregled i kontekst celog tog procesa i snažno će ubrzati njihovo sazrevanje i buđenje.

Daleko bolje od svih drugih komentatora Patanjđalijevih *Joga sutri*, Osho je ovde pokazao da o iskonskom putu čovekovog probuđenja može da svedoči samo onaj koji ga je prošao. Samo takav čovek može snažno da povuče i druge da ostvare sopstveno probuđenje. Možda više nego u ijednoj drugoj knjizi svojih govora, Osho je ovde dokazao da je najveći, božanski propovednik. Jedinstvenost Oshoa je u tome, u ovoj knjizi snažno izražena kao i u

celokupnom njegovom delu, što sve druge tradicije duhovnost nameću u principima i okvirima svoje tradicije, dok Osho stalno i na sve načine beskompromisno naglašava da se jedina prava duhovnost nikako ne može prenositi i nametati tradicijom i verom, da je ona samo rezultat ličnog probuđenja kroz proces individualizacije ili samospoznaje.

I kao da nije slučajno što se ovakav savršeni svetionik od knjige javlja danas, kada je opšte buđenje čovečanstva u pogledu svih verskih, ideoloških i političkih manipulacija, i prirode samog sveta u kome živimo, veće i jače nego ikada.

Ivan Antić
Swami Anand Kapila

Osho
JOGA: ALFA I OMEGA
Knjiga prva

Poglavlje 1

UVOĐENJE NA STAZU
JOGE

25. decembar 1973.¹

I, I: *atha yogānuśasanam.*

[Neka bi se upravo ovo što]
sada [sledi uzelo za] jogističko uče-
nje.

---

¹ Predavanja su držana usmeno, snimljena i naknadno zapisana, stoga treba imati u vidu da ovaj prevod tih predavanja, iako veran originalu, u nekim delovima nije jezički ispravan sa duhom pisanog književnog jezika.

I, 2: *yogaścittavrttinirodhah.*

Yoga je u obustavljenosti [zamućujućih partikularnih] »obrta u s-vesti« (*cittavrtti*).

I, 3: *tada draštuh svarupe vasthanam.*

[Samo] tada [u toj obustavljenosti partikularnih obrta] »onaj koji vidi« (*draštr*) biva u skladu sa svojom pravom prirodom (*svarupa*).

I, 4: *vrttisarupyamitaratra.*

Inače se [»Čovek«] poistovećuje sa [partikularnim] obrtima (*vrtti*) [vlastite svesti].²

---

² Ovde, i na početku svakog poglavlja, dajemo najbolji prevod *Joga sutri* na srpski jezik sa sanskrita od Zorana Zeca (Patanjđali: Izreke o Jogi, Beograd, 1977) Ceo prevod te knjige dat je na kraju ove knjige. Oshov prevod sa engleskog jezika nalazi se u tekstu njegovih komentara gde se često ponavlja, tako da su oba prevoda sačuvana i mogu da se dopunjuju radi boljeg razumevanja *sutri*.

Mi živimo u dubokoj iluziji - iluziji o nadi, budućnosti, sutrašnjici. Čovek, ovakav kakav jeste, ne može da živi bez samoobmane. Niče je negde rekao da čovek ne može živeti sa istinom; njemu trebaju snovi, trebaju mu obmane, potrebne su mu laži da bi postojao. Niče je u pravu. Čovek kakav je sada ne može postojati sa istinom.³ Ovo treba shvatiti vrlo duboko, jer bez razumevanja toga, ne može biti ulaska u istraživanje koje se zove *joga*.

Um treba duboko razumeti - um kome trebaju laži, um kome trebaju iluzije, um koji ne može postojati sa realnim, um kome trebaju snovi. Vi ne sanjate samo noću. Čak i dok ste budni, sanjate neprekidno. Možda gledate u mene, možda me sluša-

---

Poneki komentari iz prevoda Zorana Zeca obeleženi su u napomeni kao: Komentar Z.Z.

³ Ako je čovek nesvestan, neprobuđen, onda je njegova potreba za iluzijama prirodan odraz njegovog stanja.

te, ali struja sna teče unutra u vama. Neprekidno um stvara snove, slike, fantazije.

Sada naučnici kažu da čovek može živeti bez spavanja, ali ne može živeti bez snova. Odavno je shvaćeno da je spavanje potrebno, ali sada moderno istraživanje kaže da spavanje nije zaista nužno. Spavanje je potrebno samo da biste mogli sanjati. Ako vam nije dozvoljeno da sanjate a dozvoljeno da spavate, nećete se ujutru osećati svežim, budrim. Osećaćete umor, kao da uopšte niste spavali.

U noći ima perioda - perioda za duboko spavanje i perioda za sanjanje. Postoji ritam - upravo kao dan i noć, postoji ritam. U početku padate u dubok san oko 40-45 minuta. Onda dolazi faza sanjanja, tada sanjate. Posle toga opet spavanje bez snova, pa onda opet sanjanje. Čitave noći se to odvija. Ako je vaše spavanje ometano za vreme dok spavate

duboko bez snova, ujutru nećete osećati da vam je išta nedostajalo. Ali dok sanjate, ako je vaš san ometen, onda ćete se ujutru osećati sasvim umorni i iscrpljeni.

Sada se ovo može znati spolja. Ako neko spava, vi možete oceniti da li sanja ili spava. Ako sanja, njegove oči će se neprestano kretati - kao da gleda nešto sa zatvorenim očima. Kada on duboko spava, oči se neće kretati; one će ostati smirene. Dakle, dok se vaše oči pokreću, ako je vaše spavanje tada ometano, ujutru ćete osećati umor. Onda kada se vaše oči ne kreću, spavanje može biti ometao, i ujutru nećete osećati da vam išta nedostaje.

Mnogi istraživači su dokazali da se ljudski um hrani za vreme snova, san je nužan, a san je totalna samoobmana. A to nije samo tokom noći; dok ste budni takođe isti obrazac sledi; danju to čak možete prime-

titi. Ponekad će u umu ploviti san, ponekad neće biti snova.

Kada ima snova vi ćete činiti nešto, ali ćete biti odsutni. Unutra ćete biti okupirani. Na primer, vi ste ovde. Ako vaš um prolazi kroz stanje sanjanja, vi ćete slušati mene a da me uopšte ne čujete, jer vaš um će biti okupiran unutra. Ako niste u stanju sanjanja, samo me onda možete čuti.

Danju, noću, um se stalno kreće od nesanjanja do sna, onda od sna do nesanjanja. To je jedan unutrašnji ritam. Ne samo da mi svesno sanjamo, u životu mi takođe projektujemo nade u budućnost.

Današnjica je gotovo uvek pakao. Možete produžavati to samo zbog nade koju ste projektovali u budućnosti. Možete živeti danas zbog sutra. Nadate se da će se nešto sutra dogoditi - neka vrata raja će se sutra otvoriti. Ona se nikada ne otvaraju danas, a kada sutra dođe ono neće doći kao sutra, ono će doći

kao danas, ali dotle vaš um se ponovo pomerio. Vi se stalno krećete ispred sebe; to je ono šta znači sanjanje. Vi niste jedno sa realnim, onim što je u blizini, onim što je ovde i sada, vi ste negde drugde - krećete se unapred, skačete napred.

A to sutra, tu budućnost, vi ste imenovali na tako mnogo načina. Ljudi to nazivaju nebom, neki ljudi to zovu *mokša* (oslobođenje), ali to je uvek u budućnosti. Neko misli u terminima bogatstva, ali to bogatstvo će biti u budućnosti. Neko misli u terminima raja, a taj raj će biti posle vaše smrti - daleko u budućnosti. Vi gubite svoju sadašnjost za ono što nije; to je ono šta sanjanje znači. Vi ne možete biti ovde i sada. To izgleda da je teško, da se bude upravo u sadašnjem trenutku.

Možete biti u prošlosti zato što je opet to sanjanje - sećanja, pamćenje stvari kojih nema više, ili možete biti u budućnosti, koja je projekcija,

koja je opet kreiranje nečega iz prošlosti. Budućnost nije ništa do opet projektovana prošlost - mnogo živopisnija, mnogo lepša, ali to je profinjena prošlost.

Ne možete misliti ni o čemu drugom nego o prošlosti. Budućnost nije ništa drugo do ponovo projektovana prošlost, a obe nisu. Sadašnjost jeste, ali vi nikada niste u današnjici. To je ono šta znači sanjanje. Niče je u pravu kada kaže da čovek ne može živeti sa istinom. Njemu su potrebne laži, on živi kroz njih. Niče kaže da mi stalno govorimo da želimo istinu, ali je niko ne želi. Naše takozvane istine nisu ništa do laži, lepe laži. Niko nije spreman da vidi голу stvarnost.

Takav um ne može ući na stazu *joge*, jer *joga* označava metodologiju za otkrivanje istine. *Joga* je metod da se dođe do nesanjajućeg uma. *Joga* je nauka da se bude u ovde i sada. *Joga* znači da ste sada spremni

da se ne krećete u budućnost. *Joga* znači da ste sada spremni da se ne nadate, da ne iskačete napred iz vašeg bića. *Joga* znači sresti se s realnošću kakva jeste.

Prema tome čovek može ući u *jogu*, ili na stazu *joge*, samo kada je totalno izigran i frustriran od svog vlastitog uma kakav on jeste. *Ako se još nadate da možete dobiti nešto kroz svoj um, joga nije za vas.* Potrebna je totalna frustracija - otkriće da ovaj um koji projektuje jeste beskoristan, um koji se nada jeste besmislica, on ne vodi nigde. On jednostavno zatvara vaše oči; on vas opija; on nikada ne dozvoljava realnosti da vam bude otkrivena. On vas štiti od realnosti.

Vaš um je opojno sredstvo, droga. On je protiv onoga što jeste. Stoga dok ne budete totalno frustrirani sa svojim umom, sa svojim načinom postojanja, načinom na koji ste postojali do sada, ako ga možete

ostaviti bezuslovno, onda možete ući na stazu.

Mnogi su postali zainteresovani, ali vrlo mali broj ulazi jer vaše interesovanje može biti samo radi vašeg uma. Vi se možda sada nadate, kroz *jogu*, da možete dobiti nešto, ako motiv postizanja postoji - da možete postati savršeni kroz *jogu*, da možete postići blaženo stanje savršenog postojanja, da možete postati jedno s *brahmanom*, da možete postići *sat chit anandu*.⁴ Ovo može da bude uzrok zašto se interesujete za *jogu*. Ako je to slučaj onda ne može biti susreta između vas i staze koja je *joga*. Onda ste vi sasvim protiv nje, krećete se u potpuno suprotnoj dimenziji.

Joga znači da sada ne postoji nada, da sada ne postoji budućnost,

---

⁴ *Sat* - bitak, *chit* - svest, *ananda* - blaženstvo. To je klasičan opis stvarnosti ili budnosti u *vedanti* po kojoj je čovekova suština jedno sa *brahmanom* - apsolutom.

da nema više želja. Čovek je spreman da zna šta jeste. Čovek nije zainteresovan za ono šta može biti, šta treba da bude, da bi išta trebao da bude. Čovek nije zainteresovan! Čovek je zainteresovan samo za ono što jeste, jer samo realno može da vas oslobodi, samo realnost može da postane oslobođenje.

Potrebna je potpuna beznadežnost. Buda (Buddha)⁵ je očajanje nazvao *dukha*. Ako ste zaista u patnji, ne nadajte se, jer vaša nada će samo prolongirati jad. Vaša nada je opojno sredstvo. Može vam pomoći samo da stignete do smrti i nigde više. Sve vaše nade mogu vas dovesti samo do smrti. One tamo vode.

Postanite potpuno beznadežni - nema budućnosti, nema nade. Teš-

---

⁵ Buddha je ispravan način pisanja imena osnivača budizma Sidarte Gautame. Izgovara se sa dva sloga: 'bud' i 'dha', i znači 'probuđeni'. Ipak ovde ćemo se držati već prihvaćenog pisanja i izgovora: Buda.

ko razumljivo. Potrebna je odvažnost da se hrabro podnese realnost. Međutim, takav trenutak dolazi svakome, pre ili kasnije. Svakom ljudskom biću dođe trenutak kada se oseća potpuno beznadežno. Dogodi mu se apsolutna besmislenost. Kada on postane svestan da je beskorisno šta god da čini, gde god da ide, to ne vodi nikuda, čitav život je bez značaja - iznenada nade ga ostavljaju, budućnost napušta, i po prvi put vi ste usaglašeni sa sadašnjim, po prvi put ste licem u lice sa realnošću.

Dok taj trenutak ne dođe... vi možete nastaviti da radite *asane*, položaje; ali to nije *joga*. *Joga* je okretanje unutra. To je totalan zaokret. Kada se ne krećete u budućnost, ne krećete se prema prošlosti, onda započinjete da se krećete ka sebi - jer vaše bivanje je ovde i sada, ono nije u budućnosti. Vi ste prisutni ovde i sada, vi možete ući u ovu realnost. Ali onda um mora biti ovde.

Ovaj momenat je označen prvom Patanjđalijevom sutrom. Pre nego što započnemo govoriti o prvoj sutri, nekoliko stvari treba razumeti. Prvo, *joga* nije religija - zapamtite to. *Joga* nije hinduistička ili muslimanska. *Joga* je čista nauka, baš kao matematika, fizika ili hemija. Fizika nije hrišćanska, fizika nije budistička. Ako su hrišćani otkrili zakone fizike, onda nije zato fizika hrišćanska. Samo su slučajno hrišćani otkrili zakone fizike. Ali fizika ostaje samo nauka. *Joga* je nauka - samo ju je slučajno otkrio hindus.⁶ Ona nije hindu-

---

⁶ Ovde je potrebna mala ispravka: *joga* je mnogo starija od pojave hinduizma. Ona potiče iz kulture Mohendžo Daro civilizacije u dolini Inda, koja nema ničeg zajedničkog sa hinduizmom i više hiljada godina je starija od naseljavanja indijskog potkontinenta. Zapravo, kada su arijevci sa iranske visoravni naseljavali indijski potkontinent, i nosili sa sobom osnove hinduizma, Vede, sukobili su se sa kulturom u dolini Inda i porazili je. To je opisano u epu Mahabharata, tačnije u

istička. To je čista matematika o unutrašnjem bivanju. Tako musliman može biti jogi, đain može biti jogi, hrišćanin može biti jogi, budista može biti jogi.

Joga je čista nauka, a Patanjđali je najveće ime što se tiče sveta *joge*. Taj čovek je izuzetan. Niko se ne može uporediti sa njim. Po prvi put u istoriji čovečanstva ovaj čovek je doveo religiju do stanja nauke; on je načinio religiju naukom, očevidnim zakonima; nikakva vera nije potrebna.

Takozvane religije trebaju verovanje. Ne postoje druge razlike

---

delu tog epa koji je poznat kao Bhagavad Gita. Suština duhovnosti u Bhagavad Giti potiče od starosedelaca, a to je učenje o sankhyi i yogi. To je učenje ateistička praksa duhovnog probuđenje čovekovog. Arijevci su je samo preuzeli i pomešali sa svojim vedskim učenjima posvećenim raznim bogovima i žrtvovanjima. Iz te mešavine nastao je hinduizam kakvog danas znamo.

između jedne religije i druge; razlika je samo u verovanju. Musliman ima određena verovanja, hindu neka druga, a hrišćani neka treća. Razlika je u verovanjima. *Joga* nema ničega što se tiče verovanja; *joga* ne kaže da veruje ni u šta. *Joga* iskazuje iskustvo. Upravo kao što nauka kazuje eksperimentom; *joga* govori iskustvom. Eksperiment i iskustvo su oboje isti, njihova područja su različita. Eksperiment znači nešto što vi možete vršiti spolja; a iskustvo označava nešto što vi možete činiti unutra. Iskustvo je jedan unutrašnji eksperiment.

Nauka kaže: ne verujte, sumnjajte onoliko koliko možete. I takođe, nemojte da ne verujete, jer neverovanje je opet vrsta verovanja. Vi možete verovati u Boga, vi možete verovati u koncept ne-Boga. Možete reći Bog postoji, sa fanatičnim gledištem, možete reći sasvim suprotno, da Bog ne postoji s istim fanatiz-

mom. Ateisti, teisti, svi su vernici, a vera nije oblast za nauku. Nauka znači iskusiti nešto, ono što jeste; nije potrebna vera. Dakle, druga stvar koju treba zapamtiti: *joga* je egzistencijalna iskustvena i eksperimentalna. Nikakva vera se ne zahteva, nikakva vera nije potrebna - samo odvažnost da se iskusi. A to je ono što nedostaje. Vi možete verovati lako jer u verovanju nećete biti preobraženi. Vera je nešto vama dodato, nešto površno. Vaše biće se ne menja; vi ne prolazite kroz neku promenu. Možete biti hindu, možete postati hrišćanin sledećeg dana. Jednostavno promenite: promenite GITU za Bibliju. Možete da je promenite za Kuran, međutim čovek koji je držao GITU a sada drži Bibliju, ostaje isti. On je promenio svoja verovanja.

Verovanja su kao odeća. Ništa bitno se ne preobražava; vi ostajete isti. Analizirajte hindusa, ispitajte muslimana, unutra su oni isti. On

odlazi u hram, musliman mrzi hram. Musliman ide u džamiju, a hindus mrzi džamiju, ali iznutra oni su ista ljudska bića.

Vera je laka jer se od vas ne zahteva zapravo da činite ništa - samo površinsko doterivanje, dekorisanje, nešto što možete odložiti na stranu svakog momenta kada hoćete. *Joga* nije verovanje. Zbog toga je teška, naporna, ponekad izgleda nemoguća. To je jedan egzistencijalni pristup. Vi ćete doći do istine, ali ne kroz veru, nego kroz svoje vlastito iskustvo, kroz vaše vlastito ostvarenje. To znači da ćete morati potpuno da se promenite. Vaša gledišta, vaš način života, vaš um, vaša psiha kakva jeste mora potpuno da se razbije. Nešto novo mora da se stvori. Samo s tim novim vi ćete doći u kontakt s realnošću.

Dakle, *joga* je oboje, i smrt i novi život. Ovakvi kakvi jeste vi ćete morati umreti, a dok ne umrete novo

se ne može roditi. Novo je skriveno u vama. Vi ste samo seme za to, a seme mora pasti dole, apsorbavano od zemlje. Seme mora da umre; samo onda novo će se pojaviti iz vas. Vaša smrt će vam doneti novi život. *Joga* je oboje: smrt i novo rođenje. Dok niste spremni da umrete, ne možete biti preporođeni. Dakle to nije pitanje promene verovanja.

Joga nije filozofija. Ja tvrdim da nije religija, kažem i da nije filozofija. To nije nešto o čemu možete razmišljati. To je nešto što morate biti; razmišljanje neće biti dovoljno. Mišljenje se odvija u vašoj glavi. Ono ne zadire duboko do korena vašeg bića; ono nije vaša celokupnost. Ono je samo deo, funkcionalni deo; ono se može uvežbati. I vi možete da rasuđujete logično, možete misliti racionalno, ali vaše srce će ostati isto. Vaše srce je vaš najdublji centar, vaš glava je samo grana. Možete biti bez

glave, ali ne možete biti bez srca. Vaša glava nije osnovna.

Joga se odnosi na vaše celokupno biće, s vašim korenom. To nije filozofiranje. Dakle, sa Patanjđalijem nećemo postati mislioci, spekulativci. Sa Patanjđalijem pokušaćemo da saznamo najviše zakone bivanja; zakone transformacije bića, zakone kako umreti i kako se ponovo roditi, zakone novog poretka postojanja. Zbog toga ja *jogu* nazivam naukom.

Patanjđali je izuzetan. On je prosvetljena osoba, kao Buda, kao Krišna, kao Hrist, kao Mahavira, Muhamed, Zaratustra, ali je različit na jedan način. Niko od Bude, Krišne, Mahavire, Zaratustre, Muhameda nema naučno gledište. Oni su veliki osnivači religija. Oni su izmenili ceo obrazac ljudskog uma i njegovu strukturu, ali njihov pristup nije naučan.

Patanjđali je kao Ajnštajn u svetu Buda. On je fenomen. On bi

Iako dobio Nobelovu nagradu kao Ajnštajn, ili Bor, Maks Plank ili Hajzenberg. On ima isto gledište, isti pristup strogog naučnog uma. On nije pesnik; Krišna je pesnik. On nije moralista; Mahavira je moralista. On je u osnovi naučnik, koji razmišlja u terminima zakona. On je došao da izvede apsolutne zakone ljudskog postojanja, najvišu radnu strukturu ljudskog uma i realnosti.

I ako sledite Patanjđalija, saznaćete da je on tako tačan kao matematička formula. Jednostavno činite ono šta on kaže i rezultat će se postići. Rezultat se garantovano postiže; to je upravo kao dva plus dva, oni postaju četiri. To je baš kao kada zagrevate vodu do 100 stepeni celzijusovih i ona isparava. Vera nije potrebna; jednostavno činite to i znate. To je nešto što treba uraditi i znati. Zbog toga ja kažem ne postoji poređenje. Na ovoj planeti nikada nije postojao čovek kao Patanjđali.

Vi možete naći u Budinim govorima, poeziju - garantovano da je tamo. Mnogo puta dok je Buda izražavao sebe, on je postajao pesnik. Kraljevstvo ekstaze, područje najvišeg saznavanja, takođe je lepo, iskušenje je tako veliko da se postane poetičan, lepota je takva, blagoslov je takav, blaženstvo je takvo da čovek započinje da misli poetskim jezikom.

Međutim, Patanjđali se odupreo tome. On je sasvim različit. Niko nije mogao da se odupre. Isus, Krišna, Buda, svi su postali pesnici. Sjaj, lepota, kada to bukne u vama, počete da plešete, počete da pevate. U tom stanju vi ste kao ljubavnik koji se zaljubio u čitav univerzum.

Patanjđali se odupreo tome. On nje koristio poeziju; nikada nije upotrebio nijedan pesnički simbol. Nije se bavio poezijom; nije govorio u terminima lepote. On je govorio samo u matematičkim terminima. On je bio egzaktan, i dao vam je mak-

sime (mudre izreke). Ove izreke su samo naznake šta treba da se uradi. On nije buknuo u ekstazi; nije rekao stvari koje se ne mogu reći; nije istraživao nemoguće. On je samo položio temelj, a ako sledite temelj dospećete do vrha koji je iznad. On je strog matematičar - zapamtite to.

Prva sutra:

A sada, disciplina joge
Atha joganushasanam

A sada disciplina joge. Svaku pojedinu reč treba shvatiti jer Patanjđali nije koristio nijednu suvišnu reč.

A sada, disciplina joge.

Prvo pokušajte da razumete reč 'sada'. Ovo 'sada' pokazuje stanje uma o kome vam upravo govorim.

Ako ste se oslobodili iluzija, ako ste bez nade, ako ste potpuno postali svesni ništavnosti svih želja, ako vidite svoj život kao besmislen -

bilo šta da ste radili do sada jednostavno je umrlo, ništa neće ostati u budućnosti, vi ste u apsolutnoj beznadežnosti - što Kjerkegor zove agonijom. Ako ste u agoniji, patnji, neznajući šta da činite, neznajući gde da idete, neznajući u koga da gledate, upravo na ivici ludila, samoubistva ili smrti, ceo vaš obrazac života iznenađeno je postao ništavan. Ako takav trenutak nastupi, Patanjđali kaže: "Sada disciplina *joge*." Samo tada možete razumeti nauku o *jogi*, disciplinu *joge*.

Ako taj trenutak ne dođe, možete nastaviti da izučavate *jogu*, možete postati veliki učenjak, ali nećete biti jogi. Možete napisati rasprave o *jogi*, možete držati predavanja o njoj, ali nećete biti jogi. Nije došao taj trenutak za vas. Intelektualno možete postati zainteresovani, kroz vaš um možete biti povezani s *jogom*, ali *joga* nije ništa ako nije disciplina. *Joga* nije *shastra*; to nije spis.

To je disciplina. To je nešto što morate da učinite. To nije neobičnost, to nije filozosko mozganje. Ona je dublja od toga. To je pitanje života i smrti.

Ako je došao trenutak kada osećate da su svi pravci ometeni, svi putevi su iščezli; budućnost je mračna, a svaka želja je postala gorka, i kroz svaku želju ste upoznali samo razočarenje; svi pokreti u nade i snove su obustavljeni:

A sada, disciplina joge.

Ovo 'sada' možda nije došlo. Onda ja mogu govoriti o *jogi*, ali vi nećete slušati. Vi možete slušati samo ako je taj trenutak prisutan u vama.

Jeste li zaista nezadovoljni? Svako će reći: "Da", ali to nezadovoljstvo nije stvarno. Vi ste nezadovoljni sa ovim, možete biti nezadovoljni sa onim, ali niste totalno nezadovoljni. Vi se još nadate. Nezadovoljni ste zbog svojih prošlih nadanja, ali za

budućnost se još nadate. Vaše nezadovoljstvo nije potpuno. Još uvek priželjkujete neko zadovoljstvo negde, neku nagradu negde.

Ponekad se osećate beznadežno, ali ta beznadežnost nije istinita. Osećate beznadežnost jer određena nada nije ostvarena, određena nada je propala. Ali nadanje je još uvek prisutno; nadanje nije propalo. Vi ćete se još nadati. Nezadovoljni ste s ovom nadom, onom nadom, ali niste nezadovoljni sa nadom kao takvom. Ako ste s nadom kao takvom razočarani, došao je trenutak kada možete ući u *jogu*. Onda ovaj ulazak neće biti samo mentalna, spekulativna pojava. Ovaj ulazak će biti ulazak u disciplinu.

Šta je disciplina? Disciplina označava kreiranje reda u vama. Kakvi jeste, vi ste haos. Kakvi jeste, vi ste neuredni. Gurđijev je imao običaj da kaže - a Gurđijev je na mnogo načina sličan Patanjđaliju: on je opet

pokušao da načini srž religije naukom - Gurđijev kaže da vi niste jedan, vi ste gomila, čak i kada kažete: "Ja", ne postoji neko 'ja'. U vama ima mnogo 'ja', ali nikada ne postajete svesni ovog nereda jer ko će postati svestan toga? Ne postoji centar koji može postati svestan.

"*Joga je disciplina*" znači *joga* želi da stvori kristalisani centar u vama. Takvi kakvi jeste, vi ste gomila, a gomila ima mnogo pojava. Jedna je da ne možete verovati gomili. Gurđijev bi obično rekao da čovek ne može obećati. Ko će obećati? Vi niste prisutni. Ako obećate, ko će ispuniti obećanje? Sledećeg jutra onog koji je obećao više nema.

Ljudi dođu kod mene i kažu: "Sada ću položiti zavet. Obećavam da ću učiniti ovo." Ja im kažem: "Razmislite dva puta pre nego što obećate nešto. Jeste li sigurni da će sledećeg jutra biti tu onaj ko je obećao?" Vi odlučite da ustajete rano ujutru od

sutra - u četiri sata. A u četiri sata neko u vama kaže: "Ne sekiraj se. Tako je hladno napolju. Zašto se toliko žuriš? Mi to možemo uraditi ujutru." I ponovo zaspite.

Kada ustanete vi se kajete. Mislite, "Ovo nije dobro, trebao sam to da uradim." Odlučujete ponovo "Sutra ću to uraditi", a isto će se desiti i sutra jer u četiri ujutru onaj koji je obećao nije više tu, neko drugi je u krevetu. Vi ste Rotary Club: predavajući se stalno menja. Svaki član postaje rotirajući predsedavajući. Postoji kruženje. Svakog momenta neko drugi je glavni.

Gurđijev je obično govorio: "Ovo je glavna karakteristika čoveka, da on ne može obećati." Vi ne možete ispuniti obećanje. Nastavljate da dajete obećanja, a dobro znate da ih ne možete ispuniti, jer vi niste jedan: vi ste nered, kaos. Otuda, Patanjđali kaže: "A sada disciplina *joge*." Ako je vaš život postao apsolutna patnja,

ako ste shvatili da šta god učinite stvara pakao, onda je trenutak došao. Ovaj trenutak može promeniti vašu dimenziju, pravac vašeg postojanja.

Do sada ste živeli kao kaos, gomila. *Joga* znači, sada ćete morati biti harmonija, moraćete da postanete jedan. Nužna je kristalizacija; potrebno je usredištavanje. Dok ne dostignete centar, sve što činite jeste beskorisno. To je traćenje života i vremena. Centriranje je prvo potrebno, a jedino može biti blažen onaj ko je zadobio središte. Svako traži to, ali vi ne možete zahtevati. Vi treba to da zaslužite! Svako čezne za blaženim stanjem postojanja, ali samo centar može biti blažen. Mnoštvo ne može biti blaženo, gomila nema Sopstvo, nema *atmana* koji će biti blažen.

Blaženstvo podrazumeva apsolutnu tišinu, a tišina je moguća samo kada postoji harmonija - kada su svi neskladni fragmenti postali jedno, kada ne postoji mnoštvo, već

jedno. Kada ste vi sami u kući i niko drugi nije tu, bićete blaženi. Upravo sada svako drugi je u vašoj kući, samo vi niste tamo. Samo gosti su tamo, domaćin je uvek odsutan. A samo domaćin može biti blažen.

Usredištavanje Patanjđali naziva disciplinom - *anushasanam*. Reč 'disciplina' je lepa. Ona dolazi iz istog korena odakle i reč 'disciple' dolazi. 'Disciplina' znači sposobnost da se uči, kapacitet da se zna. Inače vi ne možete znati, vi ne možete učiti, dok niste dostigli sposobnost da budete ili postojite.

Jednom je jedan čovek došao kod Bude i rekao... Mora da je bio društveni reformator, revolucionar. Rekao je Budi: "Svet je u patnji. Slažem se s vama". Buda nikada nije rekao da je svet u patnji. Buda kaže: "Vi ste patnja", ne svet. "Život je patnja", ne svet. "Čovek je patnja", ne svet. "Um je patnja", ne svet. Ali taj revolucionar je rekao: "Svet je u pat-

nji. Ja se slažem s vama. Kažite mi sada šta mogu učiniti? Imam duboko saosećanje, i želim da služim čovečanstvu."

Služenje mora da je njegov moto. Buda ga je pogledao i ostao nem. Budin učenik Ananda je rekao: "Taj čovek izgleda da je iskren. Uputite ga. Zašto ćutite?" Onda je Buda rekao buntovniku: "Vi želite da služite svetu, ali gde ste vi? Ja ne vidim nikoga unutra. Gledam u vas, tamo nema nikoga."

"Vi nemate nikakvo središte, a dok ne budete usredišteni šta god da činite stvaraće više smutnje." Svi vaši društveni reformatori, vaši revolucionari, vaši lideri, oni su veliki stvaraoci smutnje, trgovci smutnjom. Svet bi bio bolji da nije bilo lidera. Inače oni ne mogu pomoći. Oni moraju učiniti nešto zato što je svet u patnji. A oni nisu usredišteni, tako da šta god učine stvaraju više patnje. Samo saosećanje neće pomo-

ći, samo služenje neće pomoći. Saosećanje kroz usredišteno postojanje je nešto sasvim različito. Saosećanje kroz mnoštvo je propast. Takva samilost je otrov.

A sada, disciplina Joge.

Disciplina označava sposobnost da se postoji, sposobnost da se zna, kapacitet da se uči. Moramo naučiti ove tri stvari.

Sposobnost da se bude. Svi *joga* položaji ne bave se stvarno s telom, bave se sposobnošću da se postoji. Patanjđali kaže da ako možete sedeti tiho bez kretanja vašeg tela za nekoliko sati, raste vaša sposobnosti da postojite. Zašto se krećete? Ne možete sedeti bez kretanja čak ni za nekoliko sekundi. Vaše telo započinje da se kreće. Negde osećate svrab, noge postaju umrtvljene; mnoge stvari započinju da se događaju. Ovo su samo izgovori za vas da se pokrećete.

Vi niste gospodar. Ne možete reći telu: "Sada za jedan sat se neću pokretati." Telo će se odmah pobuniti. Odmah će vas prisiliti da se pokrenete, da uradite nešto, a ono će dati razloge: "Morate se pokrenuti jer vas komarac ujeda." Možda nećete naći komarca kada pogledate. Vi niste biće, vi ste strepnja - neprekidna grozničava aktivnost. Patanjđalijeve *asane*, položaji, se ne bave ni sa kojom vrstom fiziološkog treninga, već unutrašnjim treningom bića, samo da se bude - bez činjenja ičega, bez ikakvih pokreta, bez ikakve aktivnosti, samo da se postoji. Samo to ostajanje u postojanju pomoći će u usredištenju.

Ako možete ostati u jednom položaju, telo će postati rob; slediće vas. A što vas više telo sledi, imaćete veće postojanje unutar sebe, jače postojanje unutar vas. I zapamtite, ako se telo ne pokreće, vaš um ne može da se kreće, jer um i telo nisu

dve stvari. Oni su dva pola iste pojave. Vi niste telo i um, vi ste telo-um. Vaša ličnost je psiho-somatska - psiho-fizička. Um je najsuptilniji deo tela. Ili možete reći obrnuto, da je telo najgrublji deo uma.

Tako šta god da se desi u telu dešava se i u umu. I obrnuto: što god se desi u umu dešava se i telu. Ako se telo ne pokreće i vi možete ostati u jednom položaju, ako možete reći telu: "Budi mirno", um će ostati miran. Zaista, um započinje kretanje i pokušava da pokrene telo, jer ako se telo kreće onda i um može da se kreće. U nepokretnom telu, um se ne može pokretati; njemu je potrebno pokretno telo.

Ako se telo ne kreće, um se ne kreće, vi ste usredišteni. Ovaj nepokretan položaj nije samo fiziološko treniranje. On samo stvara situaciju u kojoj usredištenje može da se dogodi, u kojoj možete postati disciplinovani. Kada vi jeste, kada ste

postali usredišteni, kada saznate šta znači postojati, onda možete učiti, jer ćete biti ponizni, skromni. Onda se možete predati. Onda nikakav lažni ego neće prijanjati uz vas jer kada ste jednom usredišteni vi znate da su svi egoi lažni. Onda se možete pokloniti. Onda se rađa disciplina.

Disciplina je veliko postignuće. Samo kroz disciplinu možete postati učenik. Samo bivajući usredišteni vi možete postati ponizni, prijemčivi, postati prazni, i guru, učitelj, može sebe izliti u vas. U vašoj praznini, ako ste tihi, on može doći i dopreti do vas. Komunikacija postaje moguća.

Učenik je onaj ko je usredišten, ponizan, prijemčiv, otvoren, spreman, budan, uslužan, pobožan. U *jogi*, učitelj je vrlo, vrlo važan, apsolutno važan, jer samo kada ste u neposrednoj blizini bića koje je usredišteno vaše vlastito usredištenje će se desiti.

To je značenje *satsanga*. Jeste li čuli reč *satsang*? Ona je sasvim pogrešno korišćena. *Satsang* označava neposrednu blizinu istine; ona znači *blizu istine*, znači blizu učitelja koji je postao jedno s istinom - samo biti blizu njega, otvoren, prijemčiv i čekati. Ako je to u vama postalo duboko i jako, duboka prisnost će se dogoditi.

Učitelj neće činiti ništa. On je jednostavno tu, na raspolaganju. Ako ste vi otvoreni, on će strujati unutar vas. Ovo strujanje se naziva *satsang*. S učiteljem vi ne treba da učite ništa drugo. Ako možete naučiti *satsang*, to je dovoljno - ako samo možete biti pokraj njega bez pitanja, bez razmišljanja, bez raspravljanja; samo prisutni tu, na raspolaganju, tako da biće učitelja može da se izlije u vas. A biće može da teče. Ono već teče. Kad god osoba postigne integritet, njeno biće postaje zračće.

Ono nadolazi. Bilo da ste vi prisutni da primete ili ne, to nije važno. Ono teče kao reka. Ako ste vi prazni kao posuda, spremni, otvoreni, ono će se uliti u vas.

Učenik označava nekoga ko je spreman da prima, ko je postao materica - učitelj može da prodre u njega. Ovo je značenje reči *satsang*. To u osnovi nije propoved, predavanje; *satsang* nije rasprava. Rasprava može biti prisutna, ali raspravljavanje je samo jedan izgovor. Vi ste ovde, a ja ću govoriti o Patanjđalijevim sutrama. To je samo jedan izgovor. Ako ste vi zbilja ovde, onda rasprava, razgovor, postaje samo jedan izgovor za vas da budete ovde. To je samo jedan izgovor. A ako ste vi zaista ovde, *satsang* počinje. Ja mogu teći a to strujanje je snažnije od bilo kog govora, svake komunikacije kroz jezik, od svakog intelektualnog susreta s vama.

Dok je vaš um angažovan, ako ste učenik, ako ste disciplinovano biće, vaš um je uposlen u slušanju mene, vaše biće može biti u *satsangu*. Onda je vaša glava zauzeta, vaše srce je otvoreno. Onda na dubljem nivou, susret se dešava. Taj susret je *sat-sang*, a sve drugo je samo jedno opravdanje, samo da se nađu putevi da se bude blizu učitelja.

Bliskost je sve, ali samo učenik može biti blizak. Bilo ko i svako ne može biti blizak. Bliskost znači odano poverenje. Zašto nismo bliski? Jer ima straha. Prevelika blizina može biti opasna, prevelika otvorenost može biti opasna, jer vi postajete ranjivi, a onda će biti teško odbraniti se. Stoga samo radi sigurnosne mere mi držimo svakog na ostojanju, nikada ne dozvoljavamo da pređe dozvoljeno rastojanje.

Svako ima teritoriju oko sebe. Kad god neko uđe u vašu teritoriju vi postanete uplašeni. Svako ima pros-

tor za zaštitu. Vi sedite sami u svojoj sobi. Stranac uđe u sobu. Samo posmatrajte kako postajete zaista uplašeni. Postoji jedna tačka, a ako on pređe tu tačku, iza te tačke vi ćete biti preplašeni. Osetiće se iznenadno drhtanje. Izvan određene teritorije on se može kretati.

Biti blizak znači da sada nema vaše vlastite teritorije. Biti blizak znači biti ranjiv, biti blizak znači da šta god da se dogodi vi ne razmišljate u terminima sigurnosti.

Učenik može biti blizak iz dva razloga. Jedan je da je on usredišten, on pokušava da bude usredsređen. Osoba koja pokušava da bude usredištena postaje neuplašena, ona postaje neustrašiva. Ona ima nešto što se ne može ubiti. Vi nemate ništa, otuda strah. Vi ste gomila, mnoštvo. Mnoštvo može biti rasuto svakog momenta. Vi nemate nešto kao stena što će biti tu šta god da se dogodi. Bez stene, bez temelja vi postojite kao

kuća od karata, obavezna da bude uvek u strahu. Bilo kakav vetar, čak svaki povetarac, može da je uništi, tako da morate da zaštitite sebe.

Zbog ove konstantne bezbednosti, vi ne možete voleti, ne možete verovati, vi ne možete biti prijatelj. Možete imati mnogo prijatelja ali tu ne postoji prijateljstvo, jer prijateljstvu je potrebna bliskost. Možete imati žene i muževe i takozvane ljubavnike, ali tu nema ljubavi, jer ljubav traži bliskost, ljubavi treba poverenje. Možete imati gurue, učitelje, ali nema učenja, jer vi ne možete dozvoliti sebi da budete totalno odati nečijem biću, u blizini njegovog bića, bliski njegovom biću, tako da on ne može da vas nadvlada, da vas preplavi.

Učenik označava tragaoca koji nije mnoštvo, koji pokušava da bude usredišten i kristalizovan, barem pokušavajući, čineći napor, iskreni napor da postane individua, da oseća

svoje biće, da postane svoj vlastiti gospodar. Sva disciplina *joge* je jedan napor da vas načini gospodarem vas samih. Takvi kakvi jeste vi ste samo rob mnogih, mnogih bolesti. Mnogi, mnogi gospodari postoje, a vi ste samo rob - i razvučeni ste u mnogim pravcima.

A sada, disciplina joga.

Joga je disciplina. To je jedan napor s vaše strane da promenite sebe. Mnoge druge stvari moraju se razumeti. *Joga* nije terapija. Na zapadu mnogi psihološke terapije su rasprostranjene danas, i mnogi zapadni psiholozi misle da je *joga* takođe terapija. Ona to nije! Ona je disciplina. A kakva je razlika? Ovo je razlika: terapija je potrebna ako ste bolesni, terapija je potrebna ako ste oboleli, terapija je potrebna ako ste u patološkom stanju. Disciplina je potrebna čak i kada ste zdravi. Zaista, kada ste zdravi samo disciplina može pomoći onda.

To nije za patološke slučajeve. *Joga* je za one koji su potpuno zdravi, ukoliko je medicinska nauka u pitanju, normalni. Oni nisu šizofrenični; oni nisu ludi, oni nisu neurotični. Oni su normalni ljudi, zdravi ljudi bez određene patologije. Pri svemu tome oni su svesni da šta god da se naziva normalnošću jeste beskorisno, ma šta da se naziva zdravljem nije od koristi. Nešto više je potrebno, nešto veće je potrebno, nešto svetije i celovitije je potrebno.

Terapije su za bolesne ljude. Terapije vam mogu pomoći da dođete do *joge*, ali *joga* nije za terapiju. *Joga* je za viši red zdravlja, različit od sreće - različitog tipa bitisanja i celovitosti. Terapija može, uglavnom, da vas učini prilagođenim. Frojd kaže da mi ne možemo učiniti više. Mi vas možemo učiniti prilagođenim, normalnim članom društva - ali ako je društvo samo patološko, šta onda? A to i jeste! Samo društvo je bolesno.

Terapija vas može učiniti normalnim u smislu da ste prilagođeni društvu, ali samo društvo je bolesno!

Tako ponekad se dešava da se u jednom bolesnom društvu za zdravu osobu misli da je bolesna. Mislilo se da je Isus bolestan, i svi naponi su uloženi da se on dovede u red. A kada se našlo da je on beznadežan slučaj, onda je razapet na krst. Kada se našlo da se ništa ne može učiniti, da je taj čovek neizlečiv, onda je raspjet. Društvo je samo bolesno jer nije ništa drugo nego vaša zajednica. Ako su svi članovi bolesni, društvo je bolesno, a svaki član mora biti podešen prema njemu.

Joga nije terapija; *joga* nije ni na koji način pokušaj da vas učini prilagođenim društvu. Ako želite da definišete *jogu* u terminima prilagođavanja, onda to nije podešavanje sa društvom, već je to izmirenje sa samom egzistencijom. To je usklađivanje sa božanskim!

Dakle, može se dogoditi da vama savršeni jogi izgleda lud. Može izgledati da je van svoje čulnosti, izvan svog uma, jer je on sada u dodiru sa moćnijim, s višim umom, višim redom stvari. On je u dodiru sa univerzalnim umom. Uvek se dešavalo tako: Buda, Isus, Krišna, oni su uvek izgledali nekako ekscentrični. Oni ne pripadaju nama; izgledaju kao strana lica.

Zbog toga mi njih nazivamo *avatarima*, stranim licima. Oni kao da su došli s druge planete; oni ne pripadaju nama. Oni mogu biti viši, mogu biti ispravni, mogu biti božanski, ali oni ne pripadaju nama. Oni su došli odnekuda drugde. Oni nisu deo i paket našeg postojanja, čovečanstva. Ostalo je osećanje da su oni strana lica; a oni to nisu. Oni su stvarni insajderi jer su dotakli najskriveniju srž egzistencije. Ali nama oni tako izgledaju.

A sada, disciplina joge.

Ako je vaš um shvatio da šta god ste radili do sada je bilo potpuno besmisleno, da je bilo noćna mora u najgorem, a lep san u najboljem slučaju, onda se staza discipline otvorila pred vama. Kakva je ta staza?

Osnovna definicija je,

Joga je obustava aktivnosti uma -

Chitta vritti nirodha.

Rekao sam vam da je Patanjđali samo matematičar. U jednoj jednoj rečenici, *a sada disciplina joge*, on je završio sa vama. Ovo je jedina rečenica koja je korišćena za vas. Sad on uzima zdravo za gotovo da ste vi zainteresovani za *jogu*, ne kao nadu, već kao disciplinu, kao preobražaj upravo ovde i sada. On nastavlja da objašnjava:

Joga je obustava aktivnosti uma.

Ovo je definicija *joge*, najbolja. Na mnogo načina je opisana *joga*, ima mnogo definicija. Neki kažu *joga*

je susret uma sa božanskim; otuda, ona je nazvana *joga* - *joga* znači spoj, spajanje zajedno. Neki kažu da *joga* znači odbacivanje ega; ego je prepreka; onog momenta kada napustite ego vi ste spojeni sa božanskim. Vi ste već povezani, samo zbog vašeg ega vama izgleda da ste bili rastavljeni. Ima ih mnogo, ali Patanjđalijeva je najnaučnija. On kaže:

Joga je obustava aktivnosti uma.

Joga je stanje u kome nema uma. Reč 'um' pokriva sve - vaš ego, vaše želje, vaše nade, vaše filozofije, vaše religije, vaše spise. 'Um' pokriva sve. Šta god vi možete zamisliti jeste um. Sve što je znano, sve što može da se zna, sve što je saznajno, jeste unutar uma. Prestajanje uma označava obustavu znanog, prekid sazajnog. To je skok u nepoznato. Kada nema uma, vi ste u nepoznatom. *Joga* je skok u nepoznato. Neće biti ispravno reći 'nepoznato', pravilnije je, 'nesaznajno'.

Šta je um? Šta um radi ovde? Šta je to? Obično mi mislimo da je um nešto supstancijalno tamo u glavi. Patanjđali se ne slaže - i niko ko je ikada saznao unutrašnjost uma se neće složiti. Savremeni naučnici se takođe ne slažu sa tim. Um nije nešto supstancijalno unutar glave. Um je upravo delovanje, samo aktivnost.

Vi hodate i kažete da šetate. Šta je hodanje? Ako stanete, gde je hodanje? Ako sednete, gde je hodanje otišlo? Hodanje nije ništa supstancijalno; to je jedna aktivnost. Tako dok vi sedite, niko ne može da pita, "Gde ste metnuli svoje hodanje? Upravo sada ste bili hodali, dakle gde je hodanje otišlo?" Vi ćete se smeјati. Reći ćete: "Hodanje nije nešto supstancijalno, to je samo aktivnost. Ja mogu šetati. Mogu opet hodati i mogu se zaustaviti. To je aktivnost."

Um je takođe aktivnost, ali usred reči 'um,' izgleda kao da je nešto supstancijalno tu. Bolje je nazvati

to "umovanje" - upravo kao hodanje. Um znači "umovanje", um znači razmišljanje. To je jedna aktivnost.

Citiram ponovo Bodhidharmu.

On je otišao u Kinu, i kineski car je došao da ga vidi. Car je rekao: "Moj um je vrlo uznemiren, smeten. Vi ste veliki mudrac, i ja sam vas očekivao. Kažite mi šta treba da činim da bih smirio svoj um."

Bodhidharma je rekao: "Ne činite ništa. Prvo donesite svoj um meni." Car ga nije mogao shvatiti pa je rekao: "Šta mislite pod tim?" On je rekao: "Dođite ujutru u četiri sata kada niko nije ovde. Dođite sami, i setite se da ponesete svoj um sa vama."

Car nije mogao da spava cele noći. Mnogo puta je odbacivao celu zamisao: "Ovaj čovek izgleda da je lud. Šta je on mislio kada je rekao, "Dođi sa svojim umom, ne zaboravi ga?" Čovek je bio tako zanosan, tako harizmatičan da nije mogao da otka-

že sastanak. Privlačio ga je kao magnet, u četiri sata je iskočio iz kreveta i rekao: "Šta god da se dogodi, moram ići. Ovaj čovek možda ima nešto, njegove oči govore da ima nešto. Izgleda pomalo luckasto, ali ipak moram otići da vidim šta će se dogoditi."

Tako je stigao kod njega, a Bodhidharma je sedeo sa svojim velikim štapom. Rekao je: "Dakle došli ste? Gde je vaš um? Jeste li ga doneli ili ne?"

Car je rekao: "Vi govorite besmislicu. Kada sam ja ovde moj um je ovde, i to nije nešto što ja mogu zaboraviti negde. To je u meni". Stoga je Bodhidharma rekao: "U redu. Dakle prva stvar je jasna - da je um u vama." Car je rekao: "U redu, um je u meni." Bodhidharma je rekao: "Sada zatvorite svoje oči i nađite gde je on. Ako ga možete naći gde je, odmah ga pokažite meni. Ja ću ga umiriti."

Tako je car zatvorio svoje oči, pokušavao i pokušavao, tražio i tra-

žio. Što je više tražio, više je postao svestan da nema uma, um je samo jedna aktivnost. To nije nešto tamo što vi možete pokazati. Onog momenta kada je on shvatio da to nije nešto, onda je apsurdnost njegovog traganja njemu bila jasna. Ako to nije nešto, ništa se oko toga ne može uraditi. Ako je to samo jedna aktivnost, onda ne vršite tu aktivnost; to je sve. Ako je to kao hodanje; nemojte hodati.

On je otvorio svoje oči. Poklonio se Bodhidharmi i rekao: "Ne postoji um koji bi se našao." Bodhidharma je rekao: "Onda sam ga ja umirio. I kad god osetite da ste uznemireni, samo pogledajte unutra, gde je ta neprijatnost." Samo gledanje je neum, jer gledanje nije mišljenje. I ako gledate duboko cela vaša energija postaje gledanje, a ista energija postaje kretanje i mišljenje.

Joga je obustava aktivnosti uma.

Ovo je Patanjđalijeva definicija. Kada ne postoji um, vi ste u *jogi*; kada je um tu, vi niste u *jogi*. Dakle, vi možete raditi sve položaje, ali ako um nastavi da deluje, ako vi nastavite sa mišljenjem, vi niste u *jogi*. *Joga* je stanje nemanja uma. Ako možete biti bez uma bez izvođenja ikakvih položaja, vi ste postali savršeni jogi. To se dogodilo mnogima bez izvođenja ikakvih položaja, *asana*, a to se nije dogodilo mnogima koji su radili položaje (*asane*) tokom mnogo života.

Budući da osnovna stvar koju treba razumeti jeste da, kada aktivnost mišljenja nije prisutna, vi ste tu; kada aktivnost uma nije prisutna, kada misli iščeznu, kada su samo kao oblaci, kada i oni iščeznu, vaše postojanje, upravo kao nebo, je otkriveno. Ono je uvek tu - samo prekriveno oblacima, pokriveno mislima.

Joga je obustava aktivnosti uma.

Na Zapadu sada, postoji veliko zanimanje za Zen - japansku metodu *joge*. Reč 'zen' dolazi od reči '*dhyana*'. Bodhidharma je uveo ovu reč u Kinu. U Kini reč *dhyana* postaje *jhan*, onda *chan*, a onda je reč prešla u Japan i postala *zen*.

Koren je *dhyana*. *Dhyana* znači nemanje uma, tako ceo trening *zena* u Japanu nije ništa do kako zaustaviti umovanje, kako da ne bude uma, kako da se bude jednostavno bez mišljenja. Pokušajte to! Kada ja kažem pokušajte to, to će izgledati kontradiktorno, jer ne postoji drugi način da se to kaže. Jer ako vi pokušate, sam pokušaj, napor dolazi od uma. Možete sedeti u položaju i pokušati neko *đapa* pevanje, *mantru* - ili možete samo pokušati da sedite smireno, da ne mislite. Ali onda ne misliti postaje mišljenje. Onda vi nastavljate da govorite: "Ja ne mislim; nemoj razmišljati; prestani razmišljati." Ali to je sve razmišljanje.

Pokušajte da razumete. Kada Patanjđali kaže, nemanje uma, obustava uma, on podrazumeva potpunu obustavu. On vam neće dozvoliti da vršite *đapu*, "*Ram-Ram-Ram*." On će reći da to nije obustava; vi koristite um. On će reći: "Jednostavno prestanite!" ali vi ćete pitati: "Kako? Kako jednostavno prekinuti?" Um nastavlja. Čak i ako sedite, um nastavlja. Čak i ako ne radite, to nastavlja da se radi.

Patanjđali kaže samo posmatrajte. Pustite da um ide, pustite da um čini šta god da on čini. Vi samo posmatrajte. Ne mešajte se. Vi samo budite svedok, samo budite jedan nezainteresovani posmatrač, kao da um ne pripada vama, kao da to nije vaš posao, nije vaša stvar. Ne budite zainteresovani! Samo posmatrajte i pustite um da teče. To je kretanje usled prošlog impulsa,⁷ jer ste uvek

---

⁷ Podsvesnih utisaka (*vasana*) i na njima

pomagali to da teče. Aktivnost je preuzela svoj vlastiti impuls, tako ona teče. Vi samo nemojte saradivati. Posmatrajte i pustite um da se kreće.

Tokom mnogo, mnogo života, možda milion života, vi ste saradivali sa umom, vi ste ga pomagali, vi ste mu davali svoju energiju. Reka će teći za neko vreme. Ako ne saradujete, ako samo posmatrate nezainteresovano - Budina reč je ravnodušnost, *upekha*: gledajući bez ikakvog zanimanja, samo posmatrajući, ne čineći ništa ni na koji način - um će teći za kratko i zaustaviće se sam od sebe. Kada je impuls izgubljen, kada je energija istekla, um će se zaustaviti. Kada se um zaustavi, vi ste u jogi; vi ste postigli disciplinu. To je definicija: *Joga* je obustava aktivnosti uma.⁸

---

zasnovanih predispozicija (*samskara*).

⁸ Joga je disciplina meditacije s kojom nadilazimo iluziju o sebi kao posebnom biću. Suština meditacije je u smirenju aktivnosti

---

uma koji održava sve iluzije. Um ne može sam sebe da smiri, jer on nije različit od nas, on je naša aktivnost, kao hodanje. Jedini način da smirimo um je da prestanemo da ulažemo energiju u umnu aktivnost, da se odvratimo od toga. Da bismo se odvratili od stalnog ulaganja energije u umnu aktivnost moramo najpre da prestanemo da verujemo da to moramo da radimo, da nam je zamišljanje i razmišljanje potrebno, da prestanemo da verujemo u svoje snove. Da se bar za trenutak uverimo u to. Ovakvi kakvi smo prirodno dati, nemamo iskustvo takve odvrćenosti jer smo s umnom aktivnošću i svojim snovima, dnevnim i noćnim, identifikovani od najranijeg detinjstva. Potrebno nam je kratko direktno iskustvo potpune odvrćenosti od umne aktivnosti kako bismo se uverili u njega i prepoznali. To kratko iskustvo ne-uma je disciplina meditativnog smirenja. Smirujući sebe smirujemo um, isključujemo mu utikač, dovod energije. To je jedini način. Tada se on sam smiruje, jer mi smo ga i pokretali. U tom kratkotrajnom iskustvu uviđamo da nismo um, da možemo da postojimo kao čisto biće koje nadilazi sve umne predstave, da smo nešto mnogo više od malog uma i njegovih iluzija da smo izdvojeno, malo biće sa neurotičnim sadržaji-

Onda je svedok utvrđen u sebi.

Kada se um obustavi, svedok je utvrđen u sebi.

Kada možete jednostavno posmatrati unutra ne bivajući identifikovani sa umom, bez rasuđivanja, bez ocenjivanja, bez osuđivanja, bez odabiranja - vi jednostavno posmatrate i um teče, vreme dolazi kada se sam od sebe, iz sebe, um zaustavlja.

Kada nema uma, vi ste utvrđeni u vašem svedočenju. Onda ste postali svedok - samo videlac - *draštra, sakšin*. Onda niste činilac, onda niste mislilac. Onda ste jednostavno

---

ma koje je dotle nosilo. To je iskustvo naše autentičnosti, našeg jedinstva sa apsolutnim bićem koje sve omogućava. Takvo iskustvo nas jača da tu svesnost u meditaciji proširimo na stalnu prisutnost danju i noću, u svim aktivnostima, a ne samo za vreme meditativnog zadubljenja. Ostali tekst *Joga sutri* opisuje detalje prakse proširivanja takve svesti sve do trajne nezavisnosti i autentičnosti koja se naziva *Kaivalya*.

čisto biće, najčistije od bića. Onda je svedok utvrđen u sebi samom.

U svim drugim stanjima postoji identifikacija sa modifikacijama uma.

Izuzev svedočenja, u svim stanjima, vi ste identifikovani s umom. Vi postajete jedno sa tokom misli, postajete jedno sa oblacima; ponekad sa belim oblakom, ponekad sa tamnim oblakom, ponekad sa kišom ispunjenim oblakom, ponekad sa praznim oblakom, ma kako bilo, vi postajete jedno s mišljenjem, vi postajete jedno s oblakom, i ne primećujete vašu čistotu neba, čistotu prostora. Vi postajete naoblačeni, a to naoblačenje se dešava jer vi postajete identifikovani, postajete jedno s tim.

Misao dođe. Vi ste gladni, i misao projuri u umu. Misao je samo to, da postoji glad, da stomak oseća glad. Odmah postajete identifikovani; kažete: "Ja sam gladan." Um je bio potpuno ispunjen mišlju da je glad

prisutna; vi postajete identifikovani i kažete: "Ja sam gladan." Ovo je identifikacija.

Buda takođe oseća glad, Patanjđali takođe oseća glad, ali on nikada neće reći: "Ja sam gladan." On će reći: "Telo je gladno"; on će reći: "Moj stomak oseća glad"; on će reći: "Postoji glad. Ja sam svedok. Ja sam došao da svedočim ovoj misli, koja je iznenadno iz stomaka sevnula u mozgu, da sam gladan." Stomak je gladan; Patanjđali će ostati svedok. Vi postajete identifikovani, vi postajete jedno s mišljenjem.

Onda je svedok utvrđen u sebi samom.

U svim drugim stanjima, postoji identifikacija sa modifikacijama uma.

Ovo je definicija:

Joga je obustava aktivnosti uma.

Kada um prestane, vi ste utvrđeni u vašem svedožećem Sopstvu. U svim drugim stanjima, izuzev ovog,

vi ste identifikovani. A sve identifikacije obrazuju *samsaru*; one su svet. Ako ste identifikovani, vi ste u svetu, u patnji. Ako ste transcendirali identifikacije, vi ste oslobođeni. Vi ste postali *siddha*, vi ste u *nirvani*. Vi ste transcendirali ovaj svet patnje i ušli ste u svet blaženstva.

A taj svet je ovde i sada - upravo sada, baš ovog trenutka! Nije potrebno čekati ga čak nijedan trenutak. Samo postanite svedok uma, i bićete uneti u taj svet. Postanite identifikovani sa umom, i vi ćete ga izgubiti. Ovo je osnovna definicija.

Zapamtite sve, jer docnije, u drugim sutrama, ući ćemo u detalje šta treba da se uradi, kako treba da se uradi - ali uvek imajte na umu da je ovo temelj.

Čovek treba da postigne stanje bez uma: to je cilj.

JOGA, STAZA BEZ ŽELJA

26. decembar 1973, posle podne.

Prvo pitanje:

Rekli ste prošle noći da su potpuno očajanje, frustracija i beznadežnost početne osnove za jogu. Ovo daje jogi pesimistički izgled. Da li je to pesimističko stanje zaista potrebno da započne staza joge? Da li optimista takođe može poći stazom joge?

Nije ni jedno ni drugo. To nije pesimistično, to nije optimistično, jer pesimizam i optimizam su dva aspekta istog novčića. Pesimista označava čoveka koji je bio optimista u prošlosti; a optimista označava onoga ko će biti pesimista u budućnosti. Svaki optimizam vodi do pesimizma, jer svaka nada vodi do beznadežnosti.

Ako se još nadate, onda *joga* nije za vas. Postoji želja, ima nade; *samsara* je tu, svet je tu. Vaša želja je svet, vaša nada je ropstvo, jer nada vam neće dozvoliti da živite u sadašnjosti. Nastavljaće da vas prisiljava ka budućnosti; neće vam dozvoliti da budete usredišteni. Ona će potezati i potiskivati, ali vam neće dozvoliti da ostanete mirni u sadašnjem trenutku, u tišini. To vam neće dozvoliti.

Tako kada kažem totalna beznadežnost, ja mislim da je nada oslabila, a i beznadežnost je takođe postala uzaludna. Onda je to totalna beznadežnost. Totalna beznadežnost znači da ni sama beznadežnost nije prisutna, jer kada osećate beznadežnost, suptilna nada je prisutna. Inače, zašto biste osećali beznadežnost? Nada postoji, vi još prijanjate uz nju; otuda beznadežnost.

Totalna beznadežnost znači da sada nema nade. A kada ne postoji nada ne može biti beznadežnosti. Vi

ste jednostavno odbacili celu pojavu. Obe strane su odbačene, ceo novčić je bačen. U ovom stanju uma vi možete ući na stazu *joge*; nikada pre. Pre toga nije moguće. Nada je protiv *joge*.

Joga nije pesimistička. Vi možete biti optimista ili pesimista; *joga* nije ni jedno ni drugo. Ako ste pesimista, ne možete ući na stazu *joge* jer pesimista se vezuje uz svoje nevolje. On neće dozvoliti svojim nevoljama da iščeznu. Optimista se lepi uz svoje nade, a pesimista se lepi za svoju patnju, za svoju beznadežnost. Ta beznadežnost mu je postala pratilac. *Joga* je za nekoga ko nije ni jedno ni drugo, ko je postao tako potpuno beznadežan da je čak neko-risno da oseća beznadežnost.

Suprotno može da se oseti samo ako nastavite da prijanjate negde duboko dole uz pozitivno. Ako prijanjate uz nadu možete se osećati beznadežno. Ako prionete uz oče-ki-

vanje vi možete osećati frustraciju. Ako jednostavno shvatite da nema mogućnosti da očekujete ništa, onda gde je frustracija? Onda je priroda egzistencije da nema mogućnosti bilo šta de se očekuje, ne postoji mogućnost za nadu. Kada ovo postane sigurna činjenica, kako možete osećati beznadežnost? Onda oboje iščeznu.

Patanjđali kaže, *a sada, disciplina joge*. To 'sada' će se dogoditi kada niste nijedno. Pesimistička gledišta ili optimistička gledišta, oba su bolesna, ali postoje učitelji koji stalno govore u terminima optimizma - naročito američki hrišćanski misionari. Oni stalno govore u terminima nade, optimizma, budućnosti, raja. U očima Patanjđalija to su samo priče za malu decu, jer vam jednostavno daju novu bolest. Zamenjujete novu bolest za staru. Vi ste nesrećni i tražite na neki način sreću. Stoga ko god vam da uverenje da je to staza koja će

vas voditi do sreće, vi ćete slediti to. On vam daje nadu. Ali vi osećate tako veliku patnju zbog vaših prošlih nada. On vam opet stvara budući pakao.

Joga očekuje od vas da budete više odrasli, više zreli. *Joga* kaže da ne postoji mogućnost da se očekuje išta, ne postoji mogućnost ma kakvog ispunjenja u budućnosti. Ne postoji nebo u budućnosti i nema Boga koji vas čeka sa božićnim darovima. Nema nikog da vas očekuje, stoga ne žudite više za budućnošću.

A kada postanete svesni da nema ničega što će se dogoditi negde u budućnosti, vi ćete postati spremni za sve ovde i sada jer nema nikuda da se krene. Onda ne postoji mogućnost za strepnju. Onda vam se dešava smirenost. Iznenada ste duboko opušteni. Ne možete ići nikuda, vi ste kod kuće. Kretanje prestaje; uznemirenost iščezava. Sada je vreme da se uđe u *jogu*.

Patanjđali vam neće dati nikakvu nadu. On poštuje vas više nego što vi poštuje sebe. On misli da ste zreli i da vam igračke neće pomoći. Bolje je biti spreman za ono što se dešava. Inače odmah čim ja kažem: "Potpuna beznadežnost" vaš um će reći: "Ovo izgleda pesimistično", jer vaš um živi kroz nadu, jer vaš um se lepi uz želje, nadanja.

Vi ste tako nesrećni upravo sada da ćete počinuti samoubistvo ako nema nade. Ako je stvarno Patanjđali u pravu, šta će vam se dogoditi? Ako nema nade, nema budućnosti, i vi ste bačeni natrag u vašu sadašnjost, vi ćete počinuti samoubistvo. Nema ničega zašta bi se onda živelo. Vi živite za nešto što će se dogoditi negde, nekada. To se neće dogoditi, ali osećanje da se to može dogoditi pomaže vam da budete živi.

Zbog toga kažem da kada dođete do tačke gde je samoubistvo postalo najznačajnije pitanje, gde je

život izgubio svako svoje značenje, gde možete ubiti sebe, u tom trenutku *joga* postaje moguća, jer nećete biti spremni da preobrazite sebe dok vam se ova silna ništavnost života događa. Bićete spremni da preobrazite sebe samo kada osećate da ne postoji drugi put - ili samoubistvo ili *sadhana* (duhovna praksa, meditacija), ili da počinite samoubistvo ili da preobrazite svoje biće. Kada preostanu samo ove dve alternative, samo onda se bira *joga*, nikada pre. Međutim, *joga* nije pesimistična. Vi ste optimistični, zato vam *joga* izgleda kao pesimistična. To je zbog vas.

Buda je uzet na Zapadu kao vrhunac pesimizma, jer Buda kaže: "Život je *dukkha*, patnja". Tako su zapadni filozofi tumačili da je Buda pesimista. Čak i osoba poput Alberta Švajcera (A. Schweitzer), osoba od koje možemo očekivati da zna izvesne stvari, čak i on je u zabuni. On misli da je čitav Istok pesimističan. A

ovo je velika kritika od njega. Čitav Istok - Buda, Patanjđali, Mahavira, Lao Ce, za njega su svi pesimisti. Oni samo tako izgledaju jer su uvideli da je vaš život besmislen. Ne kažu da je sam život besmislica - nego život koji vi znate. A dok vaš život ne postane sasvim besmislen, vi ga ne možete transcendirati. Vi ćete se lepiti uz njega.

I dok ne transcendirate takav život, ovaj oblik egzistencije, nećete znati šta je blaženstvo. Ali Buda, Patanjđali, oni neće govoriti mnogo o blaženstvu jer imaju duboko saosećanje prema vama. Ako započnu da govore o blaženstvu, vi opet stvarate nadu. Vi ste neizlečivi: vi opet kreirate nadu. Kažete: "U redu! Onda možemo ostaviti ovaj život. Ako je bolji i bogatiji život moguć, onda možemo ostaviti želje. Ako je kroz ostavljanje želja moguće ostvariti najdublju želju dostizanja krajnjeg vrhunca blaženstva, onda možemo

napustiti želje. Ali ih možemo samo napustiti radi veće želje."

Onda gde je vaše napuštanje? Ništa ne ostavljate. Vi jednostavno zamenjujete drugačiju želju za stare želje. A nova želja će biti mnogo opasnija nego stara jer ste sa starom već prevareni. Da biste postali izigrani sa novom, možete proći puno života da biste došli do tačke gde možete reći 'Bog je beskoristan', gde možete reći 'raj je besmislen', gde možete reći 'sva budućnost je bezumnost'.

Nije to pitanje samo svetovnih želja, to je pitanje želje kao takve. Željenje mora prestati. Samo onda postajete spremni, samo onda skupite hrabrost, samo onda se vrata otvaraju i vi možete ući u nepoznato. Otuda je Patanjđalijeva prva *sutra*: "*A sada, disciplina joge*".

Drugo pitanje:

Rečeno je da je joga ateistički sistem. Da li se vi slažete s tim?

Još jednom, *joga* nije ni jedno ni drugo. Ona je jednostavno nauka. Nije ni teistička niti ateistička. Patanjđali je zaista veličanstven, čudesan čovek. On nikada ne govori o Bogu. A čak i ako pominje jednom, onda takođe kaže da je to samo jedna od metoda da se dostigne ono najviše, vera u Boga je samo metoda da se dostigne krajnje; Bog kao objekat ne postoji. Verovanje u Boga jeste samo tehnika, jer kroz verovanje u Boga molitva postaje moguća, kroz verovanje u Boga predanost postaje moguća. Značaj je u predanosti i molitvi, ne u Bogu kao njihovom objektu.

Patanjđali je zaista neverovatan! On je rekao Bog - vera u Boga, koncept Boga - takođe je jedna od metoda, među mnogim metodama, da bi se postigla istina. *Išvara pranidhan* - verovanje u Boga samo je staza. Ali to nije nužno. Možete odab-

rati i nešto drugo. Buda je dospeo do te krajnje realnosti bez verovanja u Boga. On je odabrao drugačiju stazu gde Bog nije potreban.

Vi ste došli u moju kuću. Prošli ste kroz određenu ulicu. Ta ulica nije bila cilj; ona je samo bila pomoćno sredstvo. Mogli ste doći do iste kuće kroz neku drugu ulicu; drugi su stigli do nje kroz druge ulice. U vašoj ulici možda postoji zelena trava, veliko drveće; u drugim ulicama ih nema. Dakle Bog je samo jedna staza. Zapamtite tu razliku. Bog nije cilj. Bog je samo jedna od staza.

Patanđali ništa ne poriče; on ništa ne nameće. On je apsolutno naučan. Hrišćanima je teško da zamisle kako je Buda mogao da dostigne krajnju istinu, jer nikada nije verovao u Boga. Teško je hindusu da veruje kako je Mahavira postigao oslobođenje; on nikada nije verovao u Boga.

Pre nego što su zapadni mislioci postali upoznati sa istočnim religijama, oni su uvek definisali religiju kao usmerenost ka Bogu. Kada su došli do istočnjačkog mišljenja, i onda su postali svesni da tamo postoji tradicionalni put prema istini na kome nema Boga, oni su bili šokirani; to je nemoguće.

H. G. Wells je pisao o Budi da je Buda najbezbožniji čovek, a ipak najpobožniji. On nikada nije verovao i nikada nije rekao nikome da veruje u Boga, ali je on sam najviši fenomen dešavanja božanskog postojanja. Mahavira je takođe išao stazom gde Bog nije bio nužan.

Patanđali je potpuno naučan. On kaže da mi nismo povezani sa sredstvima; postoji hiljadu i jedno sredstvo. Cilj je istina. Neki su je postigli kroz Boga, dakle to je u redu - verujte u Boga i postignite cilj, jer kada se cilj postigne vi ćete odbaciti svoju veru. Dakle, vera je samo ins-

trument. Ako ne verujete, to je u redu; nemojte verovati, idite stazom bezvernosti, i dostignite cilj.

On nije ni teista niti ateista. On ne kreira religiju, on vam jednostavno pokazuje sve staze koje su moguće i sve zakone koji dejstvuju u vašoj transformaciji. Bog je jedna od tih staza; tu nema prisile. Ako ste ateista, nije potrebno da budete i nereligiozni. Patanjđali kaže da vi takođe možete dostići - budite ateista, ne brinite o Bogu. Ovo su zakoni, ovo su eksperimenti; to je meditacija - prođite kroz to.

On nije insistirao ni na jednom konceptu. To je bilo vrlo teško. Zbog toga su *joga sutre* od Patanjđalija izuzetne, jedinstvene. Takva knjiga se nikada nije dogodila ranije i ne postoji mogućnost ponovo da se dogodi, jer sve što može biti napisano o *jogi* napisano je; on ništa nije izostavio. Niko ne može dodati ništa tome. Nikada u budućnosti neće postojati

mogućnost stvaranja drugog dela kao što su Patanjđalijeve *Joga sutre*. On je kompletno završio posao, a on je to mogao da uradi tako kompletno jer nije bio jednostran. Da je bio jednostran, to ne bi mogao da uradi tako celovito.

Buda je delimičan, Mahavira je nepotpun, Muhamed je jednostran, Isus je nepotpun - oni imaju određenu stazu. Njihova nepotpunost može biti zbog vas - zbog dubokog razumevanja za vas, dubokog saosećanja za vas. Oni insistiraju na određenoj stazi; stalno su insistirali čitavog njihovog života. Oni su govorili: "Sve drugo je pogrešno; ovo je ispravna staza" samo da bi stvorili veru u vama. Vi ste tako bezverni, tako ste ispunjeni sumnjom, da ako oni kažu da ova staza predvodi, a druge staze takođe vode, vi nećete slediti ni jednu. Zato su insistirali da jednino njihova staza vodi do cilja.

To nije tačno. To je pomoćno sredstvo za vas - jer ako osećate neku nesigurnost u njima, ako oni kažu: "Ovo vodi do cilja, i ono takođe vodi; ovo je istina, i ono je takođe istina", vi ćete postati nesigurni. Vi ste već nesigurni, potreban vam je neko ko je apsolutno pouzdan. Samo da bi izgledali pouzdani vama, oni su načinili sebe jednostranim.

Inače ako ste jednostrani, ne možete obuhvatiti čitavu osnovu. Patanjđali nije jednostran. On je manje zainteresovan za vas, više se brine o projektovanju dobre staze. On neće koristiti neistinu; on neće koristiti pomoćna sredstva, on se neće nagađati s vama. Nijedan naučnik ne prihvata kompromis.

Buda je bio sposoban za kompromis; on ima saosećanje. On vas ne tretira naučno. Vrlo duboko ljudsko osećanje ima prema vama; može čak i lagati da bi vam pomogao. Ako vi ne možete razumeti istinu, on čini

nagodbu s vama. Patanjđali neće imati kompromis s vama. Ma kakva da je istina, on će govoriti o činjenici. Neće se spustiti nijedan korak da udovolji vama; on je apsolutno beskompromisan. Nauka mora biti takva. Nauka ne može praviti kompromise; inače ona bi postala samo religija.

On nije ni ateista ni teista. On nije ni hinduista, niti musliman, ni hrišćanin niti đain, a takođe ni budista. On je apsolutno naučni istraživač koji samo otkriva kakav sve što jeste - otkriva bez ikakvog izmišljanja mitova. On neće koristiti nijednu alegoriju. Isus je stalno govorio u pričama jer vi ste deca i možete razumeti samo priče. On je govorio u alegorijama. Buda koristi tako mnogo priča samo da bi vam pomogao da ostvarite letimičan uvid.

Čitao sam o hasidu, jevrejskom učitelju, Bal Šemu. On je bio

rabin u malom selu, a kad god bi tamo bila neka nevolja, neka bolest, neka nesreća u selu, on bi krenuo u šumu. Otišao bi do određenog mesta, ispod određenog drveta, tamo bi obavio neki ritual i onda bi se molio Bogu. I uvek bi se dešavalo da je nesreća napuštala selo, bolesti bi iščezavale iz sela, nevolje bi prestajale.

Onda je Bal Šem umro. Postavljen je njegov naslednik... Problem je nastupio ponovo. Selo je bilo u nevolji. Nastupila je neka nevolja, i seljani su zatražili od naslednika, novog rabina, da ode u šumu i da se moli Bogu. Novi rabin je bio jako uznemiren jer nije znao mesto, tačno određeno drvo. Bio je neiskusn, ali je ipak otišao - pod neko drvo. Zapalio je vatru, izveo je ritual, molio se i rekao Bogu: "Vidi, ja ne znam tačno mesto na koje je moj učitelj imao običaj da dolazi, ali ti znaš. Ti si svemoćan, sveprisutan, dakle ti znaš - stoga nema potrebe za tačno određenim

mestom. Moje selo je u nevolji, prema tome slušaj i učini nešto." Nesreća je prošla!

Onda kada je ovaj rabin umro i došao njegov naslednik, opet je nastupio problem. Selo je bilo u izvesnoj krizi, i seljani su došli. Rabin je bio uznemiren; zaboravio je čak i molitvu. Tako je otišao u šumu, odabrao izvesno mesto. Nije znao ni da zapali ritualnu vatru, ali nekako je uspeo da zapali vatru i rekao je Bogu: "Slušaj, ja ne znam kako da zapalim ritualnu vatru, ja ne znam tačno mesto, i zaboravio sam molitvu, ali ti si sveznajući, tako da znaš već, nema potrebe. Zato učini šta treba." Vratio se natrag i selo je prebrodilo krizu.

Onda je on takođe umro, a njegov naslednik... Njegovo selo je opet bilo u nevolji, tako su došli kod njega. Sedeo je u fotelji. Rekao je Bogu: "Ja ne želim da idem nikuda. Čuj, ti si svuda. Ja ne znam molitvu, ne znam nikakav ritual. Ali to nije važno;

moje znanje nije glavna stvar. Ti znaš sve. Kakva je korist moliti se, kakva je korist vršiti ritual, i kakva korist od posebnog svetog mesta? Ja znam samo priču o mojim prethodnicima. Ispričaću ti priču, da se to dogodilo u Bal Šemovo vreme, onda u vreme njegovog naslednika, onda njegovog naslednika; to je priča. Sada učini šta treba, i to je dovoljno." I nevolja je iščezla - zato što je Bog mnogo voleo priče.

Ljudi vole njihove priče i božiji ljudi takođe, kroz priče možete imati određena delimična sagledavanja. Međutim, Patanjđali neće koristiti nijednu alegoriju. Rekao sam vam da je on kao Ajnštajn plus Buda - vrlo retka kombinacija. On je imao unutrašnje svedočenje Bude i mehanizam uma jednog Ajnštajna.

On nije ni jedno ni drugo. Teizam je priča; ateizam je antipriča. Priče su samo mitovi, od ljudi stvo-

rene parabole. Nekima se jedna dopada, a nekima druga. Patanjđali nije zainteresovan za priče, nije zainteresovan za mitove. On je zainteresovan za голу istinu. On je neće čak ni zaodnuti, neće je čak ni doterati, neće je ukrašavati. To nije njegov način. Zapamtite ovo.

Kretaćemo se po vrlo suvoj zemlji, zemlji nalik pustinji. Ali pustinja ima svoju vlastitu lepotu. Ona nema drveće, ona nema reke, ali ima svo svoje prostranstvo. Nijedna šuma se ne može uporediti s njom. Šume imaju svoje sopstvene lepote, brda svoje vlastite lepote, reke svoje vlastite divote. Pustinja ima svoju sopstvenu neizmernu beskrajnost.

Kretaćemo se kroz pustu zemlju. Hrabrost je nužna. Neće vam dati nijedno drvo da se odmorite ispod njega, neće vam dati nijednu priču - samo gole činjenice. Neće koristiti čak nijednu suvišnu reč. Otuda je reč '*sutre*'. *Sutre* označavaju osnovni

minimum, aforizme u kratkim izrekama. *Sutra* nije čak ni potpuna rečenica. Ona je samo suština - kao kada šaljete telegram, krešete suvišne reči. Onda to postaje *sutra* jer samo deset ili devet reči mogu biti stavljene u poruci. Ako biste pisali pismo, ispunili biste deset stranica, a čak ni u deset stranica poruka neće biti potpuna. Ali u telegramu, u deset reči, ne samo da je kompletna, ona je više nego potpuna. Ona pogađa srce; sama srž je u njoj.

To su telegrami - Patanjđalijeve *sutre*. On je tvrdica; nije koristio nijednu suvišnu reč. Prema tome kako on može pričati priče? Ne može, i ne očekujte to. Stoga ne pitajte da li je on teista ili ateista; to su sve priče.

Filozofi su stvorili mnogo priča, i to je igra. Ako želite igru ateizma, budite ateista. Ako želite igru teizma, budite teista. Ali to su igre, nisu realnost. Realnost je nešto drugo. Realnost se bavi s vama, ne s

onim u šta verujete. Realnost ste vi, ne ono šta verujete. Realnost je iza uma, ne u sadržajima uma, jer teizam je sadržaj uma, ateizam je sadržaj uma - nešto u umu. Hinduizam je sadržaj uma, i hrišćanstvo je sadržaj uma.

Patanjđali je zainteresovan za ono što je izvan, ne za sadržaj. On kaže: "Odbaci ceo ovaj um. Šta god da sadrži, to je beskorisno." Vi možda nosite divne filozofije, Patanjđali je rekao: "Odbacite ih, sve je besmislica." To je teško. Ako neko kaže: "Vaša Biblija je tričarija, vaša Gita je besmislica, vaši spisi su bezvredni, budalaština, odbacite ih", vi ćete biti šokirani. Ali to je ono što će se dogoditi. Patanjđali vam neće učiniti nikakav ustupak. On je beskompromisan. A to je lepota, i to je njegova jedinstvenost.

Treće pitanje:

Vi ste govorili o značaju učenja na stazi joge, ali kako jedan ateista može biti učenik?

Ni teista ni ateista ne mogu biti učenici. Oni su već zauzeli gledište, oni su već odlučili, stoga gde je svrha da budu učenici? Ako već znate, kako možete biti učenik? Učenje znači spoznaju da 'ja ne znam'. Ateisti, teisti - ne, oni ne mogu biti učenici.

Ako verujete u nešto, vi ćete propustiti lepotu učenja. Ako nešto već znate, to saznanje će vam dati ego. Ono vas neće učiniti poniznim. Zbog toga panditi i učenjaci propuštaju. Ponekad grešnici dostižu učenje, ali naučnici nikada. Oni znaju previše; oni su tako pametni. Njihova darovitost je njihova bolest; ona postaje samoubistvo. Oni neće slušati jer neće biti spremni da uče.

Učeništvo jednostavno označava jedno stanovište prema učenju - iz trena u tren ostajati svestan da 'ne znam'. Ovo saznanje da 'ne znam', ova svesnost 'Ja sam neznalica', daje vam otvorenost; onda niste zatvoreni. Onog momenta kada kažete: "znam", vi ste zatvoreni u krugu; vrata više nisu otvorena.

Ako ste već dostigli, zaključili, ne možete biti učenik. Čovek mora da bude u prijemljivom raspoloženju. Čovek mora neprekidno da bude svestan da stvarnost je nepoznata i 'ma šta da znam to je beznačajno'. Šta vi znate? Vi ste možda skupili mnogo informacija, ali to nije spoznaja. Možda ste pokupili mnogo prašine kroz univerzitet; to nije spoznaja. Možda znate o Budi, možda znate o Isusu, ali to nije spoznaja. Dok ne postanete Buda, nema spoznaje. Dok niste Isus, nema spoznaje.

Spoznaja dolazi kroz biće, ne kroz pamćenje. Možete imati uvež-

bano pamćenje; pamćenje je samo mehanizam. Ono vam neće dati bogatije postojanje. Može vam dati strašne snove, ali vam ne može dati bogatije postojanje. Ostaćete isto pokriveni s mnogo prašine. Znanje, a naročito ego koji dolazi kroz znanje - osećanje 'ja znam' zatvara vas. Još ne možete biti učenik. A ako ne možete biti učenik, ne možete ući u disciplinu *joge*. Stoga dođite do vrata *joge* neupućeni, svesni da ne znate. A ja ću vam reći: To je jedino znanje koje će vam pomoći, znanje da ne znate.

Ovo vas čini poniznim i skromnim. Suptilna poniznost će vam doći. Uskoro će ego splasnuti. Znajući da ne znate, kako možete biti egoistični? Znanje je najsuptilnija hrana za ego: vi osećate da ste nešto. Vi znate; vi postajete neko.

Baš pre dva dana, inicirao sam devojkicu sa Zapada u *sannyas*⁹ i dao

---

⁹ *Sannyas* je red monaha, sveštenika koji su

sam joj ime *Joga sambodhi* i pitao sam je: "Da li će ti biti lako da ga izgovaraš? Ona je rekla: "Da. Liči na englesku reč '*somebody*'¹⁰." Međutim, *sambodhi* je sasvim suprotno. Kada postanete niko, onda se *sambodhi* dešava. *Sambodhi* znači prosvetljenje. Ako ste vi neko, *sambodhi* se nikada neće dogoditi. Ta "nekost"¹¹ je prepreka.

Kada osećate da ste niko, kada osećate da ste ništa, iznenada ste pristupačni mnogim misterijama da vam se dogode. Vaša vrata su otvorena. Sunce može da se uzdigne;

---

posvećeni duhovnoj praksi, mogu da budu beskućnici ili da žive u nekom *ašramu*. Nose crvene ogrtače. Njihova osnovna praksa je meditacija. Osho je osnovao novu međunarodnu zajednicu sanjasina (Neo-Sannyas Commune International), po ugledu na staru ali ne i po ugledu na tradiciju čija uslovljavanja i ograničenja Osho na sve načine nadilazi.

¹⁰ Neko, važna ličnost, važna osoba.

¹¹ Eng.: Somebodiness.

sunčevi zraci mogu da prodru u vas. Vaša turobnost, vaša tama će iščeznuti. Ali vi ste zatvoreni. Sunce možda kuca na vrata, ali niko ne otvara; ni prozor čak nije otvoren.

Ateisti ili teisti, hindusi ili muslimani, hrišćani ili budisti, oni ne mogu stupiti na stazu *joge*. Oni veruju. Oni su već dosegli bez pružanja ruke ma gde. Oni su zaključili bez ikakve realizacije. Oni imaju reči u umovima - koncepte, teorije, spise. A što je veće breme, oni su više mrtvi.

Četvrto pitanje:

Vi ste rekli da joga ne traži nikakvu veru. Ali ako je učeniku potrebna vera, predanost i poverenje u učitelja kao osnovni uslov, onda kako je prva tvrdnja opravdana?

Ne. Nikada nisam rekao da *joga* ne traži veru. Ja sam rekao da *joga* ne traži neko uverenje. Vera je potpuno različita, poverenje je potpuno različito. Uverenje je intelektu-

alna stvar, ali vera je vrlo duboko poverenje. Ona nije intelektualna. Vi volite učitelja, onda imate poverenje i postoji vera. Međutim, ova vera nije nikakav koncept, ona je u samoj osobi. A to nije uslov; to nije zahtevano - zapamtite ovu razliku. Ne traži se da vi morate verovati u učitelja; to nije preduslov. Sve što je rečeno je ovo: ako se to dogodi između vas i učitelja, onda će biti moguć *satsang*. To je samo situacija, a ne uslov. Ništa se ne zahteva.

Samo ljubav... Ako se ljubav dogodi onda brak može uslediti, ali vi ne možete učiniti ljubav uslovom, da prvo morate voleti a onda će brak uslediti. Inače onda ćete pitati: "Kako čovek može voleti?" Ako se to dogodi, dogodi se; ako se to ne događa, ne događa se. Vi ne možete učiniti ništa. Stoga ne možete prisiliti poverenje.

U davnim vremenima tragaoci bi lutali svuda po svetu. Lutali bi od jednog učitelja do drugog, samo oče-

kujući pojavu da se dogodi. Vi to ne možete prisiliti. Možete promeniti mnogo učitelja, upravo u potrazi ne bi li negde nešto škljocnulo. Onda se stvar dogodi; to nije okolnost. Vi ne možete otići kod učitelja i pokušati da mu verujete. Kako možete pokušati da verujete? Sam pokušaj, sam napor, pokazuje da ne verujete. Kako možete pokušati da volite nekoga? Možete li? Ako pokušate, cela stvar će postati lažna. To se samo događa.

Inače dok se to ne dogodi, *sat-sang* neće biti moguć. Tada vam učitelj ne može dati svoju milost. Neće on odvratiti sebe od davanja; vi niste dostupni. On ne može učiniti ništa. Vi niste otvoreni.

Sunce možda čeka ispred prozora, ali ako je on zatvoren, šta sunce može učiniti? Zraci će se reflektovati natrag. Oni će doći, kucati na vrata i vratiti se natrag. Zapamtite, to nije uslov da vi otvorite vrata da bi sunce izašlo na horizontu; to nije uslov!

Sunce možda neće biti tu, možda je noć. Samo otvaranjem vrata vi ne možete stvoriti sunce. Vaše otvaranje vrata je samo vaše bivanje dostupnim. Ako je sunce tu, ono može ući.

Tako će se tragaoci kretati, moraće da se kreću od jednog učitelja do drugog. Jedina stvar koju treba zapamtiti je da oni moraju biti otvoreni i da ne treba da sude. Ako dođete blizu učitelja, i ne osećate nikakav rad unutar njega, kretanje - ali ne sudite. Jer vaše prosuđivanje će biti pogrešno. Vi nikada niste bili u kontaktu. Dok ne volite, vi ne znate, stoga ne sudite. Jednostavno kažite: "Ovaj učitelj nije za mene; ja nisam za ovog učitelja. Stvar se nije dogodila." Jednostavno idite dalje.

Ako započnete da sudite, onda zatvarate sebe za druge učitelje takođe. Možda ćete morati da prođete kroz mnoge, mnoge situacije, ali zapamtite ovo: ne sudite. Kad god osećate da je nešto pogrešno sa učite-

ljem, idite dalje. To znači da ne možete imati poverenje. Nešto je krenulo pogrešno, ne možete verovati. Ali ne kažete da je učitelj pogrešan; ne znate. Jednostavno se maknite; to je dovoljno. Tražite negde drugde.

Ako počnete da prosuđujete, osuđujete, zaključujete, onda ćete biti zatvoreni. A one oči koje sude nikada neće moći da veruju. Jednom kada postanete žrtva suđenja nikada nećete biti sposobni da verujete jer ćete naći nešto što će vam pomoći da ne verujete, što će vam pomoći da se zatvorite.

Dakle, nemojte verovati, nemojte suditi, krećite se. Jednog dana, ako nastavite da se krećete, stvar će se sigurno dogoditi; jednog dana, negde, u nekom momentu, jer ima trenutaka - ne možete učiniti ništa s njima kada ste osetljivi, i kada učitelj teče. Vi ste osetljivi, vi ga susrećete. U određenim tačkama vre-

mena i prostora, susret se događa. Onda *satsang* postaje moguć.

Satsang znači intimna blizina sa učiteljem, sa čovekom koji je spoznao. Jer onda on može da teče. On već teče. *Sufi* kažu da je to dovoljno. Samo da se bude u intimnoj blizini učitelja, to je dovoljno, samo da se sedi pokraj njega, samo da se hoda uz njega, samo da se sedi u blizini njegove sobe, samo da se bdi u noći sedeći iza njegovog zida, samo ga se stalno sećati, to je dovoljno.

Ali to traži godine, godine čekanja. A on neće postupati s vama dobro, zapamtite, on će vam stvarati svaku vrstu prepreka. Daće vam mnogo prilika da sudite. Širiće glasilne o sebi tako da možete pomisliti da je on pogrešan čovek, da biste pobjegli. Pomoći će vam na svaki način da pobegnute. Dok ne prođete sve prepone... A one su nužne, jer jeftino poverenje je neupotrebljivo. Pravo poverenje, zrelo poverenje, koje se

čekalo dugo, postalo je jaka stena... Samo onda se može prodreti u najdublje slojeve.

Patanjđali ne kaže da morate da imate uverenja. Uverenje je intelektualno. Vi verujete u hinduizam, to nije vaše poverenje. Vi ste samo slučajno u hinduističkoj porodici, i tako ste slušali; od samog detinjstva ste bili prožeti. Na vas su ostavile utisak teorije, koncepti, filozofije, sistemi. Oni su postali deo vaše krvi. Oni su samo zapali u vašu svest; vi verujete u njih. Ali to verovanje nije od koristi jer vas nije preobrazilo. To je mrtva stvar, pozajmljena.

Poverenje nikada nije mrtva stvar. Vi ne možete pozajmiti poverenje od vaše porodice. To je lična pojava. Moraćete da dođete do njega. Hinduizam je tradicionalan, islam je tradicionalan.

Prva grupa oko Muhameda - bili su pravi muslimani - jer je to bilo poverenje u njega; oni su došli lično

do učitelja. Oni su živeli sa učiteljem u intimnoj blizini; imali su *satsang*. Oni su verovali u Muhameda, a Muhamed nije bio čovek kome se lako moglo verovati. Teško. Da ste vi bili kod Muhameda, vi biste pobjegli - on je imao devet žena. Nemoguće je verovati takvom čoveku. Držao je mač u svojoj ruci, a na maču je pisalo: "Mir"; reč "Islam" znači mir. Kako možete verovati takvom čoveku?

Možete poverovati Mahaviru kada kaže: "Nenasilje"; on je nenasilan. Očigledno možete verovati Mahaviru. Kako možete verovati Muhamedu s mačem? A on kaže: "Ljubav je poruka i mir je moto." Ne možete verovati. Ovaj čovek stvara ograde.

On je bio *sufi*; on je bio učitelj. On je kreirao svakojake teškoće. Dakle, ako vaš um još funkcioniše, još sumnjate, još ste skeptični, pobeći ćete. Inače ako ostanete, čekate, ako imate strpljenje - a beskonačno

strpljenje će biti potrebno - jednog dana ćete upoznati Muhameda, vi ćete postati musliman. Samo znajući njega, vi ćete postati musliman.

Prva grupa njegovih učenika je bila sasvim različita stvar. Prva grupa Budinih učenika je bila sasvim različita stvar. Sada su budisti mrtvi. Muslimani su mrtvi. Oni su samo po tradiciji muslimani.

Istina ne može biti prenesena kao imovina. Vaši roditelji vam ne mogu dati istinu. Oni vam mogu dati imovinu jer imovina pripada svetu. Istina ne pripada svetu; oni vam je ne mogu dati, oni je ne mogu imati u riznici. Ne mogu je imati u banci tako da vam se ona ne može preneti. Vi ćete morati da je tražite sami. Moraćete da patite, da postanete učenik i moraćete da prođete kroz strogu disciplinu. To će biti lični događaj. Istina je uvek lična. Ona se dešava osobi. Poverenje je različito

od verovanja. Vera vam je data od drugih, a poverenje vi stičete sami.

Patanjđali ne zahteva nikakvu veru, ali bez poverenja ništa ne može da se učini, bez poverenja ništa nije moguće. Ali vi to ne možete prisiliti - zapamtite. Vi ne možete prisiliti svoje poverenje; to nije u vašim rukama da ga prisilite. Ako prisiljavate, ono će biti lažno. A nepoverenje je bolje od lažnog poverenja, jer trošite sebe. Bolje je preseliti se negde drugde gde realno može da se dogodi.

Nemojte suditi, nastavite da se krećete. Jednog dana, negde, vaš učitelj vas očekuje. A učitelj vam se ne može pokazati: "Idite tamo i taj će biti vaš učitelj". Moraćete da tražite, moraćete da patite, jer kroz patnju i traganje ćete moći da ga vidite. Vaše oči će postati vedre; suze će iščeznuti. Vaše oči će postati bistre i vi ćete spoznati da taj jeste vaš učitelj.

Priča se da je jedan od *sufija*, po imenu Junaid, došao kod starog

fakira i zapitao ga: "Čuo sam da vi znate. Pokažite mi put." Starac mu je rekao: "Ti si čuo da ja znam. Ti ne znaš. Pogledaj u mene i oseti." Čovek je rekao: "Ne mogu osetiti ništa. Samo uradite jednu stvar: pokažite mi put gde mogu naći svog učitelja." Tada je stari čovek rekao: "Prvo idi u Meku. Načini hodočašće i traži takvog i takvog čoveka. On će sedeti ispod drveta. Njegove oči će biti takve da će bacati svetlost, a ti ćeš osećati određen miris sličan mošusu oko njega. Idi i traži."

I Junaid je putovao i putovao dvadeset godina. Gde god je čuo za učitelja, on bi otišao. Ali niti je bilo drveta, niti mirisa, mošusa, niti onih očiju koje je opisao starac. Takva ličnost nije postojala. A on je imao gotovu formulu, tako da je odmah sudio: "Ovo nije moj učitelj" i kretao bi dalje. Posle dvadeset godina došao je do drveta. Učitelj je bio tamo. Mošus je lebdeo u vazduhu, baš kao

izmaglica okolo čoveka. Oči su bile vatrene, zračile su crvenim svetlom. Pao je pred nogama tog čoveka i rekao: "Učitelju, tražio sam vas dvadeset godina."

Učitelj je rekao: "Ja takođe čekam tebe dvadeset godina. Pogledaj ponovo." On je pogledao. To je bio isti čovek koji mu je pre dvadeset godina pokazao put da nađe učitelja. Junaid je započeo da plače: "Šta, vi se šalite sa mnom? Dvadeset godina sam potrošio. Zašto mi niste rekli da ste moj učitelj?"

Starac je rekao: "To ti ne bi pomoglo; to nije bilo od velike koristi - jer dok ti nisi imao oči da vidiš... Ovih dvadeset godina su ti pomogle da me vidiš; ja sam isti čovek. Međutim pre dvadeset godina si mi rekao: "Ja ne osećam ništa." Ja sam isti, ali ti si sada postao sposoban da osećaš. Ti si se promenio. Ovih dvadeset godina su te dobro izglangale. Sva prašina je otpala; tvoj um je čist. Ovaj

miris mošusa je i u to vreme takođe bio prisutan, ali ti nisi bio sposoban da ga omirišeš. Tvoj nos je bio zatvoren; tvoje oči nisu funkcionisale; tvoje srce nije stvarno kucalo. Tako, kontakt nije bio moguć."

Vi ne znate nikoga koji bi rekao kada će se poverenje dogoditi. Ja ne kažem veruj učitelju, jednostavno kažem nađi osobu gde se poverenje stvara - ta osoba je vaš učitelj. Vi ništa ne možete učiniti oko toga. Moraćete da lutate. Stvar će se sigurno dogoditi, ali traganje je nužno jer vas ono priprema. Ne vodi vas traganje do učitelja, traganje vas priprema da ga možete videti. On može biti sve vreme pokraj vas.

Peto pitanje:

Prošle noći ste govorili o satsangu i važnosti učenikove blizine guruu, da li to podrazumeva fizičku blizinu? Da li je učenik koji živi na velikoj fizičkoj udaljenosti od gurua na gubitku?

Da i ne. Da, fizička blizina je nužna u početku jer takvi kakvi jeste ne možete razumeti ništa odmah. Možete razumeti telo; možete razumeti jezik fizičkog. Vi postojite u fizičkom, tako da fizička blizina jeste nužna - u početku.

A ja kažem 'ne' takođe jer kako rastete, kako počinjete da učite drugačiji jezik koji je nefizički, onda fizička blizina nije nužna. Onda možete ići svuda. Onda prostor ne čini nikakvu razliku. Vi ostajete u kontaktu. Ne samo prostor, nego i vreme takođe ne čini nikakvu razliku. Učitelj može biti mrtav, vi ostajete u kontaktu. On je možda odbacio fizičko telo, vi ostajete u kontaktu. Ako se poverenje dogodi, onda se oboje, i vreme i prostor transcendiraju.

Poverenje je čudo. Vi možete biti u blizini Muhameda, Isusa ili Bude baš sada ako postoji poverenje. Ali, to je teško! To je teško jer vi ne

znate kako. Vi ne možete verovati živoj osobi, kako možete verovati mrtvoj. Ako se dogodi poverenje, onda ste upravo sada blizu Bude. A za osobe koje imaju veru, Buda je živ. Nijedan učitelj nikada ne umire za onoga ko može verovati. On nastavlja da pomaže, on je uvek tu. Ali za vas, čak i da je Buda tu fizički, da stoji iza vas ili ispred vas, da upravo sedi pored vas, vi nećete biti bliski s njim. Može postojati širok prostor između vas. Ljubav, vera, oni uništavaju prostor, vreme, oboje.

U početku, pošto ne možete razumeti nijedan drugi jezik, možete razumeti samo jezik fizičkog, fizička blizina je nužna - ali samo u početku. Doći će trenutak kada će vas sam učitelj poslati daleko. On će vas prisiliti da se udaljite jer je to takođe potrebno - možete početi da se lepите uz fizički jezik.

Gurđijev je gotovo uvek, celog svog života, slao svoje učenike dale-

ko. On je stvarao tako jadnu situaciju za njih, da su oni morali da odlaze. Nije bilo moguće živeti s njim. Posle određene tačke, on bi im pomogao da odu daleko. Zaista ih je prisiljavao da odu daleko, jer ne treba da postanete previše zavisni od fizičkog. Drugi, viši jezik, mora da se razvije. Morate započeti da osećate bliskost s njim gde god da ste, jer telo mora biti transcendirano. Ne samo vaše, učiteljevo telo takođe mora biti transcendirano.

Ali u početku je to velika pomoć. Kada je seme zasađeno, kada je pružilo koren, onda ste dovoljno jaki. Onda možete otići daleko, i tada možete da osetite. Ako odete daleko kontakt se neće izgubiti - onda kontakt nije od velike važnosti. Poverenje će rasti, što dalje odete. Poverenje će rasti više, jer kad god ste na zemlji vi ćete konstantno osećati učiteljevo prisustvo. Poverenje će rasti. Sada će vam on pomagati kroz skrivene

ruke, nevidljive ruke. On će delovati na vas kroz vaše snove, i vi ćete konstantno osećati da vas on sledi kao senka.

Ali to je vrlo razvijen jezik. Nemojte ga probati od samog početka jer onda možete biti obmanuti. Stoga ću reći, krećite se korak po korak. Kad god se poverenje dogodi, onda zatvorite svoje oči i sledite naslepo. Zaista, onog trenutka kada se poverenje dogodi morate zatvoriti svoje oči. Onda, kakva je korist od mišljenja, prosuđivanja? Poverenje se dogodilo i verovanje neće sada slušati ništa.

Onda sledite i ostanite blizu dok vas sam učitelj ne pošalje daleko. A kada vas pošalje daleko onda se ne vezujte. Onda sledite. Sledite njegove instrukcije i otidite daleko, jer on zna bolje, i šta je korisno, on zna.

Ponekad, baš pored učitelja, može vam postati teško da rastete - kao što ispod velikog drveta nova

mladica ima poteškoće da izraste. Ispod velikog drveta, novo drvo će postati obogaljeno. Čak i drveće se brine da baci svoje seme daleko tako da može proklijati. Drveće koristi mnoge trikove da pošalje seme daleko; inače ono bi umrlo, ako padne baš ispod velikog drveta. Tamo je previše senke. Sunce nikako tamo ne dopire, malo sunčevih zraka tamo doseže.

Dakle, učitelj zna bolje. Ako on oseća da vi treba da odete daleko, onda se ne opirite. Onda jednostavno sledite i otidite daleko. Ovo odlaženje daleko će biti dolaženje bliže njemu. Ako možete slediti, ako možete tiho slediti bez ikakvog otpora, ovo odlaženje daleko će biti dolaženje blizu. Vi ćete postići novu bliskost.

Šesto pitanje:

Kada tražite od nas da razumemo nešto jasno, kome se vi obraćate da razume? Um treba da se obustavi. Zbog toga nije od koristi učiniti da um razume sve. Ko onda treba da razume?

Da, um treba da prestane, ali on nije još prestao. Na umu treba da se radi; jedno razumevanje treba da se stvori u umu. Kroz ovo razumevanje ovaj um će umreti. To razumevanje je baš slično otrovu. Vi uzmete otrov i otrov vas ubije. Tako i um razume, ali samo razumevanje je otrov za um. Zbog toga se um opire tako mnogo. On stalno pokušava da ne razume. On stvara sumnju, bori se na svaki način, štiti sebe jer razumevanje je otrov za um. On je eliksir za vas, ali za um je otrov.

Dakle, kada kažem razumite jasno, mislim na vaš um, ne na vas, jer vama ne treba nikakvo razume-

vanje. Vi već razumete. Vi ste sama mudrost - *prađnya*.

Vama nije potrebna nikakva pomoć od mene ili od nekoga drugog. Vaš um treba da bude prome-njen. A ako se razumevanje dogodi umu, um će umreti, a sa umom razumevanje će iščeznuti. Onda ćete biti u vašoj iskonskoj čistoti. Onda će vaše biće reflektovati čistotu slično ogledalu - nema sadržaja, besadržaj-no. Inače to unutrašnje biće ne treba razumevanje. Ono je već sama srž razumevanja. Njemu ne treba razumevanje - samo oblaci uma zahtevaju uveravanja.

Dakle, šta je razumevanje zais-ta? Samo nagovaranje uma da ode. Zapamtite, ja ne kažem borba, ja kažem nagovaranje. Ako se borite, um nikada neće otići, jer kroz borbu vi pokazujete svoj strah. Ako se bori-te, vi pokazujete da je um nešto od čega se bojite. Samo uveravajte. Sva ova učenja, sve meditacije su duboko

uveravanje uma da dođe do tačke gde će počiniti samoubistvo, gde on jednostavno otpada, gde um sam po sebi postaje takva apsurdnost da ga ne možete više nositi - vi ga jednostavno ispustite. Bolje je reći, um otpada sam od sebe.

Dakle, kada ja nešto objašnjavam radi jasnog razumevanja, ja se obraćam vašem umu. Ne postoji drugi način. Samo vašem umu se može pristupiti jer ste vi nedostupni. Vi ste tako skriveni duboko unutra, a samo um je na vratima. Um treba ubediti da napusti vrata i da ostavi vrata otvorena. Onda ćete vi postati dostupni.

Ja se obraćam umu - vašem umu, ne vama. Ako se um odbaci, nije potrebno obraćati se - mogu sedeti u tišini i vi ćete razumeti; nije potrebno obraćati se. Umu su potrebne reči; umu trebaju misli; umu je potrebno nešto mentalno što ga može nagovoriti. Buda, Patanjđali ili

Krišna govoreći vama, obraćaju se vašem umu.

Dođe momenat kada um jednostavno postane svestan cele apsurdnosti. To je baš kao ovo: ako vas vidim da vučete vaše pertle za cipele, i pokušavate da povučete sebe naviše pomoću njih, i ako vam kažem: "Kakvu besmislicu činite; to je nemoguće." Pomoću vaših pertli za cipele, ne možete podići sebe naviše. To je jednostavno nemoguće; to se ne može dogoditi. Tako vas ja nagovaram da mislite više o celoj stvari: "To je apsurd. Šta to radite?" A onda se osećate jadno jer to se ne događa, tako ja nastavljam da vam govorim, insistirajući, udarajući čekićem. Jednog dana možete postati svesni: "Da, ovo je apsurd. Šta to radim?"

Isto kao podizanje sebe uz pomoć pertli za cipele, jeste sav vaš napor uma. Sve što radite je apsurd. Ne može vas odvesti nigde do u pakao, u nevolju. To vas je uvek vodi-

lo u bedu, ali vi još niste toga bili svesni. Sva ova komunikacija od mene je samo da učini vaš um svesnim da je sav njegov napor apsurdan. Jednom kada dođete do osećanja da je čitav napor apsurd, napor iščezava. Ne samo da ćete morati da ostavite svoje pertle za cipele, već i da ćete morati da činite ikakav napor, i to će biti apsurdno, vi ćete jednostavno uvideti činjenicu, ostavićete i smejaćete se. Postali ste prosvetljeni ako ostavite svoje pertle za cipele, jednostavno ustanete i smejete se. To će se tako dogoditi.

Kroz razumevanje um otpada. Iznenada vi postajete svesni da niko nije bio odgovoran za vašu nevolju, vi ste je stvarali neprekidno; iz trenutka u trenutak vi ste bili tvorac. Vi ste stvarali bedu, a onda ste tražili kako da odete izvan nje, kako da ne budete jadni, kako da postignete blaženstvo, kako da dostignete *samadhi*. I dok ste o tome pitali vi ste je stvarali

li. Čak i ovo pitanje. "Kako dostići *samadhi*?" je stvaranje patnje jer onda vi kažete: "Ja sam učinio tako mnogo napora, a *samadhi* još nije postignut. Uradio sam sve što je trebalo uraditi, a *samadhi* još nije postignut. Kada ću postati prosvetljen?"

Sada vi stvarate novu nevolju kada ste načinili prosvetljenje takođe predmetom želje, što je apsurdno. Nijedna želja neće doći do ispunjenja. Kada shvatite ovo, želje otpadaju - vi ste prosvetljeni. Bez želja, vi ste prosvetljeni. Sa željama vi se krećete u krugu patnje.

Poslednje, sedmo pitanje:

Rekli ste da je joga nauka, metodologija za unutarnje buđenje. Ali napor da se bude bliže ne-umu, sadrži motivaciju i nadu. Čak i podvrgavanje procesu unutrašnje transformacije sadrži motivaciju. Kako onda čovek može da se kreće na stazi joge sa

nadom i motivacijom? Zar i samo čekanje ne sadrži motivaciju?

Da, ne možete da se krećete na stazi *joge* s motivacijom, sa željom, sa nadom. Zaista, tako nema kretanja na stazi *joge*. Kada dođete do shvatanja da su sve želje apsurdne, da su sve želje patnja, nema šta da se čini, jer svako činjenje će biti nova želja. Nema šta da se čini! Jednostavno ne možete činiti ništa jer šta god vi činili vodiće vas u novu patnju. Onda ne činite. Želje su napuštene, um je prestao, i to je *joga*; ušli ste u *jogu*. To nije kretanje, to je smirenost. Zbog jezika se javlja problem. Ja sam rekao da ste ušli, pa izgleda kao da ste se kretali. Kada želje prestanu, svo kretanje prestaje. Vi ste u *jogi*: "a sada disciplina *joge*".

Sa motivacijom, u ime *joge*, stvorićete opet druge nevolje. Ja viđam svakog dana takve ljude. Oni dolaze i govore: "Ja sam praktikovao

jogu trideset godina, ništa se nije dogodilo." Ali ko vam je rekao da će se nešto dogoditi? On mora da je očekivao nešto da se dogodi; zbog toga se ništa nije dogodilo. *Joga* kaže da ne čekamo na budućnost. Vi meditirate, ali meditirate s motivom da ćete kroz meditaciju doći negde do nekog cilja. Vi propuštate svrhu. Meditirajte i uživajte u tome. Ne postoji cilj. Ne postoji budućnost, nema dalje; ne postoji ništa ispred. Meditirajte, uživajte u tome - bez ikakve motivacije.

I iznenada, cilj je tu. Iznenada oblaci iščezavaju jer su oni stvoreni od vaših želja. Vaša motivacija je dim koji stvara oblake; oni su iščezli. Dakle, igrajte se meditacijom; uživajte u tome. Ne činite je sredstvom za nešto. Ona je kraj svega. Ovo je sva suština koju treba razumeti.

Ne stvarajte nove želje. Shvatite pravu prirodu želje, da je patnja. Samo pokušajte da razumete prirodu

želje, i doći ćete do saznanja da je ona patnja. Šta onda treba uraditi? Ništa ne treba raditi! Postajući svesni da je želja patnja, želja iščezava. *A sada, disciplina joge.* Ušli ste na stazu.

A to zavisi od vaše snage. Ako je vaša spoznaja da je želja patnja tako duboka da je totalna, ne samo da ćete ući u *jogu*, vi ćete postati *siddha*. Vi ste postigli cilj.

To će zavisiti od vaše snage. Ako je snaga totalna, onda ste postigli cilj. Ako vaša snaga nije totalna, vi ste samo ušli na stazu.

Poglavlje 3

PET MODIFIKACIJA UMA

27. decembar 1973.

I, 5: *vrttayah pancatayyah klištaklištah.*

»Obrta« ima pet vrsta. [Neki od njih] su »ometajući« (*klišta*) [po proces samoprepoznavanja subjekta] neki to nisu (*aklišta*).

I, 6: *pramanaviparyayavikalpanidras mrtayah.*

Istinosna spoznaja, zabluda, »afektivno uživljavanje u imaginativnom« (*vikalpa*), spavanje i sećanje [čine tih pet »obrta«].

Um može biti ili izvor ropstva ili izvor slobode. Um postaje kapija za ovaj svet, ulaz; on takođe može postati i izlaz. Um vas vodi do pakla; um može da vas odvede i do raja.

Dakle to zavisi od toga kako se um koristi. Ispravna upotreba uma postaje meditacija, neispravna upotreba uma postaje ludilo.

Um je prisutan kod svakog. Mogućnosti tame i svetla prisutne su u njemu. Sam um nije ni neprijatelj ni prijatelj. Vi ga možete učiniti prijateljem, a možete ga učiniti i neprijateljem. To zavisi od vas - od vas koji ste skriveni iza uma. Ako možete učiniti um svojim instrumentom, svojim robom, um postaje prolaz kroz koji možete dostići krajnje, maksimum. Ako postanete rob i umu dozvolite da bude gospodar, onda će vas ovaj um koji je postao gospodar voditi do krajnjeg bola i tame.

Sve tehnike, sve metode, svi delovi *joge*, bave se zaista duboko samo s jednim problemom: kako koristiti um. Ispravno korišćen um dolazi do tačke gde on postaje ne-um (gde nema uma). Pogrešno korišćen,

um dolazi do tačke gde je on samo haos, mnogi glasovi suprotstavljeni jedni drugima - kontradiktorni, zbu-
njujući, umobolni.

Ludak u ludnici i Buda ispod bodhi drveta - obojica su koristili um; obojica su prolazili kroz um. Buda je došao do tačke gde je um iščezao. Pravilno korišćen on nastavlja da iščezava; i dođe momenat kada on više nije. Ludak je takođe koristio um. Pogrešno korišćen, um postaje podeljen; nepravilno i krivo korišćen um postaje mnoštvo. I, konačno, ljudi um je tu, vi ste sasvim odsutni.

Budin um je iščezao, a Buda je prisutan u svojoj celosti. Ludakov um je postao celovit, a on sam je iščezao sasvim. Ovo su dva pola. Vi i vaš um, ako postojite zajedno, onda ćete biti u patnji. Ili ćete vi morati da nestanete, ili će um morati da nestane. Ako um nestane, onda vi postićete istinu; ako vi nestanete, postićete ludilo. A to je borba: ko će nestati? Vi

ćete nestati ili um? To je protivrečnost, koren svake borbe.¹²

Ove Patanjđalijeve *sutre* će vas voditi korak po korak prema ovom

---

¹² U knjizi Newton Michael: "Putovanje duša" detaljno je opisano stanje duše između života i kako se duše rađaju u novom telu. Do tih informacija autor je došao zahvaljujući hipnotičkoj regresiji svojih pacijenata. Tu se svedoči da duša ulazi u telo pri porođaju ili malo pre toga, ali ne boravi stalno u telu do starosti deteta do 6 ili 7 godina. Dotle često izlazi dok spava ili na javi. Tek od toga doba duša stalno boravi u telu. Takođe je dokazano da telo može da deluje vrlo složeno i bez uma, kao u somnabulnom stanju (mesečarenju) ili u hipnozi. Tako se i ovde može razumeti da je duševni bolesnik onaj čovek, ili tačnije, ono telo koje je duša napustila iz nekog razloga, a telo je ostalo energizovano i delatno u izvesnoj meri. Prisustvo duše daje svest i razumevanje. Bez nje se čovek ponaša nerazumno i mehanički, animalno, bez ikakve savesti. Takođe postoje "organski portali", ljudska tela koja nemaju ljudsku dušu već su nastanjena drugim svesnim entitetima. O knjizi Putovanje duša videti na http://www.ivantic.net/ostale_knjiige.htm

razumevanju uma - šta je on, koje sve oblike on uzima, koje vrste modifikacija dolaze iz njega, kako ga možete koristiti i dopreti izvan njega. I zapamtite, vi nemate ništa drugo upravo sada - samo um. Morate ga koristiti.

Ako ga pogrešno koristite vi ćete nastaviti da padate u sve veću i veću patnju. Vi jeste u patnji. To je zato što ste tokom mnogo života koristili svoj um pogrešno. I um je postao gospodar; vi ste samo rob, senka koja sledi um. Ne možete reći umu: "Stani", ne možete narediti svom vlastitom umu; vaš um stalno naređuje vama i vi ga morate slediti. Vaše biće je postalo senka i rob, jedno oruđe.

Um nije ništa drugo već oruđe, upravo kao što su vaše ruke ili vaše noge. Vi naredite svojim stopalima - svojim nogama, one se kreću. Kada kažete: "Stanite", one se zaustavljaju. Vi ste gospodar. Ako želim da pokre-

nem svoju ruku, ja je pokrećem. Ako ne želim da je pomerim, ja je ne pomeram. Ruka ne može da mi kaže: "Sada želim da budem pomerena." Ruka ne može reći meni: "Sada ću se ja pomeriti šta god ti da činiš. Ja te neću slušati." A ako moja ruka započne da se kreće u inat meni, onda će nastupiti kaos u mom telu. To se dogodilo sa umom.

Vi ne želite misliti, a um nastavlja da misli. Vi želite da spavate. Ležite na svom krevetu, okrećući se čas na jednu čas na drugu stranu želite da se uspavate, a um nastavlja, um govori: "Ne, ja ću razmišljati o nečemu." Vi stalno govorite "Stani" a on vas nikada ne sluša. I ne možete učiniti ništa. Um je takođe jedno oruđe, ali ste mu dali previše moći. On je postao diktator, i boriće se jako ako pokušate da ga postavite na njegovo pravo mesto.

Buda je takođe koristio um, ali je njegov um samo kao vaše noge.

Ljudi i dalje dolaze kod mene i pitaju me: "Šta se dešava s umom prosvetljenog čoveka? Da li on jednostavno iščezava? On ne može da ga koristi?"

On iščezava kao gospodar, a ostaje kao rob. On ostaje kao pasivno oruđe. Kada Buda želi da ga koristi, on može da ga koristi. Kada Buda govori vama on će morati da ga koristi, jer ne postoji mogućnost govora bez uma. Um treba da se koristi. Ako odete kod Bude i on vas prepozna, da ste bili takođe ranije, on mora da koristi um. Bez uma ne može biti prepoznavanja; bez uma ne može biti pamćenja. Međutim zapamtite da on koristi um - a vi ste korišćeni od uma, u tome je razlika. Kad god želi da ga koristi, on ga koristi. Kad god ne želi da ga koristi, on ga ne koristi. On je pasivno oruđe; on se ne hvata za njega.

Dakle, Buda ostaje kao ogledalo. Ako dođete ispred ogledala, ogledalo vas reflektuje. Kada se uklonite,

odražavanje nestaje; ogledalo je prazno. Vi niste kao ogledalo. Vidite nekoga, on ode, ali mišljenje se nastavlja, refleksija se nastavlja. Vi nastavljate da mislite o njemu. Čak i ako biste želeli da prestanete, um ne bi poslušao.

Gospodarenje nad umom je *joga*. A kada Patanjđali kaže "obustavljanje uma", ovim se misli na prestajanje u svojstvu gospodara. Um prestaje da biva gospodar. Onda on nije aktivan. Onda je on pasivno oruđe. Vi naredite, on radi; vi ne naredite, on ostaje smiren. On samo čeka. On ne može da se dokazuje i gura napred sam od sebe. Njegovo nametljivo dokazivanje se gubi; nasilje se gubi. On neće pokušavati da vas kontroliše.

Sada je upravo obrnut slučaj. Kako da se postane gospodar? Kako da se stavi um na njegovo mesto, gde možete da ga koristite; gde, ako ne želite da ga koristite, možete ga osta-

viti po strani i ostati smireni. Mora se razumeti ceo mehanizam uma. Sada bi trebalo ući u *sutru*.

Prvo:

Modifikacija uma ima pet. One mogu biti ili izvor bola ili nepostojanja bola.

Prva stvar koju treba razumeti je da um nije nešto različito od tela, zapamtite. Um je deo tela. On je telo, ali jako suptilno stanje tela, vrlo delikatno, vrlo profinjeno. Ne možete ga uhvatiti, ali kroz telo možete uticati na njega. Ako uzmete drogu, ako uzmete LSD, marihuanu ili nešto drugo, ili alkohol, odjednom je um obuzet njihovim uticajem. Alkohol ulazi u telo, ne u um, ali je um pod uticajem. Um je najsubtilniji deo tela.

Obrnuto je takođe istina. Dejstvom uma i telo biva pod njegovim uticajem. To se dešava u hipnozi. Osoba koja ne može hodati, koja kaže da ima paralizu, može hodati pod

hipnozom. Vi nemate paralizu, ali ako vam se pod hipnozom kaže: "Sada je vaše telo paralisano; vi ne možete hodati", nećete moći da hodate. Paralizovan čovek može hodati pod hipnozom. Šta se događa? Hipnoza dopire u um, sugestija odlazi u um. Onda telo to sledi.

Prva stvar koju treba razumeti: um i telo nisu dvoje. Ovo je jedno od najdubljih Patanjđalijevih otkrića. Moderna nauka je to tek nedavno priznala na Zapadu. Sada oni kažu: telo-um, potpuno su srodni, podela nije ispravna. Dakle, oni kažu to je *psihosoma*: to je um-telo. Ova dva izraza su samo dve funkcije jednog fenomena. Jedan pol je um, a drugi pol je telo, stoga se to naziva psihosomatskom pojavom.

Telo ima pet organa aktivnosti - pet *indriyani*, pet oruđa aktivnosti. Um ima pet modifikacija, pet načina delovanja. Um i telo su jedno. Telo je podeljeno u pet funkcija; um je tako-

đe podeljen u pet funkcija. Detaljno ćemo ući u svaku funkciju.

Drugi deo ove *sutre* je:

One mogu biti ili izvor bola ili nepostojanja bola.

Ovih pet modifikacija uma, ova celovitost uma, može vas voditi u duboki bol, u *dukkhu*, ili patnju. Ili ako ispravno koristite um, njegovo delovanje, može vas odvesti do nepostojanja bola ili patnje. Može vas odvesti u potpuno oslobođenje od patnje.

Reč "nemanje patnje" je vrlo značajna. Patanjđali ne kaže da će vas to voditi u *anandu*, u blaženstvo, ne. Um može da vas vodi u patnju ako ga nepravilno koristite, ako postanete njegov rob. Ako postanete gospodar, um vas može voditi do nemanja patnje - ne u blaženstvo, jer blaženstvo je vaša priroda; um vas ne može voditi do nje. Ali ako ste u "nemanju patnje", unutrašnje blaženstvo započinje da teče.

Blaženstvo uvek postoji unutra, u vašoj suštinskoj unutrašnjoj prirodi. To nije nešto što treba da se ostvari ili zaradi; to nije nešto što treba da se negde postigne. Vi ste rođeni s tim; već to imate; to je već slučaj. Zbog toga Patanjđali ne kaže da vas um može voditi u patnju, a može vas voditi i u blaženstvo - ne! On je vrlo naučan, vrlo precizan. On neće koristiti čak nijednu reč koja može dati vama bilo koju neistinitu informaciju. On jednostavno kaže, ili patnja ili nepostojanje patnje.

Buda takođe kaže mnogo puta, kad god tragaoci dođu kod njega, a tragaju za blaženstvom, tako da će pitati Budu: "Kako možemo dostići blaženstvo, krajnje blaženstvo?" On će reći: "Ne znam. Mogu vam pokazati put koji vodi do nemanja patnje, samo odsustvo patnje. Ja ne kažem ništa o pozitivnom blaženstvu, samo negativnom. Mogu vam pokazati

kako da se krećete u svetu nemanja patnje."

To je sve što metode mogu učiniti. Jednom kada ste u stanju nemanja bede, unutrašnje blaženstvo počinje da teče. Ali to ne dolazi iz uma, to dolazi iz vašeg unutrašnjeg bivstva, Sopstva. Dakle um nema ništa da čini s tim; um ne može stvoriti to. Ako je um u patnji, onda um postaje prepreka. Ako je um u nemanju patnje, onda um postaje jedan otvoren prolaz. Ali on nije kreativan; on ne čini ništa.

Vi otvorite prozore i sunčevi zraci ulaze. Otvaranjem prozora vi ne stvarate sunce. Sunce je već bilo tu. Da ono nije bilo tu, onda samo otvaranjem prozora, zraci ne bi ušli. Vaš prozor može biti prepreka - sunčevi zraci mogu biti spolja a prozor je zatvoren. Prozor ih može sprečiti ili im otvoriti put. On može da postane prolaz, ali on ne može biti kreativan.

On ne može kreirati zrake; zraci su tu.

Vaš um, ako je u nevolji, postaje zatvoren. Zapatite, jedna od karakteristika patnje je zatvorenost. Kad god ste u patnji, vi postajete zatvoreni. Obratite pažnju - kad god osećate neku muku, vi ste zatvoreni za svet. Čak i za vašeg najdražeg prijatelja vi ste zatvoreni. Čak i za svoju ženu, vašu decu, vašeg voljenog, vi ste zatvoreni kada ste u patnji, jer patnja vam daje povlačenje unutra. Vi se povlačite. Sa svih strana vi ste zatvorili vrata.

Zbog toga u patnji ljudi započinju da misle na samoubistvo. Samoubistvo znači totalno zatvaranje - nema mogućnosti ni za kakvu komunikaciju, nema mogućnosti ikakvih vrata. Čak i zatvorena vrata su opasna. Neko može da ih otvori, tako da sruši vrata, uništi sve mogućnosti. Samoubistvo znači: "Sada ću uništiti sve mogućnosti nekog otva-

ranja. Tako ću biti zatvoren u sebe potpuno."

Kad god ste u nevolji vi započinjete da mislite o samoubistvu. Kad god ste srećni ne možete misliti o samoubistvu; to ne možete zamisliti. Ne možete čak ni zamisliti: "Zašto ljudi izvršavaju samoubistvo? Život je takva radost, život je tako snažna muzika, zašto ljudi uništavaju život." To izgleda nemoguće.

Zašto, kada ste srećni, to izgleda nemoguće? Jer ste otvoreni; život teče u vama. Kada ste srećni vi imate veću dušu, proširenu. Kada ste nesrećni vi imate manju dušu, stegnutu.

Kada je neko nesrećan, dodirnite ga, uzmite njegovu ruku u svoju ruku. Osetićete da je njegova ruka mrtva. Ništa ne teče kroz nju - nema ljubavi, nema topline. Ona je baš hladna, kao da pripada lešu. Kada je neko srećan, dodirni njegovu ruku, postoji komunikacija, energija teče. Njegova ruka nije samo mrtva

ruka, njegova ruka je postala most. Kroz njegovu ruku nešto dolazi do vas, prenosi se, dovodi u vezu. Toplota klizi. On doseže do vas. On čini svaki napor da se izlije u vas i dozvoljava vama takođe da se izlijete u njega.

Kada su dve osobe srećne, one postaju jedno. Zbog toga u ljubavi jedinstvo se događa i ljubavnici započinju da osećaju da oni nisu dvoje. Oni su dvoje, a počinju osećati da nisu dvoje jer su u ljubavi tako srećni da se dešava stapanje.

Oni se stapaju jedno u drugo; oni se ulivaju jedno u drugo. Granice se rastvaraju, odrednice su nejasne, i oni ne znaju ko je ko. U tom momentu oni postaju jedno.

Kada ste srećni, vi se možete izliti u druge i možete dopustiti drugima da se izliju u vas; to je ono što slavljenje znači. Kada dozvoljavate svakome da teče u vama, a vi se izlivate u svakoga, vi slavite život. Slav-

ljenje je najveća molitva, najviši vrhunac meditacije.

U patnji vi počinjete misliti da izvršite samoubistvo; u nevolji, počinjete da mislite o destrukciji. U patnji, vi ste samo na suprotnom polu slavljenja. Vi osuđujete. Ne možete slaviti. Vi ste kivni na svakoga. Sve je pogrešno i vi ste negativni, i ne možete se izliti, vi se ne možete dovesti u vezu, i ne možete dozvoliti nikome da se izlije u vas. Vi ste postali ostrvo - potpuno zatvoreni. Ovo je živa smrt. Život je samo kada ste otvoreni i tečete, onda ste neuplašeni, neustrašivi, otvoreni, osetljivi, slavite.

Patanđali kaže da um može činiti dve stvari. On može stvoriti patnju. Možete ga koristiti na takav način da možete postati jadni, i koristili ste ga. Nije potrebno mnogo govoriti o tome; vi to već znate. Vi znate umetnost kako da stvorite patnju, nevolju. Možda niste svesni,

ali to je ono šta vi činite, neprekidno. Šta god da dodirnete postaje izvor patnje. Kažem: bilo šta!

Vidim siromašne ljude. Oni su u patnji, očevidno. Oni su siromašni; osnovne potrebe života nisu im ispunjene. A onda vidim bogate ljude, oni su takođe u patnji. A oni misle, ovi bogati ljudi, da bogatstvo ne vodi nikuda. To nije ispravno. Bogatstvo može voditi do slavlja, ali vi nemate um da slavite. Tako ako ste siromašni vi ste u patnji; ako postanete bogati vi ste više u patnji. Onog momenta kada dodirnete bogatstvo, vi ste ga uništili.

Jeste li čuli grčku priču o kralju Midasu? Sve što bi dodirnuo pretvorilo bi se u zlato. Vi dotaknete zlato, odmah ono postane blato. Ono se pretvori u prašinu, a onda vi mislite da ne postoji ništa u svetu, čak i bogatstvo je beskorisno. Ono nije beskorisno. Ali vaš um ne može slaviti, vaš um ne može učestvovati ni u

jednom nemanju patnje. Ako ste pozvani u raj, tamo nećete naći raj, stvorićete pakao. Gde god bili, šta god činili vi ćete nositi svoj pakao sa sobom.

Postoji arapska poslovice, da pakao i raj nisu geografska mesta, ona su gledišta, stanovišta. Niko ne ulazi u pakao ili raj, svako ulazi sa rajem ili paklom. Gde god idete vi imate svoju projekciju pakla ili projekciju, predstavu raja sa vama. Vi imate unutra projektor. Odmah projektujete.

Međutim, Patanjđali je pažljiv. On kaže: "Patnja ili nemanje patnje" - pozitivna patnja ili negativna patnja - ali ne blaženstvo. Um vam ne može dati blaženstvo; niko vam ga ne može dati. Ono je skriveno u vama, i kada je um u stanju nemanja patnje to blaženstvo započinje da teče. Ono ne dolazi od uma, ono dolazi iza uma. Zbog toga on kaže da stanja uma mogu biti bilo izvor jada ili

nemanja jada. Modifikacija uma ima pet.

Druga sutra:

One su ispravno znanje, pogrešno znanje, imaginacija (mašta), spavanje i pamćenje. (I, 6)

Prvo je *pramana*, ispravno znanje. Sanskritska reč *pramana* je vrlo duboka i zaista ne može biti prevedena. Ispravno znanje je upravo senka, nije tačno značenje, jer ne postoji reč kojom može da se prevede *pramana*. *Pramana* dolazi od korena *prama*. Mnoge stvari treba shvatiti u vezi toga.

Patanđali kaže da um ima sposobnost. Ako je ta sposobnost usmerena pravilno, onda sve što se zna jeste istinito; to je samo-očevidno istinito. Mi nismo svesni o tome jer nikada to nismo koristili. Ta sposobnost je ostala neiskorišćena. To je kao... Soba je mračna, vi uđete unutra, imate baklju, ali je ne koristite - tako da soba ostaje mračna. Sta-

Ino se spotičete na stvarima, na stolu, na stolici, a imate baklju, ali baklja mora da se upali. Kada jednom upalite baklju, odmah tama iščezava. I gde god je baklja okrenuta vi znate. Barem to mesto postaje očigledno i jasno.

Um ima sposobnost za *pramanu*, za ispravno znanje, za mudrost. Jednom kada znate kako da ga upalite, onda gde god da usmerite to svetlo, samo pravo znanje se otkriva. Bez takvog znanja, šta god da znate biće pogrešno.

Um ima sposobnost za pogrešno znanje, takođe. To pogrešno znanje se naziva na sanskritu *viparyaya* - lažno, *mithya*. I vi imate tu sposobnost takođe. Uzmete alkohol. Šta se dešava? Ceo svet postaje *viparyaya*; ceo svet postaje lažan. Počinjete da vidite stvari koje ne postoje.

Šta se dogodilo? Alkohol ne može stvoriti stvari. Alkohol čini

nešto unutar vašeg tela i mozga. Alkohol započinje da deluje na centar koji Patanjđali zove *viparyaya*. Um ima centar koji može izokrenuti sve. Jednom kada taj centar započne da funkcioniše, sve je izokrenuto.

Podsetio sam se na... Jednom se dogodilo da su Mula Nasrudin i njegov prijatelj pili u krčmi. Izašli su sasvim pijani, a Nasrudin je bio stari, iskusni pijanac. Drugi je bio nov, tako da je bio više obuzet pijanstvom. Pitao je: "Sada ne mogu videti, ne mogu čuti, ne mogu čak ni hodati valjano. Kako ću stići do kuće? Kaži mi Nasrudine, molim te pokaži mi put. Kako mogu stići do moje kuće?"

Nasrudin je rekao: "Prvo kreni. Posle mnogo koraka doći ćeš do mesta gde postoje dva puta: jedan ide desno, drugi ide levo. Ti idi na levo jer onaj koji vodi na desno ne postoji. Ja sam bio mnogo puta na tom desnom takođe, ali sam sada iskusan čovek. Videćeš dve staze. Odaberi

levu, nemoj izabrati desnu stazu. Ta desna ne postoji. Mnogo puta sam išao njom, a onda nikada da stigneš, nikada ne stigneš svojoj kući."

Jednom je Nasrudin učio svog sina prvoj lekciji iz pijanstva. Rekao mu je... Sin je pitao, on je bio radoznao. Pitao je: "Kada čovek treba da prestane?" Nasrudin je odgovorio: "Pogledaj na onaj sto. Četiri osobe sede tamo. Kada počneš da vidiš osam, prestani!" Mladić je rekao: "Ali oče, tamo samo dve osobe sede!"

Um ima dar. Taj dar funkcioniše kada ste pod bilo kojim uticajem droge, bilo kakvog opojnog sredstva. Tu sposobnost Patanjđali zove *viparyaya*, pogrešno znanje, centar izopačavanja.

Tačno nasuprot njemu postoji centar koji ne znate. Tačno naspram njega postoji centar. Ako meditirate duboko, smireno, drugi centar će početi da funkcioniše. Taj centar se naziva *pramana*, ispravno znanje.

Kroz funkcionisanje tog centra, sve što znate jeste ispravno. Nije pitanje šta znate, nego je pitanje odakle znate.

Zbog toga su sve religije bile protiv alkohola. To nije na nekoj moralnoj osnovi, ne! To je zato što alkohol utiče na centar izopačavanja. A svaka religija je za meditaciju, jer meditacija znači stvaranje sve više i više smirenosti, više i više postajete tihi.

Alkohol uvek čini sasvim suprotno, čini vas sve više i više potrešenim, uzbuđenim, smetenim. Drhtanje ulazi u vas. Pijanica ne može čak ni hodati kako valja. Njegova ravnoteža je izgubljena. Ne samo u telu, već je i u umu.

Meditacija znači sticanje unutarnje ravnoteže. Kada steknete unutarnju ravnotežu i nema drhtanja, celo telo i um postaju smireni, onda centar ispravnog znanja počinje da

funkcioniše. Kroz taj centar sve što se saznaje jeste istinito.

Gde ste vi? Vi niste alkoholičari, niste meditantni, morate biti negde između njih. Vi niste ni u jednom centru. Vi ste između ova dva centra, pogrešnog znanja i ispravnog znanja. Zbog toga ste zbunjeni.

Ponekad imate letimično sagledavanje. Naginjete malo prema centru ispravnog znanja, onda određena letimična sagledavanja vam dolaze. Naginjete se prema centru koji je izopačavanje, onda izopačenost ulazi u vas. I sve je pomešano, vi ste u haosu. Zbog toga, ili ćete morati da postanete meditantni ili ćete morati da postanete alkoholičari, jer pometnje je previše. I to su ta dva puta.

Ako izgubite sebe u opijenosti, onda ste u spokojstvu. Barem ste zadobili centar - možda onaj sa pogrešnim znanjem, ali ste usredišteni. Čitav svet može reći da niste u

pravu. Vi ne mislite tako, vi mislite da čitav svet nije u pravu. Barem u tim momentima nesvesnosti vi ste usredišteni, usredišteni u pogrešnom centru. Ali vi ste srećni, jer čak i pogrešno usredištenje vam daje određenu sreću. Vi uživajte u tome, otuda tako velika privlačnost alkohola.

Vlade su se borile vekovima. Zakon je donesen, zabrana i sve, ali ništa ne pomaže. Dok čovečanstvo ne postane meditativno, ništa ne može pomoći. Ljudi će nastaviti, oni će naći nove načine i nova sredstva da postanu opijeni. Ne mogu se sprečiti, a što više pokušavate da ih sprečite, s više zakona zabrane, više ih to privlači.

Amerika je uradila to i morala je da se povuče. Pokušali najbolje što su mogli, ali kada je alkohol bio zabranjen više se koristio. Oni su pokušali; nisu uspeali. Indija je pokušavala nakon sticanja nezavisnosti. Nije

uspela, i mnoge države su to pokrenule ponovo. To se čini beskorisno.

Dok se čovek ne promeni u sebi, ne možete ga prisiliti ni na kakvu zabranu. Nemoguće je, jer će onda čovek poludeti. To je njegov način da ostane normalan. Za nekoliko sati on postane drogiran, "okamenjen", onda je u redu. Onda nema patnje; onda nema jada. Patnja će doći, jad će doći, ali je to barem odloženo. Sutra ujutru patnja će biti tu, jad će biti tu - on će morati da se suoči s tim. Međutim, do večeri se može opet nadati - uzeće piće i biće spokojan.

Postoje dve alternative. Ako niste meditativni, pre ili kasnije moraćete naći neku drogu. Postoje suptilne droge. Alkohol nije suptilan, on je vrlo grub. Postoje suptilne droge. Seks može postati za vas droga. Kroz seks možete upravo gubiti svoju svesnost. Sve možete koristiti kao drogu. Samo meditacija može pomoći. Zašto? Meditacija vam daje usre-

dištenost na centar koji Patanjđali zove *praman*.

Zašto svaka religija toliko ističe meditaciju? Meditacija mora da čini neko unutrašnje čudo. Ovo je to čudo: meditacija vam pomaže da osvetlite ispravno znanje. Onda gde god se krećete, na šta god da se usmerite, šta god da spoznate - jeste istinito.

Budi su postavljali hiljade i hiljade pitanja. Neko ga je pitao jednom kada su došli k njemu s novim pitanjima: "Nismo čak ni postavili pitanje, a vi ste počeli da odgovarate. Nikada ne razmišljate o tome. Kako se to dešava?"

Na to je Buda odgovorio: "To nije pitanje razmišljanja. Vi postavite pitanje i jednostavno, ja posmatram to. I šta god je istina to se otkriva. To nije pitanje zamišljanja i razmišljanja oko njega. Odgovor ne dolazi kao logični zaključak. To je samo usredsređivanje na pravi centar."

Buda je kao baklja. Gde god se baklja pokrene, ona otkriva. Kakvo god da je pitanje, to nije poenta. Buda ima svetlost, kad god ta svetlost padne na neko pitanje, odgovor će biti otkriven. Odgovor će doći iz te svetlosti. To je jednostavan fenomen, otkrovenje.

Kada vas neko pita, treba da razmislite o tome. Ali kako možete razmišljati ako ne znate? Ako znate, nije potrebno razmišljati. Ako ne znate, šta ćete uraditi? Tražićete u pamćenju, naći ćete mnogo rešenja. Samo ćete načiniti krpež. Vi zapravo ne znate; inače odgovor bi došao odmah.

Slušao sam o učiteljici, učiteljici iz osnovne škole. Pitala je decu: "Imate li neka pitanja?" Jedan mali dečak je ustao i rekao: "Ja imam jedno pitanje i čekao sam da li ćete pitati da postavimo pitanja. Koliko je teška cela zemlja?"

Bila je zatečena i uznemirena, jer nikada nije mislila o tome, nikada nije čitala o tome. Koja je težina cele zemlje? Stoga je izvela trik koji učitelji znaju. Oni su morali da izvode trikove. Rekla je: "Da, pitanje je značajno. Dakle sutra, svako treba da nađe odgovor." Trebalo joj vreme. "Dakle, sutra ću vam postaviti to pitanje. Ko god da pravilan odgovor dobiće poklon."

Sva deca su istraživala i istraživala, ali nisu mogla da nađu odgovor. Učiteljica je odjurila u biblioteku. Cele noći je istraživala, i upravo pred jutro našla je težinu zemlje. Bila je vrlo srećna. vratila se natrag u školu, a deca su bila tu. Ona su bila iscrpljena. Rekli su da nisu mogli otkriti. "Pitali smo majku i oca, svakoga smo pitali. Niko ne zna. Ovo pitanje izgleda tako teško."

Učiteljica se smejala i rekla: "To nije teško. Ja znam odgovor, ali sam pokušala da saznam da li vi to

možete otkriti ili ne. Ovo je težina zemlje..." Onaj mali dečak koji je postavio pitanje, ustao je i rekao: "Sa ljudima ili bez ljudi?" Dakle ista situacija.

Vi ne možete staviti Budu u takvu situaciju. Nije u pitanju nalaženje odgovora negde; nije zaista pitanje da odgovorite. Vaše pitanje je upravo jedno opravdanje. Kada postavite pitanje, on jednostavno pokreće svoju svetlost prema pitanju i šta god je otkriveno jeste otkriveno. On vam daje odgovor; to je duboki odgovor njegovog istinskog centra - *praman*.

Patanjđali kaže da postoje pet modifikacija uma. Ispravno znanje. Ako centar ispravnog znanja započne da funkcioniše u vama, vi ćete postati mudrac, svetac. Postaćete religiozni. Pre toga ne možete postati religiozni.

Zbog toga su Isus ili Muhamed izgledali ludi - jer oni se nisu raspra-

vljali niti dokazivali; nisu postavljali svoj slučaj logički, oni su jednostavno tvrdili. Ako biste pitali Isusa: "Jesi li ti zaista sin Božiji?" On će reći: "Da." A ako tražite od njega, "Dokaži to," on će se smejati. On će reći: "Nema potrebe dokazivati. Ja znam. Takav je slučaj; to je samo očevidno." Za nas to izgleda nelogično. Taj čovek izgleda da je neurotičan, tvrdi nešto bez ikakvog dokaza.

Ako ovaj *praman*, ovaj centar *prame*, ovaj centar ispravnog znanja počne da funkcioniše, vi ćete biti isti: tvrdićete, ali nećete moći da dokažete. Kako možete dokazati? Ako ste u ljubavi, kako možete dokazati da ste u ljubavi? Ne možete jednostavno dokazati. Imate bol u svojoj nozi; kako možete dokazati da imate bol? Vi jednostavno tvrdite to: "Ja imam bol." Vi znate negde unutra. To saznanje je dovoljno.

Ramakrišnu su pitali: "Ima li Boga?" On je rekao: "Da." Pitali su ga:

"Onda dokaži to." On je odgovorio: "Nije potrebno. Ja znam. Za mene, nije potrebno. Za tebe postoji potreba, stoga ti traži dokaz. Niko ne može to dokazati meni, a ja ne mogu to dokazati tebi. Ja sam morao da tražim; morao sam da nađem. I ja sam našao. Boga ima!"

Tako funkcioniše ispravni centar. Zato Ramakrišna ili Isus izgledaju apsurdno. Oni tvrde određene stvari bez davanja ikakvih dokaza. Oni ne prigovaraju, ne polažu pravo ni na šta. Određene stvari su im otkrivene jer imaju delovanje novog centra koji vi nemate. Zato što ga nemate vi morate imati dokaz.

Zapamtite, dokazivanje dokazuje da vi nemate unutrašnje osećanje ničega - sve mora da bude dokazano, čak i ljubav mora biti dokazana. A ljudi to stalno rade. Ja znam mnogo parova. Muž stalno dokazuje da voli, a nije ubedio ženu u to; i žena stalno dokazuje da ga ona voli, a da

nije ubedila supruga. Oni ostaju neubeđeni a to ostaje kao konflikt. Stalno osećaju da drugi nije dokazao.

Ljubavnici stalno tragaju. Oni kreiraju situacije u kojima morate dokazati da volite. I postepeno oboje počnu da se dosađuju od ovog besplodnog napora da dokažu, a ništa se ne može dokazati. Kako možete dokazati ljubav? Možete dati poklone, ali ništa se time ne dokazuje. Možete ljubiti, grliti i pevati, možete plesati, ali ništa se ne dokazuje. Možda se samo pretvarate.

Prva modifikacija uma je ispravno znanje. *Meditacija vodi do ove modifikacije.* A kada možete ispravno znati i ne postoji potreba za dokazom, tada sam um može biti obačen, ne pre toga. Kada nije potrebno dokazivati, um nije potreban, jer um je oruđe logike.

Potreban vam je svakog momenta. Treba vam da razmislite,

otkrijte šta je pogrešno a šta je ispravno. Svakog trenutka postoji izbor i alternativa. Vi imate izbor. Samo kada *praman* deluje, kada ispravno znanje deluje, možete odbaciti um, jer sada biranje nema značaj. Vi se krećete bez izbora. Sve što je ispravno otkriva vam se.

Definicija mudraca je onaj koji nikada ne bira. On nikada ne bira dobro protiv lošeg. On se jednostavno kreće u pravcu onoga što je dobro. On je kao suncokret. Kada je sunce na istoku, cvet se okreće prema istoku. Nikada ne bira. Kada se sunce kreće prema zapadu, cvet se okreće na zapad. On se jednostavno kreće sa suncem. On ne bira kretanje, on ne odlučuje. Ne donosi odluku: "Sada ću se kretati jer se sunce kreće prema zapadu."

Mudrac je baš kao suncokret. Gde god je dobro, on se kreće jednostavno. Dakle, šta god da on učini jeste dobro. Upanišade kažu: "Ne sudi o

mudracu. Vaša obična merila neće delovati." Vi morate da činite dobro protiv zla, on nema ništa da bira. On se jednostavno kreće, gde god je dobro. Vi ga ne možete promeniti jer to nije pitanje izbora. Ako kažete: "To je zlo", on će reći: "U redu, to je možda loše, ali tako se ja krećem, na taj način se moje biće kreće."

Oni koji znaju - a ljudi u dani-
ma *Upanišada* su znali - oni su odlu-
čili tako: "Mi nećemo suditi o mudra-
cima." Jednom kada je osoba postala
usredištena u sebi, kada je osoba pos-
tigla meditaciju, jednom kada je oso-
ba postala smirena i um je odbačen,
ona je izvan naše moralnosti, izvan
tradicije. Ona je izvan naših ograni-
čenja. Ako možemo slediti, možemo
slediti njega, a ako ne možemo sledi-
ti, mi smo bespomoćni. Inače ništa
se ne može učiniti, i ne treba da
sudimo.

Ako ispravno znanje funkcio-
niše, ako je vaš um preuzeo modifi-

kaciju ispravnog znanja, vi ćete postati religiozni. Pogledajte, to je potpuno različito. Patanjđali ne kaže ako idete u džamiju, u gurudvar, u hram, izvodite neke rituale, molite se... Ne, to nije religija. Morate učiniti da pro-radi vaš centar ispravnog znanja. Tada bilo da idete u hram ili ne, to je beznačajno; to nije važno. Ako vaš centar ispravnog znanja deluje, šta god da činite je molitva, i gde god idete - jeste hram.

Kabir je rekao: "Gde god kre-nem ja nalazim tebe, Bože moj. Gde god se krećem ja se krećem u tebi, naiđem na tebe. Šta god da činim, samo hodajući, jedući, to je molitva." Kabir kaže: "Spontanost je moj *samadhi*. Samo da budem spontan moja je meditacija."

Druga modifikacija uma je pogrešno znanje. Ako deluje vaš centar pogrešnog znanja, onda sve što činite biće pogrešno, i šta god odabe-

rete biće pogrešno odabrano. Šta god odlučite biće pogrešno jer vi ne odlučujete, to pogrešan centar deluje.

Postoje ljudi koji se osećaju vrlo nesrećni, jer sve što čine ispadne pogrešno. Oni pokušavaju da opet ne čine pogrešno, ali to ne pomaže jer centar mora da bude promenjen. Njihovi umovi funkcionišu na pogrešan način. Oni možda misle da čine dobro, ali učiniće zlo. Sve njihove dobre želje ne mogu pomoći; oni su bespomoćni.

Mula Nasrudin je obično posećivao jednog sveca. Posećivao ga je za mnogo, mnogo dana. Svetac je bio ćutljiv, nije govorio ništa. Onda je Mula Nasrudin morao da kaže: "Dolazio sam mnogo puta, očekujući da ćete nešto reći, a vi niste rekli ništa. Dok ne kažete, ja ne mogu razumeti, stoga dajte mi poruku za moj život, pravac tako da se mogu kretati u tom smeru."

Na to je taj *sufi* mudrac rekao: "*Neki kar kuyen may dal*; čini dobro i baci to u bunar." To je jedna od najstarijih *sufi* izreka; "Čini dobro i baci to u bunar." To znači čini dobro i odmah to zaboravi; ne nosi to kao "Ja sam učinio dobro."

Onda je sledećeg dana Mula Nasrudin pomogao jednoj staroj ženi da pređe ulicu, a onda je gurnuo u bunar.

"*Neki kar kuyen may dal*; čini dobro i baci to u bunar."

Ako funkcioniše vaš pogrešan centar, sve što učinite... Možete čitati Kuran, možete čitati Gitu, i naći ćete značenja - Krišna će biti šokiran, Muhamed će biti šokiran da vidi da možete naći takva značenja.

Mahatma Gandhi je napisao autobiografiju s namerom da ona pomogne ljudima. Onda je primio mnoga pisma jer je opisao svoj seksualni život. Bio je iskren, jedan od

najiskrenijih ljudi, stoga je napisao sve - sve što se dogodilo u njegovoj prošlosti - kako se previše prepuštao onog dana kada mu je otac umirao; nije mogao da sedi pokraj njega. Čak i tog dana je otišao sa svojom ženom u krevet.

Doktor je rekao: "Ovo je zadnja noć. Vaš otac ne može preživeti jutro. Umreće do jutra." Baš oko dvanaest, jedan, te noći, počeo je da oseća želju, seksualnu želju. Otac je spavao, pa je on otišao kod svoje žene, prepustio se seksu. A žena je bila trudna. U devetom mesecu. Otac je umirao, a dete je takođe umrlo onog momenta kada se rodilo. Otac je umro te noći, tako da se celog života Gandi duboko kajao što nije mogao biti sa svojim umirućim ocem. Seks je bio opsesivan.

Dakle, on je napisao sve, bio je iskren i pošten da bi pomogao drugima. Ali mnoga pisma su počela da mu dolaze, i bila su takva da su ga

šokirala. Mnogi ljudi su mu pisali: "Vaša autobiografija je takva da smo postali seksualniji nego što smo bili pre. Samo čitajući vašu autobiografiju mi smo postali seksualniji i podatni. Ona je erotska."

Ako pogrešan centar funkcionira, onda ništa ne može da se uradi. Šta god da činite, čitate, kako god da se ponašate, biće pogrešno. Kretaćete se prema pogrešnom. Imate centar koji vas prisiljava da se krećete prema pogrešnom. Možete otići kod Bude, ali nešto pogrešno ćete videti u njemu. Odmah! Vi se ne možete sastati s Budom, nešto pogrešno ćete videti odmah. Imate usredsređenost na pogrešno, imate dubok podsticaj da nađete svuda pogrešno, svuda.

Ovu modifikaciju Patanjđali zove *viparyaya*. *Viparyaya* znači izopačenost. Izokrećete sve. Interpretirajte sve na takav način da to postane izopačenost.

Omar Khayam piše: "Čuo sam da je Bog milostiv." To je lepo. Muslimani stalno ponavljaju, "Bog je *rehman*, samislost; *rahim*, saosećanje." Oni to stalno ponavljaju, neprekidno. Stoga Omar Khayam kaže: "Ako je on zaista milostiv, ako je zaista saosećajan, onda nije nužno da se bude uplašen. Ja mogu nastaviti da činim greh. Ako je on milostiv, onda čemu strah? Mogu učiniti sve što želim i on je milostiv - dakle, kad god stanem ispred njega, reći ću, *rahim*, *rehman*; Bog je milostiv, grešio sam, ali ti si milostiv. Ako si ti zaista milostiv, onda imaj saosećanja za mene." Tako je on nastavio da pije, nastavio je da čini sve što je mislio da je greh. On je interpretirao to na vrlo izopačen način.

Svuda u svetu su ljudi to činili. U Indiji mi kažemo: "Ako odeš Ganešu, ako se kupaš u Gangu, tvoji gresi se rastvaraju." To je sam po sebi lep koncept. To pokazuje mnoge stvari.

To pokazuje da greh nije nešto mnogo duboko, on je samo kao prašina na vama. Stoga ne budite previše opsednuti s njim; ne osećajte se krivim, on je samo kao prašina, a vi ostajete unutra čisti. Čak i kupanje u Gangu može pomoći.

Ovako se kaže samo zato da ne postanete mnogo opsednuti sa grehom, kao što su hrišćani postali. Krivica je postala samo toliko tegobna, da će čak i kupanje u Gangu pomoći. Nemojte se toliko bojati. Ali sada smo mi interpretirali to. Mi kažemo: "Onda je u redu nastaviti da činiš greh." Uskoro kada osetite kako ste ih počinili dovoljno, dajete priliku Gangu da vas pročisti; onda se vratite natrag i činite ih opet. Ovo je centar izopačenosti.

Treće je imaginacija. Um ima sposobnost da mašta. To je dobro, to je lepo. Sve što je lepo došlo je kroz maštu. Slike, umetnost, ples, muzi-

ka, sve što je lepo došlo je kroz imaginaciju. Ali, i sve što je ružno takođe je došlo kroz maštu. Hitler, Mao, Musolini, svi su oni došli kroz maštu.

Hitler je maštao o svetu natčoveka. Verovao je u Fridriha Ničea koji je rekao: "Uništi sve one koji su slabi. Uništi sve one koji nisu super. Ostavi samo natčoveka na zemlji."¹³ Tako da ih je on uništio. Upravo mašta, baš utopijska mašta - da uništavanjem slabih, uništavanjem ružnih, samo uništavanjem fizički obogaljenih imaćete lep svet. Ali samo uništavanje je najružnija moguća stvar u svetu - pravo uništenje.

Inače on je delovao kroz maštu. On je imao maštu, utopijsku imaginaciju - bio je najmaštovitiji čovek! Hitler je jedan od najmaštovitijih. Njegova mašta je postala tako fantastična i tako luda, da je za njegov

---

¹³ Ovo Niče nije rekao niti je Hitler sledio Ničea. Mala Osho-va zabluda.

zamišljeni svet pokušao potpuno da uništi ovaj svet. Njegova mašta je poludela.

Imaginacija vam može dati poeziju, slikanje i umetnost, ali imaginacija vam takođe može dati ludilo. Zависи kako je koristite. Sva velika naučna otkrića došla su kroz imaginaciju ljudi koji su mogli maštati, koji su mogli zamisliti nemoguće, kako možemo leteti u vazduhu, kako možemo otići na Mesec.

Ovo su nedokučiva maštanja. Čovek je maštao vekovima, milenijumima, kako da leti, kako da ode na Mesec. Svako dete je rođeno s željom da ode na Mesec, da dohvati Mesec. Ali mi smo dosegli. Kroz imaginaciju kreativnost dolazi, ali kroz imaginaciju i uništenje dolazi.

Patanđali kaže da je mašta treći oblik uma. Možete ga koristiti na pogrešan način, i onda će vas on uništiti. Možete ga koristiti na ispravan način, i onda su to imaginativne

meditacije. One započinju sa maštom, ali ubrzo imaginacija postaje suptilnija i suptilnija. Onda se imaginacija na kraju odbacuje, i vi ste licem u lice sa istinom.

Sve hrišćanske i muslimanske meditacije su zasnovane na imagini. Prvo morate zamišljati nešto. I kada stalno nešto zamišljate, onda kroz imaginaciju stvarate atmosferu oko sebe. Probajte to, šta je sve moguće kroz imaginaciju. Moguće je čak i nemoguće.

Ako mislite da ste lepi, ako zamišljate da ste lepi, određena lepota će početi da se dešava u vašem telu. Stoga kad god čovek kaže ženi "Ti si lepa", žena se odmah promeni. Ona možda nije bila lepa. Upravo pre tog trenutka ona možda nije bila lepa - samo domaćica, jednostavna. Ali ovaj čovek joj je dao maštu.

Zato svaka žena koja je voljena postaje lepša, svaki čovek koji je voljen postaje lepši. Osoba koja nije

voljena - može biti lepa - postaje ružna jer ona ne može zamišljati, ne može maštati. Ako imaginacija nije prisutna, vi se stežete.

Emil Kue, jedan od psihologa sa Zapada, pomogao je milionima ljudi da samo kroz maštu budu izlečeni od mnogih, mnogih bolesti. Njegova formula je bila vrlo jednostavna. On bi rekao: "Samo započnite da osećate da ste u redu. Upravo nastavite da ponavljate unutar uma, meni postaje bolje i bolje. Svakog dana sam bolje." Noću dok spavate nastavite da mislite da ste zdravi, postajete zdraviji svakog momenta, i do jutra ćete biti najzdravija osoba u svetu. Nastavite da zamišljate."

On je pomogao milionima ljudi. Čak i neizlečive bolesti su bile izlečene. To je izgledalo kao čudo; a to nije ništa. To je samo osnovni zakon: vaš um sledi imaginaciju. Sada psiholozi kažu da ako kažete deci "Vi ste glupi, glupaci" ona posta-

ju glupa. Vi ih prisiljavate da budu glupi. Vi im dajete imaginaciju, sugestiju da oni jesu glupi.

Sprovedeni su mnogi eksperimenti. Kažite detetu: "Ti si glup. Ne možeš uraditi ništa; ne možeš rešiti ovaj matematički problem." Zadajte mu problem i kažite mu: "Sada probaj", ono neće moći da ga reši. Vi ste zatvorili vrata. Kažite detetu: "Ti si inteligentan, nisam video nijednog inteligentnog dečaka kao što si ti; za tvoj uzrast, za tvoje godine ti si natprosečno inteligentan. Pokazuješ mnogo potencijala; možeš rešiti svaki problem; sada pokušaj ovo", i on će biti sposoban da reši to. Vi ste mu dali imaginaciju.

Sada ima naučnih dokaza, novih naučnih otkrića, da šta god imaginacija uhvati, to postaje seme. Cela generacija se menja, čitavo doba, cele zemlje su se menjale, upravo kroz imaginaciju.

Idite u Pendžab. Jednom sam putovao iz Delhija u Manali. Moj vozač je bio sikh, sardar. Put je bio opasan, a kola su bila vrlo velika. Vozač se mnogo puta preplašio. Mnogo puta bi rekao: "Sada ne mogu ići dalje. Moraćemo se vratiti natrag." Pokušali smo na svaki način da ga nagovorimo. Na jednom mestu se toliko uplašio da je zaustavio kola, izašao iz kola i rekao: "Ne, odavde se ne mogu pomeriti. Opasno je "To možda nije opasno za vas; vi ste možda spremni da umrete. Ali ja nisam i želim da se vratim natrag."

Slučajno jedan od mojih prijatelja koji je takođe bio sardar i veliki policijski službenik, takođe je putovao, sledeći mene, da poseti kamp u Manaliu. Prispela su njegova kola, pa sam mu rekao: "Učini nešto! Čovek je izašao iz kola." Taj policijski zvaničnik je došao i rekao: "Ti kao sardar, i sikh - kako možeš biti kukavica? Ulaži u kola." Čovek je odmah ušao u

kola i krenuo. Pitao sam ga: "U čemu je stvar?" Rekao je: "Sada je on dotakao moj ego. Rekao je, ti si sardar?" Sardar znači vođa ljudi. "Jedan *sikh*? A kukavica? On je dodirnuo moju imaginaciju. Dirnuo je u moj ponos. Sada možemo krenuti. Mrtvi ili živi, ali ćemo stići u Manali."

A ovo se nije desilo jednom čoveku. Ako odete u Pendžab, videćete da se to događa milionima. Pogledajte hinduse iz Pendžaba i sikhhe iz Pendžaba. Njihova krv je ista; oni pripadaju istoj rasi. Pre pet stotina godina svi su bili hindusi. A onda je nastao različit tip rase, vojnička rasa je bila rođena. Samo puštanjem brade, promenom vašeg lica, vi ne možete postati hrabri. Ali možete! Imaginacijom.

Guru Nanak je dao tu imaginaciju: "Vi ste drugačiji tip rase. Vi ste nepobedivi." Jednom kada su poverovali, jednom kada je ta zamisao počela da deluje, u Pendžabu,

tokom pet stotina godina, nova rasa, potpuno različita od Pendžabskih hindusa je nastala. Ništa nije drugačije. Ali u Indiji, niko nije hrabriji od njih. Ova dva svetska rata su dokazala da se na celoj zemlji niko ne može uporediti sa sikhima. Oni se mogu boriti neustrašivo.

Šta se dogodilo? Sama njihova mašta je stvorila atmosferu oko njih. Oni osećaju da time što su *sikhi* su različiti. Mašta radi. Može od vas da načini hrabrog čoveka, može da načini i kukavicu.

Čuo sam da je Mula Nasrudin sedeo u krčmi pijući. On nije bio hrabar čovek, jedan je od najvećih kukavica. Ali alkohol mu je dao hrabrost. A onda je čovek, div od čoveka, ušao u krčmu, izgledao je divlje, opasno, kao ubica. U svako drugo vreme, po svojoj prirodi, Mula Nasrudin bi se uplašio. Ali sada je bio pijan, tako da ga nije uopšte nije bilo strah.

Taj čovek divljeg izgleda je prišao Muli, i videvši da se on uopšte ne plaši, nagazio je njegova stopala. Mula se naljutio, pobesneo, i rekao: "Šta to radite? Činite li ovo sa nekom namerom ili je samo neka vrsta šale?" Ali tada, ustaviši, Mula se povratio od alkohola. Otreznio se, vratio se svojoj pameti. Ali već je rekao: "Šta to radite? Činite li ovo sa nekom namerom ili je samo neka vrsta šale?"

Ludi čovek je rekao: "Sa namerom." Mula Nasrudin je rekao: "Onda hvala vam, to je u redu, jer ja ne volim ovakvu vrstu šala."

Patanjđali kaže: imaginacija je treća sposobnost. Vi stalno zamišljate. Ako pogrešno zamišljate, možete kreirati obmanu oko sebe, iluzije, snove - možete biti izgubljeni u njma. LSD i druge droge pomažu rad na ovom centru. Dakle, koju god unutra mogućnost imate, vaš LSD

trip će vam pomoći da razvijete to. Dakle, ništa nije sigurno. Ako imate srećne imaginacije, trip sa drogom će biti srećno poigravanje, uzvišeno. Ako imate jadne imaginacije, noćne more, trip će biti loš.

Zbog toga mnogi ljudi izveštavaju kontradiktorno. Haksli kaže da to može postati ključ za vrata raja, a Rajner kaže da je to najveći pakao. To zavisi od vas; LSD ne može uraditi ništa. On jednostavno skoči na vaš centar imaginacije i tamo počinje da deluje hemijski. Ako imate imaginaciju tipa košmara, onda ćete razviti to i proći ćete kroz pakao. A ako ste skloni lepim snovima, možete dostići raj.

Mašta može da funkcioniše bilo kao pakao ili kao raj. Vi možete koristiti to da potpuno poludite. Šta se dogodilo ludacima u ludnicama? Oni su koristili svoju maštu, a koristili su je na takav način da su obuzeti njome. Ludak može da sedi sam i da

govori nekome na glas. Ne samo da govori, on odgovara takođe. On pita, on odgovara, on govori i za drugog koji je odsutan. Možete misliti da je on lud, ali on govori stvarnoj osobi. U njegovoj mašti osoba je stvarna, a on ne može prosuditi šta je mašta a šta je istinito.

Deca to ne mogu prosuditi. Toliko puta deca mogu izgubiti svoju igračku u snu, a onda će ujutru plakati, "Gde je moja igračka?" Ona ne mogu suditi da san je san, a realnost je realnost. Da nisu izgubila ništa, samo su sanjala. Granice su zamagljene. Ona ne znaju gde se san završava, a gde realnost počinje.

Lud čovek je takođe smućen. On ne zna šta je realno, šta je nerealno. Ako se mašta koristi ispravno, onda ćete znati da je to mašta i ostate svesni da je to mašta. Možete uživati u tome, ali to nije realno.

Dakle, kada ljudi meditiraju mnogo stvari se dešava kroz njihovu

imaginaciju. Započinju da vide svetla, boje, vizije, razgovaraju sa samim Bogom, ili se sreću sa Isusom, ili plešu sa Krišnom. Ovo su maštovite stvari, a meditant treba da zapamti da su to funkcije mašte. Možete uživati u tome; ništa nije pogrešno u njima - one su zabava. Nemojte misliti da su one stvarne.

Zapamtite, samo je svedočeća svest stvarna; ništa drugo nije stvarno. Šta god da se dogodi može biti lepo, vredno uživanja - uživajte u tome. Lepo je plesati sa Krišnom, ništa nije pogrešno u tome. Pleši! Ali neprekidno se sećajte da je to mašta, divan san. Ne budite izgubljeni u tome. Ako ste izgubljeni, onda je mašta postala opasna. Mnogi religiozni ljudi su to samo u mašti. Oni se kreću u mašti i troše svoje živote.

Četvrto je spavanje u dubokom snu. Spavanje znači nesvesnost u odnosu na spoljašnje kretanje sves-

ti. Ona je otišla duboko u sebe. Aktivnost se zaustavila; svesna aktivnost se zaustavila. Um ne funkcioniše. Dubok san bez snova je nefunkcionisanje uma. Ako sanjate, onda to nije dubok san. Dok sanjate vi ste upravo u sredini, između budnosti na javi i dubokog sna bez snova. Ostavili ste budnost, a još niste ušli u dubok san. Vi ste upravo u sredini.

Dubok san označava potpuno besadržajno stanje, nema aktivnosti, nema kretanja u umu. Um je potpuno apsorbovan, opušten. Dubok san je lep; on daje život. Možete ga koristiti. I ako znate da ga koristite, može postati *samadhi*. Jer *samadhi* i dubok san nisu mnogo različiti. Samo jedna razlika postoji, a to je da ćete u *samadhiju* biti budni. Sve drugo će biti isto.

U dubokom snu sve je isto, samo onda vi niste budni. Vi ste u istom blaženstvu u koje je Buda ušao, u kome je Ramakrišna živeo, u kome

je Isus načinio svoj dom. U dubokom snu vi ste u istom blaženom stanju, ali niste budni. Ujutru ćete osećati da je noć bila dobra, ujutru ćete se osećati osveženi, vitalni, podmlađeni, ujutru ćete osećati da je noć bila lepa - ali to je samo jedan odsjaj. Vi ne znate šta se dogodilo, šta se stvarno dogodilo. Niste bili budni.

Dubok san može biti korišćen na dva načina. Samo kao prirodan odmor - vi ste čak i to izgubili. Ljudi stvarno ne odlaze na spavanje. Oni neprekidno nastavljaju da sanjaju. Ponekad, za nekoliko sekundi, oni dodirnu dubok san, i opet počnu da sanjaju. Tišina dubokog sna, blažena muzika spavanja, postala je nepoznata. Vi ste je uništili. Čak i prirodno spavanje je uništeno. Vi ste tako uznemireni i uzbuđeni da um ne može pasti potpuno u zaborav.

Inače Patanjđali kaže da je prirodno spavanje dobro za telesno zdravlje, a ako možete postati budni

u dubokom snu to može postati *samadhi*, to može postati duhovna pojava. Stoga postoje tehnike - docnije ćemo raspravljati o njima - kako spavanje može postati budno. Gita kaže da jogin ne spava čak ni u dubokom snu. On ostaje budan. Nešto unutra nastavlja da biva svesno. Celo telo je zaspalo, um zapada u spavanje, ali svedočenje ostaje. Neko posmatra - čuvar na kuli ostaje. Onda spavanje postaje *samadhi*. To postaje krajnja ekstaza.

I poslednje je pamćenje. Pamćenje je peta modifikacija uma. To takođe može biti korišćeno i zloupotrebjeno. Ako je pamćenje zloupotrebjeno, ono kreira zabunu. Zaista, možete se sećati nečega, ali ne možete biti sigurni da li se to dogodilo na taj način ili nije. Vaše pamćenje nije pouzdano. Možete dodati mnoge stvari u njega; mašta može ući u njega. Možete izbrisati mnoge stvari iz

njega, možete uraditi mnoge stvari za njega. A kada kažete: "Ovo je moje pamćenje", to je vrlo profinjena i izmenjena stvar. To nije realno.

Svako kaže: "Moje detinjstvo je bilo kao u raju", a pogledajte decu. Ova deca će takođe reći kasnije da je njihovo detinjstvo bilo raj, a ona pate. I svako dete žarko želi da poraste uskoro, da postane odraslo. Svako dete misli da odrasli uživaju, sve što je vredno uživanja oni uživaju. Oni su snažni; oni mogu činiti sve, a ono je bespomoćno. Deca misle da pate, ali ona će odrasti kao što ste vi porasli, a onda će docnije reći da je detinjstvo bilo najlepše, kao raj.

Vaše pamćenje nije pouzdano. Vi zamišljate, upravo kreirate svoju prošlost. I niste istiniti prema njoj. Odbacujete mnoge stvari iz nje - sve što je ružno, sve što je tužno, sve što je bilo bolno vi odbacujete; sve što je bilo lepo vi zadržavate. Sve što je bilo podrška vašem egu vi pamтите, a sve

što nije bilo podrška vi odbacujete, zaboravljate to.

Tako svako ima veliko skladište odbačenih sećanja. I šta god da kažete o njima nije istina, vi se ne možete istinski sećati. Svi vaši centri su pobrkani, oni ulaze jedan u drugi i ometaju se međusobno.

Ispravno pamćenje. Buda je koristio reči 'ispravno pamćenje' za meditaciju. Patanjđali kaže da ako je pamćenje ispravno, to znači da je čovek totalno iskren prema sebi. Onda, samo onda, može pamćenje biti ispravno. Šta god da se dogodilo, loše ili dobro, ne menjajte to. Znajte to kakvo jeste. To je vrlo teško! To je naporno! Vi birate i menjate. Znanje svoje prošlosti kakva jeste promeniće ceo vaš život. Ako ispravno znate svoju prošlost kakva jeste, nećete želeći da je ponavljate u budućnosti. Upravo sada svako razmišlja kako da ponovi to u modifikovanom obliku, ali ako znate svoju prošlost tačno

kakva jeste bila, nećete želeti da je ponovite.

Ispravno pamćenje će vam dati podsticaj kako da budete slobodni od svih života. Ako je pamćenje ispravno, onda možete ići čak i u prošle živote. Ako ste iskreni, onda možete ići u prošle živote. Onda imate samo jednu želju: kako da transcendirate sve te besmislice. Inače vi mislite da je prošlost lepa, i mislite da će budućnost biti lepa, samo ova sadašnjost je pogrešna. Ali ta prošlost je bila prisutna pre nekoliko dana, a budućnost će postati prisutna nekoliko dana posle. I u svako vreme svaka sadašnjost je pogrešna, a sva prošlost je lepa i sva budućnost je lepa. Ovo je pogrešno pamćenje. Gledajte direktno. Ne menjate. Gledajte u prošlost kakva je bila. Ali mi smo nepošteni.

Svaki čovek mrzi svog oca, ali ako nekoga pitate reći će: "Ja volim mog oca. Poštujem svog oca." Svaka

žena mrzi svoju majku, ali pitajte i svaka žena će reći: "Moja majka, ona je božanstvena." Ovo je pogrešno pamćenje.

Gibran ima priču. On kaže, jedne noći jedna majka i ćerka su bile probuđene usled strašne buke. Obe su bile mesečari, a u vreme kada se dogodila iznenadna buka u susedstvu one su obe hodale u bašti, u snu. Bile su mesečari.

Mora da je to bio šok, jer u snu je stara dama, majka, rekla ćerki: "Zbog tebe, kurvo, zbog tebe, moja mladost je izgubljena. Ti si me uništila. I svako ko dođe u kuću gleda tebe. Niko ne gleda u mene." Velika je ljubomora koja dolazi svakoj majci kada ćerka postane mlada i lepa. To se događa svakoj majci, ali to je unutra.

A ćerka je rekla: "Ti matora gaduro... Zbog tebe ne mogu da uživam u životu. Ti si prepreka. Svuda

si ti prepreka, smetnja. Ne mogu da volim; ne mogu da uživam."

Iznenada usled buke, obe su se probudile. I stara žena je rekla: "Dete moje, šta radiš ovde? Možeš da nazebeš. Dođi unutra." A ćerka je rekla: "A šta ti radiš ovde? Nisi se osećala dobro, a noć je hladna. Dođi, majko. Dođi u krevet."

Prva stvar koja se dogodila dolazila je od nesvesnog. Sada se obe pretvaraju; probudile su se. Nesvesno je otišlo natrag, svesno je nastupilo. Sada su one licemeri. Vaša svesnost je licemerna.

Da bi bio istinski iskren sa svojim vlastitim pamćenjima čovek će morati zaista da prođe kroz veliki napor. A vi morate biti istiniti, o svemu. Morate biti ogoljeno istiniti, morate znati šta zaista mislite o svom ocu, o svojoj majci, o svom bratu, o svojoj sestri - zaista. A ono što imate u prošlosti, ne mešajte, ne

menjajte, ne ulepšavajte; pustite to da bude kakvo jeste. Ako se to dogodi, onda, Patanjđali kaže, to će biti sloboda. Vi ćete odbaciti to. Cela stvar je besmislena, i vi nećete želeti da projektujete to opet u budućnosti.¹⁴

Onda nećete biti licemer. Bićete realni, istiniti, iskreni - postaćete autentični. A kada postanete autentični, vi ćete postati kao stena. Ništa ne može da vas promeni; ništa ne može da vam stvori zabunu.

Postaćete kao mač. Uvek ćete seći sve što je pogrešno; možete odeliti sve što je ispravno od pogrešnog. Onda se postiže jasnoća uma. Ta jasnoća može vas voditi prema meditaciji; ta jasnoća može da postane

---

¹⁴ Sav teret prošlosti i sva očekivanja u budućnosti mi nosimo samo u iskrivljenom obliku. Sama prošlost kakva jeste nikada se ne bi lepila za nas i opterećivala nas. Mi je sami držimo i to uvek u iskrivljenom obliku.

osnovni temelj za rast - za rast s one strane.

Poglavlje 4

S ONE STRANE UMA, PREMA SVESTI

28. decembar 1973.

Prvo pitanje:

Vi ste rekli da za ljude postoje samo dve alternative, ili ludilo ili meditacija, međutim milioni ljudi na zemlji nisu dostigli ni jedno od ta dva. Da li mislite da hoće?

Oni su dostigli! Nisu dosegli do meditacije, ali su stigli do ludosti! Razlika između ludaka koji su u ludnici i ludaka koji su izvan je samo u stepenima. Nema kvalitativne razlike, razlika je samo u kvantitetu. Vi možete biti manje ludi, oni mogu biti više ludi, ali čovek kakav jeste, je lud.

Zašto ja nazivam čoveka, kakav jeste, ludim? Ludost znači

mного stvari. Jedna, vi niste usredišteni. Ako niste usredišteni vi ste umobolni. Neusredišteni, mnogi su glasovi u vama - vi ste mnogi, vi ste mnoštvo. Niko nije gospodar u kući, a svaki sluga iz kuće tvrdi da je gospodar. Postoji konfuzija, konflikt, i neprekidna borba. Vi ste u neprekidnom građanskom ratu. Ako se građanski rat ne odvija, onda ćete biti u meditaciji. To se nastavlja danju i noću, dvadeset četiri sata. Zabeležite sve što prolazi u vašem umu za nekoliko minuta, i budite iskreni. Zapišite tačno sve što se odvija, i sami ćete osetiti da je to ludilo.

Ja imam posebnu tehniku koju koristim s mnogo osoba. Tražim od njih da sede u zatvorenoj sobi i da započnu govoriti glasno, sve što im dođe u um. Izgovarajte glasno svoje misli tako da ih možete čuti. Samo petnaest minuta govora, i vi ćete osetiti da slušate ludog čoveka. Apsurdni, bezvezni, nepovezani fra-

gimenti plove u umu. I to je vaš um! Dakle, vi možete biti devedeset devet posto ljudi, a neko je prešao granicu, on je otišao izvan sto posto. One koji su otišli izvan sto posto mi stavljamo u ludnicu. Ne možemo staviti sve vas u ludnicu jer nema tako mnogo ludnica. I ne može ih biti - onda bi cela zemlja postala ludnica.

Halil Džubran je napisao malu anegdotu. On kaže da je jedan od njegovih prijatelja postao lud, pa je stavljen u ludnicu. Onda je samo iz ljubavi, saosećanja, on otišao da ga vidi, da ga poseti. Sedeo je ispod drveta u bašti ludnice, okružene velikim zidom. Halil Džubran je otišao tamo, seo pored prijatelja na klupi i pitao ga: "Da li ikada razmišljaš zašto si ovde?" Ludi čovek se nasmejao i rekao: "Ja sam ovde jer sam želeo da napustim onu veliku ludnicu spolja. Ovde sam miran. U ovoj ludnici - koju ti nazivaš ludnicom - niko nije lud."

Ludi ljudi ne mogu misliti da su oni ludi; to je jedna od osnovnih karakteristika ludosti. Ako ste ludi, vi ne možete misliti da ste ludi. Ako možete misliti da ste ludi, postoji mogućnost. Ako možete misliti i shvatiti da ste ludi, vi ste još uvek malo razboriti. Ludost se nije pojavila u svojoj totalnosti. Dakle, ovo je paradoks: oni koji su stvarno normalni, oni znaju da su ludi, a oni koji su potpuno ludi, oni ne mogu misliti da su ludi.

Vi nikada ne mislite da ste ludi. To je deo ludosti. Niste usredišteni, ne možete biti razboriti. Vaša razboritost je samo površna, prilagođena. Samo na površini izgleda da ste razboriti. Zbog toga, neprekidno, morate da obmanjujete svet oko sebe. Morate mnogo da skrivate, morate da sprečavate mnogo. Ne dozvoljavate sve da izađe van. Vi potiskujete. Možda mislite jedno, ali ćete govoriti nešto drugo. Vi se pret-

varate, i zbog tog pretvaranja možete imati minimum površne razboritosti oko sebe; a unutra vi ključate.

Ponekad se dogodi erupcija. U ljutnji vi eksplodirate i ludilo koje ste skrivali izlazi napolje. Ono slomi sva vaša usaglašavanja. Tako psiholozi kažu da je ljutnja privremena ludost. Vi ćete opet zadobiti ravnotežu; opet ćete skrivati svoju realnost; opet ćete doterivati svoju površinu; vi ćete opet postati razboriti. I reći ćete: "To je bilo pogrešno. Učinio sam to u ljutnji. Nikada to nisam mislio, zato oprostite mi." Ali ste mislili to! To je bilo najrealnije. Pitanje za oprostaj je samo pretvaranje. Opet vi održavate svoju površinu, svoju masku.

Razborit čovek nema masku. Njegovo lice je izvorno; šta god da on jeste, on jeste. Ludak mora svesno da promeni svoje lice. Svakog momenta on mora da koristi različitu masku za različitu situaciju, za različite odnose. Samo posmatrajte sebe kako

menjate svoja lica. Kada dođete kod svoje žene imate jedno lice; kada ode-
te svojoj voljenoj, svojoj ljubavnici,
imate sasvim različito lice.

Kada govorite svome slugi imate jednu masku, a kada govorite svom gazdi, sasvim drugačije lice. Može biti da vaš sluga stoji desno od vas, a šef levo, onda imate dva lica istovremeno. Na levo imate jedno lice, na desno imate drugo lice, jer slugi ne možete pokazati isto lice. Ne trebate. Vi ste šef tamo, tako da će ta strana lica biti šef. To lice ne možete pokazati svom šefu, jer ste tamo vi sluga; vaša druga strana će pokazati ponizno držanje.

Ovo se neprekidno odvija. Vi ne posmatrate, zbog toga niste svesni. Ako posmatrate postaćete svesni da ste ljudi. Vi nemate nikakvo lice. Izvorno lice je izgubljeno. Meditacija označava ponovno zadobijanje izvornog lica.

Zato *zen* majstor kaže: "Idite i nađite svoje izvorno lice - lice koje ste imali pre nego što ste bili rođeni, to lice ćete imati kada budete umrli." Između rođenja i smrti vi imate lažna lica. Vi neprekidno nastavljate da obmanjujete - ne samo druge: kada stojite ispred ogledala vi varate sebe. Nikada u ogledalu ne vidite svoje pravo lice. Nemate dovoljno hrabrosti da se suočite sa sobom. To lice u ogledalu je takođe lažno. Vi ga stvarate, uživajte u njemu, ono je naslikana maska.

Mi ne varamo samo druge; obmanjujemo sebe takođe. Zaista mi ne možemo obmanuti druge, ako već nismo obmanuli sebe. Tako moramo verovati u svoje vlastite laži, samo tada možemo učiniti da drugi veruju. Ako ne verujete u svoje laži, niko drugi neće biti obmanut.

I ova mučnina koju nazivate svojim životom ne vodi nigde. To je luda spletko. Radite previše. Preopte-

rećujete se i trčite. I celog života se borite, a ne stižete nigde. Ne znate odakle dolazite, ne znate gde lutate, ne znate kuda idete. Ako sretnete čoveka na putu i pitate ga: "Odakle dolazite gospodine?" a on kaže: "Ne znam", a vi ga pitate: "Kuda idete" a on kaže: "Ne znam", i još kaže: "Ne odvrćajte me, u žurbi sam", zaista šta ćete misliti o njemu? Mislićete da je lud.

Ako ne znate odakle dolazite i kuda idete, onda čemu žurba? Ali to je situacija sa svakim, svako je na putu. Život je put, vi ste uvek u sredini. I vi ne znate odakle ste došli, ne znate kuda idete. Nemate znanje o izvoru, nemate znanje o cilju, ali u velikoj ste žurbi, ulažete veliki napor da ne stignete nigde.

Kakva je ovo vrsta razumnosti? A iz čitave ove borbe, ne dolaze vam čak ni bljeskovi sreće - čak ni nagoveštaji. Vi se jednostavno nadate da jednog dana, sutra, prekosutra,

ili posle smrti, u nekom budućem životu - sreća vas očekuje. Ovo je samo trik, samo odgađanje, samo da se ne osećate previše jadno upravo sada.

Nemate nikakav bljesak blaženstva. Kakva je ovo vrsta razumnosti? Neprekidna patnja - i, povrh toga, ta patnja nije stvorena ni od koga drugog. Vi stvarate svoju patnju. Koja je ovo vrsta razumnosti? Vi stvarate svoju patnju neprekidno! Ja to zovem ludošću.

Razumnost će biti ovo: postaćete svesni da niste usredišteni. Dakle, prva stvar koju treba uraditi je da se bude centriran, da dođete do središta, da imate središte unutar sebe odakle možete voditi svoj život, možete disciplinovati svoj život, da imate vlast unutar sebe odakle možete usmeravati, možete se kretati. To je prva stvar koja treba da bude iskristalisana, a onda druga stvar je da se ne stvara patnja za samog sebe.

Odbacite sve što stvara patnju - sve motive, želje, nade koje stvaraju patnju.

Ali vi niste svesni. Vi jednostavno nastavljate da je stvarate; ne vidite da to sebi stvarate. Šta god da radite, vi sejete neko seme. Onda plodovi će uslediti, a šta god da ste posejali, vi ćete požnjeti to. A kad god žanjete nešto, postoji patnja, ali nikada ne vidite da ste vi posejali seme. Kad god vam se dogodi patnja, mislite da ona dolazi od nečega drugog, mislite da je to neki nesretan slučaj ili neke zle sile deluju protiv vas.

Tako ste izmislili đavola. Đavo je samo žrtveni jarac - vi ste đavo. Vi stvarate svoju patnju. Jer kad god patite, vi jednostavno bacate to na đavola, đavo je nešto uradio. Onda ste spokojni. Onda nikada ne postajete svesni svog vlastitog porešnog načina života, glupog načina života.

Ili vi to nazivate sudbinom, ili kažete: "Bog me iskušava." Ali nastavljate da izbegavate osnovnu činjenicu da ste vi isključivi uzrok svega šta god da vam se dešava. I ništa nije slučajno. Sve ima uzročnu vezu, a vi ste uzrok.

Na primer, vi se zaljubite. Ljubav vam da osećanje, osećanje da blaženstvo je negde u blizini. Osećate po prvi put da ste nekome dobrodošli, barem vam jedna osoba želi dobrodošlicu. Vi započinjete da cvetate. Jedna osoba vam želi dobrodošlicu, čeka vas, voli vas, brine za vas i vi započinjete da cvetate. Samo u početku, a onda odmah vaš pogrešan obrazac uma počinje da deluje - vi odmah želite da posedujete to drago, voljeno biće. A posedovanje ubija. Onog momenta kada posedujete ljubavnika, vi ste ga ubili. Zato i patite. Onda plačete i zapomažete, a zatim mislite da ljubavnik je pogrešan, da je sudbina loša, "Sudbina mi nije

naklonjena." Ali vi ne znate da ste otrovali ljubav kroz posedovanje, kroz posesivnost.

Ali svaki ljubavnik čini to i svaki ljubavnik pati. Ljubav koja vam može dati najdublje blagoslove postaje najdublja patnja. Tako su stare kulture, naročito u Indiji u drevnim danima, potpuno uništile pojavu ljubavi. Oni su ugovarali brakove za decu - nema mogućnosti zaljublivanja, jer ljubav dovodi do patnje. Ovo je bio tako poznat fenomen - da ako dopustite ljubav, onda ljubav vodi do patnje - tako je bolje nemati tu mogućnost. Neka deca, mala deca, budu venčana. Pre nego što mogu da se zaljube, neka se venčaju. Oni nikada neće znati šta je ljubav, i tako neće biti u patnji.

Ali ljubav nikada ne stvara patnju. Vi je otrujete. Ljubav je uvek radost, ljubav je uvek proslava. Ljubav je najdublja ekstaza koju vam priroda dopušta. Ali vi je uništavate.

Tako da se ne bi palo u nevolju, u Indiji i drugim starim, drevnim zemljama, mogućnost ljubavi je potpuno zatvorena. Tako nećete zapasti u patnju, ali onda ćete takođe propustiti jedinu ekstazu koju priroda dozvoljava. Tako ćete imati osrednji život. Nema patnje, nema sreće, samo nekakvo guranje napred. Takav je brak bio u prošlosti.

Sada Amerika pokušava, Zapad pokušava da oživi ljubav. Ali mnogo patnje dolazi kroz to, i pre ili kasnije zapadne zemlje će se ponovo odlučiti za dečje brakove. Nekoliko psihologa su već predložili da dečji brakovi treba da se vrate natrag jer ljubav stvara tako mnogo bede. Ali ja opet kažem, ljubav nije uzrok tome. Ljubav ne može da stvara patnju. To ste vi, vaš obrazac ludila je ono što stvara patnju. Ne samo u ljubavi, svuda. Svuda ste prisiljeni da u to unesete svoj um.

Mnogi ljudi dolaze kod mene. Na primer, oni započnu da meditiraju. U početku postoje iznenadni bljeskovi, ali samo u početku. Jednom kada su upoznali određena iskustva, kada su upoznali određene bljeskove, sve staje. I oni dolaze plačući i jadicujući mi, pitajući: "Šta se dogodilo? Nešto se dešavalo, a sada je sve prestalo. Mi pokušavamo najbolje što možemo, ali ništa, ništa iz toga ne dolazi."

Ja im odgovaram: "U početku se to dogodilo jer to niste očekivali. Sada očekujete, tako da se čitava situacija promenila. Kada ste po prvi put imali to bestežinsko osećanje lakoće, osećanje da ste ispunjeni nečim nepoznatim, osećanje da ste bili preneti iz svog mrtvog života, osećanje ekstatičnih trenutaka, vi to niste očekivali, nikada niste znali takve trenutke. Po prvi put oni su pali na vas. Nesvesni ste bili, ne očekujući ništa. Takva je bila situacija."

Sada ste promenili situaciju. Sada svakog dana sedite da meditirate očekujući. Sada ste lukavi, pametni, proračunati. Kada ste po prvi put imali kratak uvid, bili ste nevini, baš kao dete. Vi ste se igrali s meditacijom, ali nije bilo očekivanja. Onda se to dogodilo. Dogodiće se to opet, ali onda ćete morati opet da budete nevini.

Sada vam vaš um donosi nevolju, i ako nastavite da insistirate 'Moram imati iskustvo ponovo i ponovo' izgubićete ga zauvek. Dok ga sasvim ne zaboravite, može potrajati godina. Dok ne postanete potpuno ravnodušni da je takav događaj nekada u prošlosti postojao, onda će vam mogućnost ponovo biti otvorena."

Ovo ja nazivam ludošću. Vi uništavate sve. Šta god dođe u vaše ruke, vi to odmah uništavate. I zapamtite, život vam daje mnoge darove, netražene. Vi niste nikada

zatražili od života, a život vam je dao mnoge darove. Ali vi uništavate svaki dar, a svaki dar može postati veći i veći. To može rasti jer život vam nikada ne daje ništa mrtvo. Ako vam je ljubav data, ona može da raste. Ona može da raste do nepoznatih dimenzija, ali na samom početku vi je uništavate.

Ako vam se meditacija dogodi, samo osećajte zahvalnost božanskom i zaboravite to. Samo osećajte zahvalnost, i zapamtite dobro da vi nemate nikakvu sposobnost da je imate, niste ni na koji način autorizovani da je imate; ona je bila dar. Ona je bila jedno bujanje božanskog. Zaboravite je. Ne očekujte je; ne zahtevajte je. Doći će sledećeg dana opet - dublja, viša, moćnija. Ona nastavlja da se širi, ali svakog dana ispustite je iz uma.

Nema kraja njenim mogućnostima. Ona će postati beskonačna; čitav kosmos će postati ekstatičan za

vas. Ali vaš um mora da bude ispušten. Vaš um je ludost. Dakle, kada kažem da postoje samo dve alternative, ludost i meditacija, ja mislim um i meditacija. Ako ostanete ograničeni u umu, vi ćete ostati ljudi. Dok ne transcendirate um, ne možete transcendirati ludost.

Najviše što možete biti je funkcionalni član društva, to je sve. I možete biti funkcionalni član društva, jer celo društvo je isto kao i vi. Svako je lud, tako da je ludost pravilo.

Postanite svesni, i ne mislite da su drugi ljudi. Osećajte duboko da ste vi ljudi i nešto treba da se uradi. Odmah! To je hitno! Ne odlažite to jer će doći momenat kada nećete moći učiniti ništa. Možete postati tako mnogo ljudi da ne možete ništa činiti.

Upravo sada možete učiniti nešto. Još ste unutar granica. Nešto može da se uradi; neki napor može da se učini; obrazac može da se pro-

meni. Inače može doći momenat kada ne možete učiniti ništa, kada postanete potpuno poremećeni i izgubite čak i svesnost.

Ako možete osećati da ste ljudi, to je pravi znak koji daje nadu. To pokazuje da možete biti svesni svoje vlastitoj realnosti. Vrata postoje; vi možete postati zaista normalni. Barem toliko razboritosti postoji - da možete razumeti.

Drugo pitanje:

Kapacitet ispravnog znanja je jedna od pet sposobnosti uma, ali to nije stanje uma. Kako je onda moguće da šta god čovek vidi kroz ovaj centar jeste istinito? Da li ovaj centar ispravnog znanja deluje posle prosvetljenja, ili može čak meditant, sadhaka biti u tom centru?

Da, središte ispravnog znanja, *praman*, još je unutar uma. Neznanje je od uma; znanje je takođe od uma.

Kada odete s one strane uma, nema ni jednog ni drugog; niti ima neznanja, niti znanja. Znanje je takođe bolest. To je dobra bolest, zlatna bolest, ali je bolest! Tako, zapravo, za Budu se ne može reći da on zna, ne može se reći ni da on ne zna. On je otišao izvan. Ništa se ne može dokazati o tome, bilo da on zna ili da li je neznalica.

Kada nema uma, kako možete znati ili ne znati? Znanje je kroz um, neznanje je takođe kroz um. Kroz um možete znati pogrešno, kroz um možete znati ispravno. Kada nema uma, znanje i neznanje oboje prestaju. Ovo će biti teško razumeti, ali je lako ako sledite: um zna, stoga može biti neznalica; kada nema uma, kako možete biti neznalica i kako možete biti upućeni da znate. Vi jeste, ali znanje i neznanje oboje su prestali.

Um ima dva centra; jedan, ispravnog znanja. Ako taj centar funkcioniše on započinje da deluje

kroz usredsređenost, meditaciju, kontemplaciju, molitvu - onda bilo šta što znate jeste istina. Postoji pogrešan centar; on funkcioniše ako ste pospani, živite u stanju sličnom hipnozi, opijeni s nečim, sa seksom, muzikom, drogama ili bilo čime.

Možete se odati lošoj navici s hranom; onda to postaje jedan opijat. Možete jesti previše. Vi ste ljudi, opsednuti hranom. Onda hrana postaje alkohol. Sve što zaposedne vaš um, sve bez čega ne možete da živite, to postaje opijanje. Dakle, ako živite kroz opijate onda vaš centar pogrešnog znanja funkcioniše, i šta god da znate jeste lažno, neistinito. Živite u svetu laži.

Ali oba ova centra pripadaju umu. Kada um otpadne i meditacija dođe u svojoj potpunosti... Na sanskritu mi imamo dva izraza: jedan izraz je *dhyana*; *dhyana* znači meditacija; drugi izraz je *samadhi*. *Samadhi* znači savršena meditacija gde čak

i meditacija postaje nepotrebna, gde čak i da se vrši meditacija postaje besmisleno. Ne možete to da radite, vi ste postali to - onda je to *samadhi*.

U ovom stanju *samadhi* ne postoji um. Nema ni znanja niti neznanja, postoji samo čisto postojanje.¹⁵ Ovo čisto bivanje je potpuno različita dimenzija. To nije dimenzija saznavanja, to je dimenzija bivanja.

Čak i ako takav čovek, Buda ili Isus, želi da komunicira s vama, on će morati da koristi um. Za komunikaciju će morati da koristi um. Ako vi postavite određena pitanja, on će morati da koristi svoj centar uma za ispravno znanje. Um je oruđe za komunikaciju, za razmišljanje, za saznavanje.

Ali ako vi ne pitate ništa, a Buda sedi ispod svog *bo* drveta, on nije ni neznalica ni znalac. On je tu. Zaista, ne postoji razlika između

---

¹⁵ Bivanje, Bitak, Jastvo, Sopstvo.

drveta i Bude. Ne postoji razlika. Postoji razlika, ali na način da nema odvajanja. On je postao kao drvo; on samo postoji. Nema kretanja, čak ni znanja. Sunce će se podići, ali on neće znati da se sunce podiglo. Ne znači da će on ostati neznalica - ne, jednostavno to nije sada njegovo kretanje. On je postao smiren, tako tih, da se ništa ne pokreće. On je baš kao drvo. Drvo je potpuna neznalica. Ili možete reći da je drvo samo ispod uma. Um još nije počeo da funkcioniše. Drvo će postati čovek u nekom životu, drvo će postati ludo kao vi u nekom životu, i drvo će pokušati da meditira u nekom životu, i drvo će jednog dana postati Buda. Drvo je ispod uma, a Buda sedeći pod drvetom je iznad uma. Oni su oboje bez uma. Jedan će tek postići um, a drugi je postigao i prešao iznad njega.

Dakle, kada se um transcendirira, kada se postigne nemanje uma, vi ste čisto bivanje, *sat-ćit-ananda*.

Nema događanja u vama. Niti delovanje postoji niti saznavanje postoji. Ali to je teško za nas. Spisi stalno kazuju da je svaka dualnost transcendirana.

Znanje je takođe deo dualnosti neznanje - znanje. Ali takozvani mudraci nastavljaju da govore da je Buda postao "znalac". Onda mi prianjamo uz dualnost. Zbog toga Buda nikada ne odgovara. Mnogo puta, milionima puta pitali su ga: "Šta se dešava kada osoba postane Buda?" On je ostao nem. Samo je rekao: "Postani i znaj." Ništa se ne može reći o tome šta se dešava, jer šta god može biti rečeno biće rečeno vašim jezikom, a vaš jezik je u osnovi dualistički. Dakle šta god da se kaže biće neistinito.

Ako se kaže da on zna, to će biti neistinito, ako bi se reklo da je on postao besmrtan, to će biti neistinito, ako bi se reklo da je on postigao blaženstvo, to bi bilo neistinito - jer

sva dualnost iščezava. Patnja iščezava, sreća iščezava. Neznanje iščezava, znanje iščezava. Tama iščezava, svetlost iščezava. Smrt iščezava, život iščezava. Ništa se ne može reći. Ili, samo ovoliko se može reći - da šta god možete zamisliti neće biti to, bilo šta možete shvatiti neće biti to. I jedini način je da se postane to. Samo onda znate.

Treće pitanje:

Rekli ste da ako vidimo vizije Boga ili da plešemo sa Krišnom, da zapamtimo da je to samo mašta. Međutim, druge večeri ste rekli da ako smo prijemčivi možemo komunicirati sa Hristom, Budom, ili Krišnom odmah sada. Da li je ta komunikacija takođe imaginacija koja se događa, ili postoje meditativna stanja u kojima su Hrist ili Buda zaista tu? Malo je teško da se razume.

Prva stvar: od sto slučajeva, devedeset devet slučajeva će biti od mašte. Vi zamišljate - zbog toga se hrišćaninu Krišna nikada ne pojavljuje u viziji, hindusu se Muhamed nikada ne javlja u njegovim vizijama. Ostavite Muhameda i Isusa; oni su daleko. Inače *đainu* se nikada Rama ne javlja u viziji, ne može se pojaviti. Hindusima se Mahavira nikada ne pojavljuje. Zašto? Nemate nikakvu imaginaciju za Mahaviru.

Ako ste rođeni kao *hindu*, vi ste hranjeni konceptom Rame i Krišne. Ako ste rođeni kao hrišćanin vi ste hranjeni - vaš kompjuter, vaš um, je hranjen - s likom Isusa. Kad god počnete da meditirate, pohranjena slika dolazi u um; bljesne u umu.

Isus se pojavljuje vama; Isus se nikada ne pojavljuje Jevrejima. A on je bio Jevrejin. Rođen je kao Jevrejin, umro je kao Jevrejin, ali on se nikada ne javlja Jevrejima, jer oni nikada nisu verovali u njega. Oni su mislili

da je on samo vagabund, raspeli su ga kao kriminalca. Isus se nikada ne javlja Jevrejima, iako je pripadao Jevrejima - imao je jevrejske krvi i kosti.

Čuo sam priču da su u nacističkoj nemačkoj vojnici iz Hitlerove vojske ubijali Jevreje u gradu. Mnogi su ubijeni. Nekoliko Jevreja je pobjeglo. Bilo je to nedeljno jutro. Pobjegli su; došli su do hrišćanske crkve jer su mislili da će to biti najbolje mesto da se sakriju. Crkva je bila puna hrišćana, jer to bilo u nedelju ujutro. Tako se tamo sakrilo desetak Jevreja.

Međutim, vojnici su saznali da su neki Jevreji pobjegli u crkvu i da se tamo kriju, pa su otišli u crkvu. Rekli su svešteniku: "Zastavi službu!" Predvodnik vojnika je ušao i rekao: "Ne možete nas obmanuti. Ima nekoliko Jevreja koji se kriju ovde. Dakle, svako ko je Jevrejin treba da izađe i stane u red. Ako sledite naše naredbe možete spasiti sebe. Ako neko pokuša da obmane, odmah će biti ubijen."

Ubrzo su Jevreji izašli iz crkve i stali u red. Onda je iznenada cela gomila postala svesna da je Isus iščezao, Isusova statua. On je takođe bio Jevrejin, tako da je stao napolju u redu.

Isus se nikada nije javljao Jevrejima. On nije bio ni hrišćanin. On nikada nije pripadao nijednoj hrišćanskoj crkvi, da se sada vrati ne bi ni prepoznao hrišćansku crkvu, on je išao u sinagogu, odlazio bi u jevrejsko društvo. Išao bi da vidi rabina, ne bi mogao otići da vidi katoličkog ili protestantskog sveštenika. On ih ne zna. Ali se nikada ne pojavljuje Jevrejima jer nikada nije bio posejan u njihovoj mašti. Oni su ga odbacili, tako da seme nije tu.

Dakle, šta god da se dogodi, devedeset devet mogućnosti ima da ste upravo nahranjeni znanjem, konceptima, slikama. One bljesnu pred vašim umom, i kada počnete da meditirate vi postajete osetljivi. Pos-

tajete senzitivni tako da možete postati žrtva svoje vlastite mašte. A mašta će izgledati tako realno da ne postoji način da se prosudi da li je stvarna ili nestvarna.

Samo jedan procenat slučajeva neće biti izmišljen, ali kako da se zna? U tom jednom procentu slučaja zaista neće biti ništa izmišljeno. Nećete osećati da Isus stoji pred vama raspet, nećete osećati da Krišna stoji pred vama niti ćete plesati s njim, vi ćete samo osećati prisustvo, ali tu neće biti lika, vizije, zapamtite to. Osetićete spuštanje božanskog prisustva. Bićete ispunjeni s nečim nepoznatim, ali bez ikakvog oblika. Neće biti plesa Krišne i neće biti raspetog Isusa i neće biti Bude koji sedi u *sidhasani*, ne! Jednostavno će biti samo prisustva, živog prisustva koje teče unutar vas, unutra i van. I vi ste preplavljeni, vi ste u okeanu tog prisustva.

Isusa neće biti u vama, vi ćete biti u Isusu. To će biti razlika. Krišna neće biti u vašem umu, kao slika, vi ćete biti u Krišni. Ali onda Krišna će biti bezobličan. To će biti jedno iskustvo, ali ne i jedna slika.

Onda zašto ga nazivati Krišnom? Neće biti forme. Zašto to nazivati Isusom? Oni su jednostavno simboli, jezički simboli. Vi ste upoznati s rečju "Isus", tako kada to prisustvo ispuni vas i vi postanete deo toga, vibrirajući deo toga; kada postanete kap u tom okeanu, kako to da izrazite? Vi znate da najlepša reč za vas može biti "Isus" ili najlepša reč može biti "Buda" ili "Krišna" - ovim rečima je hranjen um, tako da vi birate te određene reči da iskažu to prisustvo.

Ali to prisustvo nije jedna zamisao; to nije san, to uopšte nije vizija. Vi možete koristiti Isusa, možete koristiti Krišnu, možete koristiti Hrista, bilo šta, bilo koje ime

koje vam se sviđa, koje ima ljubavnu privlačnost za vas. To zavisi od vas. Ta reč i to ime, i ta slika će doći iz vašeg uma, ali samo iskustvo je nezamislivo. To nije samo jedna imaginacija.

Jedan katolički sveštenik je posetio zen majstora, Nan-ina. Nan-in nikada nije čuo za Isusa, pa je taj katolički sveštenik mislio: "To će biti dobro. Ja ću pročitati neke delove iz *Propovedi na gori*, i videću kako Nan-in reaguje. A ljudi kažu da je on prosvetljen."

Tako je katolički sveštenik otišao kod Nai-ina i rekao: "Učitelju, ja sam hrišćanin, ja imam knjigu i volim je. Želeo bih da vam pročitam nešto iz nje samo da vidim kako vi reagujete." Onda je pročitao nekoliko redova iz *Propovedi na gori* - iz Novog Zaveta. Preveo je to na japanski, jer Nan-in je razumeo samo japanski.

Kada je počeo da prevodi, čitavo lice Nan-ina se potpuno promeni-

lo. Suze su počele da teku iz njegovih očiju, rekao je: "To su reči Bude." Hrišćanski sveštenik je rekao: "Ne, ne, ovo su reči Isusove." Međutim Nam-in je rekao: "Dajte mu koje god hoćete ime, ali ja osećam ovo su reči Bude jer ja znam Budu, a ove reči mogu doći samo kroz Budu. Ako vi kažete da su došle kroz Isusa, onda je Isus bio Buda; to ne čini nikakvu razliku. Onda ću reći mojim učenicima da je Isus bio budista."

Takvo će biti osećanje. Ako vi osećate prisustvo božanskog, onda su imena beznačajna. Imena su obavezna da budu različita za svakoga jer imena dolaze iz obrazovanja, imena dolaze iz kulture, imena dolaze iz naroda kome pripadate. Međutim, ovakvo iskustvo ne pripada nijednom društvu, ovakvo iskustvo ne pripada nijednoj kulturi, ovakvo iskustvo ne pripada vašem umu, kompjuteru - ono pripada vama.

Stoga zapamtite, ako vidite vizije, one su mašta. Ako počnete da osećate prisustva - bezoblična, egzistencijalna iskustva - obavijeni ste njima, stopljeni s njima, rastvoreni u njima, onda ste stvarno u kontaktu.

Možete nazvati to prisustvo Isusom, možete zvati to prisustvo Budom, to zavisi od vas, nema razlike. Isus je Buda, a Buda je Hristos. Oni koji su otišli izvan uma, oni su takođe otišli izvan ličnosti. Oni su takođe otišli van formi. Ako Isus i Buda stoje zajedno, tu će biti dva tela, ali samo jedna duša. Biće dva tela, ali ne dva prisustva, jedno prisustvo.

To je isto kao kada stavite dve lampe u sobu. Lampe su dve, samo po svom obliku, ali svetlo postaje jedno. Ne možete razgraničiti da ovo svetlo pripada ovoj lampi, a ono svetlo pripada onoj lampi. Svetla su sjedinjena. Samo materijalni deo lampe je ostao odvojen, međutim nematerijalni deo postaje jedan.

Ako Buda i Isus dođu blizu, ako stanu zajedno, videćete dve lampe, odvojene, ali njihova svetla su se već sjedinila. Oni su postali jedno. Svi oni koji su spoznali istinu, postali su jedno. Njihova imena su različita za njihove sledbenike; za njih, sada nema imena.

Četvrto pitanje:

Molimo objasnite da li je svest takođe jedna od modifikacija uma.

Ne, svest nije deo uma. Ona teče kroz um, ali ona nije deo uma. To je baš kao ova sijalica - elektricitet teče kroz nju, ali elektricitet nije deo sijalice. Ako razbijete sijalicu, vi niste slomili elektricitet. Izražaj će biti sprečen, ali potencijal ostaje skriven. Stavite drugu sijalicu, i elektricitet počinje da teče.

Um je samo jedan instrument. Svest nije deo njega, ali svest teče kroz njega. Kada je um transcendi-

ran, svest ostaje u sebi. Zbog toga kažem da će čak i Buda morati da koristi um ako vam govori, ako ima veze s vama, jer onda trebaće mu tok kojim će teći njegov unutarnji izvor. On će morati da koristi instrumente, medijume, i onda će um funkcionisati. Inače um je samo vozilo.

Vi se krećete u vozilu, ali niste vozilo. Vi idete u kolima, ili letite u avionu, ali vi niste ta vozila. Um je samo vozilo. I vi ne koristite um u njegovom totalnom kapacitetu. Ako koristite um u njegovom potpunom kapacitetu, to će postati ispravno znanje.

Mi koristimo naš um kao neko što koristi avion kao autobus. Možete iseći krila avionu i koristiti ga kao autobus na putu. To će delovati; on će raditi kao autobus. Ali vi ste budalasti. Taj autobus može leteti! Ne koristite ga u njegovom pravom kapacitetu!

Vi koristite svoj um za snove, maštanja, ludosti. Vi ga niste iskoristili, isekli ste mu krila. Ako ga koristite s krilima, to može postati ispravno znanje; to može postati mudrost. Ali to je takođe deo uma; to je takođe vozilo. Korisnik ostaje u pozadini; korisnik ne može biti korišćen. Vi koristite to, vi ste svest. I svi napori meditacije jesu sredstvo za upoznavanje ove svesti u njenoj čistoti, bez ikakvog medijuma. Jednom kada znate nju bez ikakvog instrumenta, vi je možete znati! A ovo se može saznati samo kada je um prestao da funkcioniše. A kada um prestane da funkcioniše - vi ćete postati svesni da je ta svest tu, vi ste ispunjeni s njom. Um je bio samo vozilo, prolaz. Sada, ako želite, možete koristiti um; ako ne želite, ne treba da ga koristite.

Telo i um, oboje su vozila. Vi niste vozilo, vi ste gospodar skriven iza ovih vozila. Ali ste zaboravljeni potpuno. I postali ste dvokolica; vi

ste postali vozilo. To je ono što Gurđijev naziva identifikacijom. To je ono što su, u Indiji, jogini nazvali *tadatyma*, postajanje jedno sa nečim što vi niste.

Peto pitanje:

Molimo objasnite kako je moguće da samo pomoću posmatranja, pomoću svedočenja zapisa u moždanim ćelijama, izvori procesa mišljenja mogu prestati da postoje.

Oni nikada ne prestaju da postoje, ali samim svedočenjem je identifikacija prekinuta. Buda je živeo u svom telu četrdeset godina posle svog prosvetljenja; telo nije prestalo postojati. Neprekidno četrdeset godina on je govorio, objašnjavao, činio da ljudi razumeju šta mu se dogodilo i kako isto može da se dogodi njima. On je koristio um; um nije prestao. Kada je došao posle dvanaest godina u svoj rodni grad,

prepoznao je svog oca, prepoznao je svoju ženu, prepoznao je svog sina. Um je bio tu, pamćenje je bilo tu; inače prepoznavanje nije moguće.

Um zaista nije prestao da postoji. Kada mi kažemo um prestaje, mislimo vaša identifikacija je prekinuta. Sada vi znate: ovo je um, a ovo je "Ja sam". Most je srušen. Sada um nije gospodar. On je postao samo jedno oruđe; on je pao na svoje pravo mesto. Dakle kad god vam je on potreban, možete ga koristiti. To je isto kao ventilator. Ako želite da ga koristite, uključite ga, onda ventilator počne da funkcioniše. Sada mi ne koristimo ventilator, tako da je on neaktivan. Ali je on ovde, on nije prestao da postoji. Svakog momenta možete da ga koristite. On nije iščezao.

Samo pomoću svedočenja, identifikacija iščezava, ne um. Ako identifikacija iščezne, vi ste totalno novo biće. Po prvi put vi ste saznali

svoju pravu pojavu, vašu pravu realnost. Po prvi put vi ste upoznali ko ste. Sada je um samo deo mehanizma oko vas.

To je isto kao da ste pilot i letite u avionu. Koristite mnogo instrumenata; vaše oči rade na mnogim instrumentima, neprekidno svesni ovoga i onoga. Ali vi niste ti instrumenti.

Ovaj um, ovo telo i mnoge psihofizičke funkcije samo su oko vas, mehanizam. U ovom mehanizmu vi možete postojati na dva načina. Jedan način egzistencije je da zaboravite sebe i osećate kao da ste mehanizam. To je ropstvo, to je patnja; to je svet, *samsara*.

Drugi način funkcionisanja je ovaj: postajući svesni da ste odvojeni, vi ste različiti. Onda nastavljate da ga upotrebljavate, ali sada to stvara veliku razliku. Sada mehanizam niste vi. Ako nešto krene pogrešno u mehanizmu, možete pokušati da to

ispravite, vi nećete biti uznemireni. Čak i ako čitav mehanizam iščezne, vi nećete biti uznemireni.

Budino umiranje i vaše umiranje su dve različite pojave. Buda umirući zna da samo mehanizam umire. On je bio korišćen, i sada nije potreban. Teret je uklonjen; on postaje slobodan. On će se kretati sada bez oblika. Ali vaše umiranje je nešto sasvim različito. Vi patite, vi plaćete, jer osećate da vi umirete, ne mehanizam. To je vaša smrt. Onda to postaje jedna silna patnja.

Samo uz pomoć svedočenja, um ne prestaje i moždane ćelije neće prestati. Pre će postati življi jer će biti manje konflikta, više energije. Oni će postati svežiji. I možete ih koristiti mnogo ispravnije, mnogo preciznije, nećete biti opterećeni njima i neće vas prisiliti da činite nešto. Neće vas gurati i vući ovde i onde. Vi ćete biti gospodar.

Inače kako se to dešava samo uz pomoć svedočenja? Zato što se to tako dogodilo, ropstvo se dogodilo uz pomoć nesvedočenja. Ropstvo se dogodilo zato što niste bili svesni, stoga ropstvo će iščeznuti ako postanete svesni. Ropstvo je samo nesvesnost. Ništa drugo nije potrebno: postanite više svesni, šta god da radite.

Vi sedite ovde i slušate me. Možete slušati sa svesnošću, možete slušati bez svesnosti. Bez svesnosti takođe će slušanje biti tu, ali će to biti različita stvar, kvalitet će se razlikovati. Onda vaše uši slušaju, a vaš um deluje negde drugde.

Onda nekako, nekoliko reči će ući u vas. Ali one će biti pomešane i vaš um će ih interpretirati na svoj vlastiti način. On će staviti svoje vlastite ideje u njih. Sve će biti smutnja i nered. Vi ste slušali, ali mnoge stvari će biti propuštene, mnoge stvari se neće čuti. Vi ćete birati. Onda će cela stvar biti izobličena.

Ako ste svesni, onog momenta kada postanete svesni, mišljenje prestaje. Sa pažnjom vi ne možete misliti. Čitava energija postaje svesna, nije više preostalo energije da se preseli u mišljenje. Kada ste svesni makar za jedan trenutak, vi jednostavno slušate. Nema prepreke. Vaše reči nisu tu da bi mogle biti pomešane. Vama nije potrebno tumačenje. Uticaj je direktan.

Ako slušate sa budnošću, onda ono što ja kažem može biti značajno ili može biti bez značenja, ali vaše slušanje s budnošću uvek će biti upućeno u smisao. Sama budnost stvoriće vrhunac vaše svesnosti. Prošlost će se rastvoriti, budućnost će nestati. Nećete biti nigde drugde, vi ćete biti samo ovde i sada. A u tom momentu tišine kada mišljenja nema, bićete duboko u kontaktu sa svojim vlastitim izvorom. A taj izvor je blaženstvo, taj izvor je božanski.

Dakle, jedina stvar koju treba uraditi je da se sve radi sa budnošću.

Poslednje, šesto pitanje:

Dok ste govorili o Lao Ce-u vi ste postali taoistički mudrac, dok ste govorili o tantri vi ste postali tantrista, dok ste govorili o bhakti vi ste postali prosvetljeni bhakta, a dok govorite o jogi vi postajete savršeni jogin. Molim vas hoćete li nam objasniti kako je taj fenomen postao moguć?

Kada vi niste, samo onda to može biti moguće. Ako vi jeste, onda to ne može postati moguće. Ako vi niste, ako je domaćin potpuno iščezao, onda gost postaje gazda. Dakle gost može biti Lao Ce, gost može biti Patanjđali. Gazda nije tu, tako da gost zauzima njegovo mesto potpuno, on postaje domaćin. Ako vi niste onda možete postati Patanjđali; ne postoji teškoća. Možete postati Krišna, možete postati Hrist. Ako ste vi

tu, onda je to vrlo teško. Ako ste vi tu, šta god da kažete biće pogrešno.

Zbog toga kažem da ovo nisu komentari. Ja ne komentarišem Patanjđalija. Ja sam jednostavno odsutan, dopuštajući to Patanjđaliju. Stoga ovo nisu komentari. Komentarisati značilo bi da je Patanjđali nešto odvojeno. I da sam ja odvojen i da ja komentarišem Patanjđalija. To će sigurno biti izobličeno, jer kako mogu da komentarišem Patanjđalija? Ma šta da kažem biće to moje reči, i ma šta da kažem biće to moje tumačenje. Ja ne mogu biti sam Patanjđali. I to sve neće biti dobro. Biće destruktivno. Stoga ja ne komentarišem uopšte. Ja jednostavno dopuštam da se to izrazi kroz mene, a ovo dopuštanje je moguće samo ako ja nisam tu.

Ako postanete svedok, ego iščezava. A kada ego iščezne, vi postajete vozilo, postajete prolaz, postajete flauta. A flauta može biti sta-

vljena na Patanjđalijeve usne, flauta može biti položena na Krišnine usne, i flauta može biti stavljena na Budine usne - flauta ostaje ista. Ali kada je na Budinim usnama, Buda teče.

Dakle, ovo nije komentar. Teško je ovo razumeti jer ne možete dopustiti. Vi ste toliko mnogo unutar sebe da ne možete dozvoliti nikome. A oni nisu osobe. Patanjđali nije osoba; Patanjđali je prisustvo. Ako ste vi odsutni, njegovo prisustvo može da deluje.

Ako pitate Patanjđalija, on će isto reći. Ako pitate Patanjđalija, on neće reći da je ove *sutre* stvorio on. On će reći: "One su vrlo drevne - *sanatan*." On će reći: "Milioni i milioni mudraca su ih videli. Ja sam samo vozilo. Ja sam odsutan, a one govore." Ako pitate Krišnu on će reći: "Ja ne govorim. Ovo je najveća drevna poruka. To je uvek bilo tako. Ako pitate Isusa, on će reći: "Ja nisam više, ja nisam tu."

Čemu ovo insistiranje? Svako ko postane odsutan, ko postane bez ega, započinje da funkcioniše kao vozilo, kao prolaz - prolaz za sve što je istina, prolaz za sve što je skriveno u egzistenciji, što može da teče. Vi ćete moći da razumete šta god da ja govorim samo kada barem za trenutak budete odsutni.

Ako ste previše ovde, vaš ego je ovde, onda ma šta ja da kažem ne može teći u vas. To nije samo intelektualna komunikacija. To je nešto dublje.

Ako ste makar za trenutak bez ega, osetićete prodor razumevanja. Tada će nešto nepoznato ući u vas, i u tim trenucima ćete razumeti. I nema drugog načina da razumete.

Poglavlje 5

ISTINITO I NEISTINITO ZNAJJE

29. decembar 1973.

I,7: *pratyakšanumanagamah pramanani.*

Neposredno zrenje (*pratyakša*), logično zaključivanje (*anumana*) i predanje zasnovano na proverenim tradicijama (*agama*) su [isključivi izvori] istinostnih spoznavanja (*pramana*).

I,8: *viparyayamithyajnanatadrupapra tištham.*

Zabluda (*viparyaya*) je [ona vrsta] pogrešnog saznanja koje proizilazi iz formi različitih od ovih [napred navedenih].

I, 9: *šabdajnananupati vastušunyo vikalpah.*

Afektivno uživanje u imaginativnom (*vikalpa*) je [onaj »obrt«] koji proizilazi kao rezultat verbalnog saznanja (*sabdajnana*) a kojem nedostaje realna potpora.

I, 10: *abhavapratyayalambana vrt-tirnidra.*

Spavanje (*nidra*) je onaj obrt koji kao potporu »poticaju energija« (*pratyaya*) ima »odsutnost«.

I, 11: *anubhutaviśayasampramośah smrtih.*

»Neispuštanje« (*asampramośa*) onog [jednom već] iskušenog jeste »sećanje« (*smrti*).

Prva sutra:

Ispravno znanje ima tri izvora: direktno saznanje, zaključivanje i reči probuđenih ljudi.

Pratyakša, direktno saznanje, je prvi izvor istinitog znanja. Direktno saznanje označava susret licem-u-lice, bez ikakvog sredstva, bez ikakvog posrednika. Kada vi znate nešto direktno, saznavalac gleda u znano odmah. Nema nikoga da to povezuje, nema premošćavanja. Onda je to ispravno znanje. Ali onda se javljaju mnogi problemi.

Obično, *pratyakša*, direktno saznanje, je prevođeno, interpretirano, komentarisano, na vrlo pogrešan način. Sama reč *pratyakša* znači pred očima, neposredno zrenje. Ali same oči su posredovanje, saznavalac je skriven u pozadini. Oči su sredstva. Vi slušate mene, ali to nije direktno; to nije neposredno. Vi slušate mene kroz čula, kroz uši. Vidite mene kroz oči.

Vaše oči mogu pogrešno da vas izveste. Nikome ne treba verovati; nijednom posredniku ne treba verovati, jer vi se ne možete osloniti na posrednika. Ako su vaše oči bolesne, one će izvestiti različito; ako su vaše oči drogirane, one će izvestiti različito; ako su vaše oči ispunjene sećanjem, one će izvestiti različito.

Ako ste u ljubavi, onda vidite nešto drugo. Ako niste u ljubavi onda to nikada ne možete videti. Jedna obična žena može postati najljepša osoba u svetu ako je gledate kroz ljubav. Kada su vaše oči ispunjene ljubavlju, onda one izveštavaju nešto drugo. A ista osoba može izgledati najružnija ako su vaše oči ispunjene s mržnjom. One nisu pouzdane.

Vi čujete kroz uši. Uši su instrumenti, one mogu da funkcionišu pogrešno; one mogu da čuju nešto što nije bilo rečeno; one mogu propustiti nešto što je rečeno. Čula ne

mogu biti pouzdana; čula su samo mehanička sredstva.

Onda šta je *pratyakša*? Šta je direktno saznanje? Direktnog saznanja može biti samo kada ne postoji posrednik, čak ni čula. Patanjđali kaže da je onda to ispravno znanje. To je prvi osnovni izvor istinskog znanja: kada znate nešto a ne morate zavisiti ni od čega drugog.

Samo u dubokoj meditaciji vi transcendirate čula. Tada direktno saznanje postaje moguće. Kada Buda saznaje svoje najunutarnije biće, to najskrivenije biće je *pratyakša*; to je direktna spoznaja. Nikakva čula nisu uključena; niko nije izvestio to; ne postoji ništa slično posredniku. Saznavalac i saznavano su licem u lice. Ne postoji ništa između. To je neposrednost, a neposrednost samo može biti istinita.

Dakle, prvo istinito znanje može samo biti ono od unutarnjeg

Sopstva.¹⁶ Možete znati ceo svet, ali ako niste saznali najdublju srž svoga bića čitavo vaše znanje je apsurdno, to nije pravo znanje, ono ne može biti istinito, jer prvo, osnovno ispravno znanje se nije dogodilo vama. Cela vaša građevina je lažna. Možete znati mnoge stvari. Ako niste spoznali Sebe, sve vaše znanje je zasnovano na izveštajima, izveštajima datim od čula. Ali kako možete biti sigurni da vas čula izveštavaju pravilno?

Noću vi sanjate. Dok sanjate počinjete verovati u san, da je on istinit. Vaša čula izveštavaju o snu - vaše uši ga čuju, vaše oči ga vide, možete da to dodirujete. Vaša čula vas tako izveštavaju; zbog toga padate pod iluziju da je to realno. Vi ste ovde; to može biti samo san. Kako možete biti sigurni da vam govorim u realnosti? Da li je moguće da je ovo

---

¹⁶ Od Jastva, *Atmana*, unutaršnjeg bića, ili Bitka.

samo san, da me sanjate. Svaki san je istinit dok sanjate.

Čuang Ce je jednom sanjao da je postao leptir. Ujutru je bio tužan. Učenici su ga pitali: "Zašto ste tako žalosni?" Čuang Ce je rekao: "Ja sam u nevolji. U takvoj neprilici u kakvoj nikada ranije nisam bio. Zagonetka mi izgleda nemoguća; ne može se rešiti. Prošle noći videh u snu da sam postao leptir!"

Učenici su se nasmejali. Rekoše: "Kakva je to stvar? To nije zagonetka. San je samo san." Čuang Ce je rekao: "Ali čujte, ja sam u nevolji. Ako Čuang Ce može sanjati da je postao leptir, leptir možda sada sanja da je postao Čuang Ce. Dakle, kako presuditi da li se ja sada suočavam s realnošću ili opet sanjam. Ako je Čuang Ce mogao postati leptir, zašto leptir ne bi mogao sanjati da je postao Čuang Ce?"

To nije nemoguće, i obrnuto se može dogoditi. Ne možete se osloniti

na čula. U snu vas ona obmanjuju. Ako uzmete drogu, LSD ili nešto, vaša čula počinju da vas obmanjuju; započinjete da vidite stvari koje nisu tu. Ona vas mogu zavesti do takvog stepena da možete početi da verujete u stvari tako potpuno, da možete biti u opasnosti.

Jedna devojka je skočila u Njujorku sa šesnaestog sprata, jer je pod uticajem LSD mislila da može da leti. Čuang Ce nije pogrešio: devojka je zaista izletela kroz prozor. Naravno, umrla je. Ali ona za to nikada ne bi bila sposobna da nije bila zavedena svojim čulima pod uticajem droge.

Čak i bez droge mi imamo obmane. Prolazite kroz mračnu ulicu, i iznenada se prestravite - zmija je tu. Počinjete da trčite, a docnije saznate da to nije bila zmija, tamo je samo ležalo uže. Ali kada ste osetili da je tamo bila zmija, bila je zmija. Oči su vas obavestile da je tamo zmi-

ja i vi ste se ponašali saglasno tome - pobjegli ste s tog mesta.

Čulima se ne može verovati. Onda šta je direktno saznanje? Direktno saznanje je nešto što se zna bez čula. Dakle, prvo istinito znanje može biti samo od unutrašnjeg Sops-tva, jer samo tamo čula neće biti potrebna. Svuda drugde čula će biti potrebna. Ako želite da vidite mene moraćete da me vidite kroz oči, ali ako želite da vidite sebe, oči nisu potrebne. Čak i slep čovek može videti sebe. Ako želite da vidite mene svetlo će biti potrebno, ali ako želite da vidite sebe tama je u redu, svetlo nije potrebno.

Čak i u najmračnijoj pećini vi možete znati sebe. Nikakav medijum - svetlost, oči, bilo šta - nije potreban. Unutarnje iskustvo je neposredno, trenutno, a neposredno iskustvo je osnova sveg istinitog znanja.

Jednom kada ste ukorenjeni u tom unutrašnjem iskustvu onda će

mnoge stvari započeti da vam se događaju. Neće biti moguće razumeti ih odmah. Ukorenjeni u svom centru, u svom unutarnjem biću, vi osećate to kao direktno iskustvo, onda vas čula ne mogu obmanuti. Vi ste probuđeni. Onda vas oči ne mogu zavesti, onda vas uši ne mogu obmanuti, onda vas ništa ne može obmanuti. Prevara je izostala.

Možete biti zavedeni jer živite u samoobmani, ali ne možete biti obmanuti jednom kada postanete pravi znalac. Ne možete biti zavedeni! Onda sve ubrzo uzima oblik istinitog znanja. Jednom kada znate sebe, šta god da znate postaće automatski istinito jer ste vi sada istiniti. Ovo je razlika koju treba zapamtiti: ako ste istiniti, onda sve postaje istinito; ako ste neistiniti, onda sve postaje pogrešno. Dakle nije pitanje činjenja nečega spolja, to je pitanje činjenja nečega unutra.

Ne možete obmanuti Budu - to nije moguće. Kako možete varati Budu? On je ukorenjen u sebi. Vi ste providni za njega; ne možete ga zavesti. Pre nego što znate, on zna vas. Čak i svetlucanje misli u vama on jasno vidi. On prodire u vas do samog vašeg bitka.

Vaše prodiranje ide do istog stepena u druge, kao što ide u vas same. Ako možete prodreti u sebe, do istog stepena možete prodreti u sve. Što se dublje krećete unutra, dublje se možete kretati spolja. A vi se niste pomerili unutra nijedan inč, tako da šta god činite spolja je samo kao san.

Patanđali kaže da je prvi izvor ispravnog znanja neposredno, direktno saznanje *pratyakša*. On se ne bavi *čarvakama*, starim materijalistima, koji su govorili da *pratyakša*, ono što je pred očima, jeste jedina istina.

Zbog ove reči *pratyakša*, direktno saznanje, mnogo nerazumevanja se dogodilo. Indijska škola materija-

lista je *čarvaka*. Izvor indijskog materijalizma je bio Brihaspati - vrlo pro-
nicljiv mislilac, samo mislilac; vrlo
dubok filozof, samo filozof - ne
ostvarena duša. On je rekao da je
samo *pratyakša* istina, a pod
pratyakšom on podrazumeva da sve
što znate kroz čula jeste istina. I on
kaže da ne postoji način znanja ičega
bez čula, tako je samo čulno znanje
istinito za *čarvake*.

Dakle, on poriče da postoji bilo
kakav Bog jer niko ga nikada nije
video. A ono što se može videti jedi-
no je realno; ono što se ne može vide-
ti ne može biti istinito. Boga nema jer
ga ne možete videti; duše nema jer je
ne možete videti. I on kaže: "Ako pos-
toji Bog, dovedi ga ispred mene tako
da ga mogu videti. Ako ga ja vidim
onda on postoji, jer samo je viđenje
istinito."

On je takođe koristio reč
pratyakša, ali njegovo značenje je
potpuno različito. Kada Patanjđali

koristi reč *pratyakša* njegovo značenje je na sasvim drugom nivou. On kaže da znanje koje nije izvedeno ni iz kakvog instrumenta, nije izvedeno ni iz kakvog posrednika, neposredno, jeste istinito. A jednom kada se ovo znanje dogodi, vi ste postali istiniti. Tada ništa lažno ne može da se vam desi. Kada ste vi istiniti, autentično ukorenjeni u istini, onda iluzije postaju nemoguće.

Zbog toga je rečeno da Bude nikada ne sanjaju, onaj ko je probuđen nikada ne sanja. Jer čak ni sanjemu ne može da se dogodi; on ne može biti obmanut. On spava, ali ne kao vi. On spava na potpuno različit način, kvalitet je različit. Samo njegovo telo spava, relaksira se. Njegovo biće ostaje budno.

A ta budnost ne dopušta nikakav san da se dogodi. Možete sanjati samo kada se budnost izgubi. Kada niste budni, kada ste duboko hipnotisani, onda počinjete da sanjate.

Sanjanje može da se dogodi samo kada ste potpuno nesvesni. Više nesvesnosti, više snova će biti prisutno. Više svesnosti, manje snova. Potpuna svesnost, nema snova. Čak i dubok san bez snova postaje nemoguć za onoga ko je ukorenjen u samome sebi, koji je neposredno spoznao unutarnje bivstvo (Sopstvo).

Ovo je prvi izvor ispravog znanja. Drugi izvor je zaključivanje. To je sekundarno, ali to je takođe vredno razmatranja jer, takvi kakvi ste sada, vi ne znate da li postoji Sopstvo unutra ili ne. Nemate direktno znanje svog unutarnjeg bitka. Šta da se radi? Postoje dve mogućnosti. Jednostavno možete poricati da ne postoji unutarnja srž vašeg bića, da nema duše, kao što *čarvake* čine, ili su na Zapadu činili, Epikur, Marks, Engels i drugi.

Međutim, Patanjđali kaže da ako vi znate, nije potrebno zaključiti-

vanje, ali ako ne znate, onda će biti korisno da se zaključuje. Na primer, Dekart, jedan on najvećih mislilaca Zapada, započeo je svoje filozofsko traganje kroz sumnju. On je zauzeo gledište od samog početka da neće verovati ni u šta što nije neosporno i očevidno. U ono u šta se može sumnjati, on će sumnjati. I pokušaće da otkrije tačku s koje se ne može sumnjati, i samo sa tog mesta će stvoriti celu građevinu svog mišljenja. Lep gest - iskren, težak za dostizanje, opasan.

Dakle, on je poricao Boga, jer možete sumnjati. Mnogi su sumnjali, a niko nije mogao da odgovori na njihove sumnje. On je nastavio da osporava. Sve u šta se moglo sumnjati, što je shvaćeno kao nepouzđano, on je osporavao. Godinama je neprekidno bio u unutrašnjem metežu. Onda je pao na tački koja je bila nosporna: nije mogao poreći sebe; to je bilo nemoguće. Ne možete reći: "Ja

nisam". Ako kažete to, samo vaše izgovaranje dokazuje da vi jeste. Stoga je to bio temelj, to "ne mogu poreći sebe samoga; ne mogu reći da nisam. Ko će reći to? Čak i da bih sumnjao u sebe, ja sam neophodan da bih sumnjao".

Ovo je zaključak. Ovo nije direktno saznanje. Ovo je kroz logiku i dokaz, ali to daje senku, to daje letimično sagledavanje, to vam daje mogućnost, jedno otvaranje. Onda je Dekart imao stenu, a na ovoj steni veliki hram može biti izgrađen. Jedna neosporna činjenica, i vi možete stići do apsolutne istine. Ako započnete sa sumnjivom stvari, nikada nećete stići nigde. U samoj osnovi, sumnja ostaje.

Patanđali kaže da je zaključivanje drugi izvor istinitog znanja. Ispravna logika, ispravna sumnja, ispravan dokaz može vam dati nešto što može pomoći na putu prema pravom znanju. To on naziva zaklju-

čivanjem, *anumana*. Direktno vi niste videli, ali sve dokazuje to, to mora biti tako. Dokazi su tako postavljeni da to mora biti tako.

Na primer, vi gledate okolo široki univerzum. Možda nećete moći da shvatite da postoji Bog, ali ne možete osporiti - jer ceo univerzum je uređen sistem, koherentna celina, osmišljena. To ne možete poreći. Osmišljenost je tako očigledna da čak ni nauka to ne može poreći. Naprotiv, nauka stalno nalazi sve više i više planova, više i više zakona.

Ako je svet samo jedna slučajnost, onda nauka nije moguća. Ali ne izgleda da je svet jedna slučajnost, izgleda da je planiran, i pokreće se prema određenim zakonima, a ovi zakoni se nikada ne narušavaju.

Patanjđali će reći da plan univerzuma ne može da se porekne, a ako jednom osetite da postoji plan, planer je ušao. Ali to je jedan zaključak, vi ga niste spoznali direktno -

već samo plan univerzuma, planiranja, zakone, red. A red je tako veličanstven! On je tako detaljan, tako sjajan, tako beskonačan! Red postoji; sve bruji u jednom poretku, muzička harmonija celog univerzuma. Neko je izgleda skriven u pozadini, ali to je jedan zaključak.

Patanjđali kaže da zaključivanje takođe može biti pomoć prema ispravnom znanju, ali to mora da bude ispravno zaključivanje. Logika je opasna; ona je s dve oštrice. Možete koristiti logiku pogrešno; onda ćete takođe postići zaključak.

Na primer, rekao sam vam da plan postoji, model postoji; svet ima izvestan red, lep red, savršen. Ispravan zaključak će biti da izgleda da postoji neka ruka iza toga. Možda nećemo biti direktno svesni, možda nećemo biti u direktnom dodiru s tom rukom, ali ruka izgleda da je tu, skrivena. Ovo je ispravno zaključivanje.

Ali iz iste premise vi možete zaključiti i pogrešno. Postojali su mislioci koji su rekli... Didro je rekao: "Zbog reda ja ne mogu verovati da postoji Bog. Svetom izgleda vlada savršen poredak. Zbog tog reda, ne mogu da verujem da postoji Bog." Koja je njegova logika? On kaže, ako postoji neka osoba u pozadini, onda ne može biti tako velikog reda. Ako je osoba u pozadini toga, onda ona mora počinuti ponekad greške. Ponekad on mora biti kapriciozan, pogubljen, ponekad se mora promeniti. Zakoni ne mogu biti tako savršeni ako je neko u pozadini. Zakon može biti savršen ako nema nikoga iza i oni su jednostavno mehanički.

To takođe ima privlačnost. Ako sve ide savršeno, to izgleda mehanički jer se o čoveku kaže, grešiti je ljudski. Ako je tu neka osoba, onda ona ponekad mora grešiti - dosadivaće se s tako mnogo savršen-

stva. Ponekad ona mora želeti promenu.

Voda vri na sto stepeni. Ona je ključala na sto stepeni milenijumi-ma, uvek i svugde. Bogu mora postati dosadno, ako je on u pozadini, Didro kaže, dakle samo radi promene, jednog dana će on reći: "Od sada na dalje voda će ključati na devedeset stepeni." Ali se to nikada nije dogodilo, prema tome izgleda da nema osobe.

Oba argumenta izgledaju savršena. Međutim Patanjđali kaže da je ispravno zaključivanje ono koje vam daje mogućnosti za rast i napredak. Nije pitanje da li je logika savršena ili ne. Pitanje je da vaš ishod treba da postane jedno otvaranje. Ako nema Boga, on postaje zatvaranje. Onda ne možete da rastete. Ako zaključite da postoji neka skrivena ruka, svet postaje misterija. A onda vi niste ovde samo slučajno. Onda vaš život postaje značajan.

Onda ste deo velike šeme. Onda je nešto moguće; možete učiniti nešto, možete se uzdići u svesti.

Ispravno zaključivanje označava zaključivanje koje vam može dati rast; pogrešno zaključivanje je ono koje, ma kako savršeno da izgleda, zatvara vaš rast. Zaključivanje može biti takođe izvor istinitog znanja. Čak i logika se može iskoristiti da bude izvor ispravnog znanja, ali morate biti vrlo svesni šta radite. Ako ste samo logični, možete počinuti samoubistvo kroz to. Logika može da postane samoubistvo. To je postala za mnoge.

Baš pre nekoliko dana bio je ovde jedan tragalac iz Kalifornije. On je putovao dugo. Došao je da se sretne sa mnom. A onda je rekao: "Pre nego što meditiram i pre nego što mi kažete da meditiram, čuo sam da ko god dođe kod vas vi ga gurnete u meditaciju, tako da pre nego što me gurnete, imam pitanja." Imao je listu

barem od sto pitanja. Mislim da nije ispustio nijedno koje je moguće - o Bogu, o duši, o istini, o nebu, paklu - lista je bila puna pitanja. Rekao je: "Dok ne rešite ova pitanja, ne idem da meditiram."

On je logičan na način što kaže: "Dok se na moja pitanja ne odgovori, kako mogu meditirati? Dok ne osetim pouzdano da ste vi ispravni, dok ne odgovorite na moje sumnje, kako mogu poći u nekom pravcu koji vi izlažete i pokazujete? Vi ste možda neistiniti. Dakle, možete dokazati vašu ispravnost samo ako iščeznu moje sumnje."

A njegove sumnje su takve da ne mogu nestati. Ovo je dilema: ako on meditira sumnje će nestati, ali on kaže da će meditirati samo kada ne bude bilo sumnji. Šta da se radi? On kaže: "Prvo dokažite da ima Boga." Niko to nije dokazao, niti će ikada neko moći. To ne znači da Bog ne postoji, nego da ne može biti doka-

zan. On nije mala stvar koja se može dokazati ili pobiti. To je tako vitalna stvar, morate je živeti da biste je znali. Nikakav dokaz ne može da pomogne.

Ali on je logično u pravu. On kaže: "Dok ne dokažete kako mogu započeti? Ako nema duše, ko će meditirati? Tako prvo dokažite da postoji Sopstvo, onda mogu meditirati."

Ovaj čovek izvršava samoubistvo. Niko neće nikada moći da mu odgovori. On je stvorio sve prepreke, a kroz te barijere neće moći da raste. Ali on je logičan. Šta mogu da uradim s takvom osobom? Ako počnem da odgovaram na njegova pitanja, osoba koja može stvoriti stotinu sumnji može stvoriti milione, jer sumnjanje je način postojanja uma. Možete odgovoriti na jedno pitanje, kroz vaš odgovor on će stvoriti još deset jer um ostaje isti.

On traži sumnje, ako odgovorim logično ja pomažem njegov logični um da bude hranjen, da bude više ojačan. Ja ga hranim. To neće pomoći. On treba da bude izbačen iz svoje logičnosti.

Tako sam mu ja rekao: "Jesi li ti ikada bio zaljubljen?" On je rekao: "Ali zašto? Vi menjate predmet razgovora." Ja sam mu rekao: "Vratiću se natrag na tvoja pitanja, ali mi je iznenadno postalo vrlo značajno da te pitam jesi li ikada voleo." On je rekao: "Da!" Lice mu se promenilo. Pitao sam: "Pre nego što si se zaljubio, jesi li sumnjao u celu tu pojavu?"

Onda je bio uznemiren. Bilo mu je neugodno. Rekao je: "Ne, nikada nisam mislio o tome. Jednostavno sam se zaljubio, a onda sam postao toga svestan." Onda sam ja rekao: "Učini suprotno. Prvo misli o ljubavi, da li je ljubav moguća, da li ljubav postoji, da li ljubav uopšte može postojati. Prvo neka bude dokazana,

načini joj uslov da dok ne bude dokazana nećeš voleti nikoga."

On je rekao: "Šta govorite? Vi ćete uništiti moj život. Ako načinim taj uslov, onda ne mogu voleti." A ja sam mu rekao: "To je isto što ti činiš. Meditacija ja ista kao ljubav. Moraš prvo da je upoznaš. Bog je upravo kao ljubav. Zbog toga je Isus stalno govorio kako je Bog ljubav. To je isto kao ljubav. Prvo čovek mora to da iskusiti."

Logični um može biti zatvoren, i to tako logično da nikada neće osećati da je zatvorio svoja vrata za sve mogućnosti rasta. Stoga ispravno zaključivanje, *anumana*, znači razmišljanje na koji način se taj rast pomaže. Onda ono može postati izvor istinitog znanja.

A treće je najlepše. Nigde drugde to nije učinjeno izvorom ispravnog znanja - reči probuđenih osoba, *agama*. Vodila se velika polemika oko ovog trećeg izvora. Patanjđali kaže

da možete znati direktno, onda je to u redu. Možete i zaključiti ispravno, onda ste takođe na pravoj stazi i dostići ćete izvor.

Međutim, postoje neke stvari koje ne možete nikada zaključiti, niti ih neposredno spoznati. Inače vi niste prvi na ovoj zemlji, niste prvi tragalac. Milioni su tražili tokom miliona godina - i ne samo na ovoj planeti, već na drugim planetama takođe. Traganje je večno i mnogi su stigli. Oni su postigli cilj, oni su ušli u hram. Njihove reči su takođe izvor ispravnog znanja.

Agama označava reči onih koji su spoznali. Buda je rekao nešto, ili je Isus rekao nešto... mi ne znamo šta su oni govorili. Mi nismo iskusili to, tako da nemamo način da sudimo o tome. Ne znamo šta i kako da zaključujemo ispravno kroz njihove reči. A reči su kontradiktorne, tako da možete zaključiti sve što želite.

Ima ih nekoliko koji misle da je Isus bio psihotičan. Zapadni psihijatri su pokušali da dokažu da je on psihotičan, da je bio manijak. Oni tvrde: "Ja sam sin Božiji, jedini sin" - on je bio lud, ego-manijak, psihotičan. Može se dokazati da je bio psihotičan jer ima mnogo psihotičnih ljudi koji tvrde iste takve stvari. Možete to otkriti. U ludnicama ima mnogo takvih ljudi.

To se jednom dogodilo u Bagdadu. Kalif Omar je bio kralj, a jedan čovek je objavljivao na ulicama Bagdada: "Ja sam poslanik, ja sam prorok. Sada je Muhamed izbačen jer sam ja ovde. Ja sam zadnja reč, poslednja poruka od božanskog. I sada nema potrebe za Muhamedom, njegovo vreme je prošlo. On je bio izaslanik do sada, ali sada sam ja došao. Možete zaboraviti Muhameda."

To nije bila hinduistička zemlja. Hindus može da toleriše sve, niko nije tolerantan kao hindus. Oni

mogu tolerisati sve jer kažu: "Dok mi ne znamo tačno, ne možemo reći 'da', ne možemo reći 'ne'. On može biti izaslanik, ko zna?"

Ali muslimani su različiti, vrlo dogmatični. Oni ne mogu tolerisati. Tako je Kalif Omar, uhvativši novog proroka, bacio ga u tamnicu i rekao mu: "Data su ti dvadeset četiri sata. Ponovo promisli. Ako kažeš da nisi prorok, Muhamed je prorok, onda ćeš biti oslobođen. Ako čvrsto ostaješ u svojoj ludosti, onda ću posle dvadeset četiri sata doći u tamnicu i bićeš ubijen."

Čovek se smejao. Rekao je: "Gledaj! Ovo je zapisano u spisima - proroci će uvek biti tretirani ovako, kao što ti postupaš sa mnom." On je bio logičan. Sam Muhamed je bio tretiran tako, tako da to nije ništa novo. Čovek je rekao Omaru: "Ovo nije ništa novo. Ovako će se stvari prirodno razvijati. A ja nisam u nekom položaju da ponovo promišljam. Ja nisam

vlast. Ja sam samo poslanik. Samo Bog može to da promeni. Za dvadeset četiri sata ti možeš doći, naći ćeš da sam isti. Samo može da promeni onaj ko me je postavio."

Dok se ovaj razgovor odvijao, drugi ludak, koji je bio vezan lancem za stub, počeo je da se smeje. Omar ga je pitao: "Zašto se ti smeješ?" Odgovorio je: "Ovaj čovek apsolutno nije u pravu. Ja ga nikada nisam postavio! Ne bih to dozvolio. Posle Muhameda nisam poslao nijednog poslanika." U svakoj ludnici ovi ljudi su prisutni, i za Isusa može se dokazati da je sličan slučaj.

I reči su tako kontradiktorne i nelogične. Svaka osoba koja zna je primorana da govori kontradiktorno, paradoksalno, jer istina je takva da može biti izražena samo kroz paradokse. Njihove tvrdnje nisu jasne; one su misteriozne. I vi možete zaključiti bilo šta iz njih na osnovu svojih zaključaka. Svojih zaključaka.

Vaš um je tu; zaključak je postao vaš zaključak.

Zato Patanjđali kaže, treći izvor. Vi ne znate. Ako znate direktno, onda nema pitanja, onda nema potrebe ni za kakvim drugim izvorom. Ako imate direktno saznanje, onda nema potrebe za zaključivanjem ili za rečima prosvetljenih ljudi, vi sami ste postali prosvetljeni. Onda možete odbaciti druga dva izvora. Ali ako se to nije dogodilo, onda može pomoći zaključivanje, ali zaključivanje će biti vaše. Ako ste ludi, onda će vaš zaključak biti lud. Onda je vredno pokušati s trećim izvorom - s rečima prosvetljenih.

Ne možete ih dokazati, ne možete ih ni opovrgnuti. Samo možete imati poverenje, a to poverenje je hipotetično; ono je vrlo naučno. U nauci takođe ne možete napredovati bez hipoteza. Ali hipoteze nisu verovanja. To je samo radna klasifikacija. Hipoteze su samo

usmerenje; moraćete da eksperimentišete. Ako se eksperiment pokaže ispravnim, onda hipoteza postaje teorija. Ako eksperiment ispadne pogrešan, onda se hipoteza odbacuje. Reči prosvetljenih ljudi treba da se uzmu na poverenje, kao hipoteze. Onda ih primenite u svom životu. Ako se pokažu istinitim, onda su hipoteze postale verodostojne; ako se pokažu neistinitim, onda hipoteze treba da budu odbačene.

Odete kod Bude. On će reći: "Čekaj! Budi strpljiv, meditiraj, i za dve godine nemoj postaviti nikakvo pitanje." To morate preduzeti na poverenje; nema drugog puta.

Možete misliti: "Ovaj čovek me možda samo obmanjuje. Onda su dve godine mog života izgubljene. Ako se posle dve godine pokaže da je ovaj čovek bio samo hokus-pokus, samo varalica, ili je u samoobmani - u iluziji da je postao prosvetljen - onda su moje dve godine izgubljene." Ali ne

postoji drugi put. Morate rizikovati. Ako bez poverenja u Budu ostanete tu, ove dve godine će biti beskorisne - jer dok nemate poverenje ne možete raditi. A rad je tako naporan da samo ako imate poverenje možete napredovati u njemu u celosti, potpuno u njemu. Ako nemate poverenje, onda stalno odbijate nešto. A to odbijanje neće vam dopustiti da iskusite ono što Buda nagoveštava.

Rizik postoji, ali sam život je rizik. Za viši život, viši će biti rizik. Vi se krećete opasnom stazom. Ali zapamtite, postoji samo jedna greška u životu, a to je ne pokretati se uopšte, to je samo strah, sedeti, potpuno uplašeni da nešto može krenuti nepovoljno, tako da je bolje čekati i sedeti. Ovo je jedina greška. Nećete biti u opasnosti, ali rast neće biti moguć.

Patanjđali kaže da postoje stvari koje ne znate, ima stvari koje vaša logika ne može zaključiti. Mora-

te primiti na poverenje. Zbog ovog trećeg izvora, guru, učitelj, postaje neophodan, neko ko zna. Morate preuzeti ovaj rizik, i kažem da je to rizik jer ne postoji garancija. Cela stvar može da se pokaže samo kao gubitak, ali bolje je prihvatiti rizik, jer čak i da dokažete da bilo beskorisno, naučili ste mnogo. Sada nijedna druga osoba neće moći da vas obmane tako lako. Barem ste toliko naučili.

Ako se krećete s poverenjem, ako se krećete sasvim sledeći Budu kao senka, stvari mogu započeti da se dešavaju, jer su se one dešavale ljudima; ovom Gautama Budi, Isusu, Mahaviru. One su se događale i oni znaju stazu; oni su je prošli. Ako raspravljate s njima, bićete gubitnik. Oni ne mogu biti gubitnici. Oni će vas jednostavno ostaviti po strani.

U ovom veku to se dogodilo sa Gurđijevom. Tako mnogo ljudi bilo je privučeno k njemu, ali on je kreirao

takvu situaciju za nove učenike da dok oni nisu verovali potpuno, morali su da odustanu odmah - dok ne budu verovali čak i u besmislice. A te besmislice su bile planirane. Gurđijev bi stalno lagao. Ujutru bi rekao nešto, poslepodne bi rekao nešto drugo. A vi niste stigli ni da pitate! On bi razbio vaš logički um potpuno.

Ujutru bi on rekao: "Kopaj rupu. I to se mora. Do večeri ovo mora biti završeno." I celog dana biste to kopali. Vi ste se trudili, umorni ste, preznojíte se, niste uzimali hranu, a predveče on bi došao i rekao: "Vrati ovu zemlju u rupu! To morate završiti pre nego što odete u krevet."

Dakle, čak i jedan običan um će reći: "Kako to mislite? Ceo dan sam izgubio. Mislio sam da je ovo nešto vrlo bitno, do uveče je trebalo da bude završeno, a sada kažete: "Bacaj zemlju natrag!" Ako biste pita-

li takvu stvar, Gurđijev bi rekao: "Jednostavno odustanite! Idite odmah! Ja nisam za vas; vi niste za mene."

Nije stvar u rupi ili kopanju. Ono što on isprobava je da li možete imati poverenje u njega čak i kada je on apsurdan. A jednom kada zna da mu možete verovati, da se možete kretati s njim gde god on vodi, samo tada će uslediti prave stvari. Onda je ispit završen, vi ste isprobani i utemeljeni istinski - kao pravi tragalac koji može raditi i koji može imati poverenje. A onda prave stvari mogu da vam se dogode, nikada ranije.

Patanđali je učitelj, a ovaj treći izvor on zna vrlo dobro kroz svoje vlastito iskustvo sa hiljadama i hiljadama učenika. Mora da je radio s mnogima, mnogim učenicima i tra-gaocima, samo onda je moguće napisati takvu raspravu kao što su Joga Sutra. To nije od mislioca. To je od onoga ko je eksperimentisao s mno-

gim tipovima umova i koji je pronikao u mnoge slojeve umova, svakog tipa osobe sa kojim je radio. Ovo je on načinio trećim izvorom: reči probuđenih ljudi.

Druga sutra:

Pogrešno znanje je pogrešno poimanje koje ne odgovara stvarima kakve jesu.

Još neke definicije će pomoći razumevanju definicije *viparyaye* - neispravnog znanja. Pogrešno znanje je netačno shvatanje nečega što ne odgovara stvari kakva ona jeste. Svi mi imamo veliko breme pogrešnog znanja jer pre nego što se susretnemo s činjenicom, mi već imamo pre-dubeđenja.

Ako ste hindus i neko vam je predstavljen, i rečeno vam je da je on musliman, odmah imate pogrešno gledište da taj čovek mora biti nepodesan. Ako ste hrišćanin i neko vam je predstavljen kao Jevrejin, nećete pokušavati da zaista upoznate tog

čoveka; nećete ulaziti u tog određeno-
nog čoveka. Rekavši vam da je "Jevre-
jin", vaša predrasuda je ušla unutra;
već znate tog čoveka. Sada nije pot-
rebno upoznavati ga, znate koji je to
tip čoveka - Jevrejin.

Imate predubeđenja, pristra-
san um, a taj pristrasan um vam daje
pogrešno znanje. Jevreji nisu loši.
Niti su svi hrišćani dobri, niti su svi
muslimani loši. Niti su svi hindusi
dobri. Zaista, dobrotu i rđavost ne
pripadaju nijednoj rasi, to pripada
osobama, individuama. Može biti
loših muslimana, loših hindusa;
dobrih muslimana, dobrih hindusa.
Dobrotu i rđavost ne pripadaju nije-
dnoj naciji, nijednoj rasi, nijednoj
kulturi, to pripada pojedincima, lič-
nostima. Ali teško je suočiti se s oso-
bom bez ikakve predrasude. A samo
tada ćete imati ispravan uvid.

Jednom se to meni dogodilo.
Putovao sam. Ušao sam u moj kupe.
Mnogi ljudi su došli da me isprate, pa

je osoba koja se sedela u kupeu, drugi putnik, odmah dotakla moja stopala i rekla: "Vi mora da ste veliki svetac. Toliko mnogo ljudi je došlo da vas isprati!"

Onda sam rekao tom čoveku: "Ja sam musliman. Možda sam veliki svetac, ali sam musliman." On je bio šokiran! Dodirnuo je muslimanu stopala, a bio je Brahmin! Počeo je da se znoji, bio je nervozan. Pogledao me je ponovo i rekao: "Ne, vi se šalite." Samo da bi utešio sebe rekao je: "Vi se šalite." "Ne šalim se. Zašto bih se šalio? Morali ste da se raspitate pre nego što ste dotakli moja stopala!"

Onda smo bili zajedno u kupeu. Često me je posmatrao i uzdisao duboko. Razmišljao je verovatno da ode i da se okupa. Ali nije se sukobljavao sa mnom. Ja sam tu, a on se bavio s konceptom "muslimana", on je bio Brahmin, postao je nečist dodirujući me.

Niko se ne sukobljava sa stvarima, osobama, kakve one jesu. Vi imate predrasude. Ove predrasude stvaraju *viparyayu*; ove predrasude stvaraju pogrešno znanje. Šta god da mislite, ako niste neposredno došli do činjenica to će biti pogrešno. Ne unosite svoju prošlost, ne unosite svoje predrasude. Odložite na stranu svoj um i suočite se s činjenicom. Samo vidite ma šta da gledate. Nemojte projektovati svoje zamisli.

Stalno projektujemo zamisli. Naš um je potpuno ispunjen i fiksiran od samog detinjstva. Sve nam je dato na gotovo, a kroz to unapred dato znanje čitav naš život postaje jedna iluzija. Nikada ne susrećete stvarnu osobu, nikada ne vidite pravi cvet. Čim čujete: "Ovo je ruža" vi mehanički kažete: "Divno". Niste osetili lepotu; niste saznali lepotu; niste dodirnuli cvet. Ali, "Ruža je lepa" je samo u vašem umu; onog momenta

kada čujete "ruža", um projektuje misao na nju i kaže: "Lepa je!"

Možete verovati da ste stekli osećanje da je ruža lepa, ali to nije tako. To je lažno. Samo pogledajte. Zbog toga deca dolaze do stvari mnogo dublje nego odrasli ljudi - jer ona ne znaju imena. Ona još nisu pristrasna. Ako je ruža lepa, onda će samo ona biti lepa; sve ruže nisu lepe. Deca prilaze bliže stvarima, njihove oči su čiste i neiskusne. Ona vide stvari kakve jesu jer ne znaju kako da projektuju misli.

Ali mi smo uvek u žurbi da ih učinimo odraslim, da ih učinimo punoletnim. Punimo njihov um sa znanjem, informacijama. Ovo je jedno od najvećih nedavnih otkrića psihologa, da kada deca krenu u školu ona su inteligentnija nego kada napuste univerzitet. Poslednja otkrića to dokazuju. U prvi razred, kada deca uđu, ona su više inteligentna.

Imaće manje i manje inteligencije kako rastu u znanju.

Vremenom kada postanu diplomci, magistri i doktori, oni su dokrajčeni. Kada se vrate sa doktorском diplomom, ostavili su svoju inteligenciju negde na univerzitetu. Oni su mrtvi, ispunjeni znanjem, pretrpani znanjem, ali to znanje je lažno - predubeđenja o svemu. Sada ne mogu osećati stvari direktno, ne mogu osećati žive osobe direktno, ne mogu živeti direktno, sve je postalo verbalno, rečito. To sada nije realno; to je postalo mentalno.

Pogrešno znanje je lažna koncepcija, koja ne odgovara stvarima kakve jesu.

Stavite na stranu svoje predrasude, znanje, koncepcije, preformulisane informacije, i gledajte čistim pogledom, nevino, postanite opet dete. A to treba da se radi svakog trenutka, jer svakog trenutka vi ih sakupljate.

Jedan od najstarijih *joga* aforizama je: umiri svakog trenutka tako da možeš biti rođen svakog trenutka. Umri svakog trena za prošlost, odbaci svu prašinu koju si sakupio, i posmatraj iznova. Međutim, ovo treba da se čini neprekidno, jer sledećeg momenta prašina se ponovo nakupila.

Nan-in je bio u potrazi za Zen učiteljem kada je bio tragalac. Živeo je sa svojim učiteljem mnogo godina, a onda je učitelj rekao: "Sve je u redu. Skoro si postigao." Ali je kazao: "skoro", pa je Nan-in pitao: "Šta vam to znači?" učitelj je odgovorio: "Moraću da te pošaljem na nekoliko dana kod drugog učitelja. To će ti dati poslednji završni čin."

Nan-in je bio veoma uzbuđen. Rekao je: "Pošaljite me odmah!" Dato mu je pismo. A on je bio tako uzbuđen, mislio je da je poslat kod nekoga ko je veći učitelj nego što njegov sopstveni. Ali kada je stigao do tog čove-

ka, on nije bio niko, samo čuvar jedne krčme, vratar jedne gostionice.

Osećao je veliko razočarenje pa je pomislio, "Ovo mora biti neka vrsta šale. Ovaj čovek će biti moj poslednji učitelj? On će mi dati završni dodir?" Ali pošto je već došao, pomislio je: "Bolje da ostanem ovde nekoliko dana, barem da se odmorim, onda ću se vratiti natrag. Ovo je bilo dugačko putovanje." Tako je rekao čuvaru: "Moj učitelj mi je dao ovo pismo."

Onda je čuvar krčme rekao: "Ali ja ne mogu da čitam, tako da možeš zadržati tvoje pismo, ono nije potrebno. A ti možeš biti ovde." Nan-in je rekao: "Ali ja sam poslat da naučim nešto od tebe."

Čuvar krčme je rekao: "Ja sam samo jedan čuvar, nisam majstor, nisam učitelj. Možda je došlo do nekog nesporazuma. Možda ste došli kod pogrešne osobe. Ja sam čuvar, ne mogu podučavati, ne znam ništa. Inače kad si već došao, možeš samo

da me posmatraš. To može da bude korisno. Odmaraj se i posmatraj."

Međutim nije bilo ničega da se posmatra. Ujutru bi otvorio vrata krčme. Gosti bi došli a on bi čistio njihove stvari - lonce, potrepštine i sve - i služio bi ih. Noću opet, kada bi svi otišli, a gosti otišli da spavaju u svojim krevetima, on bi opet čistio stvari, lonce, potrepštine, sve. I ujutru opet isto.

Ali trećeg dana Nan-inu je bilo dosadno. Rekao je: "Nema šta da se posmatra. Stalno čistiš potrepštine, stalno obavljaš uobičajene poslove, tako da moram otići." Čuvar se smejao, ali nije rekao ništa.

Nan-in se vratio natrag, mnogo je bio ljut na svog majstora pa je rekao: "Zašto, zašto ste me poslali na tako daleko putovanje, bilo je mučno, a taj čovek je samo čuvar? Nije me naučio ničemu, jednostavno je rekao: 'Posmatraj', a nije imalo šta da se posmatra."

Tada je majstor rekao: "Ipak, bio si tamo tri-četiri dana. Čak i ako nije imalo šta da se posmatra, mora da si posmatrao. Šta si radio?" On je odgovorio: "Posmatrao sam. Noću bi čistio upotrebljene lonce, stavljao je sve tamo, a ujutru je ponovo čistio."

Majstor je rekao: "To je učenje! To je ono zbog čega si bio poslat! On je čistio te lonce noću, ali ujutru je opet čistio te čiste lonce. Šta to znači? Čak i tokom noći, kada se ništa nije događalo, oni su postali opet nečisti, nešto prašine je opet palo. Dakle, možeš biti čist, sada i jesi. Možeš biti bezazlen, ali svakog trenutka moraš nastaviti čišćenje. Možeš da ne radiš ništa, a ipak postaješ nečist samo od prolaženja vremena. Iz trenutka u trenutak, samo prolaženjem, ne radeći ništa, samo sedenjem ispod drveta, ti postaješ nečist. Ta nečistoća nije zato što si ti nešto radio loše ili nešto pogrešno, to se dešava samo prolaženjem vremena. Prašina se

sakuplja. Stoga moraš stalno da se čistiš, i to je taj poslednji dodir, jer osećam da si postao ponosan što si čist, i sada se ne brineš za konstantan napor čišćenja."

Iz trenutka u trenutak čovek mora da umire i da se ponovo rađa. Samo onda ste slobodni od pogrešnog znanja.

Treće:

Lik, zazivan neprekidno rečima bez ikakve suštine u njegovoj pozadini, je vikalpa - imaginacija.

Imaginacija nastaje samo kroz reči, verbalne strukture. Vi kreirate stvar - ona nije tu, ona nije realnost. Ali vi je kreirate kroz vaše mentalne likove. I možete stvarati to do takvog opsega da postanete obmanuti od nje i mislite da je realna. Ovo se događa u hipnozi. Hipnotišete osobu i kažete šta god hoćete; ona priziva taj lik, i on postane realan. Vi to možete uraditi. To činite na mnogo načina.

Jedna od najčuvenijih američkih glumica, Greta Garbo, napisala je u svojim memoarima. Bila je jedna obična devojka, baš jednostavna, obična devojka, vrlo siromašna i radila je u berbernici samo za nekoliko novčića, stavljala je sapun na lice mušterija. Radila je to tri godine.

Jednog dana jedan američki filmski režiser bio je u toj berbernici, i ona je stavila sapun na njegovo lice, i kao što to amerikanci čine - on možda nije ni mislio o tome - jednostavno je pogledao u ogledalo, odraz devojke i rekao: "Kako je lepa!" Upravo tog momenta Greta Garbo je rođena!

Ona je pisala: iznenada je postala drugačija; nikada nije mislila o sebi da je lepa; nije mogla to da pojmi. Nikada nije od nikoga čula da je lepa. Po prvi put ona je takođe pogledala u ogledalo i lice joj bilo različito - taj čovek ju je učinio lepom. I čitav život se promenio. Sledila je tog

čoveka i postala je jedna od najčuve-
nijih filmskih glumica.

Šta se dogodilo? Samo hipno-
za, hipnoza kroz reč "lepa" - delovala
je. To deluje, to postaje hemija. Svako
veruje nešto o sebi. To verovanje
postaje stvarnost, jer verovanje
započinje delovati na vas.

Imaginacija je sila. Ali to je pri-
zvana, zamišljena sila. Možete je
koristiti i možete biti iskorišćeni od
nje. Ako možete da je koristite, ona
će postati korisna, a ako ste korišćeni
od nje, ona je fatalna, ona je opasna.
Mašta može da postane ludilo svakog
momenta; imaginacija može biti
korisna ako kroz nju stvarate situaci-
ju za vaš unutrašnji rast i kristaliza-
ciju.

Kroz reči se prizivaju stvari. Za
ljudska bića reči, jezik, verbalne kon-
strukcije postale su značajne toliko
da sada ništa nije značajnije. Ako
iznenada neko kaže: 'Vatra', reč 'vat-
ra' odmah će vas promeniti. Možda

nema vatre, ali vi ćete prestati da me slušate. Neće biti napora da se stane; iznenada ćete prestati da me slušate, počecete da trčite tamo-amo. Reč 'vatra' obuzela je maštu.

Na vas reči utiču na taj način. Ljudi u poslovima oglašavanja znaju koje reči da koriste da bi prizvali slike. Kroz ove reči mogu da vas dohvate, mogu zarobiti celo tržište. Ima mnogo takvih reči. Oni ih stalno menjaju sa modom.

Zadnjih nekoliko godina reč "novo" je ovladala. Tako sve, ako pogledate oglase, jeste "novo" - "novi" Lux sapun. "Lux sapun" neće delovati. "Novi" privlači odmah. Svako je za novo; svako traga za novim, nečim novim, jer svakome je dosadno sa starim. Tako sve novo ima privlačnost. To možda neće biti bolje od starog, može biti gore, ali sama reč "novo" otvara vidike u umu.

Ove reči i njihov uticaj treba duboko razumeti. Jer osoba koja je u

potraži za istinom mora biti svesna uticaja reči. Političari, ljudi u oglašavanju, koriste reči i mogu kreirati kroz reči takvu imaginaciju da možete dati svoj život - možete odbaciti svoj život samo za reči.

Koje su to reči "Nacija", "nacionalna zastava" - samo reči! "Hinduizam" - možete reći: "hinduizam je u opasnosti" i iznenada mnogi ljudi su spremni da učine nešto ili čak da umru. Samo nekoliko reči. Naša nacija je uvređena. Šta je "naša nacija"? Samo reči. Zastava nije ništa drugo do komad platna, ali cela nacija može umreti za zastavu jer je neko uvredio zastavu, ponizio je. Kakve besmislice se dešavaju u svetu zbog reči! Reči su opasne. One imaju duboke izvore uticaja unutar vas. One aktiviraju nešto u vama, i možete biti zarobljeni.

Mašta mora da se razume kaže Patanjđali, jer na putu meditacije reči će biti odbačene tako da uticaj od

drugih može biti odbačen. Zapamtite, reči su naučene od drugih; vi niste rođeni s rečima. Njima su vas naučili, a kroz reči i mnogim predrasudama. Kroz reči religija, kroz reči mitova - sa svim tim ste napunjeni. Reč je medijum, vozilo kulture, društva, informacija.

Ne možete pobuditi životinje da se bore za naciju. Ne možete zato što one ne znaju šta je "nacija". Zbog toga nema ratova u životinjskom carstvu. Ne postoje ratovi, nema zastava, nema hramova, nema džamija. Ako bi životinje mogle pogledati u nas bile bi prinuđene da misle da ljudi imaju neku opsesiju s rečima, jer ratovi nastaju oko njih, milioni bivaju ubijeni samo zbog reči.

Neko je Jevrejin, "Ubij ga" - samo zbog reči 'Jevrejin'. Promeni etiketu, on postane hrišćanin, onda ga ne treba ubiti. Ali on nije spreman da promeni etiketu. On će reći: "Neka me i ubiju ali neću promeniti svoju

etiketu. Ja sam Jevrejin." On je takođe čvrst u svom ubeđenju, kao i drugi. Ali to su samo reči.

Žan Pol Sartr je napisao svoju autobiografiju i dao joj je naslov: "Reči". To je divno jer što se tiče uma čitava biografija svakog uma sastoji se samo od reči i ničega drugog. Patanjđali kaže da čovek treba da bude svestan ovoga, jer na stazi meditacije, reči treba da budu ostavljene u pozadini. Nacije, religije, spisi, jezici, moraju biti ostavljeni iza i čovek mora da postane bezazlen, slobodan od reči. Kada ste slobodni od reči neće biti mašte, a kada nema imaginacije vi se možete suočiti sa istinom. Inače, nastavićete da je stvarate.

Ako dođete da se sretnete s Bogom, morate ga sresti bez ikakvih reči. Ako imate neke reči, on možda neće pristajati i odgovarati vašoj ideji. Jer ako hindus misli da on ima hiljadu ruku, a Bog dođe samo sa dve

ruke, hindus će ga odbaciti: "Ti nisi uopšte Bog. Samo s dve ruke? Bog ima hiljadu ruku. Pokaži mi svoje druge ruke. Samo onda ti mogu verovati."

To se dogodilo. Jedna od najlepših osoba iz prošlog stoleća bio je Sai Baba iz Širdija. On je imao prijatelje i sledbenike. Sai Baba je bio musliman. Niko nije znao da li je bio musliman ili hindus, ali je živeo u džamiji pa se zato verovalo da je musliman. Sledbenik hindus je bilo tamo, voleo ga je i poštovao, imao mnogo vere u Sai Babu. Svakog dana bi dolazio za svoj *daršan*, ne bi otišao dok ga ne vidi. Ponekad se događalo da bi čekao celog dana, ali bez viđenja on ne bi odlazio, a ne bi uzimao ni hranu dok ne bi video Sai Babu.

Jednom se dogodilo da je ceo dan prošao, mnoštvo se sakupilo i velika gomila - a on nije mogao da uđe. Kada su svi otišli, uveče, on je dodirnuo njegova stopala.

Sai Baba mu je rekao: "Zašto nepotrebno čekaš? Nije nužno da me vidiš ovde, ja mogu doći tamo. Prekini sa tim od sutra. Sada ću ja delovati. Pre nego što uzmeš hranu videćeš me svakog dana."

Učenik je bio vrlo srećan. Tako da je sledećeg dana čekao i čekao, ništa se nije dogodilo. Mnoge stvari su se dogodile stvarno, ali ništa se nije dogodilo prema njegovoj koncepciji. Do večeri je postao vrlo srdit. Nije uzeo hranu, a Sai Baba se nije pojavio pa je opet čekao. Rekao je: "Obećao si, a nisi ispunio obećanje?"

Sai Baba je rekao: "Ali ja sam se pojavio tri puta, ne samo jednom. Prvi put kada sam došao, bi sam prosjak a ti si mi rekao: "Skloni se dalje! Ne dolazi ovamo!" Drugi put kada sam došao bio sam starica, a ti nisi hteo da me pogledaš, zatvorio si oči" - jer sledbenici imaju naviku da ne gledaju žene; on je praktikovao ne gledanje žene, stoga je zatvorio oči.

Sai Baba je rekao: "Ja sam dolazio, ali šta si ti očekivao? Treba li da uđem u tvoje oči, zatvorene oči? Stajao sam tamo, ali ti si zatvorio oči. Onog momenta kada si me ugledao, zatvorio si oči. Onda sam treći put došao kao pas, a ti mi nisi dozvolio da uđem unutra. Sa štapom si stajao na vratima."

Te tri stvari su se dogodile. I ove tri stvari se događaju celom čovečanstvu. Božansko dolazi u mnogim oblicima, ali vi imate pre-dubeđenja; imate unapred stvorene koncepcije; ne možete videti. Bog mora da se pojavi saglasno s vašim očekivanjima, a on se ne pojavljuje nikada u saglasnosti s vama. On se nikada neće pojaviti prema vašim očekivanjima. Vi ne možete postavljati pravila za njega i ne možete postavljati nikakve uslove.

Kada sve zamisli otpadnu, samo tada se istina pojavljuje. Jer zamisli stalno stvaraju uslove i istina

kakva jeste ne može se pojaviti. Samo u otvorenom umu, samo u golom, praznom umu, istina se javlja, jer je tada vi ne možete izobličiti.

Četvrta sutra:

Modifikacija uma koja je zasnovana na odsustvu ma kakvog sadržaja u njemu, jeste spavanje.

Ovo je definicija spavanja u dubokom snu, četvrte modifikacije uma, kada ne postoji sadržaj. Um je uvek sa sadržajem, izuzev dubokog sna bez snova. Nešto je uvek tu. Neka misao se kreće, neka strast se kreće, neka želja se kreće, neko sećanje, neka buduća zamisao, neka reč, nešto se kreće. Nešto se nastavlja neprekidno.¹⁷ Samo kada čvrsto zaspate, u dubokom snu, sadržaji prestaju. Um

---

¹⁷ Svo to kretanje je od *prakrti*, prirode, to ona samu sebe osmišljava pod privlačnim dejstvom Duha u nama. Sve misli su od *prakrti*, nisu naše. Mi ih samo koristimo i identifikujemo se sa njima.

iščezava, a vi ste u sebi bez ikakvog sadržaja.

Ovo treba zapamtiti jer će takvo biti također stanje samadhija, samo s jednom razlikom: vi ćete biti svesni. U dubokom snu, vi ste nesvesni, um odlazi potpuno u nepostojanje. Vi ste sami, ostali ste sami - nema misli, samo vaše biće. Ali niste svesni. Um nije tu da vam smeta, ali vi niste svesni, budni.

Inače spavanje može biti prosvetljenje. Besadržajna svest je tu, ali svesnost nije aktuelna, budna. Ona je skrivena - baš kao seme. U samadhiju seme je niklo, svest postaje aktuelna, budna. A kada je svesnost aktuelna i budna a nema sadržaja, to je cilj. Spavanje sa svešću je cilj.¹⁸

---

¹⁸ Drugim rečima: budnost za vreme sna koji sačinjava ovaj svet. To je svrha inkarnacija duša. Izvan rođenja u telu, između inkarnacija, duše su u svom autentičnom stanju (*svarupa* - vidi Joga sutre 1.3). Rađaju se u ovaj svet iluzije individualnosti i odvojenos-

Ovo je četvrta modifikacija uma - dubok san. Ali taj cilj, spavanje sa svesnošću, nije modifikacija uma, to je izvan uma. Svest je iza uma. Ako možete spojiti spavanje bez snova i svesnost zajedno, vi ste postali prosvetljeni. Međutim to je teško, jer i kada smo budni tokom dana mi nismo svesni. Čak i kada smo budni na javi, mi nismo budni. Reč je netačna. Kada spavamo, kako možemo biti budni? Kada smo budni mi nismo probuđeni.

Stoga morate početi na javi, kada ste budni po danu. Morate biti više probuđeni, više i više, jače pro-

---

ti da bi se ovde probudile za ono što uvek jesu. Na taj način Božansko, čije su duše samo emanacije, postaje aktuelno u svim planovima svoga postojanja. Zato je u našem životu pojava lucidnih snova ili vantelesnih iskustava vrlo važna kao obuka na tom putu buđenja. Zapravo iskustva buđenja u snu se sama prva pojavljuju kao posledica ispravne meditacije.

buđeni. Onda treba da pokušate sa snovima, dok sanjate morate biti budni. Samo ako uspete sa budnim stanjem, na javi, zatim sa stanjem sanjanja, onda ćete moći da uspete sa trećim stanjem dubokog sna bez snova.

Pokušajte prvo s budnošću na ulici. Probajte da budete budni. Samo ne hodajte uvek automatski, mehanički. Budite pažljivi, svesni svakog pokreta, svakog daha koji uzmete. Izdahnite, udahnite - budite budni. Svakog pokreta očiju koji načinite, svake osobe u koju pogledate, budite svesni. Sve što radite, budite budni i radite to sa svesnošću.

A onda tokom noći, dok se uspavljujete, pokušajte da ostanete budni. Poslednja faza dana će prolaziti, sećanja će ploviti. Ostanite budni, i pokušajte da se uspavate sa budnošću. To će biti teško, ali ako pokušate, unutar nekoliko sedmica, imaćete kratko iskustvo: vi ste uspa-

vani i budni. Makar za jedan trenutak, a to je tako lepo, tako ispunjeno blaženstvom, da nikada nećete opet biti isti.

A onda više nećete govoriti da je spavanje samo gubljenje vremena. To može postati najdragocenija *sadhana*, jer kada budno stanje odlazi i spavanje započne, postoji promena, promena brzine unutra. To je baš kao promena brzine u autu. Kada menjate brzinu od jedne do druge, za jedan trenutak, između te dve brzine, postoji neutralan hod, nema zupčanika. Taj trenutak neutralnosti je vrlo značajan.

Isto se događa u umu. Kada se od budnog stanja krećete prema spavanju, postoji trenutak kada ste niti budni niti uspavani. U tom trenutku ne rade zupčanici, mehanizam ne funkcioniše. Vaša automatska ličnost je poništena u tom trenutku. U tom trenutku vaše stare navike neće vas prisiljavati na određene obrasce.

U tom trenutku možete pobeći i postati budni.

Ovaj trenutak se u Indiji nazivao *sandhya*, trenutak između. Postoje dve *sandhye*, dva međumomenta: jedan uveče kada idete od budnosti do spavanja, a drugi ujutru kada se opet krećete od spavanja do budnosti. Ova dva trenutka hindusi su nazvali trenucima molitve, *sandhyaka* - period između jer onda vaša ličnost nije tu za jedan trenutak. U tom jednom trenutku vi ste čisti, bezazleni. Ako u tom trenutku možete postati svesni, ceo vaš život će se promeniti. Postavili ste osnovu za preobražaj.

Zatim pokušajte da u stanju sanjanja budete budni. Postoje metode kako da budete budni u stanju sanjanja. Uradite jednu stvar, ako želite da pokušate... Prvo pokušajte u budnosti, onda ćete moći da uspete u sanjanju. Jer sanjanje je dublje, veći napor će biti potreban. I

teško je takođe, jer šta da se radi u snu i kako to da se radi?

Za sanjanje Gurđijev je razvio lepu metodu. To je jedna od tibetanskih metoda, a tibetanski tragaoci su vrlo duboko istraživali svet snova. Metoda je: za vreme padanja u san pokušavate da zapamtite jednu stvar, bilo koju stvar, samo cvet ruže. Samo vizualizujte ružin cvet. Nastavite da razmišljate da ćete videti to u snu. Vizualizujte to i nastavite da mislite o tome u snu, šta god da sanjate, ružin cvet mora biti prisutan. Vizualizujte njene boje, njen miris - sve. Osećajte je tako da postane živa u vama. I sa tom ružom, padnite u san, zaspite.

Za nekoliko dana uspećete da unesete cvet u svoj san. Ovo je veliki uspeh jer sada ste stvorili barem deo sna. Sada ste majstor. Barem je došao jedan deo sna, cvet. Onog momenta kada vidite cvet, vi ćete se odmah setiti da je to san.

Ništa drugo nije potrebno. Cvet i "ovo je san" postali su spojeni jer ste stvorili cvet u snu. I mislili ste neprekidno da se taj cvet pojavi u snu, i cvet se pojavio. Odmah ćete prepoznati da je to san, i čitav kvalitet sanjanja će se promeniti, sanjani cvet i sve oko sanjanja. Postali ste budni.

Onda možete uživati u snu na nov način, baš kao u filmu, ako želite da zaustavite sanjanje jednostavno ga možete zaustaviti, odložiti. Ali za to će trebati više vremena i više prakse. Onda možete kreirati svoje vlastite snove. Nije potrebno da budete žrtva snova. Možete stvoriti svoje vlastite snove; možete živeti svoje vlastite snove. Možete imati temu upravo pre nego što se uspavate; možete režirati svoje snove kao filmski režiser. I možete kreirati temu iz njih.

Tibetanci su koristili kreirane snove, jer kroz kreiranje sna možete

potpuno promeniti vaš um, njegovu strukturu. A kada uspete u snovima, onda možete uspeti u dubokom snu bez snova. Ali za dubok san ne postoji tehnika, jer tamo nema sadržaja. Tehnika može delovati samo sa sadržajem. Zato ako nema sadržaja, nijedna tehnika ne može pomoći. Ali kroz sanjanje vi ćete naučiti sa budete svesni, a ta svesnost se može preneti u dubok san bez snova.

Poslednja sutra:

Pamćenje je prizivanje prošlih iskustava.

Ovo su definicije. On razjašnjava stvari tako da ih kasnije ne pobrkate. Šta je pamćenje? Prizivanje prošlih iskustava. Pamćenje se neprekidno dešava. Kad god vidite nešto, odmah sećanje uđe unutra i izobličiti to. Videli ste me ranije. Vidite me opet, odmah sećanje uđe unutra. Ako ste me videli pre pet godina, onda slika od pre pet godina, prošla slika,

dolazi u vaše oči i ispunjava ih. I videćete me kroz tu sliku.

Zbog toga ako odavno niste videli prijatelja, onog momenta kada ga vidite odmah kažete: "Izgledaš vrlo mršav" ili "Izgledaš vrlo nezdravo," ili "Izgledaš vrlo debelo." Odmah! Zašto? Jer upoređujete; sećanje je ušlo unutra. Sam čovek nije svestan da je sakupio salo, ili je postao mršav, ali postaje svestan tako što odmah upoređuje. Prošlost, prošla slika uđe unutra, i odmah možete uporediti.

I ovo pamćenje koje je neprekidno tu, biva projektovano na sve što vidite. Ova sećanja iz prošlosti treba da budu odbačena. Ne treba da bude konstantnog mešanja u vašem saznavanju jer vam to ne dozvoljava da znate novo. Uvek znate novo u obrascu starog. To vam ne dozvoljava da osetite novo, to čini sve starim i ukorenjenim. Zbog ovog sećanja, svakom je dosadno; celom čovečanstvu je dosadno. Pogledajte lice bilo

čije, njemu je dosadno, smrtno dosadno. Nema ničega novog, nema ekstaze.

Zato su deca tako ekstatična. I za tako male stvari vi ne možete zamisliti kako se ta ekstaza dešava. Samo zbog nekoliko obojenih kamenčića na plaži ona počinju da plešu. Šta se njima dešava? Zašto vi ne možete plesati? Jer vi znate da je to samo kamenje; vaše sećanje je tu. Za tu decu nema sećanja, ovo kamenje je nova pojava - kao da su stigli sa Meseca.

Čitao sam kada je prvi čovek došao na Mesec svuda u svetu je vladalo uzbuđenje. Svi su gledali TV, ali kada se sve završilo, za petnaest minuta svima je bilo dosadno. Šta sad da se radi? Čovek hoda na mesecu. Posle samo petnaest minuta, a san da se stigne tamo trajao je milionima godina... Niko sada nije zainteresovan šta se događa.

Sve postaje staro. Čim nešto postane sećanje, to postaje staro. Ako biste mogli da odbacite svoje pamćenje! Odbacivanje ne znači da prestajete da se sećate, odbacivanje samo znači prestanak ovog konstantnog mešanja. Kada vam treba, možete sećanje povući natrag u središte pažnje. Kada vam ne treba, samo ga pustite da bude tu, tiho, bez neprekidnog nametanja.

Prošlost, ako je stalno prisutna, neće dozvoliti sadašnjosti da postoji. A ako propustite sadašnjost, vi propuštate sve.

Poglavlje 6

ČISTOTA JOGE

30. decembar 1973.

Pitanje prvo:

Rekli ste da je Patanjđalijeva nauka egzaktna nauka, apsolutno logična, u kojoj je rezultat izvestan kao što dva plus dva čine četiri. Ako postignuće nepoznatog i beskonačnog može biti svedeno samo na logiku, nije li istinito i u isto vreme apsurdno da je beskonačni fenomen unutar orbite konačnog uma?

To izgleda apsurdno, to izgleda nelogično, ali egzistencija je apsurdna i egzistencija je nelogična. Nebo je beskonačno, ali se može reflektovati u vrlo malenoj barici, beskonačno nebo se može reflektovati u malom ogledalu. Naravno ono

celo se neće reflektovati; ne može biti reflektovano. Ali deo je takođe celina i deo takođe pripada nebu.

Ljudski um je samo ogledalo. Ako je čist onda beskonačno može biti reflektovano u njemu. Refleksija neće biti beskonačna, biće samo deo, samo delimičan uvid. Ali i taj delimičan uvid postaje prolaz. Onda, postepeno, možete ostaviti ogledalo i kroz taj uvid ući u beskonačno, ostaviti refleksiju i ući u realno.

Izvan vašeg prozora, malog okvira prozora, beskonačno nebo je tu. Možete gledati kroz prozor, neće-te videti celo nebo, naravno, ali koliko god da vidite jeste nebo. Dakle, jedina stvar koju treba zapamtiti jeste da ne mislite da to što ste videli jeste beskonačno. To može biti od beskonačnog, to nije beskonačno. Dakle šta god ljudski um može shvatiti može biti božansko, ali je samo deo njega, jedan uvid. Ako se stalno sećate toga, onda nema greške. Onda

uskoro, razbijete okvir, uskoro uništite um potpuno tako da on kao ogledalo više nije tu, oslobođeni ste od refleksije i ulazite u samu realnost.

Površno gledano izgleda apsurdno. Kako, u tako malenom umu, može biti ikakvog kontakta sa večnim, sa beskonačnim, sa beskrajnim? Druga stvar treba takođe da se razume. Ovaj sićušni um nije malen zaista, jer je i deo beskonačnog. On izgleda malen zbog vas; on izgleda konačan zbog vas. Vi ste stvorili te granice. Granice su lažne. Vaš maleni um pripada beskonačnom; on je deo njega.

Ima mnogo stvari koje treba razumeti. Jedna od najparadoksalnijih stvari o beskonačnom je ovo: da je deo uvek jednak celini - jer ne možete deliti beskonačno. Sve podele su lažne. Može biti korisno deliti ga. Ja mogu reći da je nebo nad mojom kućom, nad mojom terasom, moje

nebo kao što Indija kaže da je nebo iznad indijskog kontinenta indijsko nebo. Šta pod tim mislite? Ne možete deliti nebo. Ono ne može biti indijsko ili kinesko, ono je jedno nedeljivo prostranstvo. Nigde ne počinje i nigde se ne završava.

Isto se dešava sa umom. Vi to nazivate vašim umom; to "vaše" je greška. Um je deo beskonačnog. Upravo kao što je materija deo beskonačnog, um je deo beskonačnog. Vaša duša je takođe deo beskonačnog.

Kada je "moje" izgubljeno, vi ste beskonačni. Dakle, ako vi izgledate ograničeni, to je jedna iluzija. Ograničenja nisu realna, to su samo koncepcije, iluzije. I zbog vaše koncepcije vi ste ograničeni u tome. Ma šta da mislite, vi to postajete. Buda je rekao - i ponavljao je to neprekidno četrdeset godina - da šta god vi mislite to postajete. Mišljenje čini ma šta da jeste. Ako ste ograničeni, to je sta-

jalište koje ste uzeli. Odbacite to stajalište i postaćete beskonačni.

Ceo proces *joge* je kako da se to odbaci - kako da se odbaci okvir, kako da se uništi ogledalo, kako da se krećete od refleksije do realnosti, kako da odete izvan granica.

Granice ste sami stvorili; one stvarno nisu tu. One su samo misli. Zbog toga, kad god nema misli u umu, vi niste. Um bez misli je bez ega; nerazmišljajući um je bezgraničan um, nerazmišljajući um je već beskonačan. Čak i za jedan trenutak, ako nema misli, vi ste beskonačni - jer bez misli ne može biti granice; bez misli vi iščezavate i božansko se spušta.

Da se bude u mislima, znači da se bude čovek; da se bude ispod misli je da se bude životinja; a da se bude iznad misli je biti božanski. Međutim, logični um će postavljati pitanja. Logični um će reći: "Kako deo može biti jednak celini? Deo mora

biti manji nego celina. To ne može biti jednako."

Uspenski piše, u jednoj od najboljih, u jednoj od nekoliko najboljih knjiga u svetu, *Tertium organum*, da deo ne može samo biti jednak celini, on može biti čak veći nego celina. Inače on to naziva višom matematikom. Matematika pripada Upanišadama. U *isha vasyi* (Iša upanišada) je rečeno: "Možete izvaditi celo iz celog, a još celo ostaje celo. Možete staviti celo u celo, a još celog staje u celom."¹⁹

To je apsurdno. Ako želite da zovete to apsurdom, možete nazvati apsurdom, ali je realnost, to je viša matematika gde se granice gube i kap postaje okean. A okean nije ništa drugo nego kap.

---

¹⁹ Drugi prevod: Puno je ono, puno je ovo. Iz punoće puno izvire. Od punoće kad se puno uzme, punoća opet ostaje.

Logika postavlja pitanja, nastavlja da ih postavlja. To je priroda logičnog uma, da postavlja pitanja. Ako nastavite da sledite ta pitanja, možete ići dalje *ad infinitum*. Ostavite po strani um - njegovu logiku, njegovo rezonovanje i za nekoliko trenutaka pokušajte da budete bez misli. Čak i za jedan trenutak ako biste mogli postići to stanje bez misli, vi ćete shvatiti da je deo jednak celini, jer iznenada ćete videti da su sve granice iščezle. One su bile granice iz sna. Sve podele su iščezle, a vi i celina postali ste jedno.

Ovo može biti samo iskustvo; to ne može biti logičko zaključivanje. Ali kada kažem da je Patanjđali logičan, šta mislim? U zaključcima niko ne može biti logičan što se tiče unutaršnjeg, duhovnog, najvišeg iskustva. Ali dok ste na stazi možete biti logični. Što se tiče najviših rezultata *joge*, Patanjđali takođe ne može biti logičan; niko ne može biti. Ali da bi

postigli taj cilj možete da sledite logičan put.

U tom smislu Patanjđali je logičan i racionalan, matematički naučan. On ne traži nikakvu veru. On traži samo hrabrost za eksperiment, hrabrost za kretanje, hrabrost da se skoči u nepoznato. On ne kaže: "Veruj, i onda ćeš iskusiti." On kaže: "Iskusi, i onda ćeš poverovati."

On je napravio strukturu kako da se napreduje korak po korak. Njegova staza nije nasumična, ona nije kao lavirint, ona je kao odličan autoput. Sve je čisto i ide se najkraćim mogućim putem. Ali morate ga slediti u svakom detalju, inače kretaćete se izvan staze i u divljini.

Zbog toga kažem da je logičan, i videćete kako je logičan. On započinje od tela jer vi ste ukorenjeni u telu. On započinje i radi s vašim disanjem, jer vaše disanje je vaš život. Prvo on radi na telu, onda on radi na *prani* - na drugom sloju egzis-

tencije - vašem disanju; onda započinite da radi na mislima.

Ima mnogo metoda koje započinite direktno sa mislima. One nisu tako logične i naučne jer čovek s kojim radite je ukorenjen u telu. On je *soma*, telo. Naučni pristup mora započeti sa telom. Vaše telo prvo mora biti promenjeno. Kada se vaše telo menja, onda vaše disanje može biti promenjeno. A kada se vaše disanje promeni, tada vaše misli mogu da se promene. I kada se vaše misli promene, onda vi možete biti promenjeni.

Možda niste primetili da ste vi gusto isprepleten sistem od mnogo slojeva. Ako trčite, onda se vaše disanje menja jer je potrebno više kiseonika. Kada trčite vaše disanje se menja, a kada se vaše disanje menja i vaše misli se odmah menjaju.

Na Tibetu kažu da ako ste ljuti, onda samo trčite. Napravite dva ili tri kruga oko kuće, a onda se vratite

natrag da vidite da li je ljutnja prestala - jer ako trčite brzo, vaše disanje se menja; ako se vaše disanje menja, obrazac vaših misli ne može ostati isti, on mora da se promeni.

Nije potrebno da se trči. Možete jednostavno uzeti pet dubokih udisaja - izdahnite, udahnite - i vidite gde je vaša ljutnja otišla. Teško je promeniti ljutnju direktno. Lakše je promeniti telo, onda disanje, pa onda ljutnju. Ovo je naučni proces. Zbog toga kažem da je Patanjđali naučnik.

Niko nije bio tako naučan. Ako odete kod Bude on će reći: "Odbaci ljutnju." Patanjđali nikada neće to reći. On će reći da ako ste ljuti, to znači da imate obrazac disanja koji pomaže ljutnju, i dok se obrazac disanja ne promeni vi ne možete odbaciti ljutnju. Možete se boriti, ali to neće pomoći - ili, to može uzeti vrlo dugo vreme. Nepotrebno. Dakle, on će posmatrati vaš obrazac disanja, ritam disanja, ako imate određen

ritam disanja, to znači da imate određeni telesni stav za to.

Najgrublje je telo, a najsuptilniji je um. Nemojte započinjati od suptilnog, jer će to biti teže. To je nejasno; ne možete shvatiti to. Započnite sa telom. Zbog toga Patanjđali započinje sa položajima tela.

Možda niste zapazili, jer smo mi tako nesvesni u životu, da kad god imate određeno raspoloženje u umu vi imate određeni položaj tela spojen s njim. Ako ste ljuti, možete li sedeti opuštено? Nemoguće. Ako ste ljuti položaj vašeg tela će se menjati; ako ste pažljivi onda će se vaš položaj tela promeniti; ako ste pospani položaj vašeg tela će se promeniti.

Ako ste potpuno smireni sedeteće kao Buda, hodaćete kao Buda. Ako hodate kao Buda, osetićete izvesnu tišinu kako se sliva unutar vašeg srca. Izvestan tihi most je stvoren vašim hodom nalik Budi. Samo sednite ispod drveta kao Buda. Samo

sedite, samo telesno. Iznenada ćete videti da se vaše disanje menja. Ono je mnogo opuštenije; ono je mnogo harmoničnije. Kada je disanje harmonično i opušteno, osetićete da je um manje napet. Misli je manje, manje oblaka, više prostora, više neba. Osetićete kako unutra i spolja teče tišina.

Zato kažem da je Patanjđali naučnik. Ako želite da promenite položaj tela, Patanjđali će vam reći da promenite svoje navike hrane, jer svaka navika hrane stvara suptilne položaje tela. Ako ste mesožder ne možete sedeti kao Buda. Ako niste vegetarijanac vaš položaj će biti različit, ako ste vegetarijanac vaš položaj će biti drugačiji - jer telo je izgrađeno od hrane. To nije slučajnost. Šta god da stavite u telo, telo će to odražavati.

Stoga vegetarijanstvo za Patanjđalija nije moralistički kult, to je naučna metoda. Kada jedete meso vi

ne uzimate samo hranu, vi dozvoljavate određenoj životinji, od koje je meso, da uđe u vas. Meso je bilo deo određenog tela; meso je bilo deo određenog obrasca instinkta. Meso je bilo životinja samo pre nekoliko sati, i to meso nosi sve impresije životinje, sve navike životinje. Kada jedete meso mnoga vaša stanovišta i držanja će biti uslovljena njme.

Ako ste senzitivni možete postati svesni da kad god pojedete određene stvari, odmah dolaze izvesne promene. Možete uzeti alkohol i onda niste isti. Odmah nova ličnost stiže unutra. Alkohol ne može kreirati ličnost, ali on menja vaš obrazac tela. Telo je hemijski promenjeno. Sa promenom hemije tela, um mora da promeni svoj obrazac; a kada um promeni obrazac nova ličnost je stigla unutra.

Čuo sam jednu od najstarijih kineskih priča, da se desilo da je boca

rakije pala sa stola - slučajno; možda je skočila mačka. Boca se razbila i rakija se razlila svuda po podu. Noću su tri miša pila rakiju, jedan miš je odmah rekao: "Sada, idem kod kralja, u palatu, da ga stavim na njegovo pravo mesto." Drugi je rekao: "Ja se ne brinem za kraljeve. Ja ću sam biti car celog sveta." A treći je rekao: "Radite vi, drugari, šta god želite. Ja idem na sprat da vodim ljubav sa mačkom."

Čitava ličnost se promenila - miš razmišlja da vodi ljubav sa mačkom? To se može dogoditi; to se dešava svakog dana. Šta god pojedete menja vas, šta god popijete menja vas, jer telo je veliki deo vas. Devedeset procenata, vi ste vaša tela.

Patanjđali je naučnik jer on zapaža sve - hranu, položaje, način kako spavate, način kako ustajete ujutru, kada ustajete ujutru, kada idete da spavate. On uzima sve u

obzir tako da vaše telo postane mesto za nešto više.

Onda on obraća pažnju na vaše disanje. Ako ste tužni, vi imate različit ritam disanja. Samo to zabeležite. Probajte, možete imati vrlo lep eksperiment. Kad god ste tužni samo posmatrajte svoje disanje - koliko dugo udišete, a onda koliko dugo izdišete. Samo to zapazite, beležite. Samo brojte unutra; jedan, dva, tri, četiri, pet... Brojite do pet i onda je udisanje završeno. Onda brojte izdisanje - brojanje dolazi do deset; izdisanje je završeno. Samo posmatrajte to tačno tako da možete saznati odnos. Onda, kad god osećate sreću, odmah probajte da dišete po tom obrascu tuge - pet, deset. Sva sreća će iščeznuti.

Obrnuto je takođe istina. Kad god se osećate srećnim, primeti kako dišeš. I kad god se osećate tužnim, probaj taj obrazac. Tuga će odmah nestati, jer um ne može postojati u

vakuumu. On postoji u sistemu, a disanje je za um najdublji sistem.

*Disanje je misao. Ako presta-
neš disati, misli odmah stanu. Poku-
šaj na sekundu. Zaustavi disanje.
Odmah nastaje pauza u procesu miš-
ljenja; proces je prekinut. Mišljenje je
nevidljivi deo vidljivog disanja.*

To je ono što mislim kada kažem da je Patanjđali naučan. On nije pesnik. Ako kaže: "Ne jedi meso", on to ne kaže zato što je jedenje mesa nasilje, ne. Kaže zato što je jedenje mesa samodestruktivno. Ima pesnika koji kažu da je biti nenasilan lepo; Patanjđali kaže da biti nenasilan znači biti zdrav, da je biti nenasilan dobro za tebe. Ne saosećaš s nekim drugim, saosećaš sa sobom.

On je zaokupljen tobom i transformacijom. A ne možeš promeniti stvari samo razmišljanjem o promeni. Moraš stvoriti situaciju. Inače, svuda po svetu ljubav se podučava, ali ljubav nigde ne postoji, jer ne pos-

toji situacija. Kako možeš voleti ako si mesožder? Ako jedeš meso, tu je nasilje. A s tako dubokim nasiljem, kako možeš voleti? Tvoja će ljubav biti samo lažna. Ili, ona može biti samo oblik mržnje.

Ima jedna stara indijska priča. Hršćanski misionar prolazio je šumom. Naravno, on je verovao u ljubav, tako da nije nosio pušku. Odjednom je spazio tigra kako se približava. Uplašio se. Počeo je misliti: "Sada Jevanđelje ljubavi neće delovati. Bilo bi pametno da sam uzeo pušku."

Ali nešto se moralo učiniti, i to hitno. Onda se setio da je neko negde rekao da će, ako trčiš, tigar krenuti za tobom, i za čas će te uhvatiti i ti si mrtav. Ali ako zuriš u tigrove oči, onda postoji mogućnost, možda ga impresioniraš, hipnotišeš. Možda promeni mišljenje. I postoje priče da

su mnogo puta tigrovi promenili mišljenje, odšunjali su se dalje.

Dakle, vredelo je pokušati, nije bilo koristi od bega. Misionar je zurio. Tigar je prišao blizu. I on je zurio u misionarove oči. Pet minuta stajali su licem u lice, zureći jedan drugome u oči. Onda je odjednom misionar ugledao čudo. Tigar je odjednom sastavio šape i sagnuo se preko njih u vrlo moliteljskoj pozi - kao da moli.

To je bilo previše! Čak ni misionar nije očekivao tako nešto - da bi tigar počeo da se moli. Bio je srećan. Ali onda je pomislio: "Šta sad učiniti? Šta ću sad?" Ali, za to vreme je i on postao hipnotisan, ne samo tigar - tako pomisli: "Bolje da sledim tigra."

I on se sagnuo, počeo moliti. Prošlo je još pet minuta. Onda je tigar otvorio oči i rekao: "Čoveče. Šta to radiš? Ja izgovaram zahvalnicu, ali šta ti radiš?" Tigar je bio religiozan, pobožan - ali samo u mislima. U stvari je bio tigar, i biće opet tigar.

Došao je da ubije čoveka; izgovara zahvalnicu.

Takvo je stanje kod svih ljudi, celog čovečanstva - pobožnost samo u mislima; u delima, čovek ostaje životinja. I uvek će biti tako dok se ne prestanemo vezivati za misli i počnemo stvarati situacije u kojima se misli menjaju.

Patanjali neće reći da je dobro voleti. On će vam pomoći da stvorite situaciju u kojoj ljubav može cvetati. Zbog toga kažem da je on naučan. Ako ga sledite korak po korak videćete u sebi mnoge procvate koji su pre bili neshvatljivi, nezamislivi. Nikada niste mogli niti sanjati o njima. Ako promenite hranu, ako promenite položaje tela, ako promenite obrasce spavanja, ako promenite uobičajene navike, videćete da se u vama uzdiže nova osoba. A onda su moguće i drugačije promene. Nakon jedne promene i druga promena postaje

moguća. Korak po korak otvara se više mogućnosti. Zbog toga kažem da je on logičan. On nije logični filozof, on je logičan, praktičan čovek.

Pitanje drugo.

Juče ste govorili o zapadnom misliocu koji je počeo sumnjati u sve u što se može posumnjati, ali koji nije mogao sumnjati u sebe. Rekli ste da je to veliko postignuće u pravcu otvaranja prema Božanskom. Kako?

Otvaranje prema višoj svesti podrazumeva da u sebi morate imati nešto što je nesumnjivo; to znači oslonac. Morate imati barem jednu pouzdanu tačku, u koju ne možete posumnjati sve i da hoćete. Zato sam rekao da je Dekart došao do te tačke, svojim logičkim istraživanjem došao je do toga da "Ne možemo sumnjati u sebe. Ne mogu sumnjati da ja jesam, jer čak i da kažem 'ja sumnjam', ja

moram biti tu. Sama tvrdnja 'Ja sumnjam' dokazuje da ja jesam."

Sigurno ste čuli čuvenu Dekartovu izjavu: *Cogito, ergo sum* - "Mislim, dakle jesam". Sumnjanje je mišljenje: sumnjam, dakle jesam. Ali to je samo jedan otvor, a Dekart nije nikada, nikada otišao dalje od tog otvora. Vratio se nazad. Možete se vratiti i sa samih vrata. On je bio srećan što je našao centar, nesumnjivi centar, a onda je počeo da smišlja filozofiju. Tako je sve ono što je ranije negirao uvukao unutra kroz zadnja vrata: "Zato što jesam, mora postojati i Tvorac koji me stvorio." I tu je zastranio - onda su nebesa i pakao, Bog i greh, i sva hrišćanska teologija ušli na zadnja vrata.

On je to uzeo kao filozofsko istraživanje. On nije bio *jogin*; zapravo nije ni bio u potrazi za svojim bićem, bio je u potrazi za teorijom. Ali vi to možete upotrebiti kao otvor. Otvor znači da ga morate nadići;

morate poći dalje; morate to prevazići; morate proći kroz to. Ne smete se uhvatiti za to. Ako se uhvatite, svaki otvor će se zatvoriti.

Dobro je spoznati da barem "ne mogu sumnjati u sebe". Onda će ispravan korak biti ovaj: "Ako ne mogu sumnjati u sebe, ako osećam da jesam, onda moram znati ko sam ja." Tada to postaje pravo istraživanje. Tada zalaziš u religiju, jer kada pitaš: "Ko sam ja?", postavio si fundamentalno pitanje. Ne filozofsko već egzistencijalno. Niko ne može odgovoriti ko si ti; niko ti ne može dati unapred pripremljen odgovor. Moraš tražiti sam u sebi; moraćeš to iskopati unutar sebe.

Sama logička izvesnost da "Ja jesam" nije od velike koristi ako ne kreneš napred i pitaš: "Ko sam ja?", a to i nije pitanje, to će postati potraga. Pitanje te može odvesti filozofiji, potraga te vodi religiji. Tako, ako osećaš da ne znaš sebe, nemoj nikoga

pitati "Ko sam ja?" Niko ti ne može odgovoriti. Ti si tamo unutra, skriven. Moraš prodreti u tu dimenziju u kojoj jesi, susresti sebe.

To je drugačija vrsta putovanja, unutarnja. Sva naša putovanja su vanjska: gradimo mostove da stignemo do nečeg ili nekog drugog. Potraga znači da moraš srušiti sve mostove ka drugima. Sve što si učinio izvana mora se odstraniti, i nešto novo mora biti započeto unutra. To će biti teško, samo zato što si postao tako fiksiran na vanjsko. Uvek razmišljaš o drugima; nikada ne razmišljaš o sebi.

To je čudno, ali niko ne razmišlja o sebi - svi razmišljaju o drugima. Ako ponekad razmišljaš o sebi, to je takođe u odnosu na druge. To nikada nije čisto. Naprosto nije samo o tebi. Onda kada misliš samo o sebi razmišljanje se mora prekinuti, jer šta možeš misliti? O drugima možeš misliti, misliti znači "o" nečemu. Šta

možeš misliti o sebi? Moraćeš prekinuti razmišljanje i moraćeš pogledati unutra - ne misliti, već gledati, promatrati, uočavati, svedočiti. Celi proces će se promeniti. Čovek mora tražiti sebe.

Sumnja je dobra. Ako sumnjaš, i ako trajno sumnjaš, postoji samo jedan fenomen koji je kao stena, u koji se ne može sumnjati, a to je tvoje postojanje. Tada će se pojaviti novo traganje, i to neće biti pitanje. Moraćeš se zapitati "Ko sam ja?"

Ramana Maharši celog svog života svojim je učenicima davao samo jednu tehniku. On bi rekao: "Samo sedni, zatvori oči, i pitaj se 'Ko sam ja?, Ko sam ja?' Koristi to umesto mantre." To nije mantra. Ne smete to koristiti kao mrtve reči. To mora postati unutarnji prodor.

Nastavi se pitati to. Tvoj će um mnogo puta odgovoriti da si duša, da si sopstvo, da si božanski, ali nemoj slušati te stvari, one su sve pozajm-

ljene, te stvari si čuo. Ostavi ih po strani sve dok ne saznaš ko si ti. I ako nastaviš ostavljati um po strani, jedan dan doći će do eksplozije. Um eksplodira, i sve pozajmljeno znanje nestaje iz tebe. I po prvi put ti se nalaziš licem u lice sa sobom, gledajući unutar sebe. To je otvaranje. I to je put, to je potraga.

Pitaj se ko si ti i ne kači se za jeftine odgovore. Svi odgovori dati od drugih su bezvredni. Pravi odgovor može doći jedino iz tebe. Baš kao što pravi cvet može doći jedino iz samog stabla, ne možeš ga tamo staviti izvana. Možeš, ali to će onda biti mrtav cvijet. To može zavarati druge, ali neće zavarati samo stablo. Stablo zna da "to je samo mrtvi cvet koji visi na mojoj grani. On je samo opterećenje. To nije sreća, to je samo teret." Stablo ga ne može slaviti; ne može ga prihvatiti.

Stablo može prihvatiti jedino ono što je stiglo iz samog korenja, iz

unutarnjeg bića, najdublje srži. A kada dođe iz najdublje srži, cvet postaje duša stabla. I kroz cvet stablo izražava svoj ples, svoj pev. Njegov celi život postaje smislen. Baš tako će odgovor stići iz tebe, iz tvog korenja. Tada ćeš plesati. Tada će tvoj celi život postati smislen.

Ako je odgovor dat izvana on će biti samo oznaka, mrtvi znak. Ako dolazi iznutra, neće biti znak, biće značenje. Zapamti ove dve reči - "znak" i "značenje". Znak može biti dat izvana; značenje može procvetati samo iznutra. Filozofija se bavi znakovima, konceptima, rečima. Religija se bavi značenjem. Ona nije zaokupljena rečima, znakovima i simbolima.

Ali to će biti jedno mukotržno putovanje, jer zapravo niko ne može pomoći, i svi pomagači su na neki način prepreke. Ako se neko ponaša previše pokroviteljski i daje vam odgovor, on je vaš neprijatelj. Pata-

njđali vam neće dati odgovor, samo će vam naznačiti stazu, put na kojem će se pojaviti vaš vlastiti odgovor, na kojem ćete susresti odgovor.

Veliki Učitelji davali su samo metode, nisu davali odgovore. Filozofi su davali odgovore, ali Patanjđali, Isus ili Buda, oni nisu davali odgovore. Vi tražite odgovore, a oni vam daju metode, daju vam tehnike. Morate sami pronaći odgovor iz sebe, kroz svoje napore, kroz svoju patnju, kroz svoj prodor, kroz svoju *tapascharyu*.²⁰ Samo tako odgovor može doći, i on može postati značajnije. Tako postižete ispunjenje.

Pitanje treće:

Buda je naposljetku preneo Mahakašjapi ono što nikome drugome nije mogao preneti rečima. Kojoj kate-

---

²⁰ Asketski napor, *tapas*, doslovno znači žar, gorljivost. Više ukazuje na energiju uloženog truda, predanost jednom cilju, nego na asketizam sam po sebi.

goriji znanja to pripada: neposrednom, zaključivanju, ili rečima probuđenoga? Šta je bila poruka?

Najpre, ti pitaš "Šta je bila poruka?" Ako Buda to nije mogao preneti rečima, ne mogu ni ja. To nije moguće.

Ispričaću vam jednu anegdotu. Jedan učenik prišao je Muli Nasrudinu i upitao ga: "Čuo sam da ti poseduješ tajnu, konačnu tajnu, ključ koji otvara sva vrata misterija." Nasrudin reče: "Da, imam je. Pa šta s tim? Zašto pitaš za nju?" Čovek se baci dole pred njegova stopala i reče: "Tražio sam te, Učitelju. Ako imaš ključ i tajnu, reci je meni."

Nasrudin reče: "To je takva tajna da moraš razumeti kako se ona ne može lako izreći. Moraćeš čekati." Učenik upita: "Koliko dugo?" Nasrudin reče: "Ni to nije sigurno. Zavisi od tvog strpljenja - tri godine ili trideset

godina." Učenik je čekao. Nakon tri godine pitao je ponovo. Nasrudin reče: "Ako opet pitaš, onda će trebati trideset godina. Samo čekaj. To nije obična stvar. To je konačna tajna."

Trideset je godina prošlo i učenik reče: "Učitelju, sada je sav moj život prošao. Nisam dobio ništa. Sada mi daj tajnu." Nasrudin reče: "Pod jednim uslovom: moraćeš mi obećati da ćeš čuvati tajnu, da nećeš nikome reći." Onda čovjek reče: "Obećavam ti da ću čuvati tajnu do smrti. Nikome je neću spomenuti."

Nasrudin reče: "Hvala ti. To je ono što je moj Učitelj i meni rekao. To sam i ja obećao mome Učitelju. I ako bi je ti mogao čuvati do smrti, šta misliš, da ja ne mogu čuvati tajnu?"

Ako je Buda bio tih, onda i ja moram biti tih oko toga. Postoji nešto što ne može biti rečeno. To nije poruka, jer poruke se uvek mogu reći. Ako se ne mogu reći, to ne mogu

biti poruke. Poruka je nešto izrečeno, nešto što se govori, što se može reći. Poruka je uvijek verbalna.

Buda nije imao poruku; zato je nije mogao ni izreći. Tamo je bilo deset hiljada učenika. Samo Mahakašjapa je dobio jer je mogao razumeti Budinu tišinu. To je tajna tajne. Mogao je razumeti tišinu.

Jednog jutra je Buda ostao u tišini pod svojim stablom. A zapravo se spremao održati besedu, i svi su čekali. Ostao je u tišini, ostao je tih. Učenici su se uznemirili. To se nika-da pre nije dogodilo. On bi došao, i govorio, i otišao. Ali pola sata je prošlo. Sunce je izašlo, svima je bilo vruće. Na površini je vladala tišina, ali se svako iznutra osećao uznemireno, brbljajući iznutra i pitajući se "Zašto je Buda danas tih?"

A on je sedeo tamo ispod svog stabla sa cvetom u ruci i nadalje promatrao cvet, kao da čak nije ni svestan tih deset hiljada učenika

okupljenih da ga čuju. Stigli su iz vrlo, vrlo udaljenih sela. Sakupili su se iz cele zemlje.

Onda neko rekao, neko je skupio hrabrost i rekao: "Zašto ne govoriš? Mi čekamo." Rečeno je da je Buda odgovorio: "Govorim. Ovih pola sata ja sam govorio."

To je bilo previše paradoksalno. Bilo je više nego apsurdno - on je ostao tih, nije rekao ništa. Ali reći Budi "Ti govoriš apsurdnosti" nije bilo moguće. Učenici su opet utihnuli - sada u još većoj nevolji.

Odjednom se jedan učenik, Mahakašjapa, počeo smeјati. Buda ga je pozvao bliže, dao mu cvet i rekao: "Sve što može biti rečeno rekao sam drugima, a ono što se ne može reći dajem tebi." On mu je samo dao cvet, ali taj cvet je samo simbol. Sa cvetom mu je takođe dao i određeno značenje. Taj cvet je samo znak, no predao mu je i nešto što se ne može preneti rečima.

I vi poznajete određene osećaje koji se ne mogu preneti. Kada ste u dubokoj ljubavi, šta radite? Osećaćete da je besmisleno ponavljati "Volim te, volim te". Ako to budete previše govorili, drugome će dosaditi. Ako nastavite ponavljati, drugi će misliti da ste samo papagaj. Ako nastavite, drugi će misliti da ne znate šta je ljubav.

Kada osećate ljubav, besmisleno je reći da volite. Morate učiniti nešto - nešto značajno. To može biti poljubac, to može biti zagrljaj, možete samo uzeti nečiju ruku u svoju, ne radeći ništa - ali to je puno značenja. Prenosite nešto što se ne može preneti rečima.

Buda je preneo nešto što se ne može preneti rečima. Dao je cvet, to je bio dar. Darovanje je vidljivo; nešto nevidljivo preneseno je tim darom. Kada uzmete ruku svog prijatelja u svoju, to je vidljivo. Samo uzimanje njegove ruke u svoju nema

mного smisla, ali nešto drugo se prenosi. To je razmena. Prenosi se neka energija, nešto što se oseća tako duboko da se rečima ne može izraziti. To je znak; ruka je samo znak. Značenje je nevidljivo; ono se prenosi. To nije poruka, to je dar, milost.

Buda je dao sebe, nije dao nikakvu poruku. On je izlio sebe u Mahakašjapu. Iz dva razloga je Mahakašjapa postao sposoban to da primi. Jedan je: ostao je potpuno tih dok je Buda bio tih. I drugi su bili tihi, ali samo prividno, u sebi nisu bili. Neprestano su mislili: "Zašto je Buda tih?" Gledali su se međusobno, gestikulirajući: "Šta se dogodilo Budi? Poludeo je? Nikada nije bio tako tih."

Niko nije bio tih. Samo Mahakašjapa, u tom ogromnom skupu od deset hiljada monaha, bio je tih. On nije imao problema; on nije razmišljao. Buda je posmatrao cvet, a Mahakašjapa je posmatrao Budu. A

ne možete pronaći veličanstveniji cvet od Bude. On je bio najviši cvet ljudske svesti. Tako je Buda i dalje posmatrao cvet, a Mahakašjapa je i dalje posmatrao Budu. Samo dve osobe nisu razmišljale. Buda nije razmišljao, posmatrao je. Ni Mahakašjapa nije razmišljao, i on je posmatrao. To je bila jedna stvar koja ga je učinila sposobnim za primanje.

A druga stvar je bila to što se smejaio. Ako tišina ne može postati slavlje, ako tišina ne može postati smeh, ako tišina ne može postati ples, ako tišina ne može postati ekstaza, onda je patološka. Onda će postati tuga. Onda će se pretvoriti u bolest. Onda tišina neće biti živa, biće mrtva.

Možete postati tihi naprosto tako da postanete mrtvi, ali onda nećete primiti Budinu milost. Onda se Božansko ne može spustiti u vas. Božansko treba dve stvari: tišinu i razigranu tišinu, živu tišinu. A u tom

trenutku on je bio oboje. Bio je tih, i kada su svi bili ozbiljni, on se smejao. Buda je izlio sebe; to nije poruka.

Postigni te dve stvari; onda se ja mogu izliti u tebe. Budi tih, i nemoj učiniti tu tišinu tužnom. Dopusti da bude nasmejana i rasplesana. Tišina mora biti poput deteta, puna energije, vibrantna, ekstatična. Ne smije biti mrtva. Tada, samo tada, ono što je Buda učinio Mahakašjapi može biti učinjeno tebi.

Sav moj napor je taj da jednog dana neko postane Mahakašjapa. Ali to nije poruka.

Pitanje četvrto:

Često ste govorili da je većina spisa puna onog što se zove interpolacija ili umetanje. Da li Patanjđalijeve joga-sutre također pate od tog defekta, i kako ćete vi postupiti s tim?

Ne, Patanjđalijeve *joga-sutre* su apsolutno čiste. Niko nikada nije ništa umetnuo u njih. Postoje razlozi zašto se to ne može učiniti. Prvo, Patanjđalijeve *joga-sutre* nisu popularan spis. To nije kao Gita, to nije kao Ramajana, to nije kao Biblija. Široke mase nikada se nisu zanimale za njega. Kada se široke mase zanimaju za nešto, učine to nečistim. Neminovno je tako, jer se tada spisi moraju odvući dole, na njihov nivo. Patanjđalijeve *joga-sutre* ostale su samo za znalce. Za njih će se zainteresovati samo nekolicina odabranih. Neće se svi zainteresovati. I ako slučajno, nekom zgodom, naiđeš na Patanjđalijeve *joga-sutre*, moći ćeš pročitati samo nekoliko stranica i onda ćeš ih baciti. Nije to za tebe. To nije priča, to nije alegorija. To je jednostavna, naučna rasprava - samo za nekolicinu.

I način na koji su napisane takav je da će oni koji nisu spremni

za njih automatski okrenuti leđa. Sličan se slučaj u ovom veku dogodio sa Gurđijevim. Tokom trideset godina pripremao je jednu knjigu. Čovek Gurđijevog kalibra takvo delo može napraviti za tri dana. Čak i tri dana bila bi više nego dovoljna. Lao Ce učinio je tako: ceo *Tao Te Čing* bio je napisan u tri dana. Gurđijev je to mogao učiniti u tri dana; bez poteškoća. Ali je trideset godina pisao prvu knjigu. I šta je uradio? Napisao bi jedno poglavlje, zatim bi dopustio da se pročita pred njegovim učenicima. Učenici bi slušali poglavlje, a on ih je promatrao. Ako mogu razumeti, promenio bi ga. To je bio uslov: ako mogu razumeti, on će promeniti. Ako bi video da prate, onda ne valja. Stalno, tokom trideset godina, svako poglavlje pročitano je hiljadu i jedan put, i on je svaki put promatrao. Dok knjiga nije postala potpuno nemoguća, tako da je niko nije mogao čitati i razumeti...

Čak i vrlo inteligentna osoba morala bi je pročitati barem sedam puta; tada bi počeli stizati bljeskovi značenja. A i to bi bili samo bljeskovi. Ako bi želela da prodre dalje, onda bi morala da praktikuje što god je rekao, i kroz praksu značenje bi postalo jasno. A potreban je barem jedan celi ljudski život da bi se postiglo potpuno razumevanje onoga što je pisao.

Takva vrsta knjige ne može se interpolirati. Zaista, za njegovu prvu knjigu rečeno je da ju je celu pročitalo tek nekoliko ljudi. To je teško - hiljadu stranica. Tako, kada je objavljeno prvo izdanje, objavljeno je pod jednim uslovom: samo sto stranica, uvodni deo, bilo je razrezano. Sve druge stranice nisu bile razrezane, i na knjizi je stajalo obaveštenje: "Ako možete pročitati prvih sto stranica i nameravate čitati dalje, razrežite ostale stranice. Inače vratite knjigu izdavaču i uzmite svoj novac nazad."

Rečeno je da ima samo nekoliko živih ljudi koji su knjigu pročitali u celosti. Pisana je na takav način da će vas zamoriti. Pročitati dvadesetdvadeset i pet stranica, to je dovoljno; i taj se čovek čini mahnitim.

Ovo su *sutre*, Patanjđalijeve *sutre*. Sve je sažeto u seme. Neko me upitao: "Patanjđali je sažeo *sutre*...", baš neki dan neko je došao i pitao, "...a ti govoriš tako puno o tim *sutrama*". Moram, jer on je od stabla napravio seme, a ja seme opet moram napraviti stablom.

Svaka *sutra* je kondenzovana, potpuno sažeta. Ništa ne možeš učiniti s njima, niti to ikoga zanima. To je bila jedna od metoda kako bi se knjiga sačuvala čistom. A knjiga nije napisana mnogo hiljada godina, učenici su je samo pamtili; jedni drugima su je predavali kao sećanje. Nije bila napisana, pa joj niko nije mogao ništa učiniti. Ona je bila sveto sećanje, sačuvano. Pa i kada je knjiga

napisana, napisana je na takav način da bi se odmah otkrilo ako bi nešto bilo umetnuto u nju.

Ukoliko to ne pokuša osoba Patanjđalijevog kalibra, vi ne možete učiniti ništa. Samo promisli, ako imaš jednu Ajnštajnovu formulu, šta joj možeš napraviti? Ako bilo šta napraviš, to će se odmah primetiti. Ukoliko se um poput Ajnštajnovog ne pokušava igrati s njom, vi ne možete ništa. Formula je potpuna - ništa se ne može dodati, ništa se ne može izbrisati. Ona je celina sama po sebi. Šta god napraviš, bićeš uhvaćen.

Ovo su savršene formule. Ako dodate ijednu reč, svako ko radi na putu *joge* odmah će opaziti da je to pogrešno.

Ispričaću vam anegdotu. Dogodila se baš u ovom veku. Jedan od najvećih pesnika Indije, Rabin-dranat Tagore, preveo je svoju knjigu, *Gitanjđali*, s bengalskog na

engleski jezik. Sam ju je preveo, a onda se malo pokolebao je li prevod dobar ili ne. Pitao je C. F. Andrews, jednog prijatelja i učenika Mahatme Gandija: "Samo pregledaj to. Kako ti izgleda prevod?" C. F. Andrews nije bio pesnik, on je bio samo jedan Englez - dobro obrazovan, poznavalac jezika, gramatike i svega - ali nije bio pesnik.

Rekao je Rabindranatu da na četiri mesta, u četiri tačke, promeni određene reči: "One su negramatičke, Englezi ih neće shvatiti." Tako je Rabindranat naprosto promenio sve što mu je Andrews rekao. Sveukupno je promenio četiri reči. Zatim je otišao u London, po prvi put na skup pesnika... Jedan engleski pesnik toga vremena, Yeats, organizovao je taj skup. Po prvi put pročitana je taj prevod.

Svi su poslušali čitanje celog prevoda, i Rabindranat upita: "Imate li kakvih primedbi? Jer ovo je samo

prevod, a engleski nije moj maternji jezik."

A poeziju je vrlo teško prevesti. Yeats, koji je bio pesnik Rabindranatovog kalibra, rekao je: "Samo u četiri tačke nešto je krivo". I to su bile upravo one četiri reči koje je predložio Andrews!

Rabindranat nije mogao verovati. On reče: "Kako, kako si otkrio? Jer te četiri reči nisam ja preveo. Andrews ih je predložio, a ja sam ih uvrstio." Yeats reče: "Cela poezija teče, samo su ove četiri kao kamenje. Tok je prekinut. Izgleda kao da je neko drugi uradio posao. Tvoj jezik možda nije gramatički, tvoj jezik nije sto posto tačan. Ne može biti; to možemo razumeti. Ali to je stopostotna poezija. Te četiri reči došle su od školskog učitelja. Gramatika je postala ispravna, ali je poezija pošla ukrivo."

S Patanjđalijem ne možeš učiniti ništa. Svako ko se bavi *jogom*

odmah će primetiti da je neko ko ništa ne zna umetnuo nešto. Postoji samo nekoliko knjiga koje su još uvek čiste, čija je čistota sačuvana. Ovo je jedna od njih. Ništa nije promenjeno, ni jedna jedina reč. Ništa nije dodano; ona je onakva kakva je Patanjđali hteo da bude.

Ovo je delo objektivne umetnosti. Kada kažem "delo objektivne umetnosti", imam na umu određenu stvar. Preduzeta je svaka predostrožnost. Kada su se ove *sutre* kondenzovale, preduzeta je svaka predostrožnost kako ne bi mogle biti uništene. Konstruisane su na takav način da bi bilo što strano, ikakav strani element, postao remetilački faktor. Ali kažem, pokuša li čovek poput Patanjđalija, on to može učiniti.

Ali, čovek poput Patanjđalija nikada ne bi pokušao takvu stvar. Uvek samo niži umovi pokušavaju interpolirati. A niži umovi mogu pokušati, i stvar se može nastaviti,

interpolirana, jedino kad to postane masovna stvar. Mase nisu svesne, ne mogu biti svesne. Samo Yeats je bio svestan da je nešto krivo. Skupu su prisustvovali i mnogi drugi; niko nije bio svestan, samo Yeats.

Ovo je tajni kult, tajno nasleđe. Knjiga je ipak napisana,²¹ ali se knjiga kao forma nije smatrala pouzdanom. Još ima živih ljudi koji su Patanjđalijeve sutre dobili neposredno od svog učitelja, a ne iz knjige. Tradicija se još održava živom, i nastaviće se, jer knjiga nije pouzdana. Ponekad se knjige mogu zagubiti. S knjigama mnoge stvari mogu poći krivo.

Dakle, tajna tradicija postoji. Tradicija se održava, i oni koji znaju preko reči učitelja stalno proveravaju je li u knjizi nešto pogrešno ili je nešto menjano.

---

²¹ Smatra se da je Patanjđali samo zapisao *joga sutre* koje su se dugo prenosile usmenim putem kao tajno učenje. Taj njegov zapis su ove *joga sutre* koje imamo.

To se nije sprovodilo za druge spise. Biblija ima previše interpolacija, umetanja i izmena; ako bi se Isus vratio, ne bi bio u stanju da razume šta se dogodilo, kako su te stvari dospele tamo. Jer dve stotine godina od Isusove smrti... Nakon dvesta godina Biblija je po prvi put zabeležena. U tih dvesta godina mnoge stvari su nestale. Čak su i njegovi učenici pričali različite priče.

Buda je umro. Njegove su reči zabeležene petsto godina nakon njegove smrti. Postoje mnoge škole, mnogi spisi, i niko ne može reći šta je lažno, a šta istinsko. Ali Buda je govorio masama, tako da on nije sažet kao Patanjđali. On je govorio masama, običnim, uobičajenim ljudima. On je stvar obrazložio u detalje. U tim detaljima mogle su se dodati mnoge stvari, mnoge stvari mogle su se izbrisati, a da niko ne bi primetio da je nešto učinjeno.

Ali Patanjđali nije govorio masama. On je govorio samo nekolicini odabranih, grupi - grupi od samo nekoliko osoba, baš kao Gurđijev. Gurđijev nikada nije govorio pred masama. Vrlo probrana grupa njegovih učenika mogla ga je slušati, i to pod mnogim uslovima. Skup nikada nije bio najavljen unapred. Ako bi govorio te večeri u osam i trideset, oko osam sati dobili biste naznaku da će Gurđijev negde govoriti. I morali ste krenuti odmah, jer u osam i trideset vrata će se zatvoriti. A tih trideset minuta nikada nije bilo dovoljno. Kada stignete, možete otkriti da je otkazao. Sledećeg dana, opet...

Jednom je otkazivao sedam dana za redom. Prvi dan je došlo četiri stotine ljudi, zadnji dan samo četrnaest. Dan za danom su se obeshrabivali. A onda se činilo nemogućim da će govoriti. Zadnji dan, samo četrnaest ljudi... kad je video, reče:

"Sada je ostao pravi broj ljudi. Mogli ste čekati sedam dana i niste se obeshrabrili, pa ste sada zaslužili to. Sada ću govoriti, i samo ovih četrnaest moći će slušati ovu seriju. Neka niko drugi ne bude obavješten da sam počeo govoriti."

Ovaj način rada je drugačiji. Patanjđali je radio s vrlo zatvorenim krugom. Zato iz toga nije proizašla nikakva religija, nikakva organizacija. Patanjđali nije imao sektu. Takva ogromna snaga, ali on je ostao zatvoren unutar male grupe. I izveo je to na takav način da se čistota može održavati. Ona se održala do danas.

Pitanje peto:

Da li biste, molim vas, objasnili delovanje te nepoznate sile koja ljudski um drži vezanim za zemaljske stvari i navike, uprkos tome što smo potpuno svesni da konačan rezultat nije ništa drugo do beda?

Svest nije potpuna, svest je samo intelektualna. Logički, ti prihvataš da "Što god radio, to me vodi u bedu", ali to nije tvoje egzistencijalno iskustvo. Ti razumeš samo racionalno. Kada bi ti bio samo razum, onda ne bi bilo problema, ali ti si takođe i "nerazum". Kada bi imao samo svesni um, onda bi bilo u redu. Ti imaš nesvesni um, takođe. Svesni um zna da ti svakoga dana zapadaš u bedu svojim vlastitim naporima; stvaraš svoj vlastiti pakao. Ali nesvesni nije svestan, a nesvesni je devet puta veći od tvog svesnog uma. I nesvesni nastavlja istrajavati na vlastitim navikama.

Odlučio si da se više nećeš ljutiti jer ljutnja nije ništa drugo do trovanje tvog vlastitog sistema. Ona ti donosi bedu. Ali sledeći put, kada te neko uvredi, nesvesno će ostaviti po strani tvoj svesni razum, provaliće, i ti ćeš biti ljut. A to nesvesno uopšte

nije ni znalo za tvoju odluku, i to nesvesno ostaje aktivna sila.

Svesni um nije aktivan, on samo misli. On je mislilac; nije činitelj. Dakle, šta se mora učiniti? Samo misleći svesno da je nešto pogrešno nećeš to zaustaviti. Moraćeš raditi na disciplini, a kroz disciplinu će to svesno znanje prodreti u nesvesno poput strijele.

Kroz disciplinu, kroz *jogu*, kroz praksu meditacije, svesna odluka će dopreti do nesvesnog. A kada dopre do nesvesnog, samo tada će biti od neke koristi. Inače ćeš nastaviti misliti o nečemu, a napravićeš upravo suprotno.

Sv. Augustin je rekao da "Što god znam da je dobro - i uvek mislim da ću napraviti tako - kad se ukaže prilika da tako postupim, uvek ću napraviti što god je pogrešno." To je ljudska dilema.

A *joga* je put za premošćavanje svesnog i nesvesnog. I kada zađemo

dublje u disciplinu shvatićeš kako se to može postići. To se može postići. Dakle, ne oslanjaj se na svesno, ono je neaktivno. Nesvesno je aktivno. Promeni nesvesno; samo onda će tvoj život imati drugačiji smisao. Inače ćeš biti u još većoj bedi.

Misleći jedno, a radeći nešto drugo, stalno ćeš stvarati kaos - i malo-pomalo izgubićeš samopouzdanje. Malo-pomalo osećaćeš da si apsolutno nesposoban, impotentan, da ne možeš ništa učiniti. Pojaviće se samooptuživanje. Osećaćeš krivicu. A krivica je jedini greh.

STALNA UNUTARNJA PRAKSA

31. decembar 1973.

I, 12: *abhyasavayragyabhyam tannirodhah.*

Vežbanje i [duševna] pročišćenost vode ka toj umirenosti (*nirodha*) [o kojoj je prethodno bilo reči u YS, I, 2].

I, 13: *tatra sthitau yatno 'bhyasah.*

Napor da se tu [u umirenosti čovek] ustali jeste [ono što suštinski određuje] »vežbanje« (*abhyasa*).

I, 14: *satudirghakalanairantaryasatka rasevito drdhabhumih.*

Ovo [vežbanje] pak postaje efikasno ukoliko se kroz dugi period, neprekidno i sa pažnjom obavlja.

Čovek nije samo njegov svesni um. On ima takođe devet puta više od svesnog, nesvesni sloj uma. Ne samo to, čovek ima telo, *soma*, u kome njegov um prebiva. Telo je apsolutno nesvesno. Ono deluje pretežno nevoljno. Samo površina tela jeste voljna. Unutrašnji izvori su nehوتيčni, ne možete učiniti ništa oko njih. Vaša volja nije delotvorna.²²

Ovaj obrazac ljudske egzistencije treba da se razume pre nego što čovek uđe u sebe. A razumevanje ne treba da ostane samo intelektualno. Ono mora ići dublje. Ono mora prodrati u nesvesne slojeve; ono mora dopreti do celog tela.

Otuda važnost *abhyase* - konstantne unutrašnje prakse. Ove dve reči su vrlo značajne; *abhyasa* i *vairagya*. *Abhyasa* označava nepre-

---

²² Podela nervnog sistema na autonomni i periferni.

kidnu unutrašnju praksu, a *vairagya* označava nevezanost, beželjnost. Sledeće Patanjđalijeve *sutre* bave se s ova dva značajna koncepta, ali pre nego što uđemo u *sutre*, onaj obrazac ljudske ličnosti, koji nije potpuno intelektualan, treba biti čvrsto shvaćen.

Da je on samo intelekt, ne bi bilo potrebe za *abhyasom* - konstantnim, ponavljanjem napora. Vi možete razumeti odmah sve, ako je to racionalno, kroz um, ali samo to razumevanje neće delovati. Možete razumeti lako da je ljutnja rđava, otrovna, ali ovo razumevanje nije dovoljno za ljutnju da vas ostavi, da iščezne. Uprkos vašem razumevanju ljutnja će se nastaviti, jer ljutnja opstaje u mnogim slojevima našeg nesvesnog uma - ne samo u umu, nego i vašem telu takođe.

Telo ne možete razumeti samo pomoću verbalne komunikacije. Samo vaša glava može razumeti, ali

telo ostaje nedirnuto. A dok razumevanje ne dopre do samog korena tela, ne možete biti preobraženi. Ostaćete isti. Vaše ideje mogu nastaviti da se menjaju, ali vaša ličnost će ostati ista. Onda će se novi konflikt pojaviti. Bićete u većem nemiru nego ikada, jer sada možete znati šta je pogrešno a i dalje istrajavate da činite to; nastavljate da radite to.

Stvoren je osećaj krivice i osude sebe samoga. Počinjete da mrzite sebe, počinjete da mislite o sebi kao grešniku. A što više razumete, više osuda raste, jer vidite kako je to teško, gotovo nemoguće, da promenite sebe.

Joga ne veruje u intelektualno razumevanje. Ona veruje u telesno razumevanje, u totalno razumevanje u kome je vaša celovitost uključena. Ne samo da se menjate u svojoj glavi, već se duboki izvori vašeg bića takođe menjaju.

Kako oni mogu da se menjaju? Konstantno ponavljanje posebne prakse postaje nevoljno. Ako sprovodite određenu praksu konstantno - samo ponavljajući je neprekidno ubrzo to ispada iz svesti, doseže nesvesno i postaje deo nesvesnog. Jednom kada postane deo nesvesnog, to započinje da funkcioniše iz tog dubljeg izvora.

Sve može postati nesvesno ako nastavljate da ponavljate to neprekidno. Na primer, vaše ime je ponavljano tako neprekidno od vašeg detinjstva. Sada ono nije deo svesnog, ono je postalo deo nesvesnog. Vi možda spavate sa sto osoba u sobi, a ako neko dođe i pozove "Ram, je li Ram tu?" devedeset devet osoba koje nisu povezane s imenom nastaviće da spavaju. Njima to neće smetati. Ali osoba koja nosi ime "Ram" iznenada će pitati: "Ko me zove? Zašto mi smetate u spavanju?"

Čak i u spavanju on zna da je njegovo ime Ram. Kako je to ime doseglo tako duboko? Samo pomoću neprestanog ponavljanja. Svako ponavlja svoje ime, svako poziva sebe, predstavlja sebe. Neprekidna upotreba. Sada to nije svesno. To je dospelo do nesvesnog.

Jezik, vaš maternji jezik, postaje deo nesvesnog. Sve što još naučite kasnije nikada neće biti tako nesvesno; to će ostati svesno. Zbog toga će vaš nesvesni jezik neprekidno uticati da vaš svesni jezik.

Ako Nemač govori engleski, to je drugačije; ako Francuz govori engleski, to je različito; ako Indijac govori engleski, to je različito. Razlika nije u engleskom, razlika je u njihovim unutarnjim obrascima. Francuz ima različit obrazac - nesvesni uzorak. To utiče. Tako, sve što naučite kasnije biće pogođeno vašim maternjim jezikom. Ako padnete u

nesvesno stanje, onda samo vaš maternji jezik može prodreti.

Sećam se jednog od mojih prijatelja koji je bio maharashtrian.²³ Bio je u Nemačkoj dvadeset godina, ili čak više. Potpuno je zaboravio svoj vlastiti maternji jezik, *marathi*. Nije mogao da ga čita, nije mogao da govori na njemu. Svesno, jezik je bio potpuno zaboravljen zato što nije korišćen.

Onda se razboleo. I u toj bolesti on bi postao nesvestan. Kad god bi postao nesvestan, potpuno različit tip ličnosti se ispoljavao. Počeo bi da se ponaša na drugačiji način. U svom nesvesnom stanju izgovarao bi reči iz *marathia*, ne iz nemačkog. Kada je bio nesvestan, onda bi izgovarao reči koje su iz *marathi* jezika. A posle nesvesti, kada bi se vratio natrag u svesnost, za nekoliko trenutaka ne bi mogao da razume nemački.

---

²³ Stanovnik Maharaštra države u Indiji.

Konstantno ponavljanje u detinjstvu ide dublje jer dete nema pravu svesnost. Ono ima više nesvesnog vrlo blizu površine; sve ulazi u nesvesno. Kako ono uči, kako postaje više obrazovano, svesnost će postati deblji sloj - onda sve manje i manje prodire prema nesvesnom.

Psiholozi kažu da se gotovo pedeset posto vašeg učenja obavlja do sedme godine. U sedmoj godini vašeg detinjstva, vi ste gotovo upoznali polovinu stvari koje ćete ikada znati. Pola vašeg obrazovanja je završeno, a ta polovina će postati osnova. Dakle sve drugo će biti samo nadograđeno na tome. I ti dublji obrasci će ostati iz detinjstva.

Zbog toga moderna psihologija, moderna psihoanaliza, psihijatrija, svi pokušavaju da prodru u vaše detinjstvo, jer ako ste mentalno bolesni, seme negde treba da se nađe u vašem detinjstvu - ne u sadašnjosti. Obrazac mora biti lociran tamo u

detinjstvu. Jednom kada je duboki obrazac lociran, onda nešto može da se uradi i možete biti preobraženi.

Ali kako prodreti dotle? *Joga* ima metodu. Metoda se naziva *abhyasa*. *Abhyasa* označava konstantnu, ponavljajuću praksu određene stvari. Zašto, kroz ponavljanje, nešto postaje nesvesno? Ima nekoliko razloga za to.

Ako želite da naučite nešto, moraćete to da ponavljate. Zašto? Ako pročitate pesmu samo jednom, zapamtićete nekoliko reči tu i tamo; ali ako je pročitate dva puta, tri puta, mnogo više puta, onda možete zapamtiti redove, strofe. Ako ponovite sto puta, onda je možete zapamtiti kao celu. Ako je ponovite čak i više, onda ona može da se nastavi, istraje u vašem pamćenju godinama. Nećete moći da je zaboravite.

Šta se dešava? Kada ponavljate određenu stvar, što je više ponavljate, više se urezuje u moždane ćelije.

Neprekidno ponavljanje je kao konstantno udaranje čekićem. Onda se to urezuje. To postane deo vaših moždanih ćelija. A što više postane deo vaših moždanih ćelija, manje svesnosti je potrebno. Vaša svesnost može da ode; sada ona nije potrebna.

Dakle, šta god naučite duboko, za to ne treba da budete svesni. U početku, ako učite vožnju, kako da vozite kola, onda je to konstantan napor. Zbog toga ima tako mnogo nevolja, jer morate biti oprezni neprekidno, a ima tako mnogo stvari da ih se bude svestan - put, saobraćaj, mehanizam, volan, pedala za gas, kočnice, i sve drugo, kao i saobraćajna pravila na putu. Morate neprekidno biti svesni svega. Dakle tako ste mnogo angažovani u tome da to postaje teško, to postaje veoma naporno.

Ali ubrzo, vi moći ćete kompletno da zaboravite sve. Vozićete, a vožnja će postati nesvesna. Nije potrebno da unosite svoj um u to, može-

te nastaviti da mislite šta god želite, možete da budete gde god želite, a kola ćete voziti nesvesno. Sada je vaše telo to naučilo. Sada čitav mehanizam zna to. To je postalo jedno nesvesno učenje.

Kad god nešto postane tako duboko da ne treba da budete svesni o tome, to pada u nesvesno. A jednom kada stvar padne u nesvesno, to će započeti da menja vaše biće, vaš život, vaš karakter. I promena će biti sada nenaporna; ne treba da se brinete o tome. Jednostavno ćete se kretati u pravcu gde vas nesvesno vodi.

Joga je radila vrlo mnogo na *abhyasi*, na konstantnom ponavljanju. Ovo konstantno ponavljanje je potrebno samo da bi dovelo vaše nesvesno u rad. A kada nesvesno počne da funkcioniše, vi ste spokojni. Nikakav napor nije potreban; stvari postaju prirodne. Kaže se u starim spisima da mudrac nije onaj koji ima dobar karakter, jer čak i ta

svesnost pokazuje da "protiv" još postoji, suprotnost još postoji. Mudrac je čovek koji ne može činiti loše, ne može misliti o tome. Dobrota je postala nesvesna; postala je kao disanje. Šta god da on uradi to će biti dobro. To je postalo tako duboko u njegovom biću da nikakav napor nije potreban. To je postalo njegov život. Tako da ne možete reći mudracu da je on dobar čovek. On ne zna šta je dobro, šta je loše. Sada ne postoji konflikt. Dobro je prodrlo tako duboko da ne postoji potreba da se bude svestan toga.

Ako ste svesni o vašoj dobroti, rđavost još postoji uporedo. I postoji stalna borba. I svaki put kada morate da se pokrenete u akciju, morate izabrati: "Moram činiti dobro; ne smem činiti rđavo." I ovaj izbor će biti veliki nemir, konstantno unutrašnje nasilje, unutrašnji rat. Ako konflikt postoji, ne možete se osećati opušteno, kao kod kuće.

Sada ćemo ući u *sutru*. Prestajanje uma jeste *joga*, ali kako može um, i njegove modifikacije, da prestanu?

Njihov prekid nastaje pomoću trajne unutarnje prakse i nevezivanja.

Dve stvari - kako um može da prestane sa svim svojim modifikacijama: jedna - *abhyasa*, istrajna unutarnja praksa, a druga - nevezivanje. Nevezivanje će stvoriti situaciju, uporna praksa je tehnika koja se koristi u toj situaciji. Pokušajte da razumete oboje.

Šta god da radite, vi radite jer imate određene želje. A ove želje mogu biti ispunjene samo činjenjem određenih stvari. Dok ove želje ne budu odbačene, vaše aktivnosti ne mogu biti odbačene. Vi imate neko ulaganje u ovim aktivnostima, u ovim akcijama. Ovo je jedna od nedoumica ljudskog karaktera i

uma, da možete želeti da zaustavite određene akcije jer vas one vode u nevolju.

Ali zašto ih činite? Vi ih činite jer imate određene želje, a ove želje ne mogu biti ispunjene bez njihovog izvođenja. Dakle ovo su dve stvari. Jedna, vi morate činiti određene stvari. Na primer, ljutnja. Zašto postajete ljuti? Vi postajete ljuti samo kada negde, na neki način, neko stvara prepreku. Nameravate postići nešto, a neko stvori prepreku. Vaša želja je ometena. Vi postajete ljuti.

Možete postati ljuti čak i na stvari. Ako se krećete, i pokušavate da stignete negde odmah, a stolica vam se nađe na putu, vi se naljutite na stolicu. Pokušavate da otključate vrata, a ključ ne radi, postanete ljuti na vrata. To je apsurdno, jer ljutiti se na stvar jeste besmislica. Sve što stvara bilo koju vrstu prepreke stvara ljutnju.

Imate želju da dosegnete, da uradite, da postignete nešto. Ko god se ispreči na putu do vaše želje izgleda da je vaš neprijatelj. Želite da ga uništite. To je ono što znači ljutnja: želite da uništite prepreke. Inače ljutnja vodi do nevolje; ljutnja postaje jedno oboljenje. Stoga ne želite da budete ljuti.

Ali kako možete odbaciti ljutnju ako imate željene ciljeve? Ako imate želje i ciljeve, onda ljutnja je obavezna da bude tu, jer život je složen, vi niste sami ovde na ovoj zemlji. Milioni i milioni se bore za svoje vlastite želje, oni se ukrštaju jedni s drugima, dolaze jedni drugima na stazu. Ako imate želje, onda je nužno da ljutnja bude tu, frustracija će obavezno biti tu, nasilje će nužno biti tu. I sve što dođe na vašu stazu, vaš um će misliti da uništi.

Ovaj odnos prema uništenju prepreka jeste ljutnja. Zato što ljutnja stvara nevolju, želite da ne budete

ljuti. Ali samo želeći da ne budete ljuti neće biti od velike pomoći jer ljutnja je deo većeg obrasca - od uma koji želi, uma koji ima ciljeve, uma koji želi da stigne negde. Ne možete odbaciti ljutnju.

Dakle, problem je u želji. S njom je odbačeno pola mogućnosti ljutnje; osnova je odbačena. Ali onda također nije nužno da će sva ljutnja da iščezne, jer ste bili ljuti milionima godina. Ona je postala duboko ukorenjena navika.

Možete odbaciti želje, ali ljutnja će još doleteti. Ona neće biti tako snažna, ali će istrajati jer sada je navika. Postala je nesvesna navika. Tokom mnogo, mnogo života vi ste je nosili. Ona je postala vaše nasleđstvo. Ona je u vašim ćelijama; telo ju je preuzelo. Ona je sada hemijska i fiziološka. Samo vašim odbacivanjem svojih želja vaše telo neće promeniti svoj obrazac. Obrazac je vrlo

star. Moraćete da promenite i ovaj obrazac.

Za tu promenu biće potrebna ponavljajuća praksa. Da se promeni unutrašnji mehanizam, ponavljajuća praksa će biti potrebna - preuslovljavanje čitavog obrasca telo-um. Ali ovo je moguće samo ako ste odbacili željenje.

Pogledajte to s druge tačke gledišta. Jedan čovek je došao kod mene i rekao: "Ne želim da budem žalostan, ali sam uvek tužan i snužden. Ponekad ne mogu čak ni da osetim razlog zašto sam tužan, ali jesam tužan. Nema vidljivog uzroka, ništa na šta mogu tačno pokazati da je razlog. Izgleda da je da je to postalo moj stil da budem tužan. Ne sećam se", rekao je, "da li sam ikada bio srećan. Ne želim da budem tužan, to je teret. Sad sam najnesrećnija osoba. Zaista, kako mogu to odbaciti?"

Tako sam ga pitao: "Jesi li nešto uložio u svoju ožalošćenost?" On je

rekao: "Zašto bih imao bilo kakvo ulaganje?" Ali jeste. Znao sam dobro tu osobu. Znao sam ga mnogo godina, ali on nije bio svestan da postoji neko stečeno interesovanje u tome. Tako, želeo je da odbaci žalost, ali nije bio svestan zašto tuga postoji. On je smatrao da su to neki drugi razlozi koje nije mogao da poveže.

Njemu treba ljubav, ali da bi bio voljen... Ako vam treba ljubav treba da budete zaljubljeni. Ako tražite ljubav, treba da date ljubav, i treba da date više nego što možete tražiti. Ali on je tvrdica, on ne može dati ljubav. Davanje je nemoguće, on ne može dati ništa. Samo od reči "davanje", on će se stegnuti u sebi. On može samo da uzima; on ne može da daje. On je zatvoren kada je davanje u pitanju.

Ali bez ljubavi ne možete cvetati. Bez ljubavi ne možete postići nikakvu radost; ne možete biti srećni. A on ne može voleti jer ljubav

izgleda kao davanje nečega. To je davanje, davanje svega što imate, i vašeg bića, takođe. On ne može dati ljubav, on ne može primiti ljubav. Onda šta da radi? Inače on žarko žudi, kao što svako žarko žudi za ljubavlju. To je osnovna potreba baš kao hrana. Bez hrane telo će umreti, a bez ljubavi vaša duša će se stegnuti. To je neminovno.

Onda je on stvorio zamenu, a ta zamena je saosećanje. On ne može dobiti ljubav jer ne može dati ljubav, ali može dobiti saučešće. Saučešće je siromašna zamena za ljubav. Stoga je on žalostan. Kada je on tužan ljudi mu daju saučešće. Ko god mu dođe ima saosećanje jer on uvek plače i zapomaže. Njegovo raspoloženje je uvek kao kod vrlo nesrećnog čoveka. Ali on uživa! Kada god mu pružite saosećanje on uživa u tome. On postaje više nesrećan, jer što je više nesrećan, više može dobiti saosećanja.

Stoga sam mu ja rekao: "Vi imate određeno ulaganje u vašu žalost. Ovaj ceo obrazac, samo žalost ne može se odbaciti. Ona je ukorenjena negde drugde. Prestanite da tražite saosećanje. Možete prestati da tražite saosećanje samo kada započnete da dajete ljubav, jer to je zame-na. A jednom kada započnete da dajete ljubav, ljubav će vam se dogoditi. Onda ćete biti srećni. Onda je stvoren različit obrazac."

Čuo sam: čovek je ušao u jedan auto-park. Bio je u vrlo smešnom položaju. Izgledalo je skoro nemoguće kako je hodao, jer se bio pogurio kao da vozi auto. Ruke su mu se na nekom nevidljivom volanu pokretale, a noga na nevidljivom gasu; a on je hodao. A to je bilo tako teško, skoro nemoguće, kako je on hodao. Gomila se sakupila tu. On je radio nešto nemoguće. Oni su pitali pratioca: "Šta se dešava? Šta ovaj čovek radi?"

Taj pratilac je rekao: "Ne pitaj glasno. Čovek je u svojim prošlim voljenim kolima. Bio je jedan od najboljih vozača. On je čak dobio nacionalnu nagradu na auto trkama. Ali sada, usled nekog mentalnog nedostataka, on se srozao. Nije mu dozvoljeno da vozi kola, što mu je inače baš stari hobi."

Iz gomile su rekli: "Ako znate to, onda zašto mu to ne kažete, kažite mu: "Nemate auto, šta radite ovde?" Čovek je odgovorio: "To je ono zbog čega ja kažem: "Ne govorite naglas." Ja ne mogu to učiniti, jer mi on daje jedan rupi dnevno da operem kola. Zato mu ne mogu to reći: "Vi nemate kola". On će parkirati kola, a onda ću ih ja oprati."

To ulaganje od jednog rupija, stečena korist, postoji. Imate mnogo stečenih koristi u vašoj nevolji takođe, u vašem bolu takođe, u vašoj bolesti takođe. A stalno govorite: "Mi ne želimo to. Mi ne želimo da bude-

mo ljuti, ne želimo da budemo ovo i ono." Ali dok ne dođete do uvida kako su se sve te stvari dogodile vama, dok ne uvidite ceo obrazac, ništa se ne može promeniti.

Najdublji obrazac uma je želja. Vi ste ono što jeste jer imate određene želje, grupu želja. Patanjđali kaže: "Prva stvar je nevezivanje." Odbacite sve želje; ne budite vezani. A onda, *abhyasa*.

Na primer, neko dođe kod mene i kaže: "Ne želim da sakupljam više masti u svom telu, ali nastavljam da jedem. Ja želim da prestanem, ali nastavljam da jedem."

Željenje je površinsko. Postoji obrazac unutra, zašto on jede više i više. Čak i ako prestane za nekoliko dana, onda opet s više ukusa on jede. I on će sakupiti veću težinu nego što je izgubio kroz nekoliko dana posta ili dijete. A to se dešavalo neprekidno, godinama. To nije pitanje da se jede manje. Zašto on jede više? Telu

to ne treba, onda negde u umu hrana je postala zamena za nešto.

On se možda boji smrti. Ljudi koji se boje smrti jedu više jer jedenje izgleda da je osnova života. Što više jedete više živite. Ovo je aritmetika u njihovom umu. Jer ako ne jedete vi umirete. Dakle ne jedenje je ekvivalentno smrti, a više jedenja je ekvivalentno sa više života. Dakle, ako se bojite smrti vi ćete jesti više, ili ako vas niko ne voli vi ćete jesti više.

Hrana može postati zamena za ljubav, jer dete u početku, dolazi do toga da poveže hranu i ljubav. Prva stvar za koju će dete biti svesno jeste majka, hrane od majke i ljubavi od majke. Ljubav i hrana ulaze u njegovu svest istovremeno. A kad god majka voli, ona daje više mleka. Dojka se daje srećno. Ali kad god je majka ljuta, nije milostiva, ona otrgne dojku.

Hrana se uklanja kad god majka ne voli; hrana se daje kad god ona

voli. Ljubav i hrana postaju jedno. U umu, u dečjem umu, oni postaju udruženi. Tako, kad god dete dobije više ljubavi, ono će smanjiti svoju hranu, jer ljubavi je toliko mnogo da hrana nije nužna. Kad god nema ljubavi, ono će jesti više jer ravnoteža mora da se održava. Ako uopšte nema ljubavi, onda će ono samo puniti svoj stomak.

Možete biti iznenađeni - kad god su dve osobe u ljubavi, one izgube debljinu. Zbog toga devojke postaju deblje onog momenta kada se udaju. Kada je ljubav utvrđena brakom, započinju da se debljaju jer ljubav i svet ljubavi je, na neki način, okončan.

U zemljama gde više preovlađuju razvodi, žene pokazuju bolje figure. U zemljama gde razvodi nisu rasprostranjeni, žene ne brinu o svojim figurama, jer ako je razvod moguć onda će žena morati da nađe nove ljubavnike i svesno ističe svoju

figuru. Traganje za ljubavlju pomaže telesnoj pojavi. Kada je ljubav utvrđena, ona je dovršena u životu. Ne treba da brinete o telu; ne treba uopšte da brinete o njemu.

Dakle, ova osoba se možda boji smrti; možda ona nije u nekoj dubokoj, intimnoj ljubavi s nekim. A ovo dvoje su opet povezani. Ako ste u dubokoj ljubavi, vi se ne bojite smrti. Ljubav je tako ispunjavajuća da ne brinete šta će se dogoditi u budućnosti. Ljubav sama je ispunjenje. Čak i ako smrt dođe, ona može biti dobrodošla. Ali ako niste u ljubavi, onda smrt kreira strah; jer vi niste čak ni voleli još, a smrt se približava. Smrt će se desiti i više neće biti vremena i nema budućnosti posle nje.

Ako ne postoji ljubav, straha od smrti će biti više. Ako ima ljubavi, manje je straha od smrti. Ako ima potpune ljubavi, smrt potpuno iščezava. Ovo je sve povezano unutra. Čak i vrlo jednostavne stvari su

duboko ukorenjene u većim obrascima.

Mula Nasrudin je jednom stajao ispred svog veterinara sa psom i insistirao je: "Isecite rep mom psu." Doktor je rekao: "Ali zašto, Nasrudine? Ako isečem rep vašem psu, ovaj lepi pas će biti upropašćen. Izgledaće ružno. Zašto zahtevaš to?" Nasrudin je rekao: "Među nama, ne kažite to nikome, želim odseći psu rep jer moja tašta će uskoro doći a ja ne želim nikakav znak dobrodošlice u mojoj kući. Uklonio sam sve. Samo ovaj pas je ostao, on može izraziti dobrodošlicu mojoj tašti."

Čak i pseći rep ima veći obrazac od mnogih uzajamnih odnosa. Ako Mula Nasrudin ne može da izrazi dobrodošlicu svojoj tašti čak ni kroz svog pasa, on ne može biti u ljubavi sa svojom ženom; to je nemoguće. Ako ste u ljubavi sa svojom suprugom, iskazaćete dobrodošlicu i svojoj tašti. Bićete ljubazni prema njoj.

Jednostavne stvari na površini duboko su ukorenjene u kompleksnim stvarima, i sve je međusobno zavisno. Dakle, samom promenom mišljenja, ništa se ne menja. Dok vi ne odete do kompleksnog obrasca, oslobodite ga uslovljavanja, dovedete ga red, stvorite nov obrazac, samo onda novi život može nastati iz toga. Dakle, ove dve stvari treba da se obave: nevezivanje, i nevezivanje što se tiče svega.

To ne znači da treba da prestanete da uživate. Ovo pogrešno razumevanje je postojalo, a *joga* je pogrešno interpretirana na mnogo načina. U jednom od njih - izgleda da *joga* kaže da vi umirete za život jer nevezivanje znači da vi ne želite ništa. Ako ne želite ništa, niste vezani ni uz šta, ako ne volite ništa, onda ćete biti samo mrtav leš. Ne, to nije značenje.

Nevezivanje znači da ne budete zavisni ni od čega, da ne činite svoj

život i sreću zavisnim ni od čega. Davanje prednosti je u redu, vezivanja nije u redu. Kada ja kažem davanje prednosti je u redu, mislim da možete davati nečemu prednost, morate davati prvenstvo. Ako su mnoge osobe prisutne, možete voleti nekoga, možete odabrati nekog, možete biti prijatelj s nekim. Dajte prvenstvo nekome, ali ne budite vezani.

Koja je razlika? Ako budete vezani, onda to postaje jedna opsesija. Ako osoba nije tu, vi ste nesrećni. Ako je osoba odsutna, vi ste u patnji. A vezanost je takva bolest da ako osoba nije tu vi ste u nevolji, a ako je osoba prisutna vi ste ravnodušni. Tada je to u redu, to je prihvatljivo. Ako je osoba tu, onda je u redu - ništa više od toga. Ako osoba nije tu, onda ste u patnji. To je vezanost.

Davanje prvenstva je upravo suprotno. Ako osoba nije tu, vi ste u redu; ako je osoba tu, vi se osećate

srećnim, zahvalnim. Ako je osoba tu vi ne prihvatate to ravnodušno. Vi ste srećni, uživajte u tome, slavite to. Ako osoba nije tu, vi ste u redu. Vi ne zahtevate, niste opsednuti. Vi takođe možete biti sami i srećni. Više biste voleli da je osoba tu, ali to nije opsesija.

Davanje prednosti je dobro, vezivanje je bolest. Čovek koji živi sa davanjem prednosti živi život u dubokoj sreći. Ne možete ga učiniti nesrećnim. Možete ga samo učiniti srećnim, više srećnim. Ali ne možete ga učiniti nesrećnim. A osobu koja živi s vezanošću ne možete učiniti srećnom, možete je učiniti samo više nesrećnom. I vi znate ovo, znate ovo vrlo dobro. Ako je vaš prijatelj tu, vi mnogo ne uživajte; ako prijatelj nije tu, nedostaje vam mnogo.

Upravo je pre nekoliko dana došla kod mene devojka. Videla me pre mesec dana sa svojim momkom. Stalno su se međusobno tukli, da je

to postalo samo jedna bolest, pa sam im rekao da se razdvoje na nekoliko sedmica. Rekli su mi da im je nemoguće da žive zajedno, pa sam ih poslao daleko odvojeno.

Tako je devojka bila ovde za badnje večer, i ona je rekla: "Ova dva meseca, mnogo mi je nedostajao moj momak! Stalno mislim na njega. Čak i u mojim snovima počeo je da se javlja. Nikada se to ranije nije događalo. Kada smo bili zajedno, nikada ga nisam videla u snovima. U snovima sam vodila ljubav s drugim muškarcem. Ali sada, stalno mi je u snovima moj momak. Dozvoli nam sada da živimo zajedno."

Onda sam joj rekao: "Što se mene tiče, možete živeti opet zajedno. Ali seti se da ste živeli zajedno upravo pre dva meseca i da nikada niste bili srećni."

Vežanost je bolest. Kada ste zajedno, vi niste srećni. Ako imate bogatstvo vi niste srećni. Bićete nes-

rećni ako ste siromašni. Ako ste zdravi, vi nikada ne osećate zahvalnost. Ako ste zdravi, nikada ne osećate zahvalnost za egzistenciju. Ali ako ste bolesni vi proklinjete ceo život i egzistenciju. Sve je beznačajno, i ne postoji Bog.

Čak i obična glavobolja je dovoljna da izbriše sve bogove. Ali kada ste srećni i zdravi, nikada se ne setite da odete u crkvu ili hram samo da se zahvalite: "Ja sam srećan i zdrav, a nisam to zaslužio. Ovo su jednostavno darovi od tebe."

Mula Nasrudin je jednom pao u reku, i skoro da se udavio. On nije bio religiozan čovek, ali iznenada, na ivici smrti, on je zavapio: "Alahu, Bože, molim te spasi me, i od danas, moliću se i činiću sve što je zapisano u spisima."

Dok je izgovarao "Bože, pomoz mi," uhvatio se za granu koja je visila iznad reke. Dok je grabio i išao prema sigurnom, osetio je opuštenost i

rekao: "Sada je uredu. Sada ne treba da brineš." Opet je rekao Bogu: "Sada ne treba da brineš. Sada sam siguran." Iznenada se grana slomila i on je opet pao. Tako da je rekao: "Ne možeš li da prihvatiš prostu šalu?"

Inače, tako se kreću naši umovi. Vezanost će vas učiniti više i više jadnim, ono što ste slobodno izabrali će vas učiniti sve srećnijim i srećnijim. Patanjđali je protiv vezanosti, nije protiv onog što se više voli. Ako hrana po vašoj sklonosti nije dostupna, onda ćete odabrati drugu hranu i bićete srećni, jer ćete znati da prva nije dostupna, šta god je dostupno treba u tome da se uživa. Nećete plakati i zapomagati. Prihvatićete život kakav vam se dešava.

Ali osoba koja je stalno vezana uz sve, nikada ne uživa ni u čemu i nikada ne postiže cilj. Čitav život postaje neprekidna patnja. Ako niste vezani, vi ste slobodni; imate mnogo energije; ne zavisite ni od čega. Vi ste

nezavisni, a ova energija može da se premesti u unutrašnji napor. To može da postane praksa. To može postati *abhyasa*. Šta je *abhyasa*? *Abhyasa* je borba sa starim obrascem navike. Svaka religija je razvila mnoge vežbe, ali osnova je ova Patanjđalijeva *sutra*.

Na primer, kad god nastaje ljutnja, naćinite stalnom praksom da pre ulaska u ljutnju uzmete pet dubokih udisaja. Jednostavna praksa, oćevidno uopšte nije povezana sa ljutnjom. Svakoga to može nasmejati, "Kako će to pomoći?" Ali to će pomoći. Kad god osetite da ljutnja dolazi, pre nego što je izrazite, uzmite pet dubokih udisaja i izdisaja.

Šta će to ućiniti? To će ućiniti mnogo stvari. Ljutnje može biti samo ako ste nesvesni, a ovo je sves-tan napor. Upravo pre nego što se naljutite svesno udahnite i izdahnite pet puta. Ovo će ućiniti vaš um živahnim, opreznim, a sa oprežnošću

Ljutnja ne može ući. To neće samo učiniti vaš um živahnim, učiniće takođe i vaše telo živahnim, jer sa više kiseonika u telu, telo je živahnije. U ovom živahnom momentu, iznenada ćete osetiti da je ljutnja iščezla.

Drugo, vaš um može biti samo na jedno usmeren. Um ne može misliti o dve stvari istovremeno; to je nemoguće za um. On se može menjati od jedne do druge stvari vrlo brzo, ali ne možete imati dve stvari zajedno u umu istovremeno. Jedna stvar u jednom trenutku. Um ima vrlo uzan prozor, samo jedna stvar u jednom vremenu. Tako ako je ljutnja tu, ljutnja je tu. Ako vi udahnete i izdahnete pet puta, neočekivano um je usmeren na disanje. On se odvratio. Sada se kreće u različitom pravcu. Čak i ako se preselite ponovo na ljutnju, ne možete biti isto ljuti opet jer važnost je izgubljena.

Gurđijev kaže: "Kada je moj otac umirao, rekao mi je da zapamtim samo jednu stvar: "Kad god si ljut, sačekaj dvadeset četiri sata, a onda učini šta god želiš. Čak i ako želiš da ubiješ, idi i ubij, ali čekaj za dvadeset četiri sata."

Dvadeset četiri sata je previše, dvadeset četiri sekunde će delovati. Samo čekanje vas promeni. Energija koja je tekla prema ljutnji uzela je novi pravac. To je ista energija. Ona može postati ljutnja, ona može postati saosećanje. Samo joj pružite priliku.

Tako stari spisi kažu: "Ako dobra misao dođe u tvoj um, nemojte je odgađati; delujte odmah. A ako rđava misao dođe u vaš um, odložite je; nikada ne delujte odmah." Ali mi smo vrlo lukavi i promućurni, mi mislimo. Kad god dobra misao dođe, mi je odgodimo.

Mark Tven je pisao u svojim memoarima da je slušao sveštenika

u crkvi deset minuta. Predavanje je bilo divno, i on je mislio u svom umu: "Danas ću dati donaciju od deset dolara. Sveštenik je divan. Crkva mora da se pomogne!" Odlučio se da pokloni deset dolara posle predavanja. Posle deset minuta je počeo da misli da bi deset dolara bilo previše, pet će biti dovoljno. Posle još deset minuta je mislio: "Ovaj čovek čak ne vredi ni pet."

On više nije slušao. Brinuo je o svojih deset dolara. Nije nikome govorio, ali sada ubeđuje sebe da je ovo previše. Vremenom je rekao: "Predavanje se završilo, odlučio sam da ne dam ništa. A kada je čovek došao blizu mene da uzme priloge, dok se kretao, pomislio sam da uzmem nekoliko dolara i pobegnem iz crkve!"

Um se stalno menja. On nika-da nije statičan, on je tok. Ako je nešto rđavo tu, sačekajte malo. Ne možete pričvrstiti um, um je tok.

Samo čekajte! Samo sačekajte malo, i nećete biti sposobni da učinite zlo. Ako je tu neko dobro i želite da ga učinite, učinite to odmah jer um se menja, posle nekoliko minuta nećete biti sposobni to da učinite. Dakle ako je to delo ljubavi, ne odlažite ga. Ako je nešto nasilno ili destruktivno, odgodite to malo.

Ako ljutnja dođe, odložite je makar za nekoliko udisaja, i nećete biti sposobni da je iskažete. Onda ste slobodni da delujete. Nastavite neprekidno. To postaje navika; ne treba da mislite. Onog momenta kada ljutnja uđe, odmah vaš mehanizam započinje da diše brzo, duboko. Za manje od jedne godine postaće vam apsolutno nemoguće da budete ljuti. Nećete biti sposobni da budete ljuti.

Bilo koja praksa, bilo koji svesni napor, može promeniti vaše stare obrasce. A to nije posao koji se može obaviti odmah; to će tražiti vreme - jer ste stvorili vaš obrazac navika u

mnogim, mnogim životima. Čak ni u jednom životu vi ne možete prominiti to - to je previše rano.

Moji *sannyasini* mi dolaze i kažu: "Kada će se to dogoditi?" a ja kažem: "Ubrzo." A oni kažu: "Šta mislite pod vašim "uskoro", jer ste nam godinama govorili "uskoro"?"

Čak i u jednom životu se to dešava - to je ubrzo. Kad god se to dogodi, to se desilo pre njegovog vremena jer ste vi stvorili ovaj obrazac u tako mnogo života. To treba da bude uništeno, osveženo. Stoga u bilo koje vreme, u bilo kom životu, to nije prekasno.

Njihov prekid nastaje uz pomoć trajnog unutrašnjeg napora i nevezivanja.

Od ovo dvoje, abhyasa unutrašnja praksa je napor da se bude čvrsto utvrđen u sebi samom.

Suština *abhyase* je da se bude usredišten u sebi. Šta god da se dogodi, ne treba odmah da se uzbuđujete i reagujete. Prvo treba da budete usredišteni u sebi, iz te usredsređenosti da posmatrate okolo i onda odlučite.

Neko vas uvredi i vi ste povučeni njegovom uvredom. Vi ste uzbuđeni bez savetovanja sa svojim centrom. Čak i bez vraćanja do centra ni za jedan trenutak, vi ste uzbuđeni.

Abhyasa označava unutrašnju praksu. Svesni napor znači: "Pre nego što se pokrenem van, moram se pokrenuti unutra. Prvo kretanje mora biti prema mom centru; prvo moram biti u kontaktu sa svojim centrom. Tamo, usredišten, pogledaću situaciju i onda odlučiti." A ovo je tako ogroman, tako preobražavajući fenomen. Jednom kada ste usredišteni unutra, cela stvar izgleda drugačija; perspektiva se promenila. To

možda neće izgledati kao uvreda. Čovek može samo da izgleda glup. Ili, ako ste stvarno usredišteni, vi ćete saznati da je on u pravu. "To nije uvreda. Nije rekao ništa pogrešno o meni."

Čuo sam da se jednom dogodilo - ne znam da li je to istina ili ne, ali sam čuo ovu anegdotu - da je jedan novinar neprekidno pisao protiv Ričarda Niksona, neprekidno! - klevećajući ga, osuđujući ga. Onda je Ričard Nikson otišao kod izdavača i rekao: "Šta činite? Govorite laži o meni i to dobro znate!" Izdavač je rekao: "Da, znamo da govorimo laži o vama, ali ako počnemo govoriti istinu o vama, bićete u većoj nevolji!"

Dakle, ako neko govori nešto o vama on možda laže, ali samo pogledajte ponovo. Ako je on stvarno u pravu, to može biti gore. Ili, sve što on kaže može da se primeni na vas. Ali samo kada ste usredišteni, možete posmatrati sebe nepristrasno.

Patanjđali kaŹe da od ova dva, *abhyasa* unutrašnja praksa - jeste napor da se bude čvrsto utvrđen u sebi. Pre pokretanja u delo, bilo koje vrste delovanja, krenite u sebe. Prvo budite utvrđeni tamo - makar samo za jedan jedini trenutak - i vaša akcija će biti totalno različita. To ne može biti neki nesvesni obrazac od ranije. To će biti nešto novo, to će biti jedan živi odgovor. Samo pokušajte to. Kad god osećate da ćete ići da delujete ili učinite nešto, pokrenite se prvo unutra, jer šta god da ste činili do sada postalo je slično robotu, mehaničko. Vi ste to stalno činili, neprekidno, u ponavljanim ciklusima.

Samo vodite dnevnik trideset dana - od jutra do večeri, trideset dana, i moći ćete da vidite obrazac. Vi se krećete kao mašina; vi niste čovek. Vaši odgovori su mrtvi. Sve što činite jeste predvidljivo. A ako izučite svoj dnevnik pronicljivo možda ćete moći da dešifrujete obra-

zac - da ste ponedeljkom, svakog ponedeljka ste ljuti; svake nedelje čulni, seksualni; svake subote ste borbeni. Ili ujutru ste dobri, posle podne osećate gorčinu, a uveče ste protiv celog sveta. Možete videti obrazac. Jednom kada sagledate obrazac, možete zapaziti da radite kao robot. A biti robot je ono što je nevolja. Treba da budete svesni, a ne mehanička stvar.

Gurđijev je imao običaj da kaže: "Čovek, ovakav kakav jeste, je mašina". Vi postajete čovek samo kada postanete svesni. A ovaj konstantan napor da se bude utvrđen u sebi učiniće vas svesnim, oslobodiće vas mehaničnosti, učiniće vas nepredvidljivim, učiniće vas slobodnim. Onda neko može da vas vređa a vi ćete se još smejati; ranije se nikada niste smejali. Neko može da vas uvredi, a vi da osećate ljubav prema čoveku; ranije to niste osećali. Neko može da vas uvredi, a vi možete biti

zahvalni prema njemu. Nešto novo se rodilo. Sada vi stvarate svesno biće u sebi.

Prva stvar koju treba uraditi pre kretanja u akciju - jer delovanje znači kretanje spolja - je kretanje unutra, a onda prema drugima, odlaženje od sebe. Svaki čin je odlaženje dalje od sebe. Pre nego što ode te dalje od sebe, pogledajte, imajte kontakt, uronite u unutrašnje biće. Prvo budite utvrđeni.

Pre svakog trenutka, neka bude trenutak meditacije; to je *abhyasa*. Šta god da radite, pre rada zatvorite svoje oči, ostanite smireni, krećite se unutra. Samo postanite bestrasni, nevezani, tako da možete gledati na sve kao posmatrač, nepristrasno - kao da niste uključeni, vi ste samo svedok. A onda se krećite!²⁴

---

²⁴ Ovo je ujedno i opis prakse budističke meditacije vipassana i satipatthana.

Jednog dana, baš ujutru, žena Mule Nasrudina je rekla Muli: "Noćas dok si ti spavao, uvredio si me. Govorio si stvari protiv mene. Šta si time mislio? Moraš mi objasniti." Mula reče: "Ali ko kaže da sam spavao? Ja nisam spavao. Baš stvari koje želim da kažem, ne mogu reći danju. Ne mogu skupiti tako mnogo hrabrosti."

U vašim snovima, u vašoj budnosti, konstantno činite stvari, a te stvari se svesno ne čine - kao da ste prisiljeni da ih učinite. Čak i u vašim snovima vi niste slobodni. Ovo konstantno mehaničko ponašanje je ropstvo. Dakle kako da se bude utvrđen u sebi? Kroz *abhyasu*.

Sufiji upotrebljavaju neprekidnost. Šta god da kažu, učine, sede, stoje, bilo šta... Pre nego što sufi učenik ustane, on će uzeti Alahovo ime. Prvo će uzeti božje ime. Ako sedne, on će uzeti božje ime. Jedna akcija treba da se izvede - čak i sedenje je akcija - on će reći: "Alah!" Tako,

sedajući, on će reći: "Alah!" Ustajući on će reći; "Alah!" Ako nije moguće reći glasno, on će reći u sebi. Svaka akcija se izvodi kroz sećanje. I ubrzo, ovo sećanje postaje konstantna ograda između njega i akcije - podela, procep.²⁵

---

²⁵ U pravoslavnom monaštvu postoji slična praksa "Stalne molitve u srcu", opisana je u delu "Dobrotoljublje". Razlike od sufijske, joginske (*abhyasa*) i budistčke stalne prakse negovanja pažnje (*vipasanna*) je u tome što se u pravoslavlju, pod uticajem lažne dogme, to čini na magijski način, naime tu se naglasak i smisao cele prakse ne stavlja na svest i pažnju koja se time jača, nego na Isusa koji se zaziva u toj molitvi rečima "Isuse Hriste, sine Božiji, pomiluj me grešnog". Ipak ta praksa ima efekta ako se stalno radi duže vremena, Isus ne dolazi nikome, ali zato dolazi stalno prisustvo svesti "u srcu", odnosno iza promenljivog uma (ukoliko ne prevagne sugestija o našoj iskonskoj grešnosti). Zato je to jedina podvižnička praksa u celom hrišćanstvu koja ima efekta, iako se on tumači kao prisustvo ili "silazak Duha Svetoga", dakle kao magijska intervencija spo-

A što više taj procep raste, više on može da gleda na svoje akcije kao da on nije počinilac. Neprekidnim ponavljanjem Alah, ubrzo, on počinje da vidi da je samo Alah činilac. "Ja nisam počinilac. Ja sam samo vozilo ili instrument." A onog momenta kada ovaj procep raste, sve što je zlo otpada. Vi ne možete biti zli. Možete činiti zlo samo kada nema procepa između počinioaca i akcije. Sada dobro teče automatski.

Što je veći procep između počinioaca i akcije, bolje je. Život postaje sveta stvar. Vaše telo postaje hram. Sve što vas čini budnim, utvrđenim unutar sebe, jeste *abhyasa*.

Od ovo dvoje, abhyasa unutrašnja praksa je napor da se bude čvrsto utvrđen u sebi samom.

---

ljašnje sile, a ne kao stalno prisutvo svesti. Programiranje uma o čovekovoju grešnosti je, nažalost, i tu prisutno, kao i u celom hrišćanstvu.

To postaje čvrsto utemeljeno u neprekidnom postojanju za dugo vreme, bez prekida i sa smernom predanošću.

Dve stvari. "Neprekidna praksa za dugo vreme." Koliko dugo? To će zavisiti. To će zavisiti od vas, od svake osobe, koliko dugo. Dužina će zavisiti od intenziteta. Ako je jačina totalna, onda se ubrzo to može dogoditi, čak i odmah. Ako intenzitet nije tako jak, onda će uzeti duži period.

Čuo sam da je jednog jutra sufi mistik, Junaid, pošao u šetnju van svog sela. Jedan čovek je dotrčao i pitao Junaida: "Glavni grad ovog kraljevstva... želim da stignem u glavni grad, još koliko ću morati da putujem? Koliko vremena će trebati?"

Junaid pogleda u čoveka, i ne odgovorivši mu, nastavio je da hoda. Čovek je takođe išao u istom pravcu, tako da ga je pratio. Čovek je mislio: "Ovaj stari čovek izgleda da je gluv"

pa je po drugi put pitao mnogo glasnije: "Želim znati koliko vremena mi treba da stignem do glavnog grada!"

Međutim, Junaid je nastavio da hoda. Nakon hodanja dve milje s tim čovekom, Junaid reče: "Moraćete da hodate najmanje deset sati." Onda je čovek rekao: "Ali mogli ste mi to reći ranije!" Junaid je kazao: "Kako sam mogao to reći? Prvo sam morao znati vašu brzinu. To zavisi od vaše brzine. Tokom ove dve milje posmatrao sam koja je vaša brzina. Samo onda sam mogao da odgovorim." To zavisi od vaše jačine, vaše brzine.

Prva stvar je neprekidna praksa tokom dugog vremenskog perioda bez prekida. Ovo treba zapamtiti. Ako prekinete, ako radite nekoliko dana, a onda ostavite nekoliko dana, čitav napor je izgubljen. A kada započnete ponovo, to je opet početak.

Ako meditirate a onda kažete za nekoliko dana da nema problema, osećate lenjost, osećate pospanost

ujutru i kažete: "Mogu da odgodim, mogu to raditi sutra," - čak i za jedan propušten dan, vi ste izgubili rad od mnogo dana, zato što ne radite meditaciju danas, već ćete raditi mnoge druge stvari. Te mnoge druge stvari pripadaju vašem starom mentalnom obrascu, tako je stvoren sloj. Vaše juče i vaše sutra je odsečeno. Danas je postalo sloj, različit sloj. Kontinuitet je izgubljen, a kada sutra počnete ponovo to je opet početak. Ja vidim mnoge osobe kako započinju, prestaju, opet započinju. Rad koji može biti obavljen za nekoliko meseci onda traje godinama.

Dakle ovo treba zapamtiti: bez prekidanja. Koju god praksu da ste odabrali, izaberite je za ceo život, i nastavite da kujete po njoj, ne slušajte um. Um će pokušati da vas ubedi, a um je najveći zavodnik. On može dati sve vrste razloga da je danas nužno da se ne radi jer se osećate bolesnim, postoji glavobolja, ne

možete spavati noću, toliko ste umorni da danas možete samo da se odmarate. Međutim to su trikovi uma.

Um želi da sledi svoj stari obrazac. Zašto um želi da sledi svoj stari obrazac? Jer postoji najmanji otpor; to je lakše. Svako želi da sledi lakši put, lakši smer. Umu je lako samo da sledi staro. Novo je teško.

Dakle um se opire svemu što je novo. Ako ste u praksi, u *abhyasi*, ne slušajte um, nastavite da radite. Postepeno će ova nova praksa ući duboko u vaš um, a um će prestati da se odupire tome jer će to onda postati lakše. Onda će umu biti lakše da teče. Dok on ne postane jedan lagani tok, nemojte prekidati. Možete poništiti dug napor sa malo lenjosti. Dakle, to mora da bude neprekidno.

I drugo, sa smernom predanošću. Možete vršiti praksu mehanički, bez ljubavi, bez predanosti, bez osećaja svetosti u tome. Onda će tra-

jati jako dugo, jer kroz ljubav stvari prodiru lako u vas. Kroz predanost vi ste otvoreni, više otvoreni. Seme pada dublje.

Bez predanosti vi možete raditi istu stvar. Pogledajte u hram, možete imati unajmljenog sveštenika. On će raditi molitve neprekidno godinama, bez rezultata, bez ispunjenja kroz njih. On ih vrši kako je propisano, ali to je posao bez predanosti. On može pokazivati predanost, ali je samo sluga. Zainteresovan je samo za svoju platu - ne za molitvu, ne za *puđu*, ne za ritual. To se samo odrađuje - to je služba; to nije ljubav. Stoga će on to raditi, godinama. Čak celog svog života on će biti iznajmljeni sveštenik, plaćenik. Na kraju, on će umreti kao da se nikada nije molio. Umreće u hramu moleći - ali će umreti kao da se nikada nije molio, jer nije bilo predanosti.

Stoga ne vršite *abhyasu*, praksu, bez predanosti, jer onda nepotre-

avno rasipate energiju. Mnogo može doći iz toga ako predanosti ima. Kakva je razlika? Razlika je u dužnosti i ljubavi. Dužnost je nešto što morate da uradite, ali ne uživajte da radite to. Morate da iznesete to nekako; morate da završite što pre. To je samo površan rad. Ako je takav odnos, kako onda može prodreti u vas?

Ljubav nije dužnost, vi uživajte. Ne postoji granica u njenom uživanju, nema žurbe da se završi to. Što je duža, bolje je. Nje nikada nije dovoljno. Uvek osećate nešto više, nešto više. Ona je uvek nezavršena. Ako je ovakvo držanje, onda stvari idu duboko u vas. Seme doseže dublju zemlju. Predanost znači da ste u ljubavi sa posebnom *abhyasom*, praksom.

Posmatram mnoge ljude, radim s mnogim ljudima. Ovo vidim vrlo jasno. Oni koji praktikuju meditaciju kao da rade samo tehniku, oni nastavljaju da je rade godinama, ali

se promene ne dešavaju. To može pomoći malo, telesno. Oni mogu biti zdraviji, njihova telesna građa će dobiti neke dobrobiti iz toga. Ali to je samo jedna vežba. A onda oni dolaze kod mene i kažu: "Ništa se ne događa."

Ništa se i neće dogoditi, jer način na koji oni to rade je nešto spoljašnje, samo posao - kao kada idu do kancelarije u devet i odlaze iz nje u pet. Bez učešća, oni mogu ići u dvoranu za meditaciju. Mogu meditirati jedan sat i vratiti se natrag, bez učešća. To nije u njihovom srcu.

Druga kategorija ljudi je ona koja to čini s ljubavlju. To nije pitanje da se čini nešto. To nije kvantitativno, to je kvalitativno - koliko ste uključeni, koliko duboko volite to, koliko mnogo uživate u tome - nije cilj, nije kraj, nije rezultat, već sama praksa.

Sufiji kažu da je ponavljanje imena božijega - ponavljanje imena

Alaha - samo po sebi blaženstvo. Oni stalno ponavljaju i uživaju. Ovo postaje njihov ceo život, samo ponavljanje imena.

Nanak²⁶ kaže *nam smaram* - sećanje imena je dovoljno. Vi jedete, odlazite da spavate, kupate se, a neprekidno vaše srce je ispunjeno sećanjem. Samo stalno ponavljate "Ram" ili "Alah" ili bilo šta, ali ne kao reč, već kao predanost, kao ljubav.

Celo vaše biće oseća se ispunjeno, vibrira s tim, to postaje vaš najdublji dah. Ne možete živeti bez toga. To postepeno stvara unutarnju harmoniju, muziku. Čitavo vaše biće započinje da pada u harmoniju. Ekstaza se rađa, brujeća senzacija, slast vas okružuje. Ubrzo ova slatkoća postaje vaša priroda. Onda šta god da kažete, to postaje ime Alahovo; šta god kažete, to postaje sećanje na božansko.

---

²⁶ Guru Nanak, duhovni učitelj Sika.

Svaka praksa *bez prekida i sa smernom predanošću...* za zapadni um je vrlo teška. Oni mogu razumeti praksu, ali ne mogu razumeti *smernu predanost*. Oni su potpuno zaboravili taj jezik, a bez tog jezika prakse zapadni tragaoci dolaze kod mene i kažu: "Šta god da kažete mi ćemo uraditi," i oni slede tačno onako kako im je rečeno. Ali oni rade na tome upravo kao što rade na bilo kakvom drugom znanju, tehnici. Oni nisu u ljubavi s tim; oni nisu postali ljudi; oni nisu izgubljeni u tome. Oni ostaju manipulanti.

Oni su majstori, i oni nastavljaju da manipulišu tehnikom baš kao što će sa svakim mehaničkim izumom manipulirati. Upravo kao kada uključite dugme i ventilator startuje - nema potrebe ni za kakvom smernom predanošću za dugme ili za ventilator. A sve u životu vi radite tako, ali *abhyasa* se ne može raditi na taj način. Morate biti duboko pove-

zani sa svojom *abhyasom*, svojom praksom, tako da vi postanete sporedni, a praksa da postane primarna, da vi postanete senka, a praksa da postane duša - kao da to niste vi koji vršite praksu. Tako praksa počinje da se odvija sama od sebe, a vi ste samo deo nje, vibrirate s njom. Onda može biti da nikakvo vreme ne bude potrebno.

Sa dubokom predanošću rezultati mogu uslediti odmah. U jednom trenutku predanosti možete poništiti, otkopčati mnogo života iz prošlosti. U momentu duboke predanosti možete postati potpuno slobodni od prošlosti.

Inače je teško objasniti to, tu smernu predanost. Postoji prijateljstvo, postoji ljubav, ali postoji i različit kvalitet prijateljstva plus ljubav što je nazvano smernom predanošću. Prijateljstvo i ljubav postoje između jednakih. Ljubav između suprotnog pola, prijateljstvo s istim

polom, ali na istom nivou - vi ste jednaki.

Saosećanje je upravo suprotno smernoj predanosti. Saosećanje potiče od višeg izvora prema nižem izvoru. Saučešće je kao reka koja teče sa Himalaja do okeana. Buda je saosećanje. Ko god dođe kod njega, njegovo saosećanje teče naniže. Poštovanje je baš suprotno, kao da Gang teče od okeana prema Himalajima, od nižeg prema višem.

Ljubav je između jednakih, saosećanje je od višeg prema nižem; predanost je od nižeg prema višem. Saosećanje i predanost su oboje iščezli; samo prijateljstvo je ostalo. A bez saučešća i predanosti prijateljstvo samo visi između. Mrtvo, jer dva pola nedostaju. A ono može da postoji, živi, samo između ova dva pola.

Ako ste u predanosti, onda će pre ili kasnije saosećanje započeti da teče prema vama. Ako ste u predanosti, onda će neki viši vrhunac zapo-

četi da teče prema vama. Ali ako niste u predanosti, saosećanje ne može teći prema vama, vi niste otvoreni prema njemu.

Sva *abhyasa*, sva praksa, je da se postane smeran, najniži tako da najviše može da utiče u vas - da postanete smerni. Kao što je Isus rekao: "Samo oni koji stoje poslednji, postaće prvi u mom carstvu Božjem."²⁷

---

²⁷ "Blago smernima duhom, jer njihovo je carstvo nebesko" - što je pogrešno prevedeno u Bibliji kao "blago siromašnima duhom". Radi se o smernosti, o svođenju sebe na pravu, istinitu meru i usklađenost, biti s pravom merom u odnosu na božansko, otvoren i predan za božansko, a ne o mentalnom siromaštvu i tuposti. Biti otvoren i predan za božansko moguće je jedino predanim smirenjem. Smernost je smirenje; smirenje ovde nastaje kao rezultat usaglašenosti sa pravom merom (s-mernost) onoga što jeste, sa božanskim. Stoga Isusova izjava zapravo znači: "Blago onima koji su smirenog uma, njihovo je carstvo nebesko".

Postanite najniži... poslednji. Iznenada, kada ste najniži, vi ste sposobni da primete najviše. A samo prema najnižoj dubini najviše je privlačeno, povučeno. To postaje magnet. "Sa predanošću" znači vi ste najniži. Zbog toga budisti biraju da budu prosjaci, *sufiji* su izabrali da budu prosjaci - baš najniži, prosjaci. I vidimo da se u ovim prosjacima dogodilo ono najviše.

Ali to je njihov izbor. Oni su stavili sebe u poslednje. Oni su zadnji ljudi - ne u nadmetanju sa nekim, samo slični dolini, niski, najniži.

Zbog toga se u starim *sufi* izrekama kaže: "Postani rob Božiji" - baš rob, ponavljajući njegovo ime, stalno zahvaljujući njemu, stalno osećajući zahvalnost, stalno ispunjeni s tako mnogo blagoslova koje je on izlio na vas.

Sa ovim poštovanjem i predanošću primenjuje se neprekidna praksa, *abhyasa*. Patanjđali kaže da to

dvoje, *vairagya* i *abhyasa*, pomažu da se um obustavi. A kada se um obustavi, vi onda Jeste, po prvi put, zaista ste ono što ste namenjeni da budete, ono što je vaša sudbina.

Poglavlje 8

STANI, I TO JE TU!

1. januara 1974.

Prvo pitanje:

Patanjđali je istakao važnost nevezivanja, a to znači, prestanak želja, da se bude ukorenjen u sebi samom. Inače da li je nevezivanje zaista na početku putovanja, ili na samom kraju?

Početak i kraj nisu dve stvari. Početak je kraj, stoga ih ne delite i ne razmišljajte u terminima dualnosti. Ako želite da budete smireni na kraju, moraćete da budete smireni od samog početka. U početku tišina će biti kao seme, na kraju će biti kao drvo. Jer drvo je skriveno u semenu, zato je početak kao seme.

Koji god da je krajnji cilj, on mora biti skriven ovde i sada, upravo u vama, na samom početku. Ako nije tu u početku, ne možete ga postići na kraju. Naravno, tu će postojati razlika - u početku to može biti samo seme; na kraju to će biti potpuno cvetanje. Možda ga nećete moći prepoznati kada je seme, ali je prisutan bilo da ga prepoznajete ili ne. Tako kada Patanjđali kaže da je nužno nevezivanje na samom početku putovanja, on ne kaže da to neće biti potrebno i na kraju.

Nevezanost u početku će biti s naporom; nevezanost na kraju će biti spontana. U početku vi ćete morati da budete svesni toga, na kraju neće biti potrebno da imate svest o tome. To će biti samo vaš prirodan tok.

U početku morate to da praktikujete. Neprekidna budnost će biti potrebna. Postojeće borba s vašom prošlošću, sa vašim obrascima veza-nosti; borba će biti prisutna. Na kraju

neće biti borbe, nema alternative, nema izbora. Vi ćete jednostavno teći u pravcu beželjnosti. To će morati da postane vaša priroda.

Ali zapamtite, koji god da je cilj, on mora biti praktikovan od samog početka. Prvi korak je takođe i poslednji. Dakle čovek mora biti vrlo pažljiv oko prvog koraka. Ako je u prvom ispravan smer, samo onda će zadnji biti ostvarljiv. Ako promašite sa prvim korakom, vi ste promašili sve.

Ovo će dolaziti često u vaš um, stoga shvatite to duboko jer mnoge stvari će Patanjđali reći koje izgledaju kao ciljevi. Nenasilje je cilj - kada osoba postane tako saosećajna, tako duboko ispunjena ljubavlju, da ne postoji nasilje, nema mogućnosti za nasilje. Ljubav ili nenasilje je cilj. Patanjđali će reći da praktikujete to od samog početka.

Cilj mora biti u vašem vido-krugu od samog početka. Prvi korak

putovanja mora biti potpuno posvećen cilju, usmeren prema cilju, krećući se prema cilju. To ne može biti potpuno ostvarena stvar u početku, niti Patanjđali očekuje to. Vi ne možete biti totalno nevezani, ali možete pokušati. Sam napor će vam pomoći.

Imaćete neuspeha mnogo puta; često ćete postajati vezani. A vaš um je takav da ćete čak biti vezani uz nevezivanje. Vaš obrazac je toliko nesvestan, ali napor, svesni napor, uskoro će vas učiniti pažljivim i svesnim. Jednom kada počnete osećati bedu vezanosti, manja će biti potreba za naporom, jer niko ne želi da bude jadan, niko ne želi da bude nesrećan.

Mi smo nesrećni jer ne znamo šta činimo, ali čežnja u svakom ljudskom biću je prema sreći. Niko ne čezne za patnjom; svako stvara patnju jer ne znamo šta radimo. Ili se mi možda krećemo u željama prema

sreći, ali obrazac našeg uma je takav da se mi zapravo krećemo prema patnji.

Od samog početka, kada je dete je rođeno, odgajano, pogrešni mehanizmi su uvedeni u njegov um, pogrešno držanje je hranjeno. Niko ne pokušava da ga načini pogrešnim, ali pogrešni ljudi su svuda okolo. Ono ne može biti ništa drugo, ono je bespomoćno.

Dete je rođeno bez ikakvog obrasca. Samo duboka čežnja za srećom je prisutna, ali ono ne zna kako da postigne to; nije poznato kako. Ono zna, sasvim sigurno, da ta sreća treba da bude postignuta. Ono će se boriti celog svog života, ali sredstva, metode kako to treba da se postigne, gde to treba da se postigne, gde treba da ide da nađe to, ono ne zna. Društvo ga uči kako da postigne sreću, a društvo je u tome pogrešno.

Dete želi sreću, ali mi ne znamo da ga naučimo da bude srećno.

Čemu god da ga učimo to postaje put prema patnji. Na primer, mi ga učimo da bude dobro. Mi ga učimo da ne čini određene stvari, a da čini izvesne stvari čak i bez razmišljanja da li je to prirodno ili neprirodno. Kažemo: "Radi ovo, nemoj raditi ono." Naše "dobro" može da bude neprirodno - ako ga nečemu učimo da je dobro, a to je neprirodno, onda mu stvaramo obrazac patnje.

Na primer, dete je ljuto, a mi mu kažemo: "Ljutnja je loša. Ne budi ljuto." Inače ljutnja je prirodna, i samo govoreći: "Ne budi ljuto", mi ne uništavamo ljutnju, mi samo učimo dete da potisne to. Potiskivanje će postati patnja, jer sve što je potisnuto postaje otrovno. To pokreće same hemikalije tela; to je toksično. A neprekidnim učenjem, "Ne budi ljuto," mi ga učimo da otruje svoj vlastiti sistem.

Jednoj stvari ga ne učimo: *kako* da ne bude ljuto. Samo ga učimo da

suzbija ljutnju. A mi ga možemo prisiliti zato što je zavisno od nas. Ono je bespomoćno, mora da nas sledi. Ako kažemo: "Ne budi ljuto", onda će se ono nasmejati. Taj osmeh će biti lažan. Iznutra ono ključa, unutra je u metežu, unutra postoji vatra, a spolja se smeje.

Malo dete - mi pravimo lice-mera od njega. Ono postaje lažno i podeljeno. Ono zna da je njegov osmeh lažan, njegova ljutnja je prava, ali realno treba da bude potisnuto, a nerealno da bude forsirano. Ono će biti podvojeno. Ubrzo, podvojenost će postati tako duboka, da kad god se ono nasmeje, osmeh će biti lažan.

A ako ono ne može biti stvarno ljuto, onda ono ne može biti stvarno niučemu jer realnost je odbačena. Ono ne može izraziti svoju ljubav, ono ne može izraziti svoju ekstazu - ono će postati uplašeno od realnog. Ako odbacite deo realnosti, cela real-

nost je odbačena, jer realnost ne može biti podeljena i dete je ne može deliti.

Jedna stvar je sigurna: dete je došlo do shvatanja da ono nije prihvaćeno. Onakvo kakvo ono jeste, nije prihvatljivo. Realno je ponekad zlo, dakle ono mora biti lažno. Ono mora da koristi spoljni izgled, maske. Jednom kada ono nauči ovo, ceo život će se kretati u lažnoj dimenziji. A laž može samo voditi do patnje, laž ne može voditi do sreće. Samo istina, autentična realnost, može vas voditi prema ekstazi, prema vrhuncu iskustva života - ljubavi, radosti, meditaciji, kako god to nazivate.

Svako je odgajan po ovom obrascu, tako da vi čeznete za srećom, ali šta god da činite kreira bedu. Prva stvar prema sreći je da prihvatite sebe, a društvo vas nikada ne uči da prihvatite sebe. Ono vas uči da osuđujete sebe, da budete krivi u pogledu sebe samog, da odsecate

mnoge delove. Ono vas obogaljuje, a obogaljen čovek ne može dostići cilj. Svi smo mi obogaljeni.

Vežanost je patnja, ali od samog početka dete je učeno za vežanost. Majka bi govorila detetu: "Voli me, ja sam tvoja majka." Otac bi rekao: "Voli me, ja sam tvoj otac" - kao da, ako je neko otac ili majka, onda on automatski postaje dostojan ljubavi.

Samo da se bude majka ne znači mnogo ili samo da se bude otac ne znači mnogo. Biti otac znači prolaziti kroz veliku disciplinu. Čovek mora da bude dostojan ljubavi. Biti majka nije samo u rađanju. Biti majka podrazumeva veliki trening, veliku unutrašnju disciplinu. Čovek mora da bude dostojan ljubavi.

Ako majka jeste dostojna ljubavi, onda će je dete voleti bez ikakvog vezivanja. Kad god ono otkrije da je neko dostojan ljubavi, ono će ga voleti. Ali majke nisu dostojne ljubavi.

vi, očevi nisu dostojni ljubavi; oni nikada nisu razmišljali u ovim terminima - da je ljubav kvalitet. Vi morate da ga stvorite; vi to morate postati.

Morate da rastete. Samo onda možete stvoriti ljubav u drugima. To ne može biti traženo. Ako tražite to, to može biti jedna vezanost, ali ne ljubav. Tako će dete voleti majku jer je ona njegova majka. Majka ili otac, oni postaju ciljevi. Ovo su uzajamni odnosi, ne ljubav. Onda ono postane vezano za porodicu, a porodica je destruktivna sila jer porodica suseda je razjedinjena. Ona nije dostojna ljubavi, jer vi joj ne pripadate. Onda i vaša zajednica, vaša nacija... jer susedna nacija je neprijatelj.

Ne možete voleti celo čovečanstvo. Vaša porodica je izvorni uzrok. Porodica vas nije vaspitala da budete osoba dostojna ljubavi - i osoba koja voli. Ona vas je prisiljavala na neke uzajamne odnose. Vezanost je uza-

jamni odnos, a ljubav - ljubav je stanje uma. Vaš otac vam neće reći: "Budi pun ljubavi", jer ako ste puni ljubavi možete voleti bilo koga. Čak vam ponekad i sused može biti više dostojan ljubavi nego vaš otac, ali otac to ne može da prihvati - da bilo ko može biti više dostojan ljubavi od njega, jer je on vaš otac. Tako uzajamni odnos treba da bude naučen, ne ljubav.

Ovo je moja država; zato moram voleti ovu državu. Ako je jednostavno samo ljubav naučena - onda mogu da volim svaku državu. Ali političari će biti protiv toga, jer ako volim svaku državu, ako volim celu Zemlju, onda ne mogu biti uvučen u rat. Dakle političari će učiti: "Voli ovu državu. Ovo je tvoja domovina. Rođen si ovde. Pripadaš ovoj zemlji; tvoj život, tvoja smrt, pripadaju ovoj zemlji." Tako vas oni žrtvuju za nju.

Celo društvo vas uči uzajamnim odnosima, vezivanjima, ne ljubavi. Ljubav je opasna jer ona ne zna za granice. Ona može da se kreće; ona je sloboda. Dakle vaša žena će vas učiti: "Voli me jer ja sam tvoja žena." Muž uči ženu: "Voli me jer ja sam tvoj muž." Niko ne uči ljubavi.

Ako bi se ljubav podučavala, onda bi žena rekla: "Ali druga osoba je dostojnija ljubavi." Ako je svet zaista slobodan da voli, onda samo biti muž ne može nositi nikakvo značenje, samo biti žena ne bi značilo ništa. Onda će ljubav slobodno teći. Ali to je opasno; društvo ne može to dozvoliti, porodica ne može to dozvoliti, religija ne može to dozvoliti. Stoga u ime ljubavi oni uče vezanost, i tako je svako u patnji.

Kada Patanjđali kaže: "Nevezanost", on nije protiv ljubavi. Zaista, on je za ljubav. Nevezanost znači biti prirodan, pun ljubavi, tečan, ali bez opsednutosti i s opsesijom. Opsesija

je problem. Onda je to kao bolest. Vi ne možete voleti nikoga osim svog deteta - to je opsesija. Onda ćete biti u patnji. Vaše dete može umreti; onda nema mogućnosti za vašu ljubav da teče. Čak i ako vaše dete ne umre, ono će odrasti. A što više odraste, više će postati nezavisno. I zato će biti bola. Svaka majka pati, svaki otac pati.

Dete će postati odraslo, ono će se zaljubiti u neku drugu ženu. A onda majka pati; suparnik je ušao. Inače, to je zbog vezanosti. Ako majka zaista voli dete, pomoći će mu da bude nezavisno. Pomoći će mu da se kreće u svetu i načini koliko je moguće više ljubavnih kontakata, jer će ona znati da što više volite više ste ispunjeni. A kada se njeno dete zaljubi u neku ženu, ona će biti srećna; plesaće od radosti.

Ljubav vam nikada ne daje patnju, jer ako volite nekoga, vi volite njegovu sreću. Ako ste vezani za

nekoga, vi ne volite njegovu sreću, volite samo svoju sebičnost; vi ste usredsređeni samo na svoje vlastite egoistične potrebe.

Frojd je otkrio mnoge stvari. Jedna od njih je majčina ili očeva preterana odanost. On kaže da je najopasnija ona majka koja prisiljava dete da je voli toliko da ono postaje u tome fiksirano, i neće biti sposobno da voli nikoga drugog. Tako ima miliona ljudi koji pate od takvih preteranih odanosti.

Što se tiče mog izučavanja drugih ljudi... Gotovo svi muževi, barem devedeset devet procenata, pokušavaju da nađu svoje majke u svojim ženama. Naravno, ne možete naći svoju majku u vašoj ženi; vaša žena nije vaša majka. Ali u dubokoj fiksiranosti na majku, oni su nezadovoljni sa ženom jer ona se ne ponaša materinski s njima. A svaka žena traga za ocem u mužu. Nijedan muž nije vaš otac. Ako nije zadovolj-

na sa očinskim ponašanjem, onda je razočarana.

Ovo su fiksacije. U Patanjđalijevom jeziku, on ih naziva vezanos-tima. Frojd ih naziva fiksacijama. Reč se razlikuje ali značenje je isto. Nemojte biti fiksirani; budite tečni. Nevezanost znači da niste fiksirani. Ne budite kao ledene kocke, budite kao voda - tečni. Ne budite zaleđeni.

Svaka vezanost postaje zaleđena stvar, mrtva. Ona ne vibrira životom; ona nije stalno pokretan odgovor. Ona nije iz trenutka u trenutak živa, ona je fiksirana. Vi volite osobu - ako je to ljubav, onda ne možete predvideti šta će se dogoditi sledećeg trenutka. Nemoguće je to predvideti; raspoloženje se menja kao atmosfersko vreme. Ne možete reći da će sledećeg trenutka vaš ljubavnik biti zaljubljen u vas. Sledećeg trenutka možda on neće osećati zaljubljenost. Ne možete to očekivati.

Ako sledećeg trenutka on takođe bude voleo vas, to je dobro, vi ste zahvalni. Ako vas ne voli sledećeg trenutka, ništa se ne može uraditi, vi ste bespomoćni. Morate prihvatiti činjenicu da on nema takvu sklonost. Nikako ne plaćite zbog toga, jednostavno ne postoji naklonost! Prihvatite situaciju. Ne prisiljavajte ljubavnika da se pretvara, jer pretvaranje je opasno.

Ako osećam zaljubljenost prema vama, kažem: "Ja vas volim," ali sledećeg trenutka mogu reći: "Ne, ja ne osećam nikakvu ljubav u ovom trenutku." Tako postoje dve mogućnosti - bilo da prihvate moje nezaljubljeno raspoloženje, ili prisiljavate: "Bilo da me volite ili ne, barem pokažite da me volite." Ako me prisiljavate, onda ja postajem neiskren i uzajamni odnos postaje pretvaranje, licemerje. Onda nismo iskreni jedno prema drugom. A kada dve osobe nisu iskrene jedna prema drugoj,

kako one mogu biti u ljubavi? Njihov uzajamni odnos će postati fiksiranost.

Žena i muž, oni su fiksirani, mrtvi. Sve je određeno. Oni se ponašaju jedno prema drugom kao stvari. Dođete kod svoje kuće, vaš nameštaj će biti isti jer nameštaj je mrtav. Vaša kuća će biti ista jer kuća je mrtva. Ali ne možete očekivati od svoje žene da bude ista, ona je živa, ona je osoba. Ako očekujete od nje da bude ista kao što je bila kada ste ostavili kuću, onda je prisiljavate da bude samo kućni nameštaj, samo stvar.²⁸ Veza-nost prisiljava povezane osobe da budu stvari, a ljubav pomaže osobama da budu više slobodne, da budu više nezavisne, da budu više istinite. Ali istina može biti samo u stalnom

---

²⁸ Ovde Osho govori braku na osnovu iskustva u Indiji, gde je brak formalna institucija strogo determinisana.

proticanju, ona nikada ne može biti zamrznuta.

Kada Patanjđali kaže: "Nevezanost" on ne kaže da ubijete svoju ljubav. On zapravo kaže: "Ubijte sve što truže vašu ljubav, ubijte sve prepreke, uništite sve prepreke koje ubijaju vašu ljubav." Samo jogin može da voli. Svetovna osoba ne može biti zaljubljena, ona može biti samo vezana.

Zapamtite ovo: vezanost označava fiksaciju - i ne možete prihvatiti ništa novo u njoj, samo prošlost. Ne dozvoljavate sadašnjosti, ne dozvoljavate budućnosti da išta promeni. A život je promena. Samo smrt je nepromenljiva.

Ako ste nevezani, onda se iz trenutka u trenutak krećete bez ikakvog fiksiranja. Svakog trenutka život će doneti nove sreće, nove nevolje. Biće tamnih noći, a biće i sunčanih dana, ali vi ste otvoreni; nemate fiksiran um. Kada nemate

fiksiran um čak i bedne situacije ne mogu vam dati patnju, jer nemate ništa da ih uporedite. Niste očekivali nešto protiv toga, stoga ne možete biti frustrirani.

Postajete frustrirani zbog vaših potreba. Mislili ste da kada se vratite kući, vaša žena će upravo stajati napolju da vam izrazi dobrodošlicu. Ako ona ne stoji napolju da vam iskaže dobrodošlicu, vi ne možete to prihvatiti. To vam stvara frustraciju i patnju. Vi zahtevate, a kroz zahtevanje stvarate patnju. Zahtevanje je moguće samo ako ste vezani. Ne možete zahtevati ništa od osobe koja vam je nepoznata. Samo sa veza-nošću zahtevanje ulazi unutra. Zbog toga vezivanje postaje pakleno.

Patanjđali kaže: "Ne budite vezani." To znači tecite, prihvatajte, šta god život donese. Ne zahtevajte i ne prisiljavajte. Život neće slediti vas. Ne možete prisiliti život da bude po vama. Bolje je teći s rekom nego je

gurati. Samo tecite s njom! Postaje moguće mnogo sreće. Već ima mnogo sreće svuda oko vas, ali je ne možete videti zbog vaših pogrešnih fiksiranosti.

Inače ova nevezanost u početku biće samo seme. Na kraju, nevezanost će značiti beželjnost, nepostojanje želje. U početku nevezanost znači nefiksaciju; na kraju nevezanost znači beželjnost. U početku, nemanje potreba, na kraju nemanje želja.

Ali ako želite da dostignete taj cilj nemanja želje, započnite od nemanja potrebe. Čak i za dvadeset četiri časa probajte Patanjđalijevu formulu. Samo dvadeset četiri sata tecite s životom ne zahtevajući ništa. Šta god da život dâ, osećajte zahvalnost, blagodarnost. Nepristrasno se dvadeset četiri sata krećite u pobožnom stanju uma - ne pitajući, ne zahtevajući, ne očekujući - i imaćete novi početak. Ovih dvadeset četiri

sata će postati novi prozor. I osetićete kako ekstatični možete postati.

Ali moraćete biti budni u početku. Ne može se očekivati da tragaocu nevezanost bude spontan čin.

Drugo pitanje:

Kako to da prosvetljen čovek predaje sebe samo čoveku, kao što je Buda to učinio u slučaju Mahakašjape? Zaista, ovo je specifična budistička tradicija da učenik prima svetlost direktne spoznaje učenja neprekidno tokom osam generacija. Zar nije bilo moguće grupi da bude njegov primalac?

Ne, to nikada nije moguće jer grupa nema dušu, grupa nema Sops-tvo. Samo pojedinac može biti onaj koji prima, primalac, jer samo individua ima srce. Grupa nije osoba.

Vi ste ovde, ja govorim, ali ja ne govorim grupi jer sa grupom ne

može biti komunikacije. Ja govorim ovde svakom pojedincu. Vi ste se sakupili u grupi, ali me ne slušate kao grupa; vi me slušate kao pojedinci. Zaista, grupa ne postoji. Samo pojedinci postoje. "Grupa" je samo reč. Ona nema realnost, nema suštinu. To je samo ime kolektiva.

Ne možete voleti grupu, ne možete voleti naciju, ne možete voleti čovečanstvo. Međutim postoje osobe koje tvrde da vole čovečanstvo. One obmanjuju sebe jer ne postoji nigde ništa slično čovečanstvu, samo postoje ljudska bića. Idi i traži, nikada nećeš nigde naći čovečanstvo.

Zaista, one osobe koje tvrde da vole čovečanstvo, to su osobe koje ne mogu voleti osobe. One su nesposobne da budu u ljubavi sa osobama. Otuda velika imena - čovečanstvo, nacija, univerzum. One čak mogu voleti Boga, ali ne mogu voleti osobu, jer da se voli osoba jeste naporno,

teško. To je borba. Morate promeniti sebe. Da volite čovečanstvo, nema problema - ne postoji čovečanstvo; vi ste sami. Istina, lepota, ljubav ili bilo šta što je značajno uvek pripada pojedincu. Samo pojedinci mogu biti primaoci.

Deset hiljada monaha je bilo tamo kada je Buda izlio svoje biće u Mahakašjapu, ali grupa je bila nesposobna. Nijedna grupa ne može biti sposobna, jer svest je individualna, budnost je individualna. Mahakašjapa se uzdigao do najviše tačke gde je mogao da primi Budu. Druge individue mogu takođe postati najviša tačka, ali ne grupa.

Religija u osnovi ostaje individualistička, i to ne može biti drugačije. To je jedna od osnovnih borbi između komunizma i religije. Komunizam razmišlja u terminima grupe, društva, kolektiva, a religija misli u terminima individualne osobe, Sopstva. Komunizam misli da

društvo može biti promenjeno kao celina, a religija misli da samo individue mogu biti promenjene. Društvo ne može biti promenjeno kao celina jer društvo nema dušu, ono se ne može preobraziti. Zapravo, ne postoji društvo, samo pojedinci.

Komunizam kaže da ne postoje individue, samo društvo. Komunizam i religija, oni su potpuno suprotstavljeni, tako da ako komunizam postane nadmoćan, onda individualna sloboda iščezava. Onda samo društvo postoji. Individui zaista nije dozvoljeno da bude tu. Ona može postojati samo kao deo, kao zubac u točku. Individui ne može biti dozvoljeno da bude svoja.

Čuo sam jednu anegdotu. Jedan čovek je izvestio moskovsku policiju da je njegov papagaj izgubljen. Tako je on upućen službeniku koji je nadležan. Službenik je zapisao, i pitao: "Da li papagaj govori? On govori?" Čovek se uplašio, malo se

uznemirio, bilo mu je neudobno. Čovek je rekao: "Da, on govori. Inače koju god političku opciju on izražava, te političke opcije su njegove vlastite!" Papagaj! Ova osoba se uplašila jer papagaj misli da sve političke opcije koje je čuo moraju pripadati njegovom gospodaru. Papagaj jednostavno imitira.

Individualnost nije dozvoljena. Ne možete imati svoja mišljenja. Mišljenja su briga države, grupnog uma. Grupni um je najniža moguća stvar. Individue mogu dosegnuti vrh; nijedna grupa ne može nikada postati slična Budi, ili slična Isusu. Vrhovi su samo individualni.

Buda predaje svoje čitavo životno iskustvo Mahakašjapi, jer ne postoji drugi način. To ne može biti predato nijednoj grupi. To ne može biti; to je nemoguće. Komunikacija može biti samo između dve individue. Ona je lična, duboko lična vera. Grupa je bezlična. I zapamtite da grupa može

učiniti mnoge stvari - mahnitost je moguća u grupi, ali Budinstvo nije moguće. Grupa može biti luda, ali grupa ne može biti prosvetljena.

Što je niža pojava, grupa može u njoj učestvovati više. Tako svi veliki grehovi su počinjeni od grupe, ne od pojedinaca. Pojedinaac može da ubije nekoliko ljudi, ali pojedinac ne može postati "Fašizam", on ne može ubiti milione. Fašizam može ubiti milione, i to sa mirnom savešću!

Posle drugog svetskog rata svi ratni zločinci izjasnili su se da oni nisu odgovorni; njima je samo bilo naređeno odozgo, i oni su sledili naređenja. Oni su samo bili deo grupe. Čak i Hitler i Musolini su bili veoma mnogo osetljivi u svojim privatnim životima. Hitler je imao običaj da sluša muziku, voleo je muziku. Ponekad je čak imao običaj da slika, voleo je slikanje. Izgleda nemoguće, Hitler je voleo slikanje, tako osetljivo, a ubijao je milione Jevreja bez

ikakve neugodnosti, bez ikakvog nemira u svojoj savesti, čak i bez truke savesti. On "nije bio odgovoran". Onda je on bio vođa grupe.

Kada se krećete u gomili, možete počinuti sve jer osećate: "Gomila to čini. Ja sam samo deo nje." Sami, vi ćete promisliti tri puta, da li da to učinite ili ne. U gomili odgovornost se gubi, vaše individualno mišljenje se gubi, vaša diskriminacija se gubi, vaša svesnost se gubi. Vi postajete samo deo gomile. Gomila može da poludi. Svaka zemlja zna, svako vreme zna da gomila može da poludi, a onda mogu učiniti sve. Inače nikada se nije čulo da gomila može postati prosvetljena.

Viša stanja svesnosti mogu da postignu samo pojedinci. Više odgovornosti mora da se oseti - više individualne odgovornosti, više svesnosti. Što više osećate da ste odgovorni, više osećate da morate biti svesni, više postajete individualni.

Buda saopštava Mahakašjapi svoje tiho iskustvo, svoj mirni *sambodhi*, svoje tiho prosvetljenje, jer Mahakašjapa je takođe postao vrh, visina, a dve visine sada mogu da se sretnu. To će uvek biti tako. Dakle, ako želite da dosegnete najviši vrh, ne razmišljajte u terminima grupa, razmišljajte u terminima svog vlastitog identiteta. Grupa može biti korisna u početku, ali što više rastete, grupa sve manje i manje može da bude korisna.

Nastupa tačka kada grupa ne može biti ni od kakve pomoći, vi ste ostavljeni sami. A kada ste totalno sami i počinjete da rastete iz svoje osamljenosti, po prvi put ste se kristalizovali. Vi postajete duša, Sopstvo.

Treće pitanje:

Praksa je vrsta uslovljavanja na fizičkom i mentalnom nivou, a kroz uslovljavanje društvo drži čoveka svojim robom. U tom slučaju kako je

Patanjđalijeva praksa oruđe za oslobođanje?

Društvo vas uslovljava da bi od vas načinilo roba, poslušnog člana, tako da pitanje izgleda valjano - kako novo uslovljavanje uma može da nas oslobodi? Pitanje izgleda ispravno samo zato jer vi brkate dva tipa uslovljavanja.

Došli ste kod mene, prešli ste put. Kada se vraćate natrag, putovaćete istim putem. Um može da pita: "Put koji me je doveo ovde, kako može da me vrati natrag, isti put?" Staza će biti ista, vaš pravac će biti različit - sasvim suprotan. Dok ste dolazili prema meni vi ste bili okrenuti licem prema meni, kada odlazite okrećete lice u suprotnom pravcu, a staza će biti ista.

Društvo vas uslovljava da vas načini poslušnim članom, da vas načini robom. To je samo put. Isti put treba da se pređe da vas učini

slobodnim, samo pravac treba da bude suprotan. Ista metoda treba da se koristi da se 'oslobodite uslovljenosti.'

Sećam se jedne parabole. Jednom je Buda došao kod svojih monaha; išao je da održi propoved. Seo je ispod drveta. U ruci je držao maramicu. Čitavo bratstvo je posmatralo šta on radi. Onda je on vezao pet čvorova na maramici i pitao: "Šta treba da učinim da bih odvezao čvorove ove maramice? Šta treba da učinim?" Postavio je dva pitanja. Jedno: "Da li je maramica ista kada nije bilo čvorova na njoj ili je različita?"

Jedan *bhikkhu*, jedan monah, je rekao: "U nekom smislu je ista jer se kvalitet maramice nije promenio. Čak i sa čvorovima ona je ista, ista maramica. Unutrašnja priroda ostaje ista. Ali u jednom smislu se promenila jer se nešto novo pojavilo. Čvorova nije bilo, a sada čvorova ima. Dakle,

površinski ona se promenila, ali duboko dole ona je ostala ista."

Buda je rekao: "Ovo je stanje ljudskog uma. Duboko dole on ostaje nevezan u čvorove. Kvalitet ostaje isti." Kada postanete Buda, prosvetljen čovek, vi nećete imati različitu svest. Kvalitet će biti isti. Razlika je samo da ste sada vezani u čvorove kao maramica; vaša svest ima nekoliko čvorova.

Druga stvar, pitao je Buda: "Šta treba da uradim da bih razvezao čvorove na maramici?" Drugi monah je rekao: "Dok ne znamo kako ste je vezali u čvorove, ne možemo reći ništa, jer će morati da se primeni obrnuti proces. Način na koji ste napravili čvorove prvo mora da se zna, jer će to u obrnutom redosledu biti opet put da se odvežu čvorovi." Onda je Buda rekao: "To je druga stvar. Kako ste došli u ovo ropstvo, to treba razumeti. Kako ste uslovljeni u vašem ropstvu, to treba razume-

ti, jer isti će biti proces, u obrnutom redosledu, da se oslobodite uslovljenosti."

Ako je vezanost uslovljavajući faktor, onda će nevezanost biti faktor oslobađanja uslovljenosti. Ako vas očekivanje vodi u patnju, onda neočekivanje će vas voditi u nemanje patnje. Ako ljutnja stvara pakao u vama, onda saosećanje će kreirati raj. Dakle kakav god da je proces patnje, obrnuto će biti proces sreće. Oslobađanje od uslovljavanja znači da ste razumeli ceo proces vezivanja u čvor ljudske svesti, kakav on jeste. Ceo proces *joge* je ništa drugo do razumevanje složenih čvorova i njihovo odvezivanje, oslobađanje od njihovog uslovljavanja. To nije preuslovljavanje, zapamtite. To je jednostavno uklanjanje uslovljavanja; to je obratan proces. Ako bi to bilo preuslovljavanje, onda biste opet postali rob - novi tip roba i novo utamničenje. Dakle ovu razliku treba zapamti-

ti: to je oslobađanje od uslovljenosti, ne preuslovljavanje.

Zbog ovoga su nastali mnogi problemi. Krišnamurti stalno govori da ako bilo šta učinite to će postati preuslovljavanje, stoga ne činite ništa. Ako učinite ma šta, to će postati preuslovljavanje, možete biti bolji rob, ali ćete ostati rob. Slušajući njega, mnogi ljudi su prekinuli sve delatnosti. Ali to ih nije učinilo oslobođenim. Oni nisu oslobođeni. Uslovljenost je prisutna. Oni se ne preuslovljavaju. Slušajući Krišnamurtija, oni su se zaustavili, oni nisu preuslovljeni. Ali takođe nisu ni oslobođeni uslovljenosti. Oni ostaju robovi.

Zato ja ne preuslovljavam, niti je Patanjđali za preuslovljavanje, za prepravljavanje. Ja sam za oslobađanje od uslovljavanja, i Patanjđali je takođe za uklanjanje uslovljavanja. Samo razumite um. Koja god da je bolest, razumite bolest, dijagnostikujte je, i uklonite u obrnutom sledu.

Kakva je razlika? Uzmimo neki realan primer. Ljutnja je uslovljavanje; to ste naučili. Psiholozi kažu da je to naučeno, to je programirana stvar. Vaše društvo vas uči tome. Postoje čak i sada društva koja se nikada ne ljute. Postoje društva, male plemenske zajednice još postoje, koje nikada nisu upoznale nikakvu borbu, nisu ratovali.

Na Filipinima, postoje mala praistorijska plemena. Za tri hiljade godina nisu upoznala nikakvu borbu, nijedno ubistvo, nijedno samoubistvo. Šta se dogodilo njima? Oni su najveći ljubitelji mira, najsrećniji. Njihovo društvo od samog početka nikada ih ne uslovljava za ljutnju. U tom plemenu, čak i u vašim snovima ako ubijete nekoga, morate otići i moliti za oprostaj - čak i u snu. Ako se naljutite na nekoga u snu i potučete se, sledećeg dana morate objaviti selu da ste uradili nešto pogrešno. Onda će se selo sakupiti zajedno, i

mudri ljudi će postaviti dijagnozu vašeg sna i preporučiću vam šta sada treba da uradite - čak i mala deca!

Čitao sam analize njihovih snova. Izgleda da su oni jedni od najpronicijivijih ljudi. Malo dete sanja. U snu ono vidi dečaka iz susedstva, vrlo tužnog. Ono ispriča san svom ocu ujutru: "Video sam dečaka iz susedstva vrlo tužnog." Tako otac razmišlja o tome, zatvori svoje oči, meditira, i onda kaže: "Ako si ga video tužnog, to znači na neki način je njegova žalost povezana s tobom. Niko drugi nije sanjao o njemu da je on tužan, tako da si znajući i neznajući učinio nešto što je stvorilo njegovu žalost. Ili, ako ti nisi uradio, u budućnosti ćeš to uraditi. Dakle, san je samo predskazanje za budućnost. Idi sa mnogo slatkiša, mnogo poklona. Daj slatkiše i poklone dečaku za njegov oproštaj - bilo da je nešto učinjeno u prošlosti ili ćeš nešto uraditi u budućnosti."

Tako dete odlazi, daje voće, slatkiše, darove, i moli njegov oproštaj jer je nekako, u snu, on odgovoran za njegovu žalost. Od samog početka dete se odgaja na taj način. Ako je ovo pleme postojalo bez borbe, ubistva, samoubistva, to nije čudo. Oni ne mogu to pojmiti. Drugačija vrsta uma tamo funkcioniše.

Psiholozi kažu da mržnja ili ljutnja nisu prirodni. Ljubav je prirodna; mržnja i ljutnja su samo stvorene. One su prepreka u ljubavi, i društvo vas uslovljava njima. Neuslovljavanje znači da šta god je društvo uradilo, ono je uradilo. Nema koristi nastavljati osuđivati ga; to je već slučaj. Govoreći jednostavno da je društvo odgovorno, vama se ne pomaže. To je urađeno. Sada, baš sada, možete ukloniti uslovljenost. Dakle, kakav god da je vaš problem, pogledajte duboko u problem. Prodrite u njega, analizirajte ga, i vidite kako ste uslovljeni njime.

Na primer, postoje društva koja nikada ne osećaju nadmetanje. Čak u Indiji, ima drevnih plemena u kojima ne postoji nadmetanje. Naravno, oni ne mogu biti mnogo napredni po našim merilima, jer naš napredak može jedino da bude kroz nadmetanje. Oni nisu konkurentni. Zato što nisu konkurentni, oni nisu ljuti, nisu ljubomorni, nisu tako ispunjeni mržnjom, nisu nasilni. Oni ne očekuju mnogo, a s onim šta god da im život dâ, osećaju se srećni i zahvalni.

Vama, ma šta da život dâ, vi se nećete osećati zahvalni. Uvek ćete biti frustrirani, jer uvek tražite više. I nema kraja vašim očekivanjima i željama. Tako, ako se osećate bedno, pogledajte u nevolju i analizirajte je. Koji su uslovljavajući faktori koji kreiraju patnju? Nije mnogo teško da se to razume. Ako možete stvoriti patnju, ako ste tako sposobni da stvorite nevolju, nije teško razumeti

je. Ako je možete stvoriti, možete je razumeti.

Čitavo Patanjđalijevo gledište je ovo: posmatrajući ljudsku patnju, otkriveno je da je čovek sam odgovoran za nju. On čini nešto da bi je stvorio. To činjenje je postalo navika, tako da on nastavlja to da čini. To je postalo ponavljanje, mehaničko, slično robotu. Ako postanete pažljivi, možete odbaciti to. Možete jednostavno reći: "Neću u tome da učestvujem." Mehanizam će prestati da radi.

Neko vas uvredi. Vi samo ostanite mirni, ostanite tihi. Mehanizam će započeti, on će doneti prošli obrazac. Ljutnja će dolaziti, dim će se dizati, a vi ćete se osećati na ivici da postanete ludi. Ali mirujte. Nemojte saradivati i samo posmatrajte šta mehanizam čini. Osetićete obrtanja, kotrljanja unutra u vama, ali ona su nemoćna jer vi ne saradujete.

Ili, ako osećate da je nemoguće ostati u takvom mirnom stanju,

onda zatvorite svoja vrata, krenite u sobu, uzmite jastuk i udarajte po jastuku. Budite ljuti na jastuk. A kada ga udarate, postajući ljuti i ljudi s jastukom, samo nastavite da posmatrate šta radite, šta se događa, kako se obrazac sam ponavlja.

Ako možete ostati mirni, to je najbolje. Ako osećate da je to teško, povucite se, onda krenite u sobu i budite ljuti na jastuk, jer s jastukom svoju ludost možete potpuno da vidite; ona će postati transparentna. A jastuk neće reagovati pa možete posmatrati mnogo lakše. Ne postoji opasnost, nema, ne postoji problem bezbednosti. Možete posmatrati. Lagano, podizanje ljutnje i opadanje ljutnje.

Posmatrajte oboje, ritam. A kada je vaša ljutnja iscrpljena, ne osećate se više kao da udarate jastuk, ili ste započeli da se smežete ili se osećate smešnim, zatvorite svoje oči, sednite na pod, i meditirajte o tome

šta se dešavalo. Da li još uvek osećate ljutnju prema osobi koja vas je uvredila, ili je to izbačeno na jastuk? Osećate neki mir koji vas obuzima. Nećete osećati ljutnju sad na dotičnu osobu. Pre ćete osećati saosećanje prema njoj.

Pre dve godine ovde je bio jedan američki mladić. On je pobe-
gao iz Amerike samo zbog jednog problema, jedne opsesije: stalno je mislio da ubije svog oca. Otac mora da je bio opasan čovek; mora da je previše gušio ovog mladića. U svojim snovima razmišljao je da ubije, u svojim dnevnim sanjarenjima tako-
đe je razmišljao da ubije svog oca. Pobegao je od kuće samo zato da ne bude blizu oca. Inače, svakog dana nešto se moglo dogoditi. Kad je ludi-
lo tu, ono može buknuti svakog momenta.

Bio je ovde sa mnom. Rekao sam mu: "Nemoj gušiti to." Dao sam mu jastuk i rekao: "Ovo je tvoj otac.

Sada učini šta god želiš." U početku je počeo da se smeje, smejaao se ludački. Rekao je: "To izgleda smešno." Ja sam mu rekao: "Pusti neka bude smešno. Ako je to u umu, pusti to da izađe." Petnaest dana je on stalno tukao i cepao jastuk, i radio je to. Šesnaestog dana je došao s nožem. Ja mu to nisam rekao. Pa sam ga pitao: "Šta će ti taj nož?"

Rekao je: "Sada me ne zaustavljaj. Pusti me da ubijem. Sada jastuk nije za mene jastuk. Jastuk je zaista postao moj otac." Tog dana je ubio svoga oca. Onda je počeo da plače; suze su lile iz njegovih očiju. Postao je smiren, opušten i rekao mi je: "Osećam mnogo ljubavi prema mom ocu, mnogo saosećanja. Dozvoli mi sada da se vratim natrag."

On se vratio sada. Odnos se potpuno promenio. Šta se dogodilo? Samo je mehanička opsesija izbačena.

Ako možete ostati mirni kada neki stari obrazac hvata vaš um, to je dobro. Ako ne možete, onda mu dozvolite da se dogodi na dramatičan način, ali sam, ne sa nekim. Jer kad god ispoljavate vaš obrazac, i to delite sa nekim, to stvara novu reakciju i to je začarani krug.

Najznačajnija stvar je da se bude pažljiv za obrazac - bilo da stojite smireno ili odrađujete vašu ljutnju i mržnju - pažljivo posmatrajte kako se odvija. Ako možete uvideti mehanizam, možete ga poništiti.

Svi koraci u *jogi* su samo za poništavanje nečega što ste činili. Oni su negativni; ništa novo ne treba da se kreira. Samo nepravilno treba da bude poništeno, i ispravno je već tu. Ništa pozitivno ne treba da se čini, samo nešto negativno. Pozitivno je skriveno tu. To je baš kao što je potok tu, skriven ispod stene. Vi ne treba da stvarate potok. Stena je tu. Stena mora da bude uklonjena. Jed-

nom kada je stena uklonjena, potok započinje da teče.

Blaženstvo, sreća, radost ili kako god da to nazivate je tu, već teče u vama. Samo neke stene su tu. Ove stene su uslovljavanja iz društva. Uklonite njihovo uslovljavanje. Ako osećate vezanost, ona je stena, onda učinite napor za nevezivanje. Ako osećate ljutnju, ona je stena, onda uložite napore za nemanje ljutnje. Ako osećate požudu, ona je stena, onda uložite napore za nemanje požude. Samo učinite suprotno. Nemojte gušiti požudu. Samo činite suprotno, učinite nešto što nije požudno. Nemojte samo potiskivati ljutnju; činite nešto što nije ljutnja.

U Japanu, kada se neko naljuti, imaju tradicionalno učenje. Ako se neko naljuti, odmah mora da učini nešto što nije ljutnja. Ista energija koja bi krenula u ljutnju, odlazi u ne-ljutnju. Energija je neutralna. Ako osećate ljutnju na nekoga i želite da

ga ošamarite, dajte mu cvet i posmatrajte šta se događa.

Želite da ga tresnete po licu, želite da učinite nešto - to je bila ljutnja. Dajte mu cvet i samo posmatrajte šta se događa u vama - vi činite nešto što je suprotno od ljutnje. Ista energija koja je htela da pokrenete svoju ruku, pokrenuće vaše srce. Ista energija koja je htela da ga udari sada će mu dati cvet. Ali kvalitet se promenio. Učinili ste nešto. A energija je neutralna. Ako ne učinite nešto, onda vi potiskujete - a potiskivanje je otrovno. Učinite nešto, ali samo suprotno. I to neće biti novo uslovljavanje, biće samo uklanjanje starog uslovljavanja. Kada je staro iščezlo, kada energetski čvorovi nestanu, nije nužno da brinete ni o čemu. Onda možete teći spontano.

Poslednje, četvrto pitanje:

Rekli ste da duhovno nastojanje može da uzme dvadeset do trideset

godina života, ili čak život, i da je čak i toliko nedovoljno. Međutim, zapadni um izgleda da je orijentisan na rezultate, nestrpljiv i previše praktičan. On želi odmah rezultate. Religijske tehnike dolaze i odlaze kao drugi hirovi na zapadu. Kako onda nameravate da uvedete jogu u zapadni um?

Ja nisam zainteresovan za zapadni um ili istočni um. To su dva aspekta uma. Ja sam zainteresovan za sám um. A ova istočno-zapadna dihotomija nije mnogo značajna, nije čak bitna sada. Ima istočnih umova na Zapadu, a ima i zapadnih umova na Istoku. Sada je cela stvar postala izmešana. Stari Istok je potpuno nestao.

Sećam se taoističke anegdote. Tri taoista su meditirali u pećini. Jedna godina je prošla. Bili su smireni, sedeli su i meditirali. Jednog dana je prošao u blizini jedan konjanik. Oni su ga ugledali. Jedan od trojice

pustinjaka je rekao: "Konj koga je jahao bio je beo." Druga dvojica su ostali nemi. Posle jedne godine, drugi pustinjač je rekao: "Konj je bio crn, nije bio beo." Onda je opet prošla još jedna godina. Treći pustinjač je rekao: "Ako će biti rasprave, i svađe ja odlazim! Odlazim! Ometate moju tišinu!"

Šta znači da li je konj bio beo ili crn? Tri godine. Međutim, ovakav je tok na Istoku. Vremena nema. Istok nije svestan vremena uopšte. Istok živi u večnosti, kao da vreme ne prolazi. Sve je bilo statično.

Ali taj Istok više ne postoji. Zapad je pokvario sve; Istok je nestao. Kroz zapadno obrazovanje sada je sve zapadno. Samo je nekoliko ljudi sličnih ostrvima koji su istočnjaci - oni mogu biti na Zapadu, mogu biti na Istoku, nisu ni na koji način ograničeni na Istoku. Inače svet kao celina, svet u potpunosti je postao zapadni.

Joga kaže - i pustite da to prodre u vas vrlo duboko jer će to biti vrlo značajno - *joga* kaže da što ste više nestrpljivi, više vremena će biti potrebno za vaš preobražaj. Što ste više u žurbi, više ćete biti zadržani. Žurba stvara takvu konfuziju da će odlaganje biti rezultat.

Što ste manje u žurbi, ranije će biti rezultata. Ako ste beskonačno strpljivi, baš ovog momenta transformacija se može dogoditi. Ako ste spremni da čekate zauvek, možda nećete čekati čak ni do sledećeg trenutka. Baš ovog momenta stvar se može dogoditi, jer to nije pitanje vremena, to je pitanje kvaliteta vašeg uma.²⁹

Beskonačno strpljenje. Jednostavno nemanje čežnje za rezultatima

---

²⁹ Um projektuje vreme. Bez relativnog (misaonog) uma nema relativnog (linear-nog) vremena. Transcendencija vremena je transcendencija uma - i obrnuto. To je cilj joge.

daje vam mnogo dubine. Žurba vas čini plitkim. Vi ste u takvoj žurbi da ne možete biti duboki. Ovog trenutka vi niste zainteresovani ovde u ovom momentu, nego šta će se dogoditi u sledećem. Zainteresovani ste za rezultat. Krećete se ispred sebe; vaša dinamika je luda. Tako možete juriti previše, možete putovati previše, a da ne stignete nigde jer cilj koji treba postići je upravo već ovde. Treba da se bacite u to, ne da ga dostižete bilo gde. A baciti se možete samo ako ste potpuno strpljivi.

Reci ću vam jednu zen anegdodu. Jedan zen monah je prolazio kroz šumu. Iznenada je postao svestan da ga tigar sledi, pa je počeo da trči. Ali njegovo trčanje je zenovskog tipa; on se nije žurio. On nije lud. Njegovo trčanje je takođe glatko, harmonično. Uživao je u tome. Rečeno je da monah misli u umu: "Ako tigar uživa u tome, zašto ne bih ja?"

A tigar ga je sledio. Onda je došao blizu provalije. Upravo da bi pobjegao od tigra obesio se o granu drveta. Onda je pogledao dole. Drugi tigar je stajao dole čekajući na njega. Onda je stigao i prvi tigar, stao je pokraj drveta na vrhu brežuljka. On je visio između, samo na grani, a tigar je čekao dole na njega. On se smejao. Onda je pogledao. Dva miša su upravo grickala granu... jedan beo, a jedan crn. Onda se on nasmejao vrlo glasno. Rekao je: "Ovo je život. Dan i noć, beo i crni miš grickaju. Gde god da krenem, smrt me čeka. Ovo je život!" Rečeno je da je tada dostigao *satori* - prvo svetlučanje prosvetljenja. To je život! Ništa ne treba brinuti; tako stvari idu. Gde god krenete smrt čeka, a čak i ako ne idete nikuda, dan i noć seckaju vaš život. Stoga se on glasno smejao.

Onda je pogledao okolo, jer sada je fiksiran. Sada nema brige. Kada je smrt sigurna, čemu briga?

Samo u nesigurnosti ima brige. Kada je sve izvesno, nema brige; sada je to postala sudbina. Stoga je tražio kako da uživa u ovih nekoliko trenutaka. Opazio je upravo pored grane nekoliko jagoda, ubrao ih i pojeo. Bile su najbolje u njegovom životu. Uživao je u njima, i kaže se da je tog trenutka postao prosvetljen.

Postao je Buda jer smrt je tako blizu da čak ni tada nije bio u žurbi. Mogao je da uživa u jagodama. To je slatko! Ukus je sladak! On zahvaljuje Bogu. Kaže se da u tom trenutku sve nestaje - tigrovi, grana, on sam. On je postao kosmos.

Ovo je strpljenje, apsolutno strpljenje! Gde god da ste, u tom trenutku uživajte bez pitanja za budućnost. Nema budućnosti u umu - samo sadašnji trenutak, sadašnjost trenutka, i vi ste ispunjeni. Onda nije potrebno da se ide nigde. Gde god ste, sa same te tačke vi ćete se baciti

u okean; postaćete jedno s kosmosom.

Inače um nije zainteresovan za ovde i sada. Um je zainteresovan za neku budućnost, za neke rezultate. Dakle, pitanje je, na način relevantan za takav um, moderan um, hoće li biti bolje nazvati ga tako, nego zapadnim. Moderan um je stalno opsednut budućnošću, sa rezultatima, ne sa ovde i sada.

Kako se taj um može naučiti *jogi*? Ovaj um se može naučiti *jogi* jer ova orijentacija ka budućnosti ne vodi nigde. Ova orijentacija ka budućnosti je kreiranje konstantne patnje za moderan um. Mi smo stvorili pakao, stvorili smo ga previše. Sada, ili će čovek morati da iščezne sa ove planete zemlje, ili će morati da preobrazi sebe. Ili će čovečanstvo morati da umre kompletno - jer ovaj pakao se više ne može nastaviti - ili ćemo mi morati da prođemo kroz preobražaj.

Otuda, *joga* može postati vrlo sadržajna i bitna za moderni um, jer *joga* može da izbavi. Ona vas može naučiti kako da budete ovde i sada - kako da zaboravite prošlost, kako da zaboravite budućnost, i kako da ostanete u sadašnjem trenutku sa takvim intenzitetom da ovaj trenutak postane bezvremen, sam trenutak da postane večnost.

Patanđali može postati sve više i više značajan. Kako se ovo stoleće primiće svom kraju, tehnike o ljudskom preobražaju će postati sve važnije i važnije. One već nastaju svuda u svetu - bilo da ih nazivate *joga*, *zen* ili *sufi* metodama ili ih nazivate *tantra* metodama. Na mnogo, mnogo načina, sve stare tradicionalne tehnike se razbuktavaju. Neka duboka potreba postoji, a oni koji razmišljaju, svuda, u bilo kom delu sveta, postaju zainteresovani da otkriju ponovo kako je čovečanstvo u prošlosti živelo sa takvim blažens-

tvom, takvim ushićenjem. Sa tako nepovoljnim uslovima, kako su i bogati ljudi živeli u prošlosti, a mi, s tako bogatim stanjem, zašto smo mi tako jadni.

Ovo je paradoks, moderni paradoks. Po prvi put na zemlji mi smo stvorili bogata, naučna društva, a ona su najružnija i najnesrećnija. A u prošlosti nije bilo naučne tehnologije, ni obilja, ništa od udobnosti, ali čovečanstvo je živelo u tako duboko mirnoj životnoj sredini - srećno, zahvalno. Šta se dogodilo? Možemo biti srećniji nego ikada, ali smo izgubili kontakt sa egzistencijom.

Ta egzistencija je ovde i sada, a nestrpljiv um ne može biti u kontaktu s njom. Nestrpljenje je kao grozničavo, ludo stanje uma; vi stalno trčite. Čak i ako cilj dođe, ne možete stati tamo, jer jurenje je postalo vaša navika. Čak i ako postignete cilj vi ćete ga promašiti, vi ćete ga propustiti jer se ne možete zaustaviti. Ako

se možete zaustaviti, cilj se ne treba tražiti.

Zen majstor Hui-Hai je rekao: "Traži, i izgubićeš; ne traži i dobićeš to odmah. Stani, i to je ovde. Trči, i nema ga nigde."

PRAKSA I BEŽELJNOST

3. januar 1974.

I, 15: *dršťtanuřravikaviřayavitriřnasya vařikarasamjna vairagyam.*

Osećanje da se zagospodarilo (*vařikarasamjna*) u slućaju onoga koji ne oseća više žeđ ni za objek-tima iz oblasti ćula niti za onima iz oblasti slovesnosti (*anusravika-viřaya*) oznaćava se [tehnićkim terminom]-proćiřćenost (*vairagya*).

I, 16: *tatparam*

uruřakyatergunavairřnyam.

Ova je [proćiřćenost] dostigla vrhunac kada se u zrenju »sve-transcendirajuće -subjektivnosti« (*puruřa*) i žeđ za [samim] »energet-skim izvorima [u kojima su i sve potencijalnosti prisutne]« (*guna*) -gubi.

Abhyasa i *vairagya* - stalna unutarnja praksa i beželjnost; to su

dva osnovna kamena temeljca Patanjđalijeve *joge*. Konstantan unutarnji napor je potreban jer nešto treba da se postigne, ali zbog pogrešnih navika. Borba nije protiv prirode, borba je protiv navika. Priroda je tu, svakog momenta dostupna da se ulije, da postane jedno s tim, ali ste dobili pogrešan obrazac navika. Ove navike stvaraju prepreke. Borba je protiv ovih navika, a dok se one ne unište, priroda, vaša suštinska priroda, ne može teći, ne može se kretati, ne može dostići sudbinu za koju je namenjena da bude.

Stoga zapamtite prvu stvar: borba nije protiv prirode. Borba je protiv pogrešnog vaspitanja, pogrešnih navika. Vi se ne borite sa sobom; vi se borite s nečim drugim što je bilo učvršćeno u vama. Ako se ovo ne shvati pravilno, onda svi vaši naponi mogu ići u pogrešnom pravcu. Možete započeti da se borite sa sobom, a ako jednom započnete bor-

bu sa sobom vi bijete izgublenu bitku. Nikada ne možete biti pobednik. Ko će biti pobednik, a ko će biti pobeđeni? - jer vi ste oboje. Onaj ko se bori i onaj s kim se borite je isti.

Ako obe moje ruke počnu da se bore, ko će pobediti? Jednom kada započnete da se borite sa sobom vi ste gubitnik. A tako mnogo osoba, u svojim nastojanjima, u svom traganju za duhovnom istinom, padaju u tu grešku. Oni postaju žrtve ove greške; oni započinju da se bore sa sobom. Ako se borite sa sobom, postaćete sve više i više umobolni. Bićete više i više podeljeni, rascepljeni. Postaćete šizofreničar. To je ono što se dešava na Zapadu.

Hrišćanstvo je učilo - ne Hrist - hrišćanska crkva je učila da se borite sa sobom, da osuđujete sebe, da poričete sebe. Hrišćanstvo je stvorilo veliku podelu između nižeg i višeg. Nema ničeg višeg i nižeg u vama, ali hrišćanstvo govori o nižem biću i

višem biću, ili telu i duši. Hrišćanstvo vas na neki način deli i stvara borbu. Ova borba će biti beskrajna; neće voditi nigde. Krajnji rezultat može samo da bude samouništenje, šizofrenični haos. To je ono što se dogodilo na Zapadu.

Joga vas nikada ne deli, ali još uvek postoji borba. Borba nije protiv vaše prirode. Naprotiv, borba je za vašu prirodu. Vi imate akumulirane mnoge navike. Ove navike su vaša postignuća pogrešnih obrazaca iz mnogih života. Zbog ovih pogrešnih obrazaca vaša priroda ne može da se kreće spontano, ne može da teče spontano, ne može da dosegne svoju sudbinu. Ove navike moraju biti uništene, i one su samo navike. One vam mogu izgledati kao priroda jer ste im se tako mnogo prepustili. Možda ste postali identifikovani s njima, ali one nisu vi.

Ova razlika mora jasno da se ima na umu, inače možete pogrešno

protumačiti Patanjđalija. Sve što je došlo u vas spolja i pogrešno je, mora da bude uništeno tako da ono što je u vama može da teče, može da cveta. *Abhyasa*, neprekidna unutarnja praksa, je protiv navika.

Druga stvar, drugi kamen temeljac, je *vairagya*, beželjnost. To vas takođe može voditi u pogrešnom pravcu. I zapamtite, ovo nisu pravila, ovo su jednostavno uputstva. Kada kažem da ovo nisu pravila, mislim da ne treba da se slede kao neka opsesija. Njih treba razumeti - smisao, značenje. A to značenje treba da bude uneto u čovekov život.

To će biti različito za svakoga, stoga to nije fiksno pravilo. Ne treba da sledite to dogmatski. Treba da razumete njihovo značenje i da im dozvolite da rastu u vama. Cvetanje će biti različito kod svakog pojedinca. Dakle, to nisu mrtva, dogmatska pravila, ovo su jednostavna uputs-

tva. Ona pokazuju pravac. Ona vam ne daju detalje.

Sećam se jednom je Mula Nasrudin radio kao čuvar u muzeju. Prvog dana kada je postavljen, pitao je za pravila: "Koja pravila treba da se slede?" Data mu je knjiga pravila koja treba da slede čuvari. On ih je zapamtio; uložio je svu brigu da ne zaboravi nijedan detalj.

Prvog dana kada je bio na dužnosti, došao je prvi posetilac. Rekao je posetiocu da ostavi svoj kišobran tamo spolja kod njega na vratima. Posetilac je bio zapanjen. Rekao je: "Ali ja nemam nikakav kišobran." Na to je Nasrudin rekao: "U tom slučaju, moraćete da se vratite natrag. Done site jedan kišobran jer to je pravilo. Dok posetilac ne ostavi svoj kišobran ovde spolja, ne može mu se dozvoliti da uđe unutra."

Ima mnogo ljudi koji su opsednuti pravilima. Oni ih slede slepo. Patanjđali nije zainteresovan da vam

daje pravila. Sve što će on uraditi je da vam da jednostavna uputstva - ne da bi se sledila, nego da bi se razumela. Sleđenje će proizaći iz tog razumevanja. A obrnuto ne može da se dogodi - ako sledite pravila, razumevanje neće doći; ako razumete pravila, sleđenje će doći automatski, kao senka.

Beželjnost je uputstvo. Ako sledite to kao pravilo, onda ćete započeti da ubijate svoje želje. Mnogi su to uradili, milioni su to uradili. Oni počnu da ubijaju svoje želje. Naravno, ovo je matematički, ovo je logički. Ako beželjnost treba da se postigne, onda je ovo najbolji put: da se ubiju sve želje. Onda ćete biti bez želja. Ali takođe ćete biti i mrtvi. Vi ste sledili pravilo tačno, ali ako ubijete sve želje vi ubijate sebe, izvršavate samoubistvo - jer želje nisu samo želje, one su tok životne energije. Beželjnost treba da se postigne bez ubijanja ičega. Beželjnost treba da se

postigne sa više života, sa više energije - ne manje.

Na primer, možete ubiti seks lako ako izgladnjujete telo, jer seks i hrana su duboko povezani. Hrana je potrebna za vaše preživljavanje, za preživljavanje pojedinca, a seks je potreban za preživljavanje rase, vrste. Oni su oboje hrana na neki način. Bez hrane individua ne može preživeti, a bez seksa vrsta ne može preživeti. Inače primaran je pojedinac. Ako pojedinac može da preživi, onda se ne postavlja pitanje vrste.

Dakle, ako izgladnjujete svoje telo, ako mu dajete tako malo hrane da se energija stvorena od nje iscrpljuje u svakodnevnom rutinskom radu - vašem hodanju, sedenju, spavanju - ne akumulira se ni malo viška energije, onda će seks iščeznuti jer seksa samo može biti kada pojedinac skupi više energije, više nego što mu je potrebno za preživljavanje. Onda telo može misliti o preživljavanju

vrste. Ako ste vi u opasnosti, onda telo jednostavno zaboravlja na seks.

Otuda toliko privlačnosti u postu, jer u postu seks iščezava - ali to nije beželjnost. To je samo postajanje sve više i više mrtvim, manje i manje živim. U Indiji su monasi postili neprekidno baš radi tog cilja, jer ako postite neprekidno i stalno ste na dijeti gladovanja, seks iščezava; ništa drugo nije potrebno - nikakav preobražaj uma, nikakav preobražaj unutrašnje energije. Jednostavno gladovanje pomaže.

Onda vi postajete naviknuti na gladovanje. Ako to radite neprekidno godinama, jednostavno ćete zaboraviti da seks postoji. Nikakva energija se ne stvara, nikakva energija se ne kreće do seksualnog centra. Nema energije da se kreće. Osoba postoji baš kao mrtvo biće. Nema seksa.

Međutim, to nije ono što Patanjđali misli. To nije stanje bez želja. To je samo jedno impotentno ili

nemoćno stanje; tu ne postoji energija. Dajte telu hranu... Vi ste možda izgladnjivali telo za trideset ili četrdeset godina - dajte pravu hranu telu i seks se ponovo pojavljuje. Vi se niste promenili. Seks je upravo skriven tu i čeka energiju da poteče. Kad god energija poteče, on će opet postati živ.

Dakle, šta je merilo? Kriterijum treba da se zapamti. Biti više živ, biti više ispunjen sa energijom, vitalnošću, a postati bež želja. Samo onda ako vas vaša beželjnost čini više živim, onda ste sledili ispravno uputstvo. Ako vas učini jednostavno mrtvom osobom, vi ste samo sledili pravilo. Lako je slediti pravilo jer se ne zahteva inteligencija. Lako je slediti pravilo jer jednostavni trikovi to mogu učiniti. Post je jednostavan trik. Ništa mnogo nije sadržano u njemu; nikakva mudrost neće proizaći iz toga.

Sproveden je jedan eksperiment na Oksfordu. Tokom trideset dana grupa od dvadeset studenata je totalno gladovala, mladi, zdravi ljudi. Posle sedam ili osam dana oni su počeli da gube interesovanje za devojke. Slike golih devojaka su im date, a oni su bili nezainteresovani. A ta nezainteresovanost nije bila samo telesna, čak i njihovi umovi nisu bili zainteresovani - jer sada postoje metode za prosuđivanje uma.

Kad god mladić, zdrav mladić, gleda sliku gole devojke, zenice njegovih očiju postaju velike. One su više otvorene da prime голу figuru. A vi ne možete kontrolisati svoje zenice; one nisu voljne. Tako vi možete reći da ste nezainteresovani za seks, ali slike će pokazati da li ste zainteresovani ili ne. Vi ne možete uraditi ništa voljno, ne možete kontrolisati zenice svojih očiju. One se šire jer je nešto tako interesantno

došlo ispred njih, da se otvaraju više, kapci se otvaraju više da bi više mogli primiti unutra. Ne, žene nisu zainteresovane za golog muškarca kada su zainteresovane za male bebe, tako ako im daju lepe slike beba njihove oči se šire.

Svaka predostrožnost je preduzeta da se vidi da li su zainteresovani - nije bilo zainteresovanosti. Ubrzo, njihov interes je opao. Čak i u svojim snovima su prestali da viđaju devojke, prekinuti su seksualni snovi. Krajem druge sedmice, četrnaestog ili petnaestog dana, oni su jednostavno bili mrtvi leševi. Čak i ako bi lepa devojka prišla blizu, oni je ne bi gledali. Ako bi neko izrekao neku seksualnu šalu, oni se ne bi smejali. Trideset dana su gladovali. Tridesetog dana, cela grupa je bila neseksualna. Nije bilo seksa u njihovom umu, ni u njihovom telu.

Onda im je data hrana opet. Prvog dana oni su ostali isti. Sledećeg

dana oni su bili zainteresovani, a trećeg dana svi koji su gladovali trideset dana su iščezli. Sada nisu bili samo zainteresovani, bili su opsesivno zainteresovani - kao da je gladovanje pomoglo. Za nekoliko sedmica oni su bili opsesivno seksualni, misleći samo na devojke i ni na šta više. Kada je hrana bila u telu, devojke su opet postale važne.

Inače ovo je urađeno u mnogim zemljama širom sveta. Mnoge religije su sledile ovaj post. Onda su ljudi počeli misliti da su otišli izvan seksa. Vi možete otići izvan seksa, ali post nije način. To je trik. A ovo može da se uradi na svaki način. Ako ste u postu vi ćete biti manje ljuti, a ako postanete naviknuti na post, onda će mnoge stvari iz vašeg života jednostavno otpasti jer osnova je otpala: hrana je osnova.

Kada imate više energije, vi se krećete u više dimenzija. Kada ste ispunjeni sa obiljem energije, vaše

obilje energije vas vodi u mnoge, mnoge želje. Želje nisu ništa do izrazi energije. Dakle moguća su dva puta. Jedan je: vaša želja se menja, energija ostaje; drugi je: energija se uklanja, želja ostaje. Energija može biti uklonjena vrlo lako. Jednostavno možete biti operisani, kastrirani, i tada seks nestaje. Neki hormoni mogu biti uklonjeni iz vašeg tela. To je ono što čini post - neki hormoni nestaju; onda možete postati neseksualni.

Međutim, ovo nije cilj Patanjđalija. Patanjđali kaže da energija treba da ostane, želje da iščeznu. Samo kada želja iščezne, a vi ste ispunjeni energijom, možete postići to blaženo stanje koje *joga* ima za cilj. Mrtva osoba ne može postići božansko. Božansko može biti postignuto samo kroz bujanje energije, obilje energije, kroz okean energije.

Ovo je druga stvar koju treba neprekidno pamtiti - nemojte uništiti energiju, uništite želju. To će biti

teško. To će biti teško, naporno, jer to traži totalnu transformaciju vašeg bića. Međutim Patanjđali je za to. Zato on deli njegovu *vairagyū*, njegovu beželjnost, u dva koraka. On daje dve *sutre*.

Prva sutra:

Prvo stanje vairagye, beželjnost, je obustava prepuštanja žeđi za čulnim uživanjima, sa svesnim naporom.

Mnoge stvari su sadržane i treba da se razumeju. Jedna, odavanje čulnim uživanjima. Zašto tražite čulna uživanja? Zašto um stalno misli o zadovoljenju? Zašto se krećete opet i opet u istom obrascu prepuštanja?

Za Patanjđalija i za sve one koji su spoznali, razlog je što vi niste blaženi u nutrini; otuda, želja za uživanjem. Na uživanje orjentisan um znači da takvi kakvi jeste, u sebi, vi ste nesrećni. Zbog toga stalno tražite sreću negde drugde, spolja. Osoba koja je nesrećna je prisiljena da se

kreće u željama. Želje su putevi nesrećnog uma da traži sreću. Naravno, nigde taj um ne može naći sreću. Najviše što može je da nađe nekoliko odsjaja. Ovi odbljesci izgledaju kao uživanje. Uživanje označava letimično sagledavanje sreće. A zabluda je u tome što ovaj um koji traga za uživanjem misli da ovi odsjaji i uživanja dolaze odnekud drugde, spolja, od drugoga. To uvek dolazi iznutra.

Pokušajmo sada da razumemo. Vi ste u ljubavi s nekom osobom. Ulazite u seks. Seks vam daje letimično sagledavanje uživanja; to vam daje odsjaj sreće. Za jedan trenutak vi osećate spokojstvo. Sve nevolje su iščezle; svih duševnih patnji nema više. Za jedan trenutak vi ste ovde i sada, zaboravili ste sve. Za jedan trenutak nema prošlosti i nema budućnosti. Zbog toga što nema prošlosti i nema budućnosti, i za jedan trenutak ste ovde i sada - iznutra iz vas teče energija. Vaše unutrašnje biće

teče u tom trenutku, i vi imate svetlucanje sreće.

Međutim vi mislite da svetlucanje dolazi od partnera, od žene ili od muškarca. To ne dolazi od muškarca ili žene. To dolazi od vas! Drugi vam je jednostavno pomogao da padnete u sadašnjost, da padnete izvan budućnosti i prošlosti. Drugi vam je jednostavno pomogao da donesete sebe u sadašnjost ovog trenutka.

Ako se možete preseliti u ovu sadašnjost bez seksa, seks će ubrzo postati beskoristan, on će nestati. On onda neće biti želja. Ako želite da se preselite u seks, možete se premestiti iz zabave, ali ne iz želje. Onda nema opsesije u tome jer vi ne zavisite od toga.

Sednite ispod drveta jednog dana - upravo ujutru dok sunce nije izašlo, jer s rađanjem sunca vaše telo je nemirno, i teško je biti miran unutra. Zbog toga na Istoku su uvek

meditirali pre izlaska sunca, oni su to nazivali *brahma muhurti* - trenutak božanskog. Oni su u pravu, jer sa suncem energije se bude i započinju da teku u starom obrascu koji ste stvorili.

Baš ujutru, kada sunce još nije izašlo na horizontu, sve je smireno i priroda je čvrsto uspavana - drveće spava, ptice spavaju, ceo svet spava, vaše telo je takođe unutra uspavano, a vi dolazite da sednete ispod drveta. Sve je smireno. Samo pokušajte da budete ovde u ovom trenutku. Ne činite ništa; nemojte čak ni meditirati. Ne činite nikakav napor. Samo zatvorite svoje oči, ostanite tihi, u toj tišini prirode. Iznenada ćete imati ista letimična sagledavanja, odbljescke koja su dolazila kroz seks, ili čak veća, dublja. Iznenada ćete osetiti navalu energije koja teče iznutra. Sada ne možete biti obmanuti, jer nema drugog, to sigurno dolazi iz

vas. To sigurno teče iznutra. Niko drugi vam je ne daje, vi je dajete sebi.

Ali ta situacija je nužna - tišina, energija, ne u uzbuđenju. Vi ne radite ništa, samo ste tu ispod drveća, i imaćete odsjaj. A to zaista neće biti uživanje, to će biti sreća, jer sada gledate u pravi izvor, pravi smer. Jednom kada znate to, onda ćete odmah kroz seks prepoznati da je drugi (partner) bio samo ogledalo, vi ste se samo ogledali u njemu ili njoj. I vi ste bili ogledalo za drugog. Vi ste pomagali jedno drugom da padnete u sadašnjost, da odete od razmišljajućeg uma do nerazmišljajućeg stanja bivanja.³⁰

Što je više um ispunjen brbljanjem, više seks ima privlačnosti. Na Istoku, seks nikada nije bio takva opsesija kao što je bio opsesija na Zapadu. Filmovi, priče, romani, poezija, magazini, sve je postalo seksu-

---

³⁰ Do Bitka, Sopstva ili Jastva.

alno. Ne možete prodati ništa dok ne stvorite seksualnu privlačnost. Ako treba da prodate kola, možete ih prodati samo kao seksualni objekat. Ako želite da prodate pastu za zube, možete je prodati kroz neku seksualnu reklamu. Ništa se ne može prodati bez seksa. Izgleda da samo seks ima potražnju, značaj, ništa drugo.

Svaka važnost dolazi kroz seks. Ceo um je opsednut seksom. Zašto? Zašto se to nije nikada dešavalo ranije? To je nešto novo u ljudskoj istoriji. Razlog je što je sada Zapad potpuno apsorbovan u mislima, nema mogućnosti da se bude ovde i sada, osim u seksu. Seks je ostao jedina mogućnost, i baš to se dešava.

Modernom čoveku je čak ovo postalo moguće - da dok vodi ljubav može misliti o drugim stvarima. Jednom kada postanete tako sposobni da dok vodite ljubav nastavljate da mislite o nečemu - o vašim računima u banci, ili nastavljate da razgovara-

te sa prijateljem, ili nastavljate da budete negde drugde - dok vodite ljubav ovde - seks će takođe biti okončan. Onda će biti samo dosada, frustracija, jer sam seks nije bitan. Stvar je bila samo u ovome - zato što se seksualna energija kreće tako brzo, vaš um dolazi do zaustavljanja, seks ga prevladava. Energija teče tako brzo, tako vitalno, da se vaš običan obrazac mišljenja zaustavlja.

Čuo sam, jednom se dogodilo da je Mula Nasrudin prolazio kroz šumu. Naišao je na lobanju. Upravo radoznao, kakav je uvek bio, pitao je lobanju: "Šta vas je dovelo ovde gospodine?" Bio je zapanjen kada je lobanja rekla: "Pričanje me je dovelo dovdde, gospodine," Nije mogao da poveruje u to, ali je čuo to i potrčao je na dvor kod kralja. Rekao je: "Video sam čudo! Lobanja, lobanja koja govori, leži baš pored našeg sela u šumi."

Kralj takođe nije mogao da poveruje, ali je takođe bio radoznao. Ceo dvor ih je sledio, otišli su šumu. Nasrudin je prišao blizu lobanje i pitao: "Šta te je dovelo ovde, gospodine?" ali lobanja je ostala nema. Pitao je ponovo, opet i opet, ali lobanja je bila mrtvački nema.

Kralj je rekao: "Znao sam od ranije, Nasrudine, da si lažov. Ali sada je previše. Napravio si takvu šalu da ćeš morati da patiš zbog nje." Naredio je svom čuvaru da mu odseče glavu i baci je pored lobanje mrvima da je pojedu. Kada su svi otišli - kralj, njegov dvor - lobanja je počela opet da govori. Pitala je: "Šta vas je dovelo ovde, gospodine?" Nasrudin je odgovorio: "Pričanje me je dovelo ovde, gospodine."

Govorenje je dovelo čoveka do ovde - do situacije koja je danas. Konstantno brbljajući um ne dozvoljava nikakvu sreću, nikakvu mogu-

ćnost sreće, jer samo smireni um može gledati unutra, samo smireni um može slušati tišinu, sreću, koja uvek ključa ovde. Ali ona je tako sup-tilna da je s bukom iz uma ne možete čuti.

Samo u seksu buka ponekad prestaje. Ja kažem: "Ponekad". Ako ste postali naviknuti na seks, kao što muževi i žene postaju, onda se ona nikada ne zaustavlja. Ceo čin postaje automatizovan i um nastavlja po svome. Onda je seks takođe dosada.

Sve ima privlačnost, ako vam može dati taj odsjaj. Može izgledati da odsjaj ili letimična sagledavanja dolaze spolja; oni uvek dolaze iznutra. Spolja može biti samo ogledalo. Kada sreća teče iznutra odražava se od nečeg spolja, to se naziva zadovoljstvom. Ovo je Patanjđalijeva definicija - sreća teče iznutra reflektovana od nečega spoljašnjeg, spoljašnje deluje kao ogledalo. Ako mislite da ta sreća dolazi spolja, ona je naz-

vana uživanjem. Mi smo u potrazi za srećom, ne u potrazi za uživanjem. Tako da sve dok ne budete imali odsjaj sreće, ne možete zaustaviti vaše napore traganja za zadovoljstvima. Prepuštanje uživanju znači traganje za zadovoljstvom.

Potreban je svestan napor. Za dve stvari. Jedna: kad god osetite da je trenutak uživanja prisutan, preobrazite ga u meditativno stanje. Kad god osetite da osećate zadovoljstvo, sreću, veselje, zatvorite svoje oči i pogledajte unutra, i vidite odakle to dolazi. Ne gubite taj trenutak; to je dragoceno. Ako niste svesni nastavite da mislite da to dolazi spolja, i to je zabluda sveta.

Ako ste svesni, meditativni, ako tragate za pravim izvorom, pre ili kasnije ćete saznati da to dolazi iznutra. Jednom kada saznate da to uvek teče iznutra, da je to nešto što već imate, prepuštanje strastima će otpasti, i to će biti prvi korak beželj-

nosti. Onda ne tražite spolja, niste u žudnji. Niste ubili želje, niste se borili sa željama, vi ste jednostavno našli nešto veće. Želje sada ne izgledaju tako važne. One venu.

Zapamtite ovo: one ne treba da budu ubijene i uništene; one same venu. Jednostavno ih zanemarujete jer imate veći izvor. Vi ste magnetski privučeni prema njemu. Sada se čitava vaša energija kreće unutra. Želje se jednostavno zanemaruju.

Vi ih niste dotukli. Ako se borite s njima nikada nećete pobediti. To je kao kada biste imali neko kamenje, šareno kamenje u svojim rukama. I odjednom opazite dijamante, da oni leže okolo. Vi bacate kamenje da biste stvorili prostor za dijamante u svojim rukama. Vi se ne borite s kamenjem. Kada su dijamanti tu, vi jednostavno ispustite kamenje. Ono je izgubilo svoj značaj.

Želje moraju izgubiti svoj značaj. Ako se borite, značaj im se ne

gubi. Naprotiv, baš kroz borbu dajete im veći značaj. Onda one postaju važnije. To se događa. Kada se neko bori sa nekom željom, ta želja postaje centar njegovog uma. Ako se borite sa seksom, seks postaje centar. Onda ste neprekidno angažovani u tome, zauzeti s tim. To postaje kao rana. Gde god da pogledate, ta rana se odmah projektuje, i šta god vidite postaje seksualno.

Um ima mehanizam, jedan stari mehanizam preživljavanja: ili borba ili bekstvo. Dva su puta uma: ili se možete boriti s nečim, ili možete pobeći od toga. Ako ste jaki, onda se borite. Ako ste slabi, onda bežite, jednostavno pobegnete. Ali u oba slučaja nešto drugo je važno, drugo je centar. Možete se boriti ili pobeći iz sveta - iz sveta gde su želje moguće; možete otići na Himalaje. To je takođe borba, borba slabog.

Čuo sam: jednom je Mula Nasrudin kupovao u selu. Ostavio je svog magarca na ulici i otišao u trgovinu da kupi nešto. Kada se vratio bio je besan. Neko je obojio njegovog magarca potpuno u crveno, svetlo crveno. Bio je gnevan raspitivao se: "Ko je to učinio? Ubiću tog čoveka!"

Tu je stajao mali dečak. Rekao je: "Jedan čovek je to učinio, ušao je u krčmu." Tako je Nasrudin otišao tamo, požurio je tamo, ljut, lud. Rekao je: "Ko je to uradio? Ko je obojio mog magarca?"

Vrlo krupan čovek, vrlo jak, ustao je i rekao: "Ja sam, pa šta?" Na to je Nasrudin rekao: "Hvala vam, gospodine. Uradili ste tako lep posao. Došao sam da vam kažem da je prvi premaz suv."

Ako ste jaki, onda ste spremni da se borite. Ako ste slabi, onda ste spremni da pobegnute. Ali u oba slučaja, vi ne postajete jači. U oba sluča-

ja drugi je postao centar vašeg uma. Ovo su dva držanja, boriti se ili pobeći - i oba su pogrešna jer se kroz njih vezujući uticaj uma pojačava.

Patanđali kaže da postoji treća mogućnost: ne borite se i ne bežite. Samo budite budni. Samo budite svesni. Kakav god da je slučaj, samo budite svedok. Svesni napor znači, prvo: traganje za unutarnjim izvorom sreće; i drugo: svedočenje starog obrasca navika - ne boriti se s tim, samo svedočiti to.

Prvo stanje vairagye, beželjnost je obustava prepuštanja žeđi za čulnim uživanjima, sa svesnim naporom.

'Svesni napor' jeste ključna reč. Svesnost je potrebna, i napor je takođe potreban. Napor treba da bude svestan jer može postojati i nesvestan napor. Možete biti trenirani na takav način da možete odbaciti određene želje bez znanja da ste ih odbacili.

Na primer, ako ste rođeni u vegetarijanskoj kući vi ćete jesti vegetarijansku hranu. Nevegetarijanska hrana jednostavno nije pitanje. Nikada je niste odbacili svesno. Bili ste odgajani na takav način da je nesvesno odbačena sama od sebe. Ali vam to neće dati neki integritet; neće vam to dati neku duhovnu snagu. Dok nešto ne učinite svesno, to nije postignuto.

Mnoga društva su probala ovo za svoju decu, da ih podignu na takav način da izvesne pogrešne stvari jednostavno ne uđu u njihove živote. One ne ulaze, ali ništa se ne postiže na taj način jer realna stvar koju treba zadobiti jeste svesnost. Svesnost može biti zadobijena kroz napor. Ako je bez napora nešto uslovljeno u vama, to uopšte nije postignuće.

Dakle u Indiji ima puno vegetarijanaca. Ćaini, Brahmani, mnogi ljudi su vegetarijanci. Ništa se ne

postiče time što ste samo rođeni u đainskoj porodici, biti vegetarijanac ne znači ništa. To nije svestan napor; niste učinili ništa oko toga. Da ste rođeni u nevegetarijanskoj porodici, vi biste prihvatili nevegetarijansku ishranu na sličan način.

Dok neki svesni napor nije učinjen, vaša kristalizacija se nikada ne događa. Morate učiniti nešto svoje. Kada nešto učinite sami od sebe, vi to ostvarujete. Ništa se ne postiče bez svesnosti, zapamtite to. To je jedna od osnovnih stvari. Ništa se ne postiče bez svesnosti! Možete postati savršeni svetac, ali ako to niste postali kroz svesnost, to je uzaludno, beskorisno. Morate se boriti inč po inč, jer kroz borbu više svesti će biti potrebno. A što više svesnosti primenjujete u svemu, više svesni vi postajete. Dolazi trenutak kada postajete čista svest.

Prvi korak je:

...obustava prepuštanja žeđi za čulnim uživanjima, sa svesnim naporom.

Šta da se radi? Kad god ste u stanju uživanja - seks, hrana, novac, moć, bilo šta što vam pruža uživanje - meditirajte o tome. Samo pokušajte da nađete to, odakle to dolazi. Vi ste izvor, ili je izvor negde drugde? Ako je izvor negde drugde, onda nema mogućnosti za bilo kakvu transformaciju jer ćete ostati zavisni od izvora.

Ali srećom, izvor nije nigde drugde, on je u vama. Ako meditirate, vi ćete ga naći. On kuca svakog trenutka iznutra, 'Ja sam ovde!' Jednom kada osetite da je tu i da kuca svakog trenutka - a vi ste samo stvarali spoljašnje okolnosti u kojima se to se dešavalo - to se može dogoditi bez okolnosti. Onda ne treba da zavisište ni od koga, od hrane, od seksa, od moći, bilo čega. Vi ste dovoljni

unutar samoga sebe. Jednom kada dođete do tog osećanja, osećanja samodovoljnosti, prepuštanje strastima - um koji je popustljiv vanjskim željama - iščezava.

To ne znači da nećete uživati u hrani. Uživajte više. Ali sada hrana nije izvor vaše sreće, vi ste izvor. Ne zavisite od hrane, niste opsednuti hranom.

To ne znači da ne uživete u seksu. Možete uživati više, ali sada je to veselje, igra; to je samo slavlje. Ali niste zavisni od toga, izvor toga nije spolja. I jednom kada dve osobe, dvoje ljubavnika, otkriju ovo - da drugi nije izvor njihovog uživanja - oni prestaju da se bore jedno s drugim. Oni započinju da vole jedno drugo po prvi put.

Inače ne možete voleti osobu od koje ste zavisni ni na koji način. Vi ćete mrzeti, jer je ona vaša zavisnost. Bez nje ne možete biti srećni. Dakle, ona je bila ključ, a osoba koja ima

ključ vaše sreće vaš je tamničar. Ljubavnici se bore jer vide da drugi ima ključ, "Ona me može učiniti srećnim ili nesrećnim." Jednom kada saznate da ste vi izvor svoje, i drugi je izvor njegove vlastite sreće, možete deliti svoju sreću; to je druga stvar, ali vi niste zavisni. Možete podeliti. Možete slaviti zajedno. To je ono šta ljubav znači: slavljenje zajedno, deljenje zajedno - ne ganjati jedno drugo, ne eksploatisati jedno drugo.

Zato što eksploatacija ne može biti ljubav. Onda koristite drugog kao sredstvo, a koga god koristite kao sredstvo, on će vas mrzeti. Ljubavnici mrze jedno drugo jer koriste, eksploatišu jedno drugo, a ljubav - koja treba da bude najdublja ekstaza - postaje najružniji pakao. Ali jednom kada znate da ste vi izvor svoje sreće, niko drugi nije izvor, možete podeliti to slobodno. Onda drugi nije vaš neprijatelj, nije čak ni jedan intiman

neprijatelj. Po prvi put prijateljstvo se stvara, možete uživati u svemu.

A moći ćete da uživete samo kada ste slobodni. Samo nezavisna osoba može da uživa. Osoba koja je luda i opsednuta hranom ne može da uživa. Ona može da napuni stomak, ali ne može da uživa. Njeno jedenje je nasilno. To je vrsta ubijanja. Ona ubija hranu; ona uništava hranu. I ljubavnici koji osećaju da njihova sreća zavisi od drugog, bore se, pokušavaju da dominiraju nad drugim, pokušavaju da ubiju drugog, da unište drugog. Bićete sposobni u svemu da uživete više kada znate da je izvor unutra. Onda ceo život postaje igra, iz trenutka u trenutak možete nastaviti da uživete beskonačno.

Ovo je prvi korak, sa naporom. Svesnošću i naporom postićete beželjnost. Patanjđali kaže da je ovo prvo, jer čak i napor, čak i svesnost, nije

dobra, jer to znači da se neka borba, neka skrivena borba, još odvija.

Drugi i poslednji korak *vairagye*, poslednje je stanje beželjnosti:

... obustava svih želja uz pomoć spoznaje unutarnje prirode puruše, vrhovnog Sopstva.

Prvo morate znati da ste vi izvor sve sreće koja se vama dešava. Drugo, morate znati svu prirodu vašeg unutarnjeg bića. Prvo, vi ste izvor. Drugo, 'Kakav je ovo izvor?' Prvo, samo toliko je dovoljno, da ste vi izvor sreće. A drugo, šta je ovaj izvor u svojoj celokupnosti, ovaj *puruša*, unutarnje Sopstvo: "Ko sam 'ja'?" u svojoj celosti.

Jednom kada znate ovaj izvor u njegovoj celokupnosti, vi ste spoznali sve. Onda je ceo univerzum unutra, ne samo sreća. Onda sve što postoji, postoji unutra - ne samo sreća. Onda Bog ne sedi negde u oblacima, on postoji unutra. Onda ste vi izvor,

koreni izvor svega. Onda ste vi središte.

Jednom kada postanete središte egzistencije, jednom kada znate da ste središte egzistencije, sva patnja će nestati. Tada beželjnost postaje spontana, *sahada*. Nikakav napor, nikakvo nastojanje, nikakvo održavanje nije potrebno. To je lako, to je postalo prirodno. Ne vučete to, niti gurate to. Sada nema 'ja' koje može da vuče i gura.

Zapamtite ovo: borba stvara ego. Ako se borite u svetu, to stvara krupan, grub ego: "Ja sam neko s novcem, sa ugledom, sa snagom." Ako se borite unutra, to stvara suptilan ego: "Ja sam čist; ja sam svetac; ja sam mudrac," ali 'Ja' ostaje sa borbom. Dakle, postoje pobožni egoisti koji imaju vrlo suptilan ego. Oni možda nisu svetovni ljudi, nisu; oni su drugačije svetovni. Ali borba postoji. Oni su postigli nešto. To postignuće još nosi poslednju senku od 'Ja'.

Drugi korak i konačni korak
beželjnosti za Patanjđalija je potpuni
nestanak ega. Samo prirodan tok.
Nema 'ja', nema svesnog napora. To
ne znači da nećete biti svesni, vi ćete
biti savršena svest - ali nikakav
napor nije sadržan u bivanju sves-
nim. Nećete biti samosvesni - bićete
čisto svesni, nesebično. Prihvatili ste
sebe i egzistenciju kakva ona jeste.

Totalno prihvatanje - to je ono
što Lao Ce zove Tao, reka teče prema
okeanu. Ona ne čini nikakav napor;
nije u žurbi da stigne do okeana. Čak
i ako ne stigne, neće biti frustrirana.
Čak i ako stigne za milione godina,
sve je u redu. Reka jednostavno teče
jer tečenje je njena priroda. Nikakvog
napora nema. Ona će nastaviti da
teče.

Kada se želje po prvi put usta-
nove, nastaje i napor za njihovo opa-
žanje, suptilan napor. Čak i prvi
korak je suptilan napor. Započinjete
sa pokušajima da budete svesni,

"Odakle moja sreća dolazi?" Morate učiniti nešto, a to činjenje će kreirati ego. Zbog toga Patanjđali kaže da je to samo početak, i morate zapamtiti da to nije kraj. Na kraju, ne samo da su želje nestale, vi ste takođe nestali. Samo unutrašnje biće je ostalo u svom toku.

Ovaj spontani tok je vrhovna ekstaza jer za njega nije moguća patnja. Patnja dolazi kroz očekivanje, potrebe. Nema nikoga da očekuje, da traži, tako da sve što se dogodi jeste dobro. Sve što se događa je blagoslov. Ne možete ništa porediti ni sa čim drugim, sve je svoj slučaj. I zato što nema poređenja sa prošlošću i sa budućnošću - nema nikoga da upoređuje - ne možete gledati ni na šta kao na patnju, kao bol. Čak i ako se bol dogodi u nekoj situaciji, to neće biti bolno. Pokušajte da razumete ovo. Ovo je teško.

Isus je bio raspet na krstu. Hrišćani su slikali Isusa vrlo tužnog.

Rekli su čak da se on nikada nije smejao, i u svojim crkvama imaju svuda tužne figure Isusa. To je ljudsko; možete razumeti to, jer osoba koja je razapeta na krstu mora biti tužna. Mora da je bio u unutrašnjoj agoniji; mora da je patio.

Tako hrišćani stalno govore da je Isus ispaštao za *naše* grehe - ali *on* je patio. Ovo je potpuno pogrešno! Ako pitate Patanjđalija ili mene, to je sasvim pogrešno. Isus ne može da pati. Nemoguće je da Isus pati. Ako on pati, onda ne postoji razlika između vas i njega.

Bol je tu, ali on ne može da pati. To može da izgleda nerazumljivo, ali nije, to je jednostavno. Možemo da vidimo spolja da je razapet, ponižen, da je njegovo telo uništeno. Bol je tu, ali Isus ne može da pati. Jer u tom trenutku kada je Isus raspjet na krstu, on ne može ništa da traži. On ne može da zahteva. On ne može da kaže: "Ovo je pogrešno. Ovo ne

treba da bude tako. Treba da budem krunisan, a ja sam raspet na krstu."

Ako je on to imao u svom umu - to: "Treba da budem krunisan, ali sam raspet," - onda bi bilo bola. Ako nije imao budućeg u umu, to da: "Ja treba da budem krunisan," nikakvog očekivanja za budućim, nikakav određeni cilj da dostigne, gde god se našao tu je cilj. On ne može da upoređuje. To ne može biti drugačije. To je sadašnji trenutak koji mu je dat. To raspeće je krunisanje.

On ne može da pati jer patnja znači otpor. Morate se odupreti nečemu, samo onda možete patiti. Pokušajte to. Biće vam teško da budete raspeti, ali postoje mala, svakodnevna raspinjanja na krst. Ona će delovati.

Imate bol u nozi ili u glavi, imate glavobolju. Možda niste uočili mehanizam toga. Imate glavobolju, i stalno se borite i opirete. Ne želite to. Vi ste protiv toga, podeljeni ste. Neg-

de ste vi unutar glave i glavobolja je tamo. Vi ste zasebni i glavobolja je zasebna, i insistirate da ne treba da bude tako. To je pravi problem.

Pokušajte jednom da se ne borite. Tecite sa glavoboljom, postanite glavobolja. I recite: "To se sada događa. Ovakva je moja glava u ovom trenutku, i u ovom trenutku ništa drugo nije moguće. To može otići u budućnosti, ali u ovom trenutku glavobolja je ovde." Ne opirite se. Dozvolite joj se da se dešava; postanite jedno s njom. Ne navlačite sebe u podelu, tecite u tome. A onda će biti iznenadnog napretka nove vrste sreće koju niste znali. Kada nema niko-ga da se odupire, čak i glavobolja nije bolna. Borba stvara bol. Bol uvek znači boriti se protiv bola - to je stvarna bol.

Isus prihvata. Na taj način njegov život je došao na krst. To je sudbina. To su na Istoku uvek nazivali sudbinom, *bhagya*, *kismet*. Dakle

nije glavna stvar u dokazivanju s vašom verom, nije u pitanju ni borenje s njom. Ne možete činiti ništa; to se dešava. Samo vam je moguća jedna stvar - možete teći s njom ili se možete boriti s njom. Ako se borite, to postaje veća agonija. Ako tečete s tim, agonija je manja. Ako možete potpuno teći, agonija nestaje. Postali ste tok.

Pokušajte to kada imate glavobolju, pokušajte to kada vam je telo bolesno, pokušajte kada imate neki bol - samo sledite to. A jednom, ako možete dopustiti, moraćete doći do jedne od najdubljih tajni života - da bol nestaje ako vi tečete s njim. A ako možete da tečete potpuno, bol postaje sreća.

Ali to nije nešto što se logično može razumeti. Možete shvatiti to intelektualno, ali to neće delovati. Pokušajte to egzistencijalno. Postoje svakodnevne situacije. Svakog momenta nešto je nepravilno. Tecite

sa tim i vidite kako će se preobraziti cela situacija. A kroz taj preobražaj vi transcendirate to.

Buda nikada ne može biti u bolu; to je nemoguće. Samo jedan ego može biti u bolu. Ego mora biti u bolu. Ako je ego tu vi možete preobraziti svoje uživanje u bol; ako ego nije tu možete preobraziti svoj bol u uživanje. Tajna leži u egu.

Poslednje stanje vairagye, beželjnost je obustava svih želja uz pomoć saznavanja unutarnje prirode puruše, vrhovnog Sopstva.

Kako se to događa? Samo znajući najdublju srž sebe samoga, *purušu*, unutarnjeg stanovnika. Samo znajući njega! Patanjđali kaže, Buda kaže, Lao Ce kaže, samo znajući njega, sve želje nestaju.

To je misteriozno, i logični um je prinuđen da pita kako se to dešava da samo pomoću poznavanja sebe

samih sve želje nestaju. To se događa jer sada znajući sami sebe, ovakve kakvi smo, sve želje su nastale. *Želje su jednostavno neznanje o sebi.* Zašto? Sve što tražite kroz želje je tu, skriveno u Sopstvu. Ako znate Sebe, želje će nestati.³¹

---

³¹ Naša suština ili Sopstvo je svest koja omogućava samu Celinu, Apsolut. Šta bi drugo moglo da bude? Sama definicija Apsoluta jeste da je on sve, da je nedeljiv, da postoji po holografskom modelu, tako da svaki prividni deo Apsoluta sadrži njegovu Celinu, da je sve što postoji na bilo kakav način zapravo sam Apsolut. Tako je to i naše Sopstvo. Samo je refleksija svesti o tome različita, negde je gušća i izražava se kroz grubi oblik, a negde finija i ogleda se kao delanje i informacija, a najčistija je kao samospoznaja ili čista svest o Sebi. Probuđen čovek je svesni subjekt Celine. U njemu se Celina najjasnije ogleda i spoznaje kao ona sama i kao suština čovekova, njegova samosvest. U tome je odgovor kako želje nestaju kada čovek spozna sebe. Dok smo u iluziji da smo samo jedna otuđena i posebna individua, onda smo nepotpuni i želimo (još) nešto drugo. Celina ne može da

Na primer, tražite snagu. Sva-ko traži moć. Moć stvara ludilo u svakome. Izgleda da samo ljudsko društvo postoji na takav način da se svako odaje moći.

Dete se rodi; ono je bespomoćno. To je prvo osećanje koje svi uvek nosite u sebi. Dete se rodi, ono je bespomoćno, a bespomoćno dete želi snagu. To je prirodno jer svako je snažniji od njega. Majka je snažnija, otac je snažniji, braća su snažnija, svako je snažniji, a dete je apsolutno bespomoćno. Naravno, prva želja koja se javi je da ima moć - kako da izraste snažno, kako da bude dominantno. I dete započinje da biva političar od tog trenutka. Ono započinje da uči trikove kako da vlada.

Ako plače previše, saznaje da može vladati kroz plakanje. Može

---

želi ništa drugo jer ne postoji ništa drugo, ona je cela, potpuna, ona već jeste sve što biva i što može da bude.

dominirati čitavom kućom samo pomoću plakanja. Ono uči da plače. Žene nastavljaju s tim čak i kada više nisu deca. One su naučile tajnu, nastavljaju to. A treba da nastavljaju s tim jer ostaju bespomoćne. To je politika moći.

Ono zna trik, i može stvoriti smetnju. Može kreirati takvu smetnju da morate prihvatiti nagodbu s njim. I svakog trenutka ono duboko oseća da jedina stvar koju treba jeste snaga, više moći. Ono će učiti, ići će u školu, ono će rasti, ono će voleti, ali u pozadini svega - njegovog obrazovanja, ljubavi, igre - ono će nalaziti kako da dobije više snage. Kroz obrazovanje ono će želiti da dominira, kako da bude prvo u razredu tako da može dominirati, kako da dobije više novca tako da može dominirati, kako da napreduje u širenju uticaja i teritorije dominacije. Čitav život će mu biti posvećen moći.

Mnogo života je jednostavno protraćeno. Čak i ako dobijete snagu, šta ćete raditi? Jednostavne detinjas-te želje su ispunjene. Dakle, kada postanete Napoleon ili Hitler, iznena-da postajete svesni da je ceo napor bio beskoristan, uzaludan. Samo je detinjasta želja bila ispunjena, to je sve. Sada šta da se čini? Šta da se čini sa tom snagom? Ako je želja ispunje-na vi ste frustrirani. Ako želja nije ispunjena vi ste frustrirani, a ona apsolutno ne može biti ispunjena, jer niko ne može biti tako moćan da može osećati, 'Sada je dovoljno' - niko! Svet je tako kompleksan da se čak i Hitler oseća nemoćnim u nekim momentima, čak i Napoleon će se osećati slabim u nekim trenucima. Niko ne može da oseća apsolutnu snagu, i ništa ne može da vas zado-volji.

Ali kada neko upozna svoje Sopstvo, on dolazi do izvora apsolut-ne snage. Onda želja za snagom nes-

taje jer znate da ste već kralj, a samo ste mislili da ste prosjak. Vi ste se borili da postanete veći prosjak, moćniji prosjak, a već ste bili kralj. Iznenada ste shvatili da vam ne nedostaje ništa. Niste bespomoćni. Vi ste izvor svih energija, vi ste sam izvor života. To osećanje nemoći u detinjstvu kreirano je od drugih. I to je začaran krug koji su oni stvorili u vama jer su to stvorili u njima njihovi roditelji, i tako dalje i tako dalje.

Vaši roditelji su stvorili osećanje u vama da ste nemoćni. Zašto? Jer su se samo kroz to oni mogli osećati snažnim. Možda mislite da veoma volite decu. Izgleda da to nije slučaj. Vi volite moć, a kada dobijete decu, kada postanete majke i očevi, vi ste moćniji. Možda vas niko ne sluša; možda niste ništa u svetu, ali ste barem u granicama svoje kuće jaki. Možete bar da maltretirate malu decu.

Pogledajte očeve i majke: oni muče! Oni maltretiraju izražavajući ljubav tako da im čak ne možete reći: "Vi mučite." Oni muče 'za njihovo vlastito dobro', radi dobra same dece! Pomažu im da rastu. Oni se osećaju jaki. Psiholozi kažu da mnogi ljudi biraju učiteljski poziv samo da bi bili uticajni, jer sa tridesetoro dece na raspolaganju, vi se osećate baš kao kralj.

Govorilo se da je Aurangajeba zatvorio njegov sin. Kada je bio uhapšen, on je napisao pismo u kome je rekao: "Samo jedna želja, ako je možeš ispuniti, biće dobro, i ja ću biti srećan. Samo mi pošalji tridesetoro dece tako da ih mogu podučavati u mom zatvoru."

Kaže se da je sin rekao: "Moj otac je uvek ostao kralj, i on ne može izgubiti svoje kraljevstvo. Tako da je čak i u zatvoru njemu trebalo tridesetoro dece da bi ih podučavao."

Gledajte! Idite u školu! Učitelj sedi na svojoj stolici - i apsolutna moć, gospodar je svega što se tamo događa. Ljudi žele decu ne zbog ljubavi, jer da ih vole zaista, svet bi bio drugačiji. Ako volite svoje dete, svet bi bio potpuno drugačiji. Nećete mu pomagati da bude bespomoćno, da se oseća bespomoćno, daćete mu tako mnogo ljubavi da će osećati da je jako. Ako mu date ljubav, onda ono nikada neće tražiti moć. Ono neće postati politički lider; ono neće ići na izbore. Ono neće pokušavati da gomila novac i da poludi za njim, jer ono zna da je to beskorisno - ono je već moćno; ljubav je dovoljna.

Ako niko ne daje ljubav, zato ono stvara zamene. Sve vaše želje, bilo za uticajem, novcem, ugledom, pokazuju da ste nečemu učeni u vašem detinjstvu, nešto je bilo uslovljeno u vašem bio-kompjuteru i vi sledite to uslovljavanje bez gledanja

unutra, jer bilo šta da tražite to već jeste tu.

Patanđalijev sav napor je da postavi vaš bio-kompjuter u tišinu tako da se ne upliće. To je meditacija. To je postavljanje vašeg bio-kompjutera nekoliko trenutaka u tišinu, u stanje bez vibracija, tako da možete pogledati unutra i čuti svoju najdublju prirodu. Samo brz pogled, letimično sagledavanje će vas promeniti, jer onda ovaj bio-kompjuter ne može da vas obmane. Ovaj bio-kompjuter stalno govori: 'Uradi ovo, uradi ono!' On nastavlja neprekidno da vas manipuliše da 'morate imati više snage; inače niste niko.'

Ako gledate unutra, nije potrebno da budete neko; nije potrebno da budete važna ličnost. Vi ste već prihvaćeni kakvi jeste. Čitava egzistencija vas prihvata, srećna je što se tiče vas. Vi ste cvetanje - individualno cvetanje, različito od svakog drugog, jedinstveno, i Bog vam želi dob-

rodošlicu; inače ne biste bili ovde. Vi ste ovde samo zato što ste prihvaćeni. Vi ste ovde samo zato jer vas Bog voli, univerzum vas voli i potrebni ste egzistenciji. Vi ste neophodni.

Jednom kada znate svoju unutarnju prirodu, koju Patanjđali zove *puruša* - *puruša* znači unutrašnji stanovnik... Telo je kao kuća. Unutrašnji stanovnik, unutarnja svest, jeste *puruša*. Jednom kada znate ovu unutarnju svest, ništa nije potrebno. Vi ste dovoljni, više nego dovoljni. Vi ste savršeni kakvi jeste. Potpuno ste prihvaćeni, dobrodošli. Egzistencija postaje blagoslov. Želje nestaju; one su bile deo neznanja Sebe. Sa znanjem Sebe, one nestaju, izvetre.

Abhyasa, stalna unutarnja praksa, svesni napor da se bude sve više budan, da se bude sve više gospodar sebe, da se bude sve manje i manje pod kontrolom navika, mehaničnosti, robotu sličnim mehanizmima - i vairagya, beželjnost: ovo dvoje kada

se postignu čovek postaje jogin; kada se ovo dvoje dostignu čovek je postigao cilj.

Ponoviću: samo nemojte stvarati borbu. Dozvolite da se sve ovo dešava, da bude sve više spontano. Ne borite se sa negativnim. Bolje kreirajte pozitivno. Ne borite se sa seksom, sa hranom, ni sa čim. Bolje, nađite ono što vam daje više sreće, odakle ona dolazi - krećite se u tom pravcu. Želje tako postepeno nestaju.

I drugo: budite sve više i više svesni. Šta god da se dešava, budite sve više svesni. Ostanite u tom trenutku, prihvatite taj trenutak. Ne tražite nešto drugo. Onda nećete stvarati patnju. Ako postoji bol, neka bude tu. Ostanite u tome i tecite u tome. Jedini uslov je, ostanite budni. Znalački, pažljivo, uđite u to, tecite u tome. Ne opirite se!

Kada bol iščezne, želja za uživanjem takođe iščezava. Kada niste u bolu, vi ne tražite zadovoljenje. Kada

nema jada, prepuštanje zadovoljstvima postaje bez značaja. I sve više i više nastavljate da padate u unutarnji ambis. A to je tako blaženo, to je tako duboka ekstaza, da čak i letimičnim sagledavanjem toga ceo svet postaje beznačajan. Onda sve što vam ovaj svet može dati postaje beskorisno.

Ni to ne sme postati borbeno držanje - ne treba da postanete ratnik, treba da postanete meditant. Ako ste meditativni, spontano će vam se stvari događati koje će vas preobraziti i promeniti. Započnite borbu i započeli ste gušenje. A ugušivanje će vas voditi do sve veće i veće patnje. Tako se možete obmanuti.

Ima mnogo ljudi koji ne obmanjuju samo druge, nego stalno obmanjuju sebe. Oni misle da nisu u patnji; stalno govore da nisu u nevolji. Ali čitava njihova egzistencija je jadna. Kada kažu da nisu u bedi, nji-

hova lica, njihove oči, njihovo srce, sve je u bedi.

Ispričaću vam jednu anegdodu, a onda ću završiti. Čuo sam da se jednom dogodilo da su dvanaest dama stigle u čistilište. Anđeo koji ih je vodio upitao je: "Da li je neka od vas bila neverna svom mužu dok ste bile na zemlji? Ako je neka bila neverna svom mužu, ona treba da podigne ruku." Sramežljivo, oklevajući, ubrzo su jedanaest dama podigle svoje ruke. Anđeo je uzeo telefon i pozvao: "Halo! Da li je to pakao? Imate li tamo mesta za dvanaest nevernih žena? - jedna od njih je gluva k'o kamen!"

Nije potrebno ni da to kažete ili ne. Vaše lice, samo vaše biće, pokazuje sve. Možete reći da niste jadni, ali način na koji to kažete, način na koji jeste, pokazuje da ste jadni. Ne možete obmanjivati, u tome nema svrhe jer niko ne može

obmanuti nikoga drugog, možete obmanuti samo sebe.

Zapamtite, ako ste jadni, vi ste stvorili sve to. Pustite da prodre duboko u vaše srce to da ste stvorili svoje patnje jer će to postati formula, ključ. Ako ste vi stvorili svoje patnje, samo onda vi možete i da ih uništite. Ako ih je stvorio neko drugi, onda ste nemoćni. Vi ste stvorili svoju patnju, zato možete da je uništite. Vi ste je stvorili kroz pogrešne navike, pogrešna gledišta, prepuštanjima, kroz želje.

Odbacite te obrasce! Gledajte novim, čistim pogledom! A sam ovaj život je najveća radost koja je moguća ljudskoj svesti.

Poglavlje 10

UZROK VAŠE PATNJE

4. januar 1974.

Prvo pitanje:

Kako to da opisujete život koji je zaista naš, a koji ste vi transcendirali, tako ispravno i u svakom detalju, dok mi ostajemo tako neuki o tome? Zar nije to paradoksalno?

To izgleda paradoksalno, ali nije, jer možete razumeti samo kada ste transcendirali. Dok ste u određenom stanju uma, ne možete razumeti to stanje uma; suviše ste upleteni u to, suviše ste identifikovani s tim. Za razumevanje je potreban prostor, rastojanje je potrebno, a tu nema rastojanja. Kada transcendirate stanje uma, samo tada ćete postati sposob-

ni da razumete to jer tada postoji distanca. Stojite podalje, odvojeno. Možete gledati objektivno, neidentifikovani. Sada postoji perspektiva.

Dok ste u ljubavi, ne možete razumeti ljubav. Možete je osećati, ali je ne možete razumeti. Suviše ste u tome. Za razumevanje, izdvojenost, nevezana izdvojenost je potrebna. Za razumevanje treba da budete posmatrač. Dok ste u ljubavi, posmatrač se gubi. Vi ste postali činilac, vi ste ljubavnik. Ne možete biti svedok toga. Samo kada transcendirate ljubav, kada ste prosvetljeni i otišli ste iznad ljubavi, bićete sposobni da razumete to.

Dete ne može da razume šta je detinjstvo. Kada se detinjstvo izgubi, možete da gledate natrag i da razumete. Mladost ne može razumeti šta je mladost. Samo kada postanete stari i sposobni da gledate unatrag, izdaleka, na distanci, onda ćete biti sposobni da razumete to. Šta god je

shvaćeno, shvaćeno je samo pomoću nadilaženja. Nadilaženje, transcencija, je osnova sveg razumevanja. Zbog toga to se dešava svakog dana - možete dati savete, dobar savet, nekome drugom ko je u nevolji; ako ste vi u nekoj nevolji, ne možete dati tako dobar savet samome sebi.

Kad je neko drugi u nevolji, vi imate prostor da gledate, proučavate; možete svedočiti. Možete dati dobar savet. Kada ste u istoj nevolji, nećete biti tako sposobni. Možete biti sposobni samo ako možete čak i onda biti izdvojeni, objektivni. Ako čak i onda možete gledati na problem kao da niste u problemu, spolja, stojeći na brdu i gledajući dole.

Svaki problem može biti rešen ako ste makar za jedan trenutak izvan toga i možete gledati na to kao svedok. Svedočenje rešava sve. Inače, ako ste duboko u nekom stanju, teško je da se bude svedok. Suviše ste identifikovani. Dok ste u ljutnji, vi

postajete ljutnja. Niko nije preostao pozadi ko može da vidi, promatra, proučava, da odluči. Niko nije ostao iza. Dok ste u seksu, vi ste pobuđeni potpuno. Tada nema centra koji nije time obuhvaćen.

U Upanišadama je rečeno da osoba koja posmatra sebe jeste kao drvo na kome dve ptice sede - jedna ptica samo skače, uživa, jede, peva, a druga ptica samo sedi na vrhu drveta gledajući u prvu pticu.

Ako možete imati svedočenje sopstvo na vrhu koje nastavlja da posmatra dramu dole gde ste vi činilac, gde vi učestvujete, igrate, skačete, pevate, govorite i mislite i postajete upleteni; ako neko duboko u vama može stalno da posmatra ovu dramu, ako možete biti u takvom stanju gde takođe igrate kao glumac na pozornici i istovremeno sedite u gledalištu i posmatrate to; ako možete biti oboje: glumac i gledalac - svedočenje je stiglo unutra. Svedočenje

će vas učiniti sposobnim za saznanje, razumevanje, mudrost.

Tako to izgleda paradoksalno. Ako odete kod Bude, on može ulaziti duboko u detalje vaših problema, ne zato što je on u problemu, nego zato jer nije u problemu. On može prodreti u vas. Može staviti sebe u vašu situaciju, a da i dalje ostane svedok.

Tako oni koji su u svetu ne mogu razumeti svet. Oni koji su otišli izvan njega, samo oni ga razumeju. Dakle, šta god da želite razumeti, idite izvan toga. Ovo izgleda paradoksalno. Šta god želite znati, idite izvan toga - samo će se tada znanje dogoditi. Krećući se unutar bilo čega možete sakupiti mnogo informacija, ali nećete postati mudar čovek.

Možete praktikovati to svakog trenutka. Možete biti oboje: i glumac i gledalac. Kada ste ljuti možete menjati um. Ovo je duboka umetnost, ali ako pokušate bićete u stanju. Možete menjati.

U jednom trenutku možete biti ljuti. Onda se izdvojte, gledajte u ljutnju, na vašem vlastitom licu u ogledalu. Gledajte šta radite, gledajte šta se događa oko vas, gledajte šta ste uradili drugima, kako oni reaguju. Pogledajte za trenutak, a onda opet budite ljuti, uđite u ljutnju. Onda opet postanite posmatrač. Ovo se može uraditi, ali za to je potrebna vrlo duboka praksa.

Probajte to. Dok jedete, za trenutak budite onaj koji jede. Uživajte, postanite hrana, postanite onaj koji jede - zaboravite da postoji bilo ko, ko može posmatrati to. Kada ste se uneli u to dovoljno, onda za jedan jedini trenutak se udaljite. Nastavite da jedete, ali počnite da posmatrate to - hranu, sebe, a vi stojite iznad i posmatrate to.

Ubrzo ćete postati efikasni, i možete premestiti mehanizam uma od počinioca do gledaoca, od učesnika do posmatrača. A kada vam se to

otkrije, onda ćete videti da kroz identifikovano učestvovanje ništa nije moguće znati, samo kroz objektivno posmatranje stvari postaju otkrivene i znane. Zbog toga oni koji su ostavili svet, postali su vodiči. Oni koji su otišli s one strane, oni su postali majstori.

Frojd je obično govorio svojim učenicima... To je vrlo teško, jer Frojdovi učenici, psihoanalitičari, nisu bili ljudi koji su transcendirali. Oni su živeli u svetu. Oni su samo stručnjaci. Ali čak je i Frojd predlagao njima da dok slušaju pacijenta, nekoga ko je bolestan, mentalno bolestan: "Ostanite nepristrasni, izdvojeni. Nemojte se emocionalno uplitati. Ako se upletete, onda je vaš savet beskoristan. Samo ostanite posmatrači."

Čak i to izgleda vrlo okrutno. Neko jauče, plače, a vi to možete osećati jer ste ljudska bića. Ali Frojd kaže, ako radite kao psihijatar, kao

psihoanalitičar, ostanite neupleteni. Gledajte osobu kao da je ona samo problem. Ne gledajte na njega kao da je ljudsko biće. Ako gledate na njega kao na ljudsko biće, vi ste odmah upleteni, vi ste postali učesnik, onda ne možete savetovati. Onda sve što kažete biće pristrasno. Onda niste izvan toga.

To je teško, vrlo teško, stoga su frojdovci to činili na mnogo načina. Frojdovski psihoanalitičar se neće suočiti sa pacijentom direktno, jer kada se suočite licem u lice teško je ostati neupleten. Ako osobu pogledate u oči, vi ulazite u nju. Stoga frojdovski psihoanalitičari sede iza, dok pacijent leži na divanu.

To je takođe vrlo važno, jer Frojd je shvatio da ako osoba leži, a vi sedite ili stojite, ne gledajući u nju, manja je mogućnost da budete upleteni. Zašto? Osoba koja leži postaje problem, kao na hirurgovom stolu. Možete da ga secirate. Obično, ovo se

nikada ne dešava. Ako odete da sretete osobu, neće vam govoriti ležeći dok vi sedite, dok nije pacijent, dok nije u bolnici.

Stoga je Frojd insistirao da njegovi pacijenti treba da leže na kauču. Tako psihoanalitičar stalno oseća da je osoba pacijent, bolesnik. Njemu mora da se pomogne. On trenutno nije osoba već problem, a vi ne treba da se uplićete s njim. On ne treba da se suočava licem u lice sa osobom, ne treba da istupi pred pacijenta - samo skriven iza, on će ga slušati. Frojd je rekao ne dodirujte pacijenta, jer ako ga dodirnete, ako uzmete pacijentovu ruku u svoju ruku, postoji mogućnost da budete upleteni.

Ove predostrožnosti treba preduzeti jer psihoanalitičari nisu prosvetljene osobe. Inače ako odete kod Bude, nije potrebno da ležite, nije potrebno da se skrivate iza zavese. To Budi nije potrebno da bi ostao

svestan kako ne bi postao upleten; on ne može biti upleten. Koji god da je slučaj, on ostaje neupleten.

On može osećati samilost prema vama, ali on ne može biti saosećajan, zapamtite ovo. Pokušajte da razumete razliku između saosećanja i samilosti. Samilost je iz višeg izvora. Buda može ostati samilostan prema vama. On vas razume - da ste u teškoći - ali on ne može da saoseća zajedno sa vama jer zna da ste u teškoći zbog svoje nerazumnosti, zbog vaše gluposti ste u teškoći.

On ima samilost, pokušaće na svaki način da vam pomogne da izađete iz svoje gluposti. Ali vaša glupost nije nešto sa čime će on saosećati. Dakle, na neki način on će biti vrlo srdačan, a na neki način će biti vrlo ravnodušan. Biće srdačan što se tiče samilosti, a biće apsolutno ravnodušan što se tiče saosećanja.

Obično, ako odete kod Bude osetićete da je on ravnodušan - jer vi

ne znate šta je samilost i ne znate toplinu samilosti. Samo ste upoznali toplinu saosećanja, a on nije saosećajan. On izgleda nemilosrdan, hladan. Ako jecate i plačete, on neće jecati i plakati s vama. Ako bi on plakao, onda ne bi postojala mogućnost da vam od njega dođe pomoć. On bi bio u istom položaju. On ne može da plače, a vi ćete se osećati povređeni: "Ja jadikujem i plačem, a on ostaje kao statua, kao da je bez srca." On ne može saosećati s vama. Saosećanje je iz istog uma prema istom umu. Samilost je iz višeg izvora.

On može da vas gleda. Vi ste providni za njega, potpuno goli, i on zna zašto vi patite. Vi ste uzrok, i on će pokušati da vam objasni uzrok. Ako možete da ga slušate, sam čin slušanja će vam pomoći mnogo.

To izgleda paradoksalno, ali nije. Buda je takođe živeo kao vi. Ako ne u ovom životu, onda u nekim prethodnim životima. On je prošao

kroz iste nevolje. Bio je glup kao vi, patio je kao vi, upinjao se kao vi. Tokom mnogo, mnogo života on je bio na istoj stazi. On zna sve muke, sva upinjanja, sukobe, patnje. On je svestan, više svestan nego vi, jer sada su svi prošli životi pred njegovim očima - ne samo njegov, nego vaši takođe. On je proživeo sve probleme koje svako ljudsko biće može da doživi, stoga on zna. Ali on ih je nadišao, transcendirao, tako sada zna koji su uzroci, i takođe zna kako oni mogu biti prevaziđeni.

On će pomoći na svaki način da razumete da ste vi uzrok svojih patnji. Ovo je vrlo teško. Najteža je stvar razumeti da 'Ja sam uzrok mojih patnji.' Ovo pogađa duboko; čovek se oseća povređenim. Kad neko kaže da je neko drugi uzrok, vi osećate da je u redu. Ta osoba izgleda saosećajna. Ako on kaže: "Vi ste paćenik, žrtva, a drugi vas eksploatišu, drugi nanose štetu, drugi su

nasilni," vi se osećate dobro. Ali ova dobrota neće dugo trajati. To je trenutna uteha, a opasna, sa velikom cenom, jer pomaže vaš uzrok patnje.

Stoga, oni koji izgledaju saosećajni prema vama su vaši pravi neprijatelji, jer njihova naklonost pomaže vašem uzroku da bude ojačan. Pravi izvor patnje je ojačan. Vi osećate da ste u redu a ceo svet je pogrešan - patnja dolazi iz nečega drugog.

Ako odete kod Bude, kod jedne prosvetljene osobe, on je prinuđen da bude tvrd, jer će vas prisiliti da shvatite činjenicu da ste vi uzrok. Jednom kada počnete osećati da ste vi uzrok svog pakla, transformacija je već počela. Onog trenutka kada osetite ovo, pola posla je već urađeno. Već ste na stazi; već ste se pokrenuli. Velika promena je stigla kroz vas.

Pola patnji će iznenada nestati jednom kada razumete da ste vi uzrok, jer onda ne možete saradivati sa njim. Onda nećete biti tako neuki

da pomažete jačanje uzroka koji stvaraju patnje. Vaša saradnja će se prekinuti. Jaki će se još nastaviti za kratko samo zbog navike.

Jednom je Mula Nasrudin bio prisiljen da dođe na sud jer su ga našli opet pijanog na ulici. Sudija za prekršaje je rekao: "Nasrudine, sećam se da sam vas video tako mnogo puta radi istog prekršaja. Imate li neko objašnjenje za vaše uobičajeno pijanstvo? Nasrudin je rekao: "Naravno, imam objašnjenje za moje uobičajeno pijanstvo. Ovo je moje objašnjenje: uobičajena žeđ."

Čak i ako postanete budni, uobičajeni obrazac će vas prisiliti za kratko da se krećete u istom pravcu. Ali to ne može trajati za dugo; energije više nema. To se može nastaviti kao mrtav obrazac, ali ubrzo to će uvenuti. To je potrebno svakog dana hraniti, to je potrebno svakog dana

ojačavati. Vaša saradnja je neprekidno potrebna.

Jednom kada postanete svesni da ste vi uzrok vaših patnji, saradnja otpada. Dakle, sve što vam ja govorim jeste da vas učini spremnim za jednu činjenicu - da gde god da ste, šta god da ste, vi ste uzrok. Nemojte postati pesimistični oko toga, u ovome ima nade. Ako je neko drugi uzrok, onda ništa ne može da se učini.

Zato Mahavira negira postojanje Boga. Mahavaira kaže da nema Boga jer ako postoji Bog, onda ništa ne može biti učinjeno. Onda je on uzrok svega, onda šta mi možemo da učinimo? Onda smo nemoćni. On je svorio svet, on je stvorio i nas. Ako je on tvorac, onda samo on može da poništava. Ako smo mi u patnji, onda je on odgovoran i mi ne možemo ništa da učinimo.

Tako Mahavira kaže da ako ima Boga onda je čovek bespomoćan.

On kaže: "Ja ne verujem u Boga." Razlog nije filozofski, razlog je veoma psihološki. Razlog je takav da vi ne možete učiniti nikoga odgovornim za sebe. Bilo da Bog postoji ili ne, to nije pitanje.

Mahavira kaže: "Želim da razumete da ste vi uzrok šta god da ste." A to daje veliku nadu. Ako ste vi uzrok, vi možete to promeniti. Ako vi stvarate pakao, vi možete stvoriti raj. Vi ste gospodar.

Stoga ne osećajte beznadežnost. Što više činite druge odgovornim za vaš život, više ste rob. Ako kažete: "Moja žena me čini ljutim" onda ste vi rob. Ako kažete da vam vaš muž stvara nevolju, onda ste rob. Čak i ako vam vaš muž zaista stvara nevolju, vi ste odabrali tog muža. Vi ste želeli tu nevolju, tu vrstu nevolje - to je vaš izbor. Ako vaša žena stvara pakao, vi ste izabrali tu ženu.

Neko je pitao Mulu Nasrudina: "Kako si upoznao svoju ženu? Ko te je

predstavio?" On je rekao: "To se jednostavno dogodilo. Ne mogu kriviti nikoga."

Niko ne može kriviti nikoga. A to nije samo dešavanje, to je izbor. Poseban tip muškarca bira poseban tip žene. No nije slučajno. A on je bira iz posebnih razloga. Ako ta žena umre, on će ponovo izabrati isti tip žene. Ako se razvede od te žene, opet će se oženiti istim tipom žene.

Možete nastaviti da menjate žene, ali dok se sam čovek ne promeni neće biti stvarne promene - samo imena se menjaju - jer taj čovek bira. On voli određeno lice, on voli poseban nos, on voli određene oči, on voli specifično ponašanje.

A to je kompleksna stvar. Ako volite poseban nos - jer nos nije samo nos. On nosi ljutnju, on nosi ego, on nosi tišinu, on nosi mir, on nosi mnogo stvari - ako želite naročit nos, vi možda volite osobu koja vas može prisiliti da budete ljuti. Egoistična

osoba ima drugačiji tip nosa. Ona može biti lepa. Ona izgleda lepo samo zato što ste vi u potrazi za nekim ko može stvoriti pakao za vas. Pre ili kasnije stvari će uslediti. Možda nećete biti sposobni da ih povežete. Život je kompleksan, a vi ste tako mnogo upleteni u njemu da ne možete povezati stvari. Bićete sposobni da ih vidite samo kada ih nadiđete.

To je upravo slično kao da letite u avionu iznad Bombaja. Čitav Bombaj se pojavljuje, čitav obrazac. Ako živite u Bombaju i krećete se ulicama, ne možete videti ceo obrazac. Ceo Bombaj ne može videti onaj ko živi u Bombaju. To može videti samo onaj ko leti iznad. Onda se ceo model pojavljuje. Onda se stvari pokazuju u svome obrascu. Transcendencija označava odlaženje izvan ljudskih problema. Onda možete ući i videti.

Mnogo godina sam posmatrao mnoge osobe. Šta god da one rade,

one nisu svesne šta rade. Ljudi postaju svesni samo kada dođu rezultati. Nastavljaju da bacaju seme u zemlju; nisu toga svesni. Tek kada dođu do žetve tada postaju svesni. Ne mogu da povežu da su izvor problema i da su žeteoci.

Jednom kada razumete da ste vi uzrok, pokrenuli ste se na stazi. Sada mnoge stvari postaju moguće. Sada možete učiniti nešto oko problema koji je vaš život. Možete ga promeniti. Samo promenom sebe vi ga možete promeniti.

Jedna žena je došla kod mene - pripada vrlo bogatoj porodici, vrlo dobroj porodici, kulturnoj, profinjenoj, obrazovanoj. Pitala me je: "Ako počnem da meditiram, da li će to na bilo koji način ometati moj odnos sa suprugom?" Sama je rekla, pre nego što sam odgovorio: "Mislim da to ne bi trebalo da bude smetnja jer ako postanem bolja, mirnija i zaljubljeni-

ja - kako to može narušiti naš odnos?"

Međutim, ja sam joj rekao: "Grešite. Odnos će bi narušen. Bilo da postanete dobri ili loši, to je nevažno. Vi se menjate, jedan partner se menja - odnos će biti poremećen. A ovo će postati čudo: ako vi postanete loši, odnos neće biti ometen tako mnogo. Ali ako postanete dobri i bolji, odnos će biti poljuljan, jer kada jedan partner pada dole i postaje loš, drugi se oseća bolje u poređenju sa njim. To nije povreda ega. Pre je to zadovoljavanje ega."

Dakle, žena se oseća dobro ako muž počne da pije, jer sada ona postaje moralni propovednik. Sada ona dominira nad njim više. Sada kad god on uđe u kuću on ulazi kao kriminalac. Samo zato što on pije, sve što radi postaje pogrešno. Toliko je dovoljno, jer žena može uvek da iznese taj argument, bilo gde. Tako, sve je osuđeno.

Međutim ako muž ili žena postanu meditativni, onda će biti još ozbiljnijih problema jer ego drugog će biti povređen - jedan postaje superiorniji, a drugi će pokušati na svaki način da ne dozvoli da se to dogodi. On će stvarati sve moguće nevolje. Čak i ako se to dogodi, on će pokušati da ne veruje u to, da se to dogodilo. On će kazati da se to još nije dogodilo. Nastaviće da govori: "Ti meditiraš godinama i ništa se nije dogodilo. Kakve koristi od toga? Beskorisno. Ti se još uvek ljutiš, još uvek činiš ovo i ono, ostaješ isti." Drugi će pokušati da ubedi da se ništa ne događa. To mu je uteha.

Ako se zaista nešto dogodilo, ako se muž ili žena zaista promene, onda se ovaj odnos ne može nastaviti. To je nemoguće dok drugi nije takođe spreman na promenu. A da se postane spreman na promenu sebe vrlo je teško jer to povređuje ego. To znači šta god da ste, vi ste pogrešni.

Samo je tada potreba za promenom prisutna.

Dakle, niko nikada ne misli da on mora da se menja: "Ceo svet mora da se menja, ne ja. Ja sam u pravu, apsolutno ispravan, a čitav svet je pogrešan jer nije podoban meni." Sav napor svih Buda je vrlo jednostavan: nastoji da vas učini svesnim da šta god da ste, vi ste uzrok.

Drugo pitanje:

Zašto tako mnogo osoba na stazi joge usvajaju stanovište borbe, upinjavanja, potpunog zanimanja za pridržavanje strogih pravila, i ratničkih puteva? Da li je to nužno da bi se bio pravi jogin?

To je apsolutno nepotrebno - ne samo nepotrebno, to stvara sve vrste prepreka na stazi joge. Put borbe je najveća moguća prepreka jer nema nikoga protiv koga biste se

borili. Ako počnete da se borite, vi delite sebe.

A to je najveća bolest: da se bude podeljen, da se postane šizofreničan. Čitava borba je beskorisna, ona nikuda neće odvesti. Niko ne može da pobedi. S obe strane ste vi. Dakle uglavnom se možete igrati; možete igrati igru skrivanja i traženja. Ponekad deo A pobeđuje, ponekad deo B. Na taj način možete se kretati. Ponekad ono što nazivate dobrim pobeđuje. Ali boreći se sa zlom, pobeđujući zlo, dobar deo postaje iscrpljen, a zli deo sakuplja energiju. Tako pre ili kasnije zli deo će izaći gore, i to se može odvijati beskonačno.

Ali zbog čega se ovaj put borbe dešava? Zašto većina ljudi započinje s borbom? Onog trenutka kada pomisle o preobražaju, započinju da se bore. Zašto? Zato što znate samo metod pobeđivanja, a to je borba.

U svetu spolja, u spoljašnjem svetu, postoji samo jedan način da se bude pobedonosan, a to je borba - borba i uništenje drugog. To je jedini način u spoljašnjem svetu da se bude pobedonosan. A vi ste živeli u ovom spoljašnjem svetu milionima i milionima godina i borili ste se - ponekad bivajući poraženi ako se ne borite dobro, ponekad postajući pobedonosni ako se borite dobro. Dakle, to je postao unutra ugrađen program "Bori se žestoko." Postoji samo jedan način da se bude pobedonosan, a to je ljuta borba.

Kada napredujete unutra, vi sprovodite isti program jer ste upoznati samo sa njim. U unutarnjem svetu, upravo je obrnut slučaj: ako se borite - bićete pobeđeni, jer nema nikog da se s njim borite. U unutarnjem svetu, prepuštanje je put da se bude pobedonosan, predanost je put da se bude pobedonosan, dozvoljavajući unutrašnjoj prirodi da teče, ne

boriti se, jeste put da se bude pobe-
donosan. Dopuštanje reci da teče, ne
gurajući je, jeste put kada je u pitanju
unutarnji svet. Ovo je upravo obrnu-
to. Ali vi ste upoznati samo sa spolja-
šnjim svetom, tako da se ovo događa
samo u početku. Ko god krene unu-
tra, on će nositi ista oružja, isto drža-
nje, istu borbu, istu odbranu.

Makijaveli je bio za spoljašnji
svet; Lao Ce i Buda su za unutarnji
svet. I oni uče različite stvari. Maki-
javeli kaže da je napad najbolja
odbrana: "Ne čekajte da drugi napa-
dne, jer onda ste već na gubitku. Već
ste izgubili, jer drugi je započeo. On
je već dobio, stoga je uvek bolje zapo-
četi. Nemojte čekati da se branite,
uvek budite napadač. Pre nego što
neko napadne vas, vi napadnite nje-
ga i borite se onoliko vešto koliko je
moguće, s onoliko nepoštenja koliko
je moguće. Budite nepošteni, budite
lukavi i budite agresivni." To je način
koji Makijaveli predlaže. I Makijaveli

je jedan čestit čovek; zbog toga on predlaže tačno sve što je potrebno.

Ali ako pitate Lao Cea, Patanj-đalija ili Budu, oni govore o različitom tipu pobede - o unutarnjoj pobedi. Tamo, podmuklost, neće delovati, obmanjivanje neće delovati, borba neće delovati, agresija neće delovati jer koga ćete obmanjivati? Koga ćete pobediti? Vi ste sami tu. U spoljašnjem svetu nikada niste sami. Drugi su prisutni, oni su neprijatelji. U unutarnjem svetu vi ste tu sami. Ne postoji drugi. Ovo je totalno nova situacija za vas. Vi ćete nositi stara oružja, ali ova stara oružja će postati uzrok vašeg poraza. Kada promenite svet od spolja ka unutra, ostavite sve što ste naučili spolja. To neće biti od pomoći.

Neko je pitao Ramanu Maharšija: "Šta treba da naučim da bih postao smiren, da spoznam sebe samog?" Priča se da je Ramana Maharši rekao: "Za dosezanje unu-

tarnjeg Sopstva ne treba da učite ništa. Potrebno vam je odučavanje, učenje neće pomoći. To vam pomaže da napredujete spolja. Zaboravljanje svega naučenog će pomoći."

Sve što ste naučili, zaboravite to, zanemarite to, odbacite to. Krećite se unutra nevino, bezazleno - bez lukavosti i veština, već s detinjastim poverenjem i nevinošću; ne razmišljajući u terminima da će vas neko napasti. Nema nikoga, tako ne osećajte se nesigurno i ne sprovodite nikakve pripreme za odbranu. Ostanite ranjivi, prijemljivi, otvoreni. To je ono što *shraddha*, poverenje, znači.

Sumnja je nužna spolja jer drugi je prisutan. On možda misli da vas obmane, stoga treba da sumnjate i da budete skeptični. Unutra, nikakva sumnja, nikakav skepticizam nije potreban. Nikog nema tamo da vas vara. Možete ostati tamo onakvi kakvi jeste.

Zbog toga svako ima držanje slično ratniku, ali ono nije nužno. To je smetnja, najveća prepreka. Odbacite to van. Možete načiniti to glavnom stvari koja treba da se zapamti, da sve što je nužno spolja unutra će postati smetnja. Bilo šta, kažem, bezuslovno. A baš obrnuto treba da se proba.

Ako sumnja pomaže spolja u naučnim istraživanjima, onda će vera pomoći unutra u religijskim istraživanjima. Ako agresivnost pomaže spolja u svetu moći, prestiža, drugih, onda će neagresivnost pomoći unutra. Ako lukav, proračunati um pomaže spolja, onda nevin, neproračunat, bezazlen um će pomoći unutra.

Zapamtite ovo: šta god da pomaže spolja, upravo obrnuto će pomagati unutra. Zato čitajte Makijavelijevo delo *Vladalac (Il Principe)*. To je put spoljašnje pobede. I samo kada obrnete Makijavelijevog *Vlada-*

ra, možete stići unutra. Samo preokrenite Makijavelijevo gledište, i on postaje Lao Ce - kao u *shirshasanu*, stoju na glavi. Makijaveli stojeći na svojoj glavi postaje Patanjđali.

Dakle, čitajte delo *Vladalac*; ono je divno - najjasnije izlaganje o spoljašnjoj pobedi, a onda čitajte Lao Ceov *Tao Te Čing* ili Patanjđalijeve *Joga sutre* ili Budinu *Dhammapadu* ili Isusovu *Propoved na gori*. Oni su samo protivrečni, samo obrnuti, samo suprotni.

Isus kaže: "Blagosloveni su oni koji su krotki, jer će naslediti zemlju" - krotki, nevini, popustljivi, a ne jaki ni u kom smislu. "Blagosloveni su smerni u duhu, jer će ući u carstvo božje." Isus to čini jasnim: "smerni u duhu". Oni nemaju ništa na šta bi polagali pravo. Oni ne mogu reći: "Ja sam dobio ovo." Oni ne poseduju ništa - znanje, bogatstvo, moć, prestiž. Oni ne poseduju ništa, oni su skro-

mni i smerni. Oni ne mogu polagati pravo: "To je moje."

Mi stalno zahtevamo: "To je moje, to je moje. Na što više toga polažem pravo, to više osećam da 'ja jesam.'" U spoljašnjem svetu, što je veća teritorija vašeg uma, vaš ego je veći. U unutarnjem svetu, što je manja teritorija uma, vi ste veći. A kada teritorija iščezne kompletno i vi ste postali nula, onda - onda ste najveći. Onda ste pobedonosni. Onda se pobeda dogodila.

Ratničko držanje - naporna borba, previše velika zainteresovanost za pravila, uređenja, proračunatost, planiranje - takav um je prenesen unutra jer ste naučili to i ne znate ništa drugo. Otuda, potreba za učiteljem. Inače, nastavice da pokušavate svojim putevima koji su tamo potpuno apsurdni.

Otuda, nužna je inicijacija. Inicijacija označava nekoga ko može da vam pokaže put gde vi nikada niste

putovali, nekoga ko može da vam da letimično sagledavanje sveta kroz njega, dimenziju koja je vama potpuno nepoznata. Vi ste gotovo slepi za to. Ne možete videti to jer oči mogu videti samo ono što su one naučile da vide.

Ako dođete ovde i ako ste krojač, onda ne gledate lica, gledate ode-la. Lica vam ne znače mnogo; samo gledajući u odelo vi znate koji je to tip čoveka. Vi znate jezik.

Ako ste obućar, nije vam potrebno da gledate u odelo; cipele će biti dovoljne. Obućar može samo da posmatra na ulici, i znaće ko prolazi, da li je osoba veliki lider - samo gledajući u cipele - da li je ona jedan umetnik, boem, hipik, bogat čovek, da li je kulturan, obrazovan, neobrazovan, seljak - samo posmatranje cipela daje sve pokazatelje ko je ona. On zna jezik. Da li čovek pobeđuje u životu, cipela ima različit sjaj. Ako je pobeđen u životu, cipela je poražena.

Onda je cipela tužna, ne mari se za nju. Obučar zna to. Nije mu potrebno da gleda u vaše lice. Cipela će reći sve što on želi da zna.

Mi učimo sve i onda postajemo fiksirani u tome. Onda je to ono što vidimo. Vi ste naučili nešto, i potrošili ste mnogo života učeći to. Sada je to duboko ukorenjeno, utisnuto. To je postalo deo vaših moždanih ćelija. Dakle kada se krećete unutra tamo je jednostavno tama, ništa, ne možete videti ništa. Čitav svet koji znate iščezao je.

To je baš kao kada znate jedan jezik i iznenada ste poslani u zemlju gde niko ne razume vaš jezik i vi ne možete razumeti ničiji jezik. Ljudi razgovaraju i ćaskaju, a vi osećate jednostavno da su oni ljudi. Izgleda kao da izgovaraju besmislice, a to izgleda vrlo bučno jer ne možete razumeti. Izgleda vam da oni govore preglasno. Ako ih možete razumeti, onda se cela stvar menja; vi postajete

deo toga. Onda to nije mrmljanje; to postaje razumljivo.

Kada uđete unutra vi znate jezik spoljašnjeg. Unutra postoji tama. Vaše oči ne mogu videti, vaše uši ne mogu čuti, vaše ruke ne mogu osećati. Neko je potreban, neko da vas uputi, da uzme vašu ruku u svoju ruku i pokrene vas na ovoj nepoznatoj stazi dok ne postanete upoznati, dok ne započnete da osećate, dok ne postanete svesni neke svetlosti, nekog značenja, nekog smisla oko vas.

Jednom kada imate prvu inicijaciju, stvari će početi da se dešavaju. Inače prva inicijacija je teška stvar, jer je to potpuni preokret. Iznenada vaš svet značenja iščezava. Vi ste u nepoznatom svetu. Ne razumete ništa - gde da se krećete, šta da radite i šta da naćinite od tog haosa. Majstor samo predstavlja nekoga ko zna. A ovaj kaos, unutarnji kaos, za njega

nije kaos, za njega je to red, kosmos, i on vas može voditi u njega.

Inicijacija označava gledanje kroz unutrašnji svet kroz oči nekog drugog. Bez poverenja to je nemoguće jer vi nećete dozvoliti da vaša ruka bude uzeta od nekoga da vas vodi u nepoznato. A on vam ne može dati nikakvu garanciju. Nikakva garancija ne bi bila ni od kakve koristi. Šta god da on kaže, vi morate uzeti to na poverenje.

U drevnom vremenu kada je Patanjđali pisao ove *sutre*, poverenje je bilo vrlo lako, jer u spoljašnjem svetu takođe, naročito na Istoku i specijalno u Indiji, oni su stvorili spoljašnji obrazac inicijacije. Na primer, zanati, profesije, pripadali su porodicama kroz nasleđe. Otac bi inicirao dete u zanimanje, a dete je prirodno verovalo svom ocu. Otac bi odveo dete na farmu ako je ratar i farmer, i uputio ga u njegovu poljop-

rivredu. Koji god posao da je radio, on bi uveo dete.

U spoljašnjem svetu takođe, postojala je inicijacija na Istoku. U sve je trebalo da se bude iniciran - neko koji zna bi vas uveo. Ovo je pomagalo vrlo mnogo jer ste bili upoznati sa inicijacijom s nekim ko bi vas vodio. Dakle, kada dođe vreme za inicijaciju, vi ste mogli verovati.

A poverenje, *shraddha*, vera, bila je lakša u svetu koji nije bio tehnološki. Tehnološkom svetu treba oštroomnost, lukavost, kalkulacija, matematika, promućurnost - ne nevinost. U tehnološkom svetu, ako ste nevinini izgledaćete smešno; ako izgledate oštroomno, izgledaćete mudri, inteligentni. Naši univerziteti ne čine ništa do ovo: čine vas domišljatim, lukavim, proračunatim. Više proračunatosti, više lukavosti, i uspešniji ćete biti u svetu.

Sasvim obrnut je bio slučaj sa Istokom u prošlosti. Ako ste bili

lukavi za vas ne bi bilo moguće da uspete čak ni u spoljašnjem svetu. Samo nevinost je bila prihvatana. Tehnika nije uvažavana previše, ali unutrašnji kvalitet je vrednovan previše.

Ako je osoba lukava i pravi bolje cipele, niko ne bi išao kod nje na Istoku u prošlosti. Odlazili bi kod osobe koja je nevinna. Ona možda ne bi pravila bolje cipele, ali oni bi odlazili kod osobe koja je bezazlena jer cipela nije baš bilo šta, ona nosi kvalitet osobe koja ju je napravila. Dakle ako bi postojao lukav i domišljat tehničar, niko ne bi išao kod njega. On bi trpeo, ne bi bio uspešan. Ali ako bi bio čovek kvaliteta, karaktera, bezazlenosti, ljudi bi išli kod njega. Čak i ako su lošije, ljudi bi više cenili njegove stvari.

Kabir je bio tkač i ostao je tkač. Čak i kada je postigao prosvetljenje, nastavio je da tka. On je bio tako ekstatičan, da njegovo tkanje nije

moglo biti mnogo dobro. On je pevao, plesao i tkao! Bilo je mnogo grešaka i mnogo neispravnosti, ali njegove stvari su bile cenjene, izuzetno cenjene.

Mnogi ljudi bi samo čekali kada će Kabir doneti nešto - to nije bila samo stvar, artikal, to je bilo od Kabira! Sama stvar je u sebi imala unutarnji kvalitet, došla je iz Kabirovih ruku. Kabir je dodirnuo. Kabir je plesao oko nje dok je tkao. I neprekidno se sećao božanskog, tako je stvar - tkanina, odeća ili bilo šta - postala duhovna, sveta. To je davalo kvalitet stvarima. Tehnička strana je sporedna; ljudska strana je bila primarna.

Tako čak i u spoljašnjem svetu na Istoku, oni su sproveli obrazac tako da kada se okrenete unutra nećete biti totalno neupoznati sa unutarnjim svetom; nešto ćete znati, neka uputstva, neka svetla u vašoj ruci. Nećete se kretati u totalnoj tami.

I ovo poverenje u spoljašnje odnose bilo je svuda. Muž nije mogao verovati da njegova žena može biti neverna. To je bilo gotovo nemoguće. A ako muž umre, žena bi umrla s njim jer život je bio takav zajednički fenomen. Tada je bilo besmisleno živeti bez nekoga s kojim je život postao tako zajednička stvar.

To je kasnije postalo ružno, ali u početku je to bila jedna od najboljih stvari koja se ikada događala na zemlji. Vi ste voleli nekoga i on je nestao - želećete da nestanete s njim. Da se bude bez njega bilo bi gore nego smrt. Smrt je bolja i vredna izbora - takvo je bilo poverenje u spoljašnje stvari takođe. Odnos žene i muškarca je spoljašnja stvar. Celo društvo se kretalo oko poverenja, vere, istinskog deljenja, onda je to bilo korisno. Kada jednom dođe vreme da se krene unutra, sve ove stvari bi pomogle da se bude iniciran

lako - da se veruje nekome, da se preda.

Borba, upinjanje, agresivnost su prepreke. Ne sprovodite ih. Kada se krećete prema unutra, ostavite ih pred vratima. Ako ih nosite, propustićete unutarnji hram; nikada ga nećete dostići. S ovim stvarima ne možete da se krećete prema unutra.

Treće pitanje:

Nije li vairagya, nevezivanje ili beželjnost, dovoljna sama po sebi da oslobodi čoveka od svetovnog robovanja? Kakva je onda korist od jogijske discipline, od abhyase?

Vairagya je dovoljna, beželjnost je dovoljna. Onda nikakva disciplina nije potrebna. Ali gde je ta beželjnost? Ona nije tu. Zato je potrebna pomoć discipline. Disciplina je potrebna samo zato jer ta beželjnost nije u svojoj celosti unutar vas. Ako je beželjnost tu, onda ne postoji pita-

nje praktikovanja ičega; nikakva disciplina nije potrebna. Vi nećete doći da slušate mene; nećete ići da čitate Patanjđalijeve *sutre*. Ako je beželjnost potpuna, Patanjđali je beskoristan. Zašto gubiti vaše vreme sa Patanjđalijevim *sutrama*? Ja sam beskoristan, zašto da dolazite kod mene?

Vi ste u potrazi za disciplinom. Vi se krećete u potrazi za nekom disciplinom koja vas može preobraziti. Vi ste učenik ("disciple"), a "disciple" označava osobu koja je u potrazi za disciplinom. Nemojte obmanjivati sebe. Čak i ako odete kod Krišnamurtija, vi ste u traganju za disciplinom - jer onaj ko nema tu potrebu neće ići. Čak i ako Krišnamurti kaže da niko ne treba da bude učenik i nikakva disciplina nije potrebna, zašto ste vi tu? I te njegove reči će postati vaša disciplina, stvorićete obrazac, i počete da sledite taj obrazac.

Beželjnost ne postoji, zato ste u patnji. A niko ne želi da pati, i svako

želi da transcendiraju patnju. Kako da je transcendiraju? To je ono što će disciplina pomoći da učinite. Disciplina samo znači: učiniti vas spremnim za skok, za skok u beželjnost. Disciplina označava trening.

Vi još niste spremni, imate vrlo grub mehanizam. Vaše telo, vaš um, oni su grubi. Oni ne mogu primiti suptilno. Niste usaglašeni. Da biste primili suptilno, morate biti usklađeni. Vaša grubost mora da iščezne. Zapamtite ovo - da biste primili suptilno moraćete da postanete suptilni. Takvi kakvi ste, božansko može biti oko vas, ali vi ne možete biti u dodiru s njim.

To je isto kao radio. Leži dole u sobi, ali ne funkcioniše. Neke žice su pogrešno povezane, ili su neke žice pokidane, ili nedostaje neki prekidač. Radio postoji, radio talasi neprekidno prolaze, ali radio nije podešen i nije sposoban da prima talase.

Vi ste baš kao radio, niste u stanju u kome možete da funkcionišete. Mnoge stvari nedostaju, mnoge stvari su pogrešno spojene. "Disciplina" znači da vi učinite vaš radio funkcionalnim, sposobnim da prima, podešenim. Božanski talasi su svuda oko vas. Jednom kada ste usaglašeni oni počinju da se ispoljavaju. A oni mogu da se ispolje samo kroz vas, i dok ne postanu ispoljeni kroz vas, ne možete ih znati. Oni mogu postati ispoljeni kroz mene, oni mogu postati ispoljeni kroz Krišnamurtija, ili nekog drugog, ali oni ne mogu postati vaša transformacija.

Vi ne možete znati šta se stvarno dešava u Krišnamurtiju, u Gurđijevu - šta se dešava iznutra, koja vrsta usaglašavanja se događa, kako je njihov mehanizam postao tako suptilan da prima suptilne poruke iz univerzuma, kako egzistencija započinje da manifestuje sebe kroz njih.

Disciplina označava promenu vašeg mehanizma, da ga podesi, da ga načini podesnim instrumentom da bude izrazito prijemčiv. Ponekad bez discipline, takođe, ovo može slučajno da se dogodi. Radio može pasti sa stola. Samo padom, slučajno, neke žice mogu da se povežu ili prekinu. Samo udarcem radio može biti povezan sa stanicom. Onda će započeti da objavljuje nešto, ali to će biti haos.

To se dešavalo mnogo puta. Ponekad kroz slučajnost ljudi bi došli do saznanja božanskog i osetili božansko. I onda oni polude jer nisu disciplinovani da prime tako moćan fenomen. Oni nisu spremni. Oni su tako mali, a tako veliki okean ih preplavi. Ovo se dešavalo. U sufi sistemu oni nazivaju takve osobe lude za bogom - *masti*, tako ih oni zovu.³²

---

³² I u drugim tradicijama se spominju, kao na primer 'jurodivi' u hrišćanstvu, 'ludije' ili 'božanski ludaci' u Tibetu.

Mnogi ljudi ponekad bez discipline - kroz neki slučaj, kroz nekog majstora, kroz milost nekog učitelja ili samo kroz prisustvo nekog učitelja - postaju usaglašeni. Čitav njihov mehanizam nije spreman, ali deo započinje da funkcioniše. Onda oni ispadaju iz društvenog poretka. Onda ćete osećati da su ljudi, jer će započeti da rade i govore stvari koje izgledaju nepovezane. I oni takođe osećaju da se nešto u njima pokrenulo nepovezano, ali ne mogu učiniti ništa. Nešto je započelo u njima; ne mogu to da zaustave. Oni osećaju određenu sreću. Zbog toga su nazvani *masti*, srećni ljudi. Ali oni nisu slični Budi, oni nisu prosvetljeni. Kaže se za *maste*, za ove srećne ljude koji su poludeli, da je vrlo veliki učitelj potreban jer oni sada ne mogu učiniti ništa sa sobom. Oni su samo u konfuziji - srećni su u njoj, ali su u neredu. Oni ne mogu sami činiti ništa.

U drevnim danima, veliki *sufi* majstori su se kretali po zemlji. Kad god bi čuli za nekog *masta*, otišli bi kod njega da mu pomognu da se usaglasi.

U ovom veku samo Meher Baba je obavljao taj posao - veliki posao svoje vrste, redak posao. Neprekidno, tokom mnogo godina, on je putovao svuda po Indiji, a mesta koja je posećivao bile su ludnice, jer u ludnicama žive mnogi *masti*. Inače vi ne možete napraviti nikakvu razliku ko je lud, a ko je *mast*; oboje su ludi. Ko je stvarno lud, a ko je lud upravo zbog božanskog uticaja - jer neko usaglašavanje se dogodilo kroz neki slučaj! Vi ne možete uočiti nikakvu razliku.

Mnogi *masti* su ovde. Meher Baba bi putovao i živeo bi u ludnicama, i on je pomagao i služio *maste*, lude ljude. Mnogi od njih su izašli iz svoje ludosti i započeli svoje putovanje prema prosvetljenju.

Na Zapadu mnogi ljudi su u ludnicama, utočištima za lude, mnogi kojima ne treba nikakva psihijatrijska pomoć jer psihijatri ih samo mogu opet učiniti normalnim.

Njima treba pomoć nekoga ko je prosvetljen, ne psihijatar, jer oni nisu bolesni. Ili, ako su bolesni, bolesni su od božanske bolesti. Vaše zdravlje nije ništa pred tom bolešću. Ta bolest je bolja - vredna gubljenja sveg vašeg "zdravlja". Disciplina je potrebna.

U Indiji ovaj fenomen nije bio tako značajan kao što je bio u islamskim zemljama. Zbog toga *sufiji* imaju specijalne metode da pomognu ovim *mast* ljudima, ljudima ludim za Bogom.

Ali Patanjđali je stvorio tako suptilan sistem da nije potreban nikakav slučaj. Disciplina je tako naučna da ako prođete kroz ovu disciplinu, vi ćete dostići Budinstvo a da

ne postanete ljudi na stazi. To je kompletan sistem.

Sufizam još nije kompletan sistem. Mnoge stvari nedostaju u njemu, a one nedostaju usled svojeglavog držanja muslimana. Oni ne dozvoljavaju tome da se razvije do svoje najviše vrednosti i vrhunca. A *sufi* sistem mora da sledi obrazac islamske religije. Zbog strukture islamske religije, *sufi* sistem nije mogao otići izvan nje.³³

Patanjđali ne sledi nijednu religiju, on sledi samo istinu. On ne pravi nikakav kompromis sa hinduizmom, islamizmom ili bilo kojim *izmom*. On sledi naučnu istinu. *Sufiji*

---

³³ *Sufizam* je mnogo stariji sistem duhovnog probuđenja nego islamska religija. Kada je islam nastao, on je nasilno uništavao drevne *sufijske* škole i ubijao učitelje, a oni koji su preostali bili su asimilovani u islam. Sva duhovnost koja danas postoji u islamu potiče od uticaja *sufizma* deformisanog islamskim učenjem.

su morali da načine kompromis sa islamom, morali su to. Zato što je bilo nekih *sufija* koji su pokušali da ne načine nikakav kompromis; na primer, Bajazid iz Bisthama, ili Al-Hillaj Mansur, oni nisu načinili nikakav kompromis i zaklani su, oni su bili ubijeni.

Tako su *sufisti* počeli da se skrivaju. Načinili su svoju nauku sasvim tajnom, i dopustili su da samo delovi budu poznati, samo oni delovi koji su podesni za islam i njegov obrazac. Svi drugi delovi bili su skriveni.³⁴ Tako da ceo sistem nije poznat; on nije dostupan. Tako su mnogi ljudi kroz dostupne delove postali ljudi.

Patanjđalijev sistem je kompletan, a disciplina je potrebna. Pre nego što se krene u nepoznati svet

---

³⁴ Nešto od tajnih delova znanja sufija preneli su savremenom čoveku Gurđijev i Meher Baba kroz svoja dela.

unutrašnjosti, ozbiljna disciplina je potrebna tako da se nikakav nesrećan slučaj ne dogodi. Ako se krećete bez discipline, mnoge stvari su moguće.

Vairagya je dovoljna, ali ta "dovoljna" *vairagya* nije prisutna u vašem srcu. Ako postoji, onda nema pitanja. Onda zatvorite Patanjđalijevu knjigu i ostavite je. Apsolutno je nepotrebna. Ali ta "dovoljna" *vairagya* ne postoji. Bolje je kretati se na stazi discipline, korak po korak, tako da ne postanete žrtva neke nesreće. Udesi... mogućnost postoji.

Mnogi sistemi deluju u svetu, ali ne postoji tako savršen sistem kao Patanjđalijev, jer nijedna zemlja nije radila toliko dugo. Patanjđali nije začetnik ovog sistema, on je samo zapisničar. Pre Patanjđalija, hiljadama godina, sistem je bio razvijan. Mnogi ljudi su radili na tome. Patanjđaliju je data sama suština hiljadugodišnjeg rada.

Ali on je načinio to na takav način da se možete kretati sigurno. Samo zato što krećete unutra, nemojte misliti da se krećete u sigurnom svetu. To može biti nesigurno. To je takođe opasno; možete biti izgubljeni u tome. Ako se izgubite u tome, vi ćete poludeti. Zbog toga učitelji kao Krišnamurti koji insistiraju da nikakav učitelj nije potreban, jesu opasni, jer ljudi koji su neinicirani mogu zauzeti svoje gledište i mogu započeti da rade sami po svoje.

Zapamtite, čak i ako vaš ručni časovnik ne radi tačno, vi imate težnju i radoznalost - jer ona dolazi od majmuna - da ga otvorite i uradite nešto. Teško je odupreti se tome. Ne možete verovati da ne znate ništa o tome. Iako to posedujete. Samo ako ste vlasnik sata, to ne znači da znate bilo šta o satu. Ne otvarajte ga! Bolje je dati ga pravoj osobi koja poznaje te stvari. Časovnik je jednostavan

mehanizam; um je tako kompleksan mehanizam. Nikada ga ne otvarajte sami jer šta god da uradite biće pogrešno.

Ponekad se događa da se vaš časovnik pokvari - vi ga samo prodrmate i počinje da radi. Međutim to nije nauka. Ponekad se dešava da vi nešto uradite, i samo srećom, slučajno, osećate da se nešto događa. Ali vi niste postali majstor. Ako se to dogodilo jednom, ne pokušavajte to ponovo, jer ako sledeći put protrese te svoj sat on će možda stati. To nije nauka.

Ne pokrećite se nasumično. Disciplina je jedina zaštita. Ne krećite se nasumično! Krećite se sa učiteljem koji zna šta radi, a on zna ako nešto krene pogrešno da to vrati na pravi put, koji je svestan vaše prošlosti i koji je takođe svestan vaše budućnosti, i koji može spojiti zajedno vašu prošlost i budućnost.

Otuda tako veliko naglašavanje učitelja u indijskoj tradiciji. A oni su znali, ustanovili da ne postoji mehanizam tako kompleksan kao ljudski um, nema kompjutera tako složenog kao ljudski um.

Čovek nije mogao još da razvije ništa slično ljudskom umu - i ja mislim da se nikada neće razviti, jer ko će to razviti? Ako ljudski um može razvijati nešto, to će uvek biti niže i manje nego što je um koji ga je stvorio. Barem jedna stvar je sigurna: da sve što ljudski um stvori, ta stvorena stvar ne može kreirati ljudski um. Tako da ljudski um ostaje najsuperiorniji, najsavršeniji složeni mehanizam.

Ne činite ništa samo radi radoznalosti, ili zato što drugi to rade. Postanite inicirani, i krećite se s nekim koji zna valjano stazu. Inače ludilo može da bude rezultat. A to se dešavalo ranije; to se dešava mnogim ljudima upravo sada.

Patanjđali ne veruje u slučajnosti. On veruje u naučni red. Tako je on dao jedan-po-jedan korak. Ovo dvoje je on načinio svojom bazom - *vairagya*, beželjnost i *abhyasa*, konstantna, svesna vežba. *Abhyasa* je sredstvo, a *vairagya* je cilj. Beželjnost je cilj, a konstantna, svesna unutar-nja praksa je sredstvo.

Ali cilj započinje od samog početka i ishod je skriven u početku. Drvo je skriveno u semenu, tako da početak sadrži u sebi kraj, odnosno cilj. Zbog toga on kaže da je beželjnost potrebna u početku takođe. Početak sadrži ishod u sebi, i ishod takođe ima svoj početak.

Tako kada čak i kada majstor postane usavršen, potpun, on nastavlja da vežba. Ovo će vama izgledati apsurdno. Vi treba da vežbate jer ste na početku i cilj treba da bude postignut, ali kada je cilj postignut čak i tada se vežba nastavlja. To postaje sada spontano, ali se nastavlja. To se

nikada ne zaustavlja. Ne može, jer cilj i početak nisu dve stvari. Ako je drvo u semenu, onda na drvetu će ponovo doći seme.

Neko je pitao Budu - jedan od njegovih učenika, Purnakašjapa - pitao je: "Mi vidimo, *bhante*, da vi još sledite određenu disciplinu."

Buda još sledi izvesnu disciplinu. On se kreće na određen način, on sedi na određen način, on ostaje budan, on jede određene stvari, on se ponaša na određen način, sve izgleda da je disciplinovano.

Stoga Purnakašjapa kaže: "Vi ste postali prosvetljeni, ali mi vidimo da vi još imate određenu disciplinu." Buda je odgovorio: "To je postalo tako ukorenjeno da sada ne sledim ja to, to sledi mene. To je postalo senka. Ne treba da mislim o tome. To je tu, uvek tu. To je postalo senka."

Kraj prve knjige